

Riksdagens protokoll

2005/06:45

Tisdagen den 6 december

Kl. 09.00 – 16.04
18.00 – 23.03

Protokoll
2005/06:45

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 30 november.

2 § Meddelande om skriftliga frågor och svar under juluppehållet

Tredje vice talmannen meddelade att skriftliga frågor som lämnats *fredagen den 9 december kl. 10.00–fredagen den 13 januari kl. 10.00* skulle besvaras senast inom fjorton dagar efter det att frågan framställts.

Meddelandet hade delats ut till kammarens ledamöter.

3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2005/06:149

Till riksdagen

Interpellation 2005/06:149 av Solveig Hellquist (fp)

Vräkta barnfamiljer

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 20 januari 2006.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 2 december 2005

Socialdepartementet

Morgan Johansson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

4 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämnds- sammanträde

Tredje vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 18 november inkommit.

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2005/06:SfU1
Finansutskottets betänkande 2005/06:FiU7
Lagutskottets betänkande 2005/06:LU7
Näringsutskottets betänkanden 2005/06:NU3 och NU6
Skatteutskottets betänkande 2005/06:SkU11

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2006*

6 § Försvar samt beredskap mot sårbarhet – budgetåret 2006

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2005/06:FöU1
Försvar samt beredskap mot sårbarhet – budgetåret 2006 (prop.
2005/06:1 delvis).

Anf. 1 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Många medborgare och anställda inom Försvarsmakten är oroade för Försvarsmaktens framtid. Jag får nästan dagligen samtal, brev och mejl från oroade anställda och medborgare som kraftfullt ifrågasätter regeringens hantering av försvaret. Jag måste erkänna att ibland är jag själv också oroad.

Som ordförande i utskottet har jag större insyn och förmodligen bättre vetskap om de försvarspolitiska processerna än vad de flesta medborgare och anställda har. Jag önskar att jag utifrån min horisont kunde lugna oroliga anställda och medborgare. Men att säga att jag känner förtroende för regeringens hantering av försvarspolitiken vore att ljuga. Regeringen har gång på gång visat bristande omdöme i ett flertal sammanhang, och detta i frågor som är vitala för vårt försvars framtid, som jag ser det.

I detta anförande ska jag beröra några av de brister som finns i den av regeringen förda försvarspolitiken. Jag kommer att peka på en del brister i det betänkande som utskottsmajoriteten presenterat och presentera min syn på vad som måste förbättras.

Jag måste inledningsvis beröra det kanske mest anmärkningsvärda som skett i svensk försvarspolitik i modern tid. Jag menar naturligtvis det faktum att regeringen nyligen ingick något så ovanligt som en generell överenskommelse med sina stödpartier Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Denna överenskommelse innebär att inga viktiga beslut kan fattas rörande svensk försvars- och säkerhetspolitik utan att de på förhand godkänts av Lars Ohly och Peter Eriksson. Det handlar alltså om en på förhand given generell vetorätt för de två mest försvarsfientliga partierna i svensk politik. Jag måste erkänna att Socialdemokraterna förvånar mig.

Uppgörelsen ger i praktiken stödpartierna vetorätt över vilka föråtaganden som ska bevaras och utvecklas i det svenska försvaret, vilken materiel som ska utvecklas och anskaffas samt hur den nationella krishanteringen ska utformas. Det betyder att miljöpartister och vänsterpartister som, var för sig eller tillsammans, motsätter sig hela eller delar av säkerhetssamarbetet inom EU, uppbyggnaden av snabbinsatsförmågan och den svenska insatsen i Afghanistan får rätt att diktera de avgörande delarna i svensk försvars- och säkerhetspolitik. Lars Ohly är till exempel

motståndare till att EU-länderna ska bistå varandra i händelse av terror-
dåd. Hans parti motsätter sig att Försvarsmakten ska stödja polisen om
Sverige utsätts för storskaliga terrorattacker. Men det som upprör mig
mest i den här uppgörelsen är att osäkerheten i det svenska försvaret blir
än större när det parti som vill avveckla försvaret ges långtgående makt i
frågan.

Osäkerheten eskalerar i och med att den svenska regeringen inte hel-
ler håller vad den lovar. Pengar som försvaret självt lyckats spara använ-
der regeringen till andra områden, och detta trots att den så sent som
förra hösten, under den försvarskonferens som årligen äger rum i Sälen,
utlovade de sparade miljarderna till just Försvarsmakten.

Inför försvarsbeslutet förra hösten eftersträvade Allians för Sverige
en bred samförståndslösning med regeringen kring försvars- och säker-
hetspolitiken. Jag anser fortfarande, trots regeringens kallsinniga avvi-
sande, att försvarsfrågan bör vara en uppgörelse som en större del av den
här församlingen, riksdagen, kan ställa sig bakom. Så är inte fallet i dag.
Det är viktigt för landets trygghet i stort, det är viktigt för Sveriges tro-
värdighet i världen och det är också viktigt för alla anställda inom För-
svarsmakten.

Fru talman! Hoten mot säkerheten i världen har förändrats. Gamla hot
har ersatts med nya, vilket betyder att de metoder som tidigare syftade till
att garantera säkerhet inte längre är adekvata. De flesta bedömare är
överens om att värderingar och hotbilder tycks vara mindre beständiga
efter det kalla krigets slut. Försvarets roll i det här sammanhanget har
tidigare varit att ge vår befolkning en möjlighet att leva i fred, frihet och
säkerhet enligt de demokratiska grundvärden som vi har. Förr byggde vi
upp den förmågan här hemma i ett nationellt perspektiv.

För att leva i säkerhet i dag måste vi tillhöra ett säkert Europa, och då
måste vi vara ute i Europa och vara aktiva i den europeiska säkerhetsdi-
mensionen. När vi väl hamnat där inser vi att Europas säkerhet också
avgörs i andra delar av världen.

För tillfället pågår, såvitt jag känner till, ett 70-tal väpnade konflikter
runtom i världen. Antalet väpnade konflikter i och mellan stater visar på
ett stort behov av internationella kris- och konflikthanteringsförmågor.
Efterfrågan på svensk medverkan från såväl FN som Europeiska unionen
och för all del även Nato är stor. Sverige har ett gott rykte internationellt,
och Sveriges bidrag skulle kunna bli avsevärt större, tycker jag.

Sverige deltar i dag med ungefär 780 personer i omkring 15 olika
missioner världen runt. Jag anser att Sverige bör höja sin ambitionsnivå
när det gäller internationella insatser. De internationella insatserna för
mycket gott med sig och är bland annat viktiga för uppbyggnaden av vår
nationella försvarsförmåga. De bidrar också till ett ökat svenskt infly-
tande både över den enskilda operationen och missionen och också över
internationell krishantering i allmänhet.

Svenskt försvar bör enligt min mening på sikt klara av att samtidigt
leda och delta i två insatser av bataljonsstorlek, samt några mindre insat-
ser i fredsbevarande missioner. Vi ska också, tycker jag, delta i EU:s
snabbinsatsstyrkor och på sikt ha förmåga att sätta upp en egen *battle
group*.

För att klara av kommande åtaganden behöver Sverige en strategi för
sina internationella insatser. En sådan saknas i dag. Innan erbjudande om

deltagande framförs måste Sverige för sig själv ha kriterier för vilka olika handlingsalternativ vi kan tänka oss, vilka förband som ska skickas vart och självklart i vilken omfattning.

Om flera insatser skulle bli aktuella under en begränsad tidsperiod samtidigt kan vi tänka oss att prioritera. Då är det viktigt både för oss själva och för andra att vi har prioriteringskriterierna fastställda och klara för oss.

Strategin för internationella insatser bör enligt min mening utgå från en utrikespolitik som baseras på solidaritet, mänskliga rättigheter, fred och demokrati. Svenska insatser ska sträva efter att minimera lidande och ge bästa möjliga hjälp till de människor vars fred och frihet är hotad, eller rentav inte finns.

Utgångspunkten ska också vara bredare än att enbart handla om militära operationer och missioner. Kristhantering och civila delar ska självklart finnas med. Exempel på bidrag som jag tycker att vi ska kunna ställa upp med är hjälp med att bygga upp ett fungerande rättsväsende, polisutbildningar och ett allmänt demokratibygge.

Svenska soldater ska i första hand, som vi alla vet, användas för fredsbevarande insatser. Anställd personal i försvaret ska även kunna medverka i fredsframtvingande insatser. Målet för svenskt deltagande i internationella insatser bör, om jag får mynta ett uttryck, vara smalare men djupare. Sverige ska satsa på ett färre antal missioner och samtidigt kunna delta med en större trupp per plats.

I dag är de internationella insatser som Sverige deltar i enligt min uppfattning alldeles för splittrade. Många missioner är små. Det leder till höga kostnader i form av omfattande stabs- och underhållsresurser. Kontentan blir att vi får mindre verksamhet för varje avsatt krona. Genom större och färre operationer där vi har komparativa fördelar använder vi bättre de pengar som kan avsättas till det här området. På det sättet hjälper vi ju samtidigt fler människor.

Fru talman! Inom det svenska försvaret pågår just nu en av de större, kanske den största, militära reform som Sverige har genomfört. Försvarsmakten förändras från ett invasionsförsvar till ett flexibelt insatsförsvar som både ska kunna medverka vid internationella insatser och, självklart, försvara Sverige. Denna omställning är inte lätt för oss. I andra länder där liknande omställningar har genomförts eller är på väg att genomföras är det, kan vi konstatera, inte enkelt.

I Sverige har omställningen visat sig vara en långdragen process som är både svår och kostsam. Det blir inte heller enklare av att regeringen ideligen förändrar förutsättningarna och brister i styrning och uppföljning.

Att man nu också ger försvarsfientliga partier vetorätt över politikområdet ställer den framtida försvarsmakten inför en närmast omöjlig situation. Jag hoppas att regeringen tar försvarspolitikerna på ett större allvar i framtiden. Det är högst önskvärt med breda samförståndslösningar rörande försvars- och säkerhetspolitiken. Det är viktigt för Sveriges trygghet i stort, och det är viktigt för Sveriges trovärdighet i världen.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation nr 4 Internationella insatser.

Anf. 2 OLA SUNDELL (m):

Fru talman! Jag inleder med att yrka bifall till reservation nr 1 Anskaffning av viktigare materiellprojekt.

Behövs det svenska militära försvaret? Det är en fråga som jag ofta får från allmänheten och från dem som är intresserade av frågan i sig.

Den vanliga uppfattningen, åtminstone om man kommer från Östersund som jag, är att det är en oerhört viktig fråga så länge förbundet finns i ens närhet och skapar jobb och tillväxt för regionen. När det gäller industriorterna väger industrijobben väldigt tungt. Det är också en anledning för många att hävda att det militära försvaret är viktigt.

Det finns några som intresserar sig för säkerhetspolitiken och konstaterar att Sverige ligger där det ligger och att vi alltid kommer att behöva någon form av militär förmåga för att säkra vårt territorium.

Till de tre ganska generella bilderna har det sedan förra året fogats ännu en uppfattning, nämligen: Ska vi ha ett försvar som grundas på ett stöd från två försvarsfientliga partier, Miljöpartiet och Vänstern? Det är en fråga som, enligt min mening, har tillkommit i den allmänna diskussionen.

Sverige behöver ett militärt försvar dels för skyddet av territoriet, dels för deltagandet i de internationella tjänsterna. En ytterligare uppgift är bekämpandet av terrorismen. De tre sakerna är grundläggande och kommer att vara det för det militära försvaret framgent.

Någon säger ”stormen Gudrun”. Javisst, där gjordes väldigt fina insatser som kanske i vissa delar var avgörande. Men stödet till det övriga samhället är inte dimensionerande för Försvarsmakten.

Jag skulle också kunna säga att alla länder har en armé – sin egen eller någon annans. Tyvärr präglas den säkerhetspolitiska debatten i dag i alltför stor utsträckning av det vidgade säkerhetsbegrepp som inte är styrt av något. Det är stormar, snöoväder och sådant som mer är slumpens skördar än något som påverkas av ett land eller organisation.

I den kantringen av debatten ligger en uppenbar risk att pendeln har slagit för långt åt något håll. Man negligerar den militära dimensionen i säkerhetspolitiken. Det finns inget nollsummespel mellan det civila försvaret och den militära säkerheten.

Händelserna i Thailand för ett år sedan visar ganska väl att det oväntade kan inträffa när som helst.

Den säkerhetspolitiska situationen är annorlunda i dag än för 25 år sedan, under det kalla krigets tid. Det innebär att vi i dag måste anpassa våra strategier efter den förutsättning som gäller för närvarande för att kunna möta hoten på ett bra sätt.

Ingen skulle komma på tanken att vårt fotbollslandslag i dag skulle spela med samma teknik och taktik som VM-laget 1994 eller 1958.

Dagens hotbild är annorlunda och kräver sina lösningar. Det är nationalstatens uppgift att ansvara för landets yttre och inre säkerhet.

Den här tröskeln och förmågan utgör en garanti eller försäkring mot en oväntad och ej önskvärd utveckling i vårt närområde. Sverige behöver en militär förmåga för att vi ska säkra våra gränser och hävda vår suveränitet. Det är en grundläggande uppgift för det svenska försvaret. Här har inte regionalpolitiken, trots att man är östersundare, och inte industripolitiken heller för den delen, något företräde eftersom vi vill ha en så bra och tillgänglig förmåga som möjligt när det beger sig. Men, säger någon,

det enda som verkar intressera både Försvarsmakt och politiker är de internationella operationerna. Det kan ju inte ligga i nationens intresse att ständigt ligga ute med missioner i andra länder, till och med i Afrika.

Detta, fru talman, är dock ingen motsats. Det är två sidor av samma mynt. Genom att gemensamt med andra nationer, frihetsälskande sådana, på ett proaktivt sätt agera innan det är för sent bidrar vi på det sättet till en global säkerhet. Den internationella insatsen blir då dels en biståndsinsats i sig, dels bidrar den till ökad säkerhet för vårt eget land. Den främsta uppgiften i dag är de internationella insatserna. De är viktiga från det humanitära perspektivet men också för vår egen säkerhet. Vår säkerhet förbättras om vi gemensamt med andra deltar i operationer i internationell verksamhet.

Det handlar om att hantera konflikterna på bortaplan så att vi slipper absorbera konsekvenserna här hemma. Krig och konflikter kan tränga sig på den svenska vardagen i form av försämrade handelsrelationer, diplomatiska förvecklingar, flyktingströmmar och allmän oordning i vårt närområde. Detta kan vi förhindra genom de internationella operationerna.

När vi diskuterar säkerhet måste vi särskilt beakta den säkerhet som gäller för den enskilde soldaten i internationell tjänst. Vi måste leverera det bästa vad gäller utbildning och materiel. Kan vi hela tiden ställa upp med det bästa? Skapar vi de bästa förutsättningarna – från den politiska nivån, vidare över myndigheten och ut till förbanden? Hänger hela kedjan ihop – från riksdagsbeslutet till regleringsbrevet och ut i organisationen?

Enligt min mening gör den inte det. Försvarspolitikerna vilar i dag på en alltför osäker grund beroende på regeringens samarbete med Vänstern och Miljöpartiet. I själva verket utgör det stödet rena gungflyn när dessa försvarsfientliga partier fått vetorätt inom försvars- och säkerhetspolitiken.

Låt mig ge några exempel. Om vi börjar med Miljöpartiet heter det att allmän och total militär avrustning är det långsiktiga målet. Försvaret ska helt och hållet bli ett civilt försvar. Vidare ska Sverige återgå till en traditionell neutralitetspolitik och våra regementen omvandlas till miljövärnsregementen.

Vänstern vill att solidaritetsprincipen inte ska gälla. Vi ska inte hjälpa något annat EU-land, och inget EU-land, förmodar jag, ska kunna komma och hjälpa Sverige i händelse av att något oväntat inträffar. Inte heller omfattas man av den säkerhetspolitiska doktrinen. Man anser vidare att det är budgetuppgörelsen som är grunden för försvarspolitikerna, inte behovet. Sverige ska inte vara med i EU:s försvarsmaterielsamarbete, och FN-mandatet är ett ovillkorligt krav för svensk medverkan i internationella insatser. Beträffande Partnerskap för fred är det en otänkbarhet för Vänsterpartiet att delta i övning och insatser inom ramen för detta samarbete.

Fru talman! Försvarsministern har många frågor att besvara. Hur kommer regeringen att agera om en akut situation uppstår och vi från EU:s sida inte har ett FN-mandat att agera? Kommer man att ställa sig bakom vetot från Vänsterpartiet och säga nej till aktionen beroende på deras ställningstagande? Kan Norge och Estland – Natoländer – vara med och öva inom ramen för EU Battle Group eller Nordic Battle Group med tanke på deras förhållningssätt i dessa frågor? Ska Sverige aktivt

bekämpa solidaritetsklausulen i EU mot bakgrund av vad jag redovisat? Hur ska man kunna hantera ambitionsökningen i internationella insatser, från i dag drygt 700 upp till 2 000 man, när man samtidigt skär i anslagen? Och inte bara det – det anslag som Försvarsmakten fått håller man inne för att klara budgettaket.

Fru talman! Det som jag nu redovisat är inget rabiat ideologiskt förhållningssätt till Vänstern och Miljöpartiet. Det är ett konkret bevis på att regeringen måste bryta samarbetet med dessa försvarsfientliga partier för att kunna bevara trovärdigheten i försvaret, i försvars- och säkerhetspolitiken. Antimilitarister – anarkister, skulle jag till viss del kunna säga – och kommunister kan inte få vetorätt inom försvarspolitikens områden. Sveriges säkerhet och vårt internationella anseende måste vara viktigare än att v:s och mp:s partistyrelser godkänner försvarspolitik. Sveriges försvarspolitik måste ha mer gemensamt med Nato, och framför allt med EU, än med gammelmunnister och antimilitarister.

Det är emellertid inte bara trovärdigheten för svensk försvarspolitik som får sig en törn av samarbetet. Det gäller även genomförandet av försvarsreformen. Det går inte att ropa på mer internationella insatser och samtidigt spara och skära ned på verksamheter. Det äventyrar, enligt min mening, såväl säkerheten i sig för den enskilde som kvaliteten.

Det är nu tre år i rad – ja, det kanske är ända sedan 2001, *more or less* – som tilldelade anslag inte fått utnyttjas. Riksdagen beslutar om pengar till Försvarsmakten, och sedan håller regeringen inne en del av anslaget så att inte budgettaket spräcks. Misshushållning med statsbudgeten leder alltså till panikbromsningar för Försvarsmakten, som i stort sett har tre olika möjligheter att hantera den akuta situationen: minskad övningsverksamhet, färre värnpliktiga, senareläggning av materielanskaffning – kanske dessutom att internationella insatser får lägre prioritet.

Med tanke på att vi har soldater i internationell tjänst är tvärbromsningar som drabbar förbandsverksamheten den mest allvarliga besparingen. Men självklart sänker det också moralen och trovärdigheten när man får höra att övningar genomförts utan ammunition beroende på panikbromsningen. Det för tankarna till *Repmånad* när man får höra att soldater under framryckning i samband med övning får order om att låta som maskingevär för att på så sätt öka trovärdigheten i övningen.

Låt anslaget vara, försvarsministern. Se till att i stället panikbromsa på biltullar, på friår och på järnvägsspår långt där borta där det inte finns underlag för järnvägstrafik, så att våra pojkar och flickor som gör sin värnplikt inte behöver skickas hem för att regeringen riskerar budgettaket. Gör så, försvarsministern.

Men för att få en så god utbildning som möjligt måste man också få möjlighet att genomföra den. Schackrandet med anslaget påverkar förstås kvaliteten och säkerheten. Ni kan ju tänka er själva hur det blir om vi jämför med en annan grundutbildning, grundskolan. Hur skulle det påverka situationen i skolan om de i november eller december månad fick order om att bromsa i verksamheten; de måste stänga ned datorerna, det finns inga pennor och så vidare? Det är exakt samma sak inom grundutbildningen i Försvarsmakten. Självklart påverkar det kvaliteten när man agerar på det sättet. Det som gällde i går gäller inte i dag. Vem kan bedriva rationell verksamhet under dessa förhållanden?

Den 29 september presenterade Allians för Sverige sitt alternativ i försvarspolitiken, Mer pang för pengarna.

Då kan jag nämna som en jämförelse att Finland har tusen man i internationell tjänst. Man har också ett fungerande territorialförsvar i det landet, och man har ungefär hälften av den svenska försvarsutgiften. Det här visar på verkligheten.

Jag tror att vi i Sverige kommer att behöva en avvecklingsorganisation för att på ett bättre sätt hantera förändringen av Försvarsmakten. Vidare måste personalpolitiken ges en annan flexibilitet. De internationella insatserna är för kostsamma i förhållande till sin storlek. Terrorbekämpningen måste få ett tydligare fokus i försvarspolitiken.

Det här sammantaget ger en helt annan stabilitet för försvaret och försvarspolitiken, och det är därför vi i den borgerliga alliansen går till val på Mer pang för pengarna, utifrån just de här aspekterna.

Anf. 3 ALLAN WIDMAN (fp):

Fru talman! Den svenska staten kommer nästa år att utveckla och anskaffa försvarsmateriel för ungefär 17 miljarder kronor. Sedan tidigare släpar Försvarsmakten på ännu inte infriade åtaganden för materiel på ytterligare 57 miljarder. Det här är summor som har en sådan storlek att de bär respekt med sig.

Det faktum att den svenska staten sedan många år satsar drygt halva försvarsanslaget på materiel ger anledning till en rad reflexioner.

Först och främst ställer det krav på riksdagen att engagera sig i materielfrågorna. Ett enigt försvarsutskott har också vid upprepade tillfällen velat få ett inflytande över viktigare materielbeställningar till försvaret. Detta krav har framförts inte bara från försvarsutskottet utan också från de numera avsomnade riksdagsrevisorerna och finansutskottet. De folkvaldas inflytande på detta område har uppfattats som en förutsättning för riksdagens grundlagsenliga skyldighet att utöva finansmakten.

För det andra borde vi kunna känna stolthet över att en så stor andel av det samlade anslaget används till bättre utrustning, beväpning och sambandsmedel för våra soldater. Inte minst inom Nato bedöms militär modernitet i relationen mellan förbandsanslaget och materielanslaget. Jag vågar påstå, fru talman, att det inte finns något annat land på jorden som satsar en så stor andel av sin försvarsbudget på materiel som vi gör.

Men hur är då materielläget för de svenska stridskrafterna? Har vi den utrustning som svarar mot de nya uppgifterna? Präglas vår anskaffning av kostnadseffektivitet?

Jag menar att huvudparten av den svenska materielen fortfarande är anpassad efter det så kallade invasionsförsvaret. Materielen är tung och svårtransporterad. Den bygger på svenska lösningar och system som är svåra att integrera med andra länders materiel. Beväpningen, till exempel inom luftstridskrafterna, är bättre ägnad att motstå flottinvasioner i Östersjön än att lösa uppgifter i en internationell miljö.

Det sorgliga är att Försvarsmakten och materielanslaget fortfarande tyngs av amorteringar på materiel som vi inte behöver. Gång på gång har regeringen lovat stöd till ÖB för omförhandlingar av ingångna kontrakt, men ingenting händer. I stället rullar nya, dyra utvecklingar i gång av materiel som vi inte behöver eller som kan anskaffas snabbare och vä-

sentligt billigare på den internationella marknaden – en marknad som i dag helt och hållet tillhör köparen.

Ett exempel är utveckling och beställning av Archer. Archer innebär att man monterar en haubits på ett splitterskyddat fordon. Kostnaden för ett sådant här fordon Archer uppgår, enligt min bedömning, till ca 40 miljoner kronor styck. Det här är i sammanhanget ett hisnande belopp. Jag tycker att det är bra, fru talman, att ett enigt utskott har reagerat på detta och begärt att regeringen ska återkomma i frågan innan någon beställning sker.

Varför går vi inte vidare med andra projekt, som till exempel SEP, den splitterskyddade enhetsplattformen, ett nytt stridsfordon som ska utvecklas av industrin? Här är den bedömda styckkostnaden ca 20 miljoner kronor. Problemet för oss är att vi i dag behöver så korta serier till den ihopkrympta insatsorganisationen, och därför blir egen utveckling som alternativ dyr och direktanskaffning av stora producenter inom och utom landet så bedövande förmånlig.

Jämför till exempel SEP:en med Galtarna. Det är ett splitterskyddat fordon som Sverige i somras köpte från Sydafrika. Även om det är fordon som uppvisar många olikheter fyller de i allt väsentligt samma funktion inom ramen för ett internationellt uppdrag. De kan lösa ungefär de uppgifter som vi behöver lösa i vårt fredsfrämjande arbete. För Galtarna från Sydafrika betalade vi 2 miljoner kronor styck. För priset av en SEP kan vi alltså – här och nu – förvärva tio sådana splitterskyddade terrängbilar.

För övrigt har Sverige redan i dag omkring 2 000 splitterskyddade fordon fördelat på ett femtiotal olika modeller. Många av dessa fordon är nya, moderna och i en del fall helt oanvända. De kan transporteras med de transportresurser som det svenska försvaret förfogar över. Vem tar i dag ansvar för att förvalta detta arv?

Allra värst är ändå utvecklingen av den så kallade Neuron. Här, fru talman, är den planerade serien den kortast tänkbara: Vi ska ha noll stycken av den här obemannade flygfarkosten. För 750 miljoner kronor får vi en demonstrator som efter framtagning ska skrotas. Vi har försvarsministerns eget ord på att det saknas ett operativt behov av Neuron, och såvitt jag känner till har Försvarsmakten redan nu beslutat sig för att man inte ska anskaffa Neuron.

Fru talman! Riksdagen har inget grepp om materieförsörjningen. Miljardrullningen fortsätter. Möjligen vet vi ungefär vilken materiel vi kommer att få, men de verkliga kostnaderna döljs med ofullständig redovisning. Och när inget annat hjälper hänvisar Försvarsdepartementet till sekretess.

Under snart en veckas tid har jag begärt uppgifter om totalkostnaderna för en rad olika materielprojekt i det svenska försvaret, men jag har inte fått några tydliga svar. Jag och alla mina kolleger i denna kammare, som ska ta ansvar för användningen av dessa miljarder, får inte veta den verkliga kostnaden, vilka alternativ som finns till inhemsk utveckling eller mot vilka operativa behov den här utrustningen ska svara. Över detta, fru talman, borde fler än folkpartister vara både oroad och skrämda.

Den andra stora utgiftsposten i försvarsbudgeten är personal. Efter förra höstens försvarsbeslut reducerades den svenska insatsorganisation-

en till drygt 30 000 soldater. Även om detta bara är 5 % av den krigsorganisation vi hade för 20 år sedan är det i nivå med jämförbara länder. I samband med försvarsbeslutet uppdrogs också åt regeringen att återkomma med förslag på en differentierad beredskap för de här förbanden. Men döm om vår förvåning när regeringens förslag nu har kommit och visar sig innebära att hälften av organisationen inte ska ha någon beredskap alls.

Att inte åsätta ett förband beredskap innebär att man inte ställer något krav på när förbanden ska vara bemannade, utrustade och färdiga att använda. Med den ekonomiska verklighet som nu gäller i försvaret kommer detta att leda till en minst sagt styvmoderlig behandling av dessa förband. Det blir ingen ledning, ingen utrustning och ingen organisation. Dessa så kallade resursförband blir en personalreserv, en packe med namn som kan förstärka individvis och med viss materiel, men aldrig förstärka som förband.

Detta ger upphov till en rad frågor. Jag riktar dem till försvarsmministern, som är här i kammaren i dag. Hur tror den politiska majoriteten att detta förslag kommer att påverka motivationen hos våra soldater? Kommer människor som nu utbildas, de må vara officerare eller värnpliktiga, att vilja fortsätta om slutet på deras vedermödor är en personalreserv? Hur ska riksdagen kunna värdera och följa upp förbandsproduktionen om det inte några fasta krav att stämma av mot?

Fru talman! I vår civila köplag bedöms en vara som felaktig om den inte kan användas för sitt ändamål. Men om köparen redan på förhand anger att det som beställts aldrig ska användas och heller aldrig används blir en bedömning av hur denna vara är omöjlig att göra. Sist men inte minst: Vem är i längden beredd att betala för det som inte kan användas? Kommer framtidens försvarspolitik att anslå miljarder för att utbilda och utrusta soldater till förband som med försvarsministerns egna ord inte är några egentliga förband?

Fru talman! Jag har alltid rörts av berättelsen om Tage Erlanders hustru Aina som efter sin makes pensionering lämnade tillbaka hans begagnade blyertspennor till Regeringskansliet. Denna handling var ett vackert utslag av sparsamhet och omsorg om skattebetalarna. Men tyvärr saknas dessa dygder i dagens socialdemokratiska försvarspolitik. Varken betald materiel eller vad värre är utbildade människor tas till vara. Detta är djupt tragiskt. Jag yrkar bifall till reservation nr 3.

Anf. 4 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Det råder en ny tingens ordning i försvarspolitikerna i Sverige. Det är Vänsterpartiet och Miljöpartiet som styr numera. Socialdemokraternas stödpartier har på ett drygt år gått från ett mångårigt och berättigat försvars- och säkerhetspolitiskt utanförskap till att få avgörande inflytande över försvarsbudgeten och slutligen också en praktisk vetorätt över hela försvarspolitikerna.

Jag vet inte vilket eller vilka ord som bäst beskriver detta paradigmskifte: historiskt, förkastligt eller katastrofalt. Jag är desto säkrare på att ingenting i Vänsterpartiets och Miljöpartiets politik har förändrats på ett sätt som skulle motivera detta skifte. Det handlar förstas om helt andra saker. Den här regeringskonstellationen skadar Försvarsmakten, sänker vår internationella trovärdighet och skadar vår nationella säkerhet.

Fru talman! Försvarsmakten ska inom ramen för sitt anslag klara att föra väpnad strid, skydda folket och landet, betala vänsterkartellens in-
terna kohandel och dyra regionalpolitiska belöningsprojekt med förband-
snedläggningar och nyinvesteringar om vartannat, delfinansiera en för-
svarsindustriell kompetens av världsklass och dessutom mäktas med Sve-
riges bidrag och deltagande i internationella operationer.

Lägg till detta att vänsterkartellen snabbt minskat försvarsanslaget
och konsekvent håller inne med redan insparade medel så begriper de
flesta att det är en helt omöjlig ekvation. Kombinationen av osäkra beslut
och ständiga ekonomiska förändringar har skapat en situation där försva-
ret på vissa områden närmar sig en systemkollaps. Ansvaret för dagens
försvarskris vilar på den socialdemokratiska regeringen.

Eftersom försvarsanslaget är en av regeringens främsta budgetregula-
torer vet överbefälhavaren aldrig hur mycket pengar han har att röra sig
med under det kommande verksamhetsåret eller ens under det pågående
verksamhetsåret. I försvarsbeslutet år 2004 ålades Försvarsmakten att
spara 2,6 miljarder som inte fick disponeras innan år 2006. Efter hand
beslutade regeringen att hålla inne 1,7 miljarder kronor. Därmed är
finansieringen av det prioriterade området Internationella insatser inte
säkrad. Upprättandet av snabbinsatsstyrkan och utökade insatser i såväl
Afghanistan som Kosovo ska finansieras inom ramen. Överbefälhavaren
har i medierna aviserat att han inte kan utlova att det inte blir ytterligare
besparingar. Hur skulle han kunna göra det med den av Socialdemokra-
terna förda politiken?

Vem är det egentligen som styr försvaret? Det är faktiskt en högst re-
levant fråga. På papperet är det riksdagen som ger regeringen i uppdrag
att genomföra det riksdagen beställt. Detta har regeringen inte lyckats
med. Problemen med styrningen är en förklaring.

Å ena sidan försvåras Försvarsmaktens planering av regeringens
otydliga regleringsbrev och vänsterkartellens styvmoderliga behandling
av anslagen. Jag ska ta ett exempel på ett otydligt regleringsbrev. Ett
enigt försvarsutskott skriver i sitt betänkande FöU4 *Sveriges försvarspo-
litik 2005–2007*: ”Det är viktigt att behålla och utveckla förmåga och
kompetens för strid i bebyggd miljö och subarktiskt klimat.” Försvars-
makten uppfattar regleringsbrevet på så sätt att subarktisk förmåga icke
behöver vidmakthållas. Det skriver Försvarsmakten i sina anvisningar till
förbanden.

Regeringen säger nu i budgetpropositionen om helikopterbataljonen
att det inte är möjligt att nu göra en samlad bedömning av dess förmåga.
Dock bedöms att nödvändig operativ fredsverksamhet kan bedrivas från
ordinarie fredsgruppering. Jag kan bara konstatera att regeringen när det
gäller helikopterförbanden inte klarar av att verkställa vad riksdagen har
beslutat om och begärt om den subarktiska förmågan, och det var en enig
riksdag som beslutade om det. Regeringen bör enligt min mening snarast
rätta till det och återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka
åtgärder som vidtagits så att riksdagens beslut efterlevs. Det handlar
ytterst om något mycket mer än helikoptrarna. Det handlar om riksdag-
ens auktoritet och trovärdighet.

Fru talman! Regleringsbrevet är så otydligt skrivna att Försvarsmak-
ten ledning helt enkelt inte alltid vet vad myndigheten förväntas utföra
och med hur mycket pengar. Å andra sidan säger en utredning från FOI

från juni 2005 att det är Försvarsmakten som styr Försvarsdepartementet. Det säger en av myndigheterna, FOI. Det gör Försvarsmakten bland annat genom att den har överlägset större personaltillgång än vad Försvarsdepartementet har.

Om detta stämmer är det milt uttryckt ett demokratiskt dilemma. Riktigt riktigt blir det om man betänker Försvarsmaktens egen internutredning från april i år. Den fastställer att Högkvarteret inte vet vad försvaret ska användas till och använder ett otydligt ledarskap gentemot organisationen. Om det är en konsekvens av regeringens otydliga regleringsbrev är det illa. Om det är så att Försvarsmaktens ledning inte vet vad försvaret ska användas till och samtidigt styr regeringen är det förstås riktigt illa.

Kristdemokraterna och de andra partierna i Allians för Sverige anger flera förslag till förändringar i vår reservation i betänkandet för att råda bot på styrningsproblematiken.

Fru talman! Jag vill övergå till att tala om underrättelsetjänsten och vikten av den. Vikten av god underrättelsetjänst kan inte överskattas, bland annat i kampen mot just terrorism. Kristdemokraterna anser att de olika underrättelseinstanserna, säkerhetspolisen, den militära underrättelsetjänsten och Försvarets radioanstalt måste samordnas bättre. Den ena handen måste veta vad den andra gör. Så är inte fallet i dag. Vi har i en motion föreslagit att en samordningsfunktion med en egen stab- och underrättelsechef placeras i ett relevant departement eller i en krisledningsfunktion på regeringsnivå. Den här övergripande "hatten" ska ha tillgång till både civila och militära underrättelser. Det skulle stärka Sveriges sammantagna förmåga att analysera potentiella hot mot vår säkerhet.

Fru talman! Samtidigt som materielbeställningarna i Försvarsmaktens namn måste bygga på ett spårbart behov av materielen utesluter detta inte fortsatt värnande av den svenska försvarsindustrins roll – tvärtom. Därför borde regeringens proposition tydligare ha lyft fram marina system för grunda vatten som ett exempel. Detta är ett av de områden där Sverige ligger i täten genom smygtekniken på och under vattnet i kustnära zoner. Här har Sverige ett erkänt gott renommé, och industrin har också fortsatt goda möjligheter att exportera den här typen av system. Det är inte minst viktigt nu när den maritima dimensionen aktualiseras och lyfts upp på agendan i EU:s gemensamma säkerhetssamarbete.

Fru talman! Självklart står jag bakom alla reservationer där Kristdemokraterna finns med, men för att vinna tid vid voteringen yrkar jag bifall bara till reservation 2 under punkt 6 och reservation 7 under punkt 13.

Anf. 5 BERIT JÓHANNESSEN (v):

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt bra att vi har slopat de stora försvarsbesluten vart tredje år, där det blir så mycket dramatik, och att man samlar upp frågor som det ska beslutas om. Jag tycker att det är mycket bra att försvaret nu är som andra budgetområden, för det avdramatiserar frågan.

Innan jag går in på det som jag hade tänkt säga här, och den inriktning som jag hade tänkt ha, är det väl ganska bra att påminna om att vi hade en försvarsberedning som lade fram ett förslag. I det förslaget var

både Centern och kd överens om besparingar på 3 miljarder kronor och också om innehållet i förslaget. Vänsterpartiet ställde ju upp på det mesta. Vi hade synpunkter på vissa saker men tyckte också att man skulle spara 3 miljarder – bara för att få lite proportioner i den här debatten och på de haranger som vi har hört här nu.

Att det militära försvaret ska anpassa sig till rådande säkerhetspolitiskt läge tycker jag är alldeles självklart. De 3 miljarder som neddragningarna ligger på fram till 2007 och omstruktureringen från invasionsförsvar till insatsförsvar med större möjlighet till internationella insatser är bra. Vi bejakar det. Det är naturligtvis ett första steg mot att gå vidare i omstruktureringar och omprioriteringar när vi ser att det säkerhetspolitiska läget förändras, att hotbilden förändras. Den här breddade hotbilden är ju inte primärt militär, och den kräver naturligtvis andra prioriteringar. Det måste bli fokus på resurser för att göra samhället mer robust och att stärka viktig samhällelig verksamhet för att skydda människor, miljö och egendom. Och man kan inte använda Försvarsmakten för att åtgärda brister inom elsäkerhet, gränsöverskridande brottslighet, förebyggande av klimatförändringar och så vidare.

Det behövs alltså mer resurser till samhällets förmåga totalt inför den här breddade hotbilden. Men det behövs också satsningar på förebyggande åtgärder internationellt. Vi har ju ställt upp på att vi ska kunna gå ut mer i internationell verksamhet med militära resurser under ett FN-mandat, vilket jag tycker är oerhört viktigt. Men de konfliktförebyggande verksamheterna, de som ska se till att man på ett tidigt stadium går in så att det kanske inte behövs militära åtgärder för att det inte har blivit en väpnad konflikt, är det vi måste sätta fokus på.

Flera av talarna har tagit upp behovet av styrning och så vidare. Jag håller absolut med om det, och det har kommit två viktiga utredningar nu som kommer att få betydelse för den här utvecklingen. Den ena är *Styrningen av insatsförsvaret*, som lades fram i november. Utredningen har arbetat med den viktiga frågan om hur riksdag och regering bättre ska kunna styra Försvarsmakten. Riksdagen har flera gånger under flera år sagt att vi måste kunna få en bättre möjlighet att utveckla vår finansmakt samt styra inriktningen och kontrollera och följa resultatet. Nu förutsätter jag naturligtvis att denna utrednings resultat också blir till verklighet och att regeringen tar tag i den här biten.

Den andra tar upp analysen av de försvarsgemensamma myndigheterna och inriktningen och omfattningen av den här verksamheten framgent. Vi har ju sett att den verksamheten inte har förändrats på samma sätt som vi har förändrat Försvarsmakten. Det är också en viktig fråga, inte minst ekonomiskt.

Fru talman! Det finns mycket som hänger kvar från invasionsförsvaret, både inom materielområdet och i fråga om organisation och struktur. Styrningen av försvarsanslaget och materielen måste bli bättre. Jag tycker att man nu har tagit ett första steg just kring materielen, men det behöver naturligtvis bli mycket bättre. Riksdagen måste också få större möjlighet att följa upp operativa behov och vilka materielprojekt som då behövs. Just den här Försvarsstyrningsutredningen har lagt fram förslag, och jag hoppas att den ger stor möjlighet att fortsätta det här arbetet.

Det finns en stor ryggsäck av materiel där beslut och inköp grundar sig på ett helt annat säkerhetspolitiskt läge. Därför tycker jag att det är

väldigt viktigt att vi lyfter fram det som nu står i propositionen, att man ska kunna etappindela besluten. Jag tror att det har väldigt stor betydelse framgent. Det finns ju en del materiellprojekt som är exemplifierade i propositionen och som jag tycker är viktiga att lyfta upp. Då kan man, både regeringen och riksdagen, vid varje etapp stanna upp, tänka efter, göra konsekvensanalyser och också kunna avbryta ett projekt. Som det har varit hittills fattar vi ett beslut, och sedan kör man oavsett vad det säkerhetspolitiska läget säger och oavsett vad vi för dagen bedömer att vi behöver. Jag ser fram emot att vi verkligen kan få ett större inflytande över materielanslag och också över vad det är för produkter som vi köper in.

Vänsterpartiets vision av Försvarsmakten är, förutom att den ska anpassas och omstruktureras till det säkerhetspolitiska läget, att den ska bygga på könsneutral värnplikt. Den ska ge en god utbildning av värnpliktiga utan inslag av grå arbetskraft. Den ska genomsyras av ett gott ledarskap och god genuskunskap på alla nivåer. Den ska inkludera jämställdhet och säkerhetstänkande inom hela organisationen. Inom Försvarsmakten ska det också i både dokument och verklighet råda nolltolerans mot sexuella trakasserier. Man ska också välkomna alla individer oavsett etnisk tillhörighet, kön och sexuell läggning. Det är den visionen, den ledstjärnan, som vi arbetar efter.

Värn- och civilpliktigas situation måste förbättras. Utvecklingen av ett rättvist, civilt meritvärderingssystem, bra utvecklade betygssystem som kan förstås av utbildare och arbetsgivare, är viktiga delar. Förbättring av de ekonomiska villkoren är också en mycket viktig fråga.

Vi har genom motioner krävt ekonomiska förbättringar. Nu har regeringen föreslagit indexuppräknning av ersättningsnivåerna. Det är bra. Man har också föreslagit att man måste se över och förbättra de ekonomiska villkoren. Det är mycket bra. Vänsterpartiet har flera år motionerat om de här frågorna. Men nu har regeringen delegation på det här beslutet. Utskottet har varit positivt till förslagen. Så vi har bara lämnat ett särskilt yttrande. Vi kommer nogsamt att följa upp utvecklingen, förslagen och besluten i de här frågorna och ser fram emot förbättringar.

Vänsterpartiet har hårt drivit frågan om jämställdhet och arbetet mot sexuella trakasserier. Både riksdag och regering har i olika dokument starkt klargjort behovet av jämställdhet och att sexuella trakasserier inte får förekomma inom Försvarsmakten.

I propositionen redovisar regeringen att Försvarsmakten och de totalförsvarsgemensamma myndigheterna bidrar till att synliggöra diskriminerande struktur, och det är bra. Men man har kommit olika långt. Man måste fortsätta arbetet med en högre ambitionsnivå för att leva upp till de krav som regering och riksdag ställer. Det är mycket viktigt att följa upp det här arbetet. Det ska bli en reell, långsiktig, hållbar förändring.

Regeringen ser allvarligt på att Försvarsmakten inte lever upp till sina egna målsättningar om jämställdhet och sexuella trakasserier. Det är väldigt viktigt att Försvarsmakten kommer till rätta med de här bristerna. Det är av största vikt inför framtiden om Försvarsmakten ska kunna rekrytera rätt personer.

Det har varit flera enkätundersökningar om sexuella trakasserier. Det kom en 1999, det kom en 2002. Nu har det kommit en delrapport från en undersökning som gjordes 2005. Det är tyvärr fortfarande nedslående.

Det är fortfarande så att en tredjedel av de kvinnliga officerarna – även om den andelen har minskat – och värnpliktiga och mer än var tionde civilanställd har utsatts för sexuella trakasserier. Det här är inte bra. Det är ett bevis på att de dokument och policyer som är bra och framåtsyftande inte har fått genomslag i organisationen.

Det visar sig att bara 13 % av arbetsplatserna använder rådgivare om sexuella trakasserier, och det finns brister i utbildningarna. Nu har Försvarsmakten med den här undersökningen som grund ett oerhört stort ansvar för att ta itu med det. Jag vet också att ÖB är intresserad av att göra det. Vi måste följa upp detta. Vi måste sätta fokus på detta, för vi kan inte ha det som det ser ut i dag. Just när det gäller sexuella trakasserier mot de värnpliktiga är det extra viktigt med tanke på rekryteringsbasen för framtida yrkesval och internationella insatser. Det här är en mycket avgörande fråga.

Omstruktureringen av Försvarsmakten tar fasta på mer resurser för internationella insatser. Att kunna satsa mer under ett FN-mandat är viktigt. Vi ställer oss bakom det. Men det är då också viktigt att dessa insatser och också de civila genomförs och utgår från FN:s resolution 1325 om kvinnor i krishantering. Vänsterpartiet har drivit det här länge. Det börjar få genomslag, och jag är väldigt glad över att man nu tar det på allvar. Men jag är inte helt nöjd förrän det här är självklart och det utvecklas ett konkret handlingsprogram med uppföljning av de krav som vi ställer om kvinnors deltagande i både militära och civila insatser, att kvinnors organisationer i konflikter får göra sin röst hörd och man från dessa behov prioriterar insatser.

Jag vill avslutningsvis påpeka att vi har ett särskilt yttrande som klargör att Vänsterpartiet inte har ändrat sin grundläggande uppfattning om frågor som till exempel den gemensamma försvarsmaterielbyrån. Det har jag lagt i ett särskilt yttrande.

Med det här yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 6 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Jag redovisade i mitt anförande att försvarspolitikerna vilade på en väldigt osäker grund. Jag kallade det för ett gungfly. Det var då Miljöpartiet och Vänsterpartiet jag avsåg. Jag redovisade också där att det var allt från Miljöpartiets ställningstagande om inget försvar alls till Vänsterpartiets något komplexa förhållande till Nato och EU.

En sak som under året har tillkommit och som vi fortfarande inte har sett något beslut på än från regeringens sida, och det beror på det här gungflyet, är, om man tar ett specifikt område, det förarlösa flygplanet Neuron. Här är det tusentals anställda som väntar på ett beslut. Det är aktieägare, och vi har ett internationellt samarbete, med Frankrike möjligtvis. Då inställer sig frågan: Vad är Vänsterpartiets julklapp till de anställda, till aktieägarna, till en tänkt samarbetspartner, Frankrike, vad gäller Neuron? Blir det av, eller blir det inte från Vänsterpartiets sida?

Anf. 7 BERIT JÓHANNESSEN (v) replik:

Fru talman! Vi har en i grunden negativ åsikt om Neuron. Men det pågår en diskussion kring de här frågorna. Jag har därmed ingen anledning att här ta ställning i frågan. Vi diskuterar det, och vi penetrerar frågan. Så det kommer ett besked.

Anf. 8 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Den här diskussionen har ju pågått sedan i somras. Jag vill minnas att det var någon interpellation från en ledamot i salen som föranledde en försvarsminister att springa till ett utskott som var på utlandsresa för att på något vis få ett stöd för den här satsningen. Det är klart att ett icke sammansatt utskott inte hade någon möjlighet att ta ställning till det. Sedan har farsen rullat vidare. Det har gått ett halvår, och Berit Jóhannesson står här och säger: Vi har en diskussion. Men diskussionen har ju pågått ett halvår. Någonstans måste man rimligtvis sätta ned en fot och tycka att det här antingen är åt helsefyr eller att det är bra och att Sverige ska vara med på det. För man har ett ansvar för de grupper som jag redovisade: anställda, aktieägarna, Sverige och i det här fallet Frankrike. Är det inte rimligt att man så här före jul efter ett halvt års fram och tillbaka och ”ingen som vet” levererar någon form av inriktning mer än att säga att man för en diskussion och tycker att det är ganska skojigt. Vad är svaret, Berit Jóhannesson? Blir det av från Västerterns sida, eller blir det inte?

Anf. 9 BERIT JÓHANNESSON (v) replik:

Fru talman! Jag upprepar mitt svar. Vi för en diskussion, och jag kan inte svara här nu. Jag har också talat om vår grundläggande inställning till det. Så därför får du och även andra vänta.

Anf. 10 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Det är intressant att notera att Vänsterpartiet och Berit Jóhannesson i vart fall inte stänger dörren för en julklapp till aktieägarna Saab, Investor och Wallenbergfamiljen.

Det som föranledde mig att komma till talarstolen var det faktum att fransmän när de ska koka grodor lägger dem i en gryta som består av kallt vatten. Sedan höjer man långsamt temperaturen. Man har av erfarenhet lärt sig att om de kastas ned i kokande vatten hoppar de omedelbart upp igen. Den jämförelsen kom jag att tänka på när jag hörde Berit Jóhannesson prata om att etappindelningar kunde vara väldigt bra när man ska beställa stora materielprojekt som kostar mycket pengar och som sträcker sig över väldigt lång tid. Jag kan i och för sig se vissa poänger med etappindelningar eller fasindelningar. Men när jag har försökt att penetrera vad de stora projekt som vi har talat om i dag i kammaren totalt kostar blir det väldigt svårt med etappindelningar, när man skiljer på vad som är utveckling, vad som är serieanskaffning, vad som är demonstrator, fas 1, 2 och 3 och så vidare. Så jag ser också risker med detta.

Jag har naturligtvis en fråga att ställa till Berit Jóhannesson. Om nu hon också har insett att det inte finns någon spårbarhet i materielplanen, att de operativa behoven som den här materielen ska fylla upp inte är redovisade, att det inte finns några alternativa redovisade materielplaner till vad det skulle kosta att skaffa de här grejerna någon annanstans, varför förenar hon sig då inte med alliansen i ett avslagsyrkande när det gäller propositionen i denna del och ger den hemläxa till regeringen som den förtjänar, nämligen att komma tillbaka med ett underlag som faktiskt ger oss ett inflytande på det här området?

Anf. 11 BERIT JÓHANNESSON (v) replik:

Fru talman! De utredningar som är på gång nu och som har lagt fram sina förslag kommer att ge möjlighet till att vi ska få ett mycket större inflytande. Jag tycker att det är lite viktigt att man faktiskt tar till sig utredningen och att man faktiskt ändrar successivt så att vi får en spårbarhet och kan påverka materielanslaget på ett helt annat sätt.

Nu har man tagit första steget. Utredningen lade ju faktiskt fram sitt förslag i november månad, så man har inte hunnit mer.

Jag håller med om att det är jätteviktigt att vi har spårbarheten och att vi också kan få beslut i etapper. När man har förstudier kan man se att något inte behövs och kan läggas åt sidan eller att något behövs och att man kan gå ett steg vidare. Jag ser att det blir en helt annan materielplanering med ett sådant förslag. Det är av den anledningen – att utredningens förslag ska arbetas in – som vi inte ställde upp på er reservation.

Anf. 12 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Ja, jag har ju bara suttit i försvarsutskottet i drygt tre år. Jag vet att Berit Jóhannesson har suttit där mycket längre tid. Men mitt tålamod har hunnit tryta redan under den här mandatperioden. Jag ser ju hur vi år efter år engagerar oss i olika projekt som vi inte vet början och inte slutet på, och vi känner framför allt inte till den totala prislappen. Ta detta med NBF, till exempel, som har rullat på nu med demonstrator fas 1, fas 2 och ända upp till fas 6 eller fas 7. Vet Berit Jóhannesson vad det här kostar totalt? Har Berit Jóhannesson någon bild av detta? Och är det inte viktigt att vi så fort som möjligt skaffar oss en sådan bild? Det är väl jättebra att de här utredningarna har kommit, men om vi inte agerar nu kommer ytterligare miljarder att användas på ett sätt som vi inte kan acceptera och som Sveriges skattebetalare inte heller kan acceptera.

Anf. 13 BERIT JÓHANNESSON (v) replik:

Fru talman! Det är ju gamla synder och det faktum att det finns så mycket kvar av invasionsförsvarets materiel som gör att vi står i en sådan här situation. Jag håller med om det – det är bedrövligt – men så är det.

Nu har vi tagit första steget genom det här med etappindelningen och genom att vi faktiskt har fått utredningen. Det tog ju ganska många år innan utredningen tillsattes. Det håller jag med om. Men därför tycker jag att det är bättre att vi nu tittar efter vad utredningen säger och att vi jobbar vidare med det än att vi gör någonting väldigt hastigt.

Jag ser fram emot att få en förändring och kunna påverka, och också se till att vi får en materiel framgent som är anpassad efter de behov som finns då och inte efter de behov som fanns för invasionsförsvaret 20 år tillbaka i tiden.

Anf. 14 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Jag blir riktigt glad när Berit Jóhannesson säger att riksdagen måste kunna styra bättre och också uttrycker en förhoppning om att regeringen tar tag i frågan.

Med anledning av ditt uttalande vill jag ställa en fråga. Det var ett enligt utskott, en enig riksdag vid försvarsbeslutet 2004, som skrev att det är viktigt att kunna utveckla förmåga till och kompetens för strid i be-

byggd miljö och subarktiskt klimat. Jag vill fråga: Står Vänsterpartiet fast vid den ståndpunkten i dag också?

Anf. 15 BERIT JÓHANNESSEN (v) replik:

Fru talman! Jag vet att det här har varit bekymmersamt, och jag vet inte riktigt vad det är som har hänt eftersom just den subarktiska förmågan inte utvecklas på det sättet. Det här måste vi följa upp och titta på. Strid i bebyggelse finns ju faktiskt med i regeringens proposition. Jag ska titta över det här noggsamt framgent.

Anf. 16 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Jag vill bara som en upplysning säga till Berit Jóhannesson, om hon inte vet det, att Försvarsmakten i sina anvisningar ute i förbanden klart säger – det gäller helikopterförbanden – att subarktisk förmåga ej vidmakthålls.

Är det här acceptabelt? Kan det tyda på otydliga regleringsbrev? Hur kommer Vänsterpartiet nu att agera i framtiden, eftersom ni ändå har vetorätt när det gäller försvarsfrågan i dag?

Anf. 17 BERIT JÓHANNESSEN (v) replik:

Fru talman! Erling Wälivaara och jag är helt överens om att vi måste kunna styra. Vi måste kunna utveckla vår finansmakt så att vi också vet vad det är för någonting som vi ger pengar till och kunna följa upp vad som har hänt med de pengarna.

Jag ser fram emot att den utredning som nu har lagts på bordet också ska kunna ge möjlighet att styra bättre. Vi i riksdagen ska kunna titta på vad det är vi beslutar och följa upp det beslutet på ett helt annat sätt än vad som har varit hittills. Det kan jag lova Erling Wälivaara: Jag ska vara den första att jobba med att vi här i riksdagen ska ha vår rätt att styra och möjlighet att göra det också.

Anf. 18 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Ärade ledamöter i kammaren! Åhörare! Protokollsläsare! Jag ska börja med att berätta att jag faktiskt drömde om den här debatten i natt. Den skedde inför en fullsatt plenisal. Nu är verkligheten inte riktigt sådan, utan man får nöja sig med grädden på moset.

När vi i Miljöpartiet för sju år sedan stod här och förde fram vår försvarspolitik – behovet av att avveckla invasionsförsvaret, att minska materielanskaffningen och att utveckla Sveriges internationella förmåga att delta i internationella FN-insatser – så kallades den försvarspolitiken för försvarsfientlig av moderater, centerpartister och andra som inte förstod de omvärldsförändringar som hade skett efter kalla krigets slut.

Nu i dag, 2005, är vi på väg att forma just den politiken. Vi avvecklar invasionsförsvaret. Vi avvecklar alla de regementen som inte längre behövs. Vi minskar utbildningen av folk som inte kommer att behövas, och vi har en ambition att fördubbla vår internationella förmåga att delta i internationella insatser med FN-mandat.

Den politiken stöds ju också av samtliga partier i Sveriges riksdag genom Försvarsberedningens arbete i sak. Därför känns det lite apart när företrädare för Moderata samlingspartiet och Centerpartiet här inne står

och säger att den försvarspolitik som Miljöpartiet företräder är försvarsfientlig, när det är deras egen politik. De har uppenbarligen inte förstått de förändringar som har skett och den politik deras partier faktiskt står för.

Ola Sundell tar också upp Miljöpartiets partiprogram, där vi har formuleringen att det långsiktiga målet är allmän och total militär avrustning – uppenbarligen utan att känna till att detta ju är FN:s målsättning, som samtliga partier i Sveriges riksdag står bakom. Ola Sundell är uppenbarligen helt ovetande om att även Moderata samlingspartiet står bakom målet om en allmän och total militär avrustning, som vi alla är medvetna om ligger långt, långt fram i tiden men som är FN:s målsättning.

Det gör det lite ointressant att debattera försvarspolitiken med åtminstone Moderata samlingspartiet och Centerpartiet, som inte har förstått förändringarna och inte heller riktigt har förstått vad deras eget parti står för. Mer intressant är då att diskutera försvarspolitiken med till exempel Folkpartiet och andra som är kritiska mot att den nödvändiga omställningen går så långsamt och frågar: Varför? Det finns nog en lång rad förklaringar till detta.

Som vi i Miljöpartiet upplever det har Försvarsmakten lidit brist på politisk styrning och ansvarstagande under väldigt lång tid, och kanske även så nu. Försvarsmakten efterlyser till exempel vad man *inte* ska göra med minskat anslag. Svaret har varit: Gör allt, men med mindre pengar! Ett osthyvlade, alltså. Den politiska ledningen saknar förmåga att faktiskt prioritera och välja bort sådant som har hört till invasionsförsvaret för att i stället kunna utveckla de förmågor som behövs i internationella insatser.

Vi ska inte heller glömma bort att vi här i Sveriges riksdag har ett stort antal ledamöter som så sent som förra året fortfarande var regementskramare, en ryggmärksreflex som satt i från invasionshotets dagar. Vi har också företrädare i flera av de största partierna som i stor utsträckning är vapenindustrikramare, som inte kan ta till sig att vi kanske inte längre har ett behov av en specifik svensk försvarsindustri med specifikt svenskt anpassade och därmed väldigt dyra vapensystem utan att vi faktiskt kan tillgodose Försvarsmaktens behov genom att köpa från hyllan sådant som andra redan tillverkar till ett långt lägre pris. Detta regementskramande och vapenindustrikramande, denna oförmåga under 15 års tid efter det kalla krigets slut att faktiskt göra någonting, har kostat skattebetalarna i Sverige ungefär 100 miljarder kronor helt i onödan bara på grund av politisk långsamhet.

Detta är naturligtvis i stor utsträckning att beklaga. Hade riksdagen för sju åtta år sedan gått på Miljöpartiets politik, den politik som nu alla partier säger sig stå bakom, hade vi sparat ohyggligt mycket pengar som kunde ha använts till andra områden i samhället. Vi hade också sluppit all den frustration som finns inom Försvarsmakten och all den osäkerhet som har funnits bland de försvarsmaktsanställda under de här åren.

En annan del av svaret på varför det tar så lång tid att ställa om när vi nu väl har fattat beslutet är att det tar tid att ändra attityd. Vi märker det väldigt tydligt. Överbefälhavaren får nu resa runt för att tala med varenda försvarsmaktsanställd och beskriva nödvändigheten av att ställa om, försvarsmaktsanställda som i många år har lyssnat på företrädare här i

Sveriges riksdag som malt på med det kalla krigets retorik om vikten av regementen, materielanskaffning och svensk vapenindustri. Till och med i dagens debatt har vi hört företrädare yttra sig åt det hållet. Det är klart att det då krävs att överbefälhavaren reser runt och beskriver nödvändigheten för Försvarsmakten att ställa om för att vara relevant inför 2000-talets säkerhetspolitiska behov.

Det tar tid för ledamöter här i kammaren att inse att vi faktiskt kan köpa försvarsmateriel från hyllan, från andra tillverkare, och inte längre har ett behov av en specifik egen svensk industri som därmed kostar oss väldigt mycket pengar.

Det tar också tid att förverkliga de beslut som vi har fattat här i Sveriges riksdag om ett ökat inflytande vad gäller försvarsmaterielanskaffningen. Detta bottenar till väldigt stor del i en bristfällig, för att inte säga undermålig, redovisning från Försvarsmakten – underlaget, kontrollen av siffrorna, möjligheten att följa upp, spårbarheten – som har gjort oss i Miljöpartiet väldigt förvånade när vi har fått insyn i detta. Det är klart att man då kan anklaga Försvarsmakten för inkompetens. Det här med ekonomi har aldrig varit deras starka sida – minns de svarta budgethålen tidigare! Än i dag är det i stor utsträckning mycket i övrigt att önska. När man har en övrigtpost på x kronor som till sin storlek är gigantisk är detta naturligtvis inte bra.

Vi i Miljöpartiet har gjort vad vi har kunnat. Vi har kommit en liten bit på vägen mot att få en bättre redovisning, men vi är långt ifrån nöjda. Vår ambition är – och jag utgår från att det också är regeringens ambition – att det ska bli ett långt bättre och tydligare underlag för riksdagen när det handlar om de stora materielinköpen. Det kommer vi att fortsätta att arbeta för i Miljöpartiet.

Helt klart står dock i den här debatten att Moderata samlingspartiet har fel när man hänger upp sig på att anslagen är för låga – det var på något sätt kontentan av Moderata samlingspartiets inlägg här i debatten. Min fundering är då, och jag tror att många funderar i samma banor: Under det kalla kriget utbildade vi upp till 50 000 värnpliktiga varje år och hade ambitionen att kunna mobilisera 850 000 soldater, anskaffa materiel för att kunna ha 850 000 soldater på fötter och ha regementen för alla dessa. Nu, 2005, utbildar vi 8 000 värnpliktiga för att kunna få ut upp till 2 000 i internationella insatser i FN-uppdrag. Ska det då kosta ungefär lika mycket? Det är ju helt orimligt – fullständigt orimligt!

Om man gjorde någon form av liknelse och minskade behovet av värnpliktsutbildning och behovet av soldater att kunna sätta ut skulle man kanske kunna komma ned till en femtedel, 20 %, av tidigare försvarsanslag. Nu vet inte jag om det är möjligt, men åtminstone en halvering av tidigare försvarsanslagnivå borde vara möjlig – samtidigt som man med detta faktiskt får ett starkare försvar, ett försvar som har relevans och där vi har internationell förmåga att möta de krav som finns.

Det är viktigt att vi i försvarspolitikens utformning fortsätter att ha ett starkt fokus på att utveckla vår internationella kapacitet. Det är där behovet finns. Vi kan se det i de tragedier som utspelar sig runtom i världen och där FN, tyvärr, har en fortsatt mycket viktig roll att spela för att hindra mänskligt lidande, krig, övergrepp och massmord. Det är bra att Sverige ökar sin förmåga att kunna bidra i de här internationella insatserna.

Jag tror att nästa steg för att utveckla försvarspolitiken och anpassa den till 2000-talets behov är att avveckla den allmänna värnplikten, som inte längre är allmän. Av en årskull på, säg, 45 000–50 000 män är det bara 8 000 som utbildas. Av ungefär lika många kvinnor är det knappt några alls som utbildas. Det vore bättre att skapa ett system byggt på frivillighet, anpassat till kvinnor och män, och att ett sådant system görs så attraktivt att många söker utbildning, så många att vi har en urvalsmöjlighet och kan välja de bästa.

Det är viktigt att vi fortsätter att ha ambitionen att ge de kvinnor och män som vill göra en insats i internationella sammanhang den bästa tänkbara utbildningen och den bästa tänkbara materielen, för deras egen säkerhet och för vår förmåga att ge ett bra bidrag till FN:s fredsbevarande insatser. Då är det viktigt att i materielanskaffningen fokusera på de operativa behoven. Här finns många frågetecken när det gäller regeringens vilja att satsa på olika system, till exempel ubåtssystem som vi inte behöver för invasionsförsvaret och som inte heller har efterfrågats i internationella insatser. Det är svårt att göra någonting vettigt med en ubåt i Kosovo, i Afghanistan och på många av de platser där Sverige har bidragit internationellt. Här gäller det för oss att försöka strama upp anskaffningsprocessen till att bara röra just de operativa behoven och de behov som vi har på nationell nivå – för självklart ska också vår internationella förmåga kunna användas på hemmaplan.

Med de orden vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 19 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Jag – men också, påstår jag, svenska folket, anställda inom Försvarsmakten och deras familjer – är väldigt intresserade av att få Lars Ångströms uppfattning och uttalande kring frågan: Har Miljöpartiet veto i försvars- och säkerhetspolitiska ställningstaganden eller ej?

Anf. 20 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag skulle tro att vårt samarbete ser ungefär likadant ut som Centerpartiets samarbete med den socialdemokratiska regeringen gjorde tidigare, det vill säga att ni hade ambitionen att vara eniga i de propositioner som lades fram. Samma ambition finns självklart i dag mellan regeringen, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, att vara eniga i de förslag som läggs fram.

Anf. 21 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Betyder det att Miljöpartiet har ändrat ställning vad beträffar till exempel säkerhetssamarbetet inom Europa, som faktiskt den här kammaren har ställt sig bakom och som den nuvarande regeringen har ställt sig bakom? Betyder det att Miljöpartiet har ändrat uppfattning vad beträffar uppbyggandet av en snabbinsatsförmåga och svenskt deltagande i densamma eller ej?

Anf. 22 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Nej, vår uppfattning om att Sverige ska delta i snabbinsatsförmågan kvarstår. Det är ju ett efterfrågat behov från FN att medlemsstaterna snabbare ska kunna assistera i internationella insatser. Jag

tycker att det är väldigt bra att Sverige nu har ordnat och organiserat Försvarsmakten på ett sådant sätt att vi kan bidra i en snabbinsatsförmåga, därför att en sådan förmåga räddar människoliv. Det vet vi inte minst från erfarenheterna av snabbinsatsen i Kongo, som var EU-ledd, där just snabbheten ledde till att vi förmodligen förhindrade ett folkmord. Att vi snabbt var på plats innan FN kunde komma dit med sin stora insats hade stor betydelse. Det är vi fortsatt för.

Anf. 23 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Det är nog inte bara jag som undrar över sakernas tillstånd i försvarspolitiken. Vi redovisade alla från alliansen att det här gungflyet, bland annat bestående av Ångström och Vänsterpartiet, inte utgjorde den grund för försvarspolitiken som Sverige kan kräva.

Vi har också en statsminister som länge tvekade om detta. Han inte bara tvekade, han uttryckte klart och tydligt att dessa två partier icke är kvalificerade att stödja och vara med och påverka Sveriges försvars- och säkerhetspolitik. Det är inte bara en liten, enkel riksdagsledamot och många människor ute i landet som undrar utan även statsministern.

Men här vägde budgetrealismen tyngre än Miljöpartiets framåtsyftande försvarspolitik med miljövärnsregementen och ett avskaffande av Försvarsmakten. Det var rösterna som vägde tyngst för Göran Persson när man tog in Miljöpartiet och Vänstern i finrummet.

När det gäller pengarna står Ångström bakom försvarspolitiken. Det jag uttryckte var att vi förvisso har några hundra miljoner mer för nästa år, det är alldeles klart, men det är ineffektiviteten och styrningen från Miljöpartiet, från regeringspartiet och från Vänsterpartiet som Allians för Sverige vill komma åt. Större effektivitet, mer försvar för pengarna – det är ju det som bristen består i. Där har Allians för Sverige ett program som ni är i avsaknad av.

Anf. 24 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Ola Sundell pratar om miljövärnsregementen, uppenbarligen utan att här heller känna till att, som jag uppfattade det i alla fall, Moderata samlingspartiet har en samsyn med Miljöpartiet i Sårbarhetsutredningen vad gäller de icke-militära hoten. Vi har miljöförstöring och olika klimatkatastrofala händelser som gör det nödvändigt att hantera den typen av hot. Faktiskt tror jag att Moderaterna redan 1996 var med på Miljöpartiets initiativ att bredda hotbilden. Det handlar inte längre om bara militära hot utan det finns andra hot.

Om man sedan utformar det här som miljövärnsregementen eller någon annan organisation kan vi diskutera. Men att hotet finns och att vi bör hantera det är vi eniga om. Så jag förstår inte allt skramlet.

Sedan fortsätter Ola Sundell att prata om allmän och total avrustning. Men hur är det? Är det ett krav som Moderaterna har lämnat? Är det inte längre någonting som Moderaterna står bakom? Det låter ungefär så på Ola Sundell i alla fall.

Anf. 25 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Det är så i vår värld, och jag tror i verkligheten också, att det är behovet som styr.

Förvisso är Gud god, men det finns många onda krafter där ute och det gäller att bekämpa dessa. Visst kan man tycka att vi inte behöver någon polis, ingen försvarsmakt eller någonting. Men verkligheten har väl visat både historiskt och nu när vi diskuterar nya uppgifter för försvaret att vi behöver en försvarsmakt. Det är därför bland annat som Miljöpartiet är fullständigt diskvalificerat i de här sammanhangen, om man nu står kvar vid att Försvarsmakten ska avskaffas och att det är enbart det civila försvaret som ska vara kvar.

Det är klart att vi alla behöver ett civilt försvar. Men det är ingen motsats mellan det civila försvaret och det militära försvaret. Det är inget nollsummespel mellan dem. Katastrofen i Thailand förra året visar på att det osannolika kan inträffa varhelst och på ett sätt som verkligen drabbar nationen. Och det kan också ske inom det militära området.

Det är också mot den bakgrunden som ni är diskvalificerade, för ni har ett fundamentalistiskt synsätt på de här frågorna: Försvaret ska bort! Det är där som er bristande trovärdighet ligger. Förvisso är det osannolikt att något händer just nu och kanske under överskådlig tid, men man kan aldrig räkna bort det. Men det är det ni gör. Ni räknar bort det och säger att det här inte har någon verklighet. Därför är ni diskvalificerade.

Anf. 26 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag blir lite beklämd av att höra Ola Sundell som på något sätt utgår från att människor är idioter. Naturligtvis finns det inget motsatsförhållande mellan långsiktiga mål och kortsiktig dagspolitik. Det avspeglar sig i FN som har det långsiktiga målet om allmän och total militär avrustning men självklart förstår och förmår möta det dagsaktuella behovet. Om Ola Sundell hade bemödat sig någon minut med att se på Miljöpartiets försvarspolitik hade han sett samma sak där. Vi har förmåga att ha ett långsiktigt mål men också att föra en dagsaktuell politik som möter behoven.

Märk väl att den politik som vi nu för, att öka ambitionen internationellt och att avveckla invasionsförsvaret, är en politik som Ola Sundell står bakom. Det är Miljöpartiets politik från 90-talets slut som Ola Sundell delar uppfattning om. Ändå står han här i kammaren och mässar som om det vore någon sorts motsättning. Jag tycker att det blir pinsamt.

Försök i stället att vara konstruktiv och se hur vi kan förbättra och möta de behov som finns, inte bara de internationella behoven av FN-insatser utan också de internationella och nationella behoven av att möta icke-militära hot. Jag tycker att det låter som om Moderaterna i brist på egen politik försöker hitta motsättningar i andras politik. Det faller platt. Jag tror att folk genomskådar Moderaterna och Ola Sundell.

Anf. 27 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Jag har egentligen samma fråga till Lars Ångström som jag hade till Berit Jóhannesson. Lars Ångström sade så här i sitt anförande: I många år har vi haft brist på politisk styrning. Det visar sig ju att det pågår fortfarande.

Lars Ångström kommer säkert ihåg att det var ett enigt utskott och en enig riksdag som i försvarsbeslutet 2004 sade att det är viktigt att behålla och utveckla förmåga och kompetens för strid i bebyggd miljö och subarktiskt klimat. Jag vill fråga: Står Miljöpartiet fast vid den stånd-

punkten? Ni var ju med om uttalandet den 15 december 2004. Det var riksdagens beslut.

Anf. 28 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Ja, och jag tror att behovet kvarstår att inte minst i internationella FN-insatser kunna ha den förmågan. Vi vet hur klimatet kan bli i en del av Kosovo, i delar av Afghanistan och kanske också på andra ställen i framtiden. Det är förmågor som jag tror att det är vettigt att vi skaffar.

Jag kan bara föregripa nästa fråga som blir hur vi ser på att Försvarsmakten inte gör detta. Mitt svar blir att vi naturligtvis måste se över och få en förklaring till varför man inte gör det här.

Anf. 29 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Det gläder mig, Lars Ångström, att du säger så här. Men då är min följdfråga: Kommer du aktivt att verka för att Försvarsmakten verkligen får de direktiven från er som nu styr försvarspolitikerna att man också ska se till att man övar, och övar på ett rimligt sätt? Man kan inte bara åka upp en vecka och öva, för det lär man sig ingen subarktisk förmåga på.

Eftersom ni enligt er hemsida har vetorätt i försvarsfrågan vill jag få en försäkran från Lars Ångström att ni kommer att se till att den inriktning som vi antog 2004 verkligen också blir verklighet.

Anf. 30 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Frågan om att i detalj lägga sig i exakt hur, när, var och i vilken omfattning utbildningen ska ske är jag inte beredd att ge något svar på här och nu. Det kanske inte ens är vår uppgift att ha svar på den frågan. Men om det inte bedrivs någon utbildning alls är det naturligtvis allvarligt och i strid med de beslut som vi tidigare har fattat här i Sveriges riksdag. I så fall kan jag lova att jag kommer att följa upp och se vad anledningen till det är och hur man från regeringens sida avser att vidta åtgärder.

Anf. 31 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Både blygsamhet och ödmjukhet är dygder, och jag reagerade i likhet med en del andra när Lars Ångström slog ut med handen och sade: 100 miljarder är bortkastade och till ingen nytta. Jag skulle stillsamt vilja fråga honom hur han kan vara så säker på att den positiva utvecklingen, som tog sin början 1989 eller något år tidigare i samband med att Berlinmuren föll, skulle ske så friktionsfritt och så snabbt som blev fallet.

Jag tror att en viktig skillnad mellan Folkpartiet och Miljöpartiet, även om det också finns många beröringspunkter, är att vi inte är beredda att avskrika möjligheten att historien kan gå i repris. Jag vill erinra om att för 15–16 år sedan var säkerheten på vår kontinent helt annorlunda. Det som har fört oss från den situationen till den situation vi är i i dag är i allt väsentligt politiker och politisk vilja. Och politik, ja, den kan ändras, och den kan ändras snabbt.

Även om jag naturligtvis ställer mig bakom FN:s mål om en total avrustning i en avlägsen framtid, måste jag erinra Miljöpartiet om att vi aldrig kan vara säkra. Vi måste gardera oss mot framtida rationella hot mot Sverige. Alldeles särskilt gäller det för partier som inte är beredda att aktivt samverka med internationella säkerhetsorganisationer.

Jag tycker att det var lite småaktigt av Lars Ångström, när han pratade nedsättande om den materielpolitik som har förts under 1990-talet och 2000-talet, att kasta hela skulden på Försvarsmakten. Det är ju den regering som Lars Ångström stöder som är ytterst ansvarig för den politik som bedrivs och också för de beslut som fattas av Försvarsmakten.

Anf. 32 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Allan Widman har rätt i stora stycken. Det är helt självklart att vi 1989 inte kunde veta exakt hur framtiden skulle bli, och det var ingen som krävde att vi skulle veta det heller. Men fem sex år in på 90-talet, då övriga Europa minskade sina militärutgifter och hela Europas militärutgifter faktiskt halverades i brist på invasionshot, borde det ju ha klickat till i några huvuden här i Sveriges riksdag, kan man tycka. Även om det inte skedde då hade man kanske ett par år senare, kanske 1996, 1997 eller 1998, kunnat förstå att något hände som ändrade förutsättningarna för Försvaret. Men inte heller detta skedde, tvärtom. Här i Sverige satt alla och undrade hur det kunde komma sig att man kunde resa nere i Europa och köpa krigsmateriel så oerhört billigt. Man var nere och köpte och leasade tusentals stridsvagnar, och alla var jätteglada och trodde att man gjorde världens klipp utan att fatta att det här såldes ut därför att det inte längre behövdes. Det var bara här i Sverige som man inte begrep någonting. Och militärens miljarder fortsatte att rulla.

När det gäller uppskattningen på 100 miljarder kan vi nöja oss med att säga att det hade räckt från 1999 och fram till nu. Om vi hade haft halverade militärutgifter i fem år hade det gett 100 miljarder. Jag begär inte att man skulle ha varit lika smarta som vi i början av 90-talet, men i slutet av 90-talet fanns det ju välgrundade fakta som talade för att det kanske hade hänt någonting som borde föranleda att också svensk säkerhetspolitik och försvarspolitik förändrades, men icke så.

Slutligen tror jag inte att Allan Widman var riktigt uppmärksam på mitt inlägg här, därför att jag skuldbelade inte Försvarsmakten. Jag sade att det kanske är lätt att lägga all skuld på Försvarsmakten, som förvisso har svårt att hantera ekonomin, men att man kanske bör titta på bristen på politiskt ledarskap.

Anf. 33 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Det är uppenbart att Lars Ångström, trots sin partibeteckning, inte älskar gröna gubbar, och det var ju ingen nyhet för oss.

Han har fel när han säger att den svenska staten på 90-talet inte anpassade utgifterna i försvarsanslaget efter omvärldssituationen. Så skedde. Vi hade besparingar från tidigt 90-tal. Åtminstone i löpande priser var det på det sättet. Andelen av bnp som har använts för försvarsutgifter har sjunkit under 90-talet och har fortsatt att sjunka under 2000-talet.

Lars Ångström sade tidigare i sitt anförande att jag framhöll att det är lätt att skjuta över skulden på Försvarsmakten. Ja, det var så lätt, fru talman, att han faktiskt gjorde det också på ett mycket tydligt sätt.

Jag vet att Miljöpartiet har fått en exklusiv roll i svensk försvarspolitik. Jag tror på det som står skrivet på Lars Ångströms hemsida om att partierna i vänsteralliansen ska vara överens. Så står det i stycke efter stycke. Och jag hoppas att Lars Ångström använder detta inflytande positivt när det gäller materieförsörjningen, när det gäller synen på plikten och också när det gäller hur vi ska utforma våra internationella insatser i framtiden.

Anf. 34 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Allan Widman har inte rätt. Det är klart att man kan titta på löpande priser, men om man tittar på fasta priser ser man att Sveriges militärutgifter har legat på ungefär samma nivå hela tiden, från det kalla krigets dagar, över 90-talet och fram till i början av 2000-talet. Det är över 100 miljoner kronor om dygnet som har satsats hela tiden. Man kan göra olika jämförelser och titta på bnp, och ökar bnp så sjunker naturligtvis andelen försvarsanslag. Men när det gäller hur mycket man satsat har det varit ungefär lika mycket. Det har varit någon fluktuation ned och någon fluktuation upp, men det har varit ungefär samma nivå. Det är en stark kontrast mellan det och vad som faktiskt hände i Ryssland och Europa, där militärutgifterna faktiskt halverades under 90-talet. Nu har de börjat öka igen, men då skedde en halvering. Det var stora förändringar som skedde, men inte här i Sverige av någon underlig anledning.

Slutligen vill jag säga till Allan Widman att han kan lita på att vi i Miljöpartiet kommer att göra vårt yttersta i samarbetet med regeringen för att påverka försvarspolitikens utformning åt det håll där jag upplever att det finns en samsyn bland riksdagspartierna här i Sverige, nämligen att fullfölja avvecklingen av ett invasionsförsvar som vi inte behöver och att rationalisera utbildningen av de soldater vi behöver så att den bedrivs på så få ställen som möjligt, så billigt som möjligt och på ett så bra sätt som möjligt.

Vi kommer att göra vårt yttersta för att få bort alla de materielkrävande inköp som mer är en restryggmärgsreflex från det kalla krigets dagar och i stället fokusera på sådant som vi har operativa behov av. Lita på oss, Allan Widman.

Anf. 35 TONE TINGSGÅRD (s):

Fru talman! I och med dagens debatt om försvarsbudgeten för 2006 är vi definitivt inne i den nya ordning som vi beslutade om i fjol, nämligen att gå ifrån det från vissa synvinklar visserligen praktiska men ändå låsande systemet med fleråriga försvarsbeslut. Det är inte bara bra, det är nödvändigt. Med den snabba utveckling vi lever i är det inte möjligt att binda vare sig myndighet eller politiker så hårt som den gamla ordningen innebar. Det var vi överens om då, och det är vi överens om nu.

Förra årets beslut innebar förvisso också att vi lade fast inriktningen på lite längre sikt, tre år. Det betyder att vi går vidare på den inslagna vägen och fortsätter den stora reformeringen av Sveriges försvar, som fick sitt tydliga startskott i och med beslutet år 2000 men som förvisso har sina rötter långt tillbaka i tiden.

Det är tillfredsställande att kunna konstatera att inriktningen var vi överens om då, och den är vi fortfarande överens om. Egentligen skulle jag kunna sluta här, för enligt min och den socialdemokratiska gruppens

mening är det viktiga att vi – riksdag, regering och inte minst myndighet – orkar hålla fast. Jag vill på den här punkten passa på att uttrycka uppskattning över det förtjänstfulla arbete som just myndighetschefen Håkan Syrén lägger ned.

Men vi har under åren som gått på ömse håll fått erfaara att omstruktureringen är mer omfattande och svårare att genomföra än vad någon av oss trodde då.

Hela tiden uppstår frågor att ge svar på och problem att lösa. Ett antal sådana frågor får inte heller sina svar i betänkandet. Några kommer att lösas ut i propositionen om samhällets säkerhet, som kommer till våren. Andra, som har blivit föremål för utredningar och resulterat i betänkanden på senare tid, kräver förslag i särskild ordning. Färdiga blir vi säkert aldrig.

Ett par budgettunga frågor har kommit en bra bit på väg. Det gäller till exempel den om försvarets fastigheter och anläggningar och den om materieförsörjningen. Båda dessa två berörs i två av de utredningar som nyligen har presenterats, nämligen Försvarsförvaltningsutredningen och Försvarsstyrningsutredningen. De förslag som utredningarna lämnar har det av begripliga skäl inte kunnat tas hänsyn till i budgetpropositionen, men de kommer att hanteras framgent.

Utskottet noterar ändå med tillfredsställelse att regeringen har hör-sammat utskottets beställning och förbättrat materielredovisningen jämfört med tidigare budgetpropositioner. I och med årets beslut underställs riksdagen faktiskt förslag om anskaffningar av viktigare materielprojekt. Det finns kvar att göra när det gäller hur materielprojekt presenteras och beskrivs i budgethandlingen. Utskottets majoritet utgår från att fortsättning följer.

Fastigheter och anläggningar är en fråga som inte ägs av försvarsutskottet, men eftersom vi är starka, och ibland enda, intressenter önskar vi självfallet en fortsättning på det förbättrade samarbetet mellan Försvarsmakten och Fortifikationsverket.

När jag är inne på frågor som utvecklas till det bättre vill jag gärna peka på ett viktigt område inom personalförsörjningen där Försvarsmakten, som jag ser det, har utvecklat sin arbetsgivarroll. Det har varit ett mödosamt arbete, men jag är övertygad om att det faktum att de stora personalnedskärningarna har skett i överensstämmelse med gängse arbetsmarknadsregler och arbetsrätt i stället för via undantag har varit bra för Försvarsmakten både som myndighet och som arbetsgivare.

De fyra borgerliga partierna, maktpakten, har samlat sig till fyra gemensamma reservationer och ett gemensamt särskilt yttrande. Tre behandlar i tur och ordning materielanskaffningen, insatsorganisationen och de internationella insatserna. Det är alltså tunga delar av försvarsbudgeten och försvarsorganisationen. Man skulle kanske ha kunnat vänta sig att det skulle komma ett alternativ här. Men det gör det inte. Om riksdagen mot förmodan skulle välja att rösta på någon av dessa tre borgerliga reservationer så skulle det egentligen inte innebära någonting i sak – inte något annorlunda. I sämsta fall skulle det innebära en fördröjning av beslutet.

När det gäller reservationen som behandlar styrning är det lite annorlunda. Här har oppositionen en egen variant om vilken man kan säga att den har utvecklats till det bättre jämfört med tidigare år, om man vill

vara snäll. Men det är lika riktigt att säga att i reservation nr 2 om styrning blandas stort och smått i en salig röra. Jag förvånas över att man helt har lämnat utredningen i samma ärende åt sidan. Man inväntar inte ens hanteringen av den innan man tar ställning i en del av frågorna.

Det framgår emellertid av en skrivelse till regeringen från de borgerliga representanterna i den utredningens parlamentariska referensgrupp att man helt enkelt inte vill ta till sig svårighetsgraden i frågan om styrning. Jag säger inte att frågan är lätt. Jag säger inte att utredningens slutsatser är enkla att omsätta, utan jag påstår just att styrningen är en mer sammansatt fråga än det som handlar om att ge anvisningar till omställningsorganisation.

Jag ska säga några ord om de så kallade resursförbanden. I den lätt förvirrade debatt som uppstod efter det att Svenska Dagbladet tyckte sig ha hittat en nyhet i en fotnot i budgethandlingen har utskottet nu bringat reda.

Visst finns det mer att säga när det gäller både att definiera och benämna dessa resurser; det anför också utskottet. Men för den sakens skull får man inte glömma det viktiga och det som är en stor förtjänst bland annat i den senaste rapporten från Försvarsberedningen, nämligen att vi med den nya ordningen har kommit bort från ett kostnadsdrivande och delvis dimensionerande beredskapssystem. Det kunde ibland sträcka sig till upp till över tio år.

Om jag minns rätt var det inte minst Centerns ledamot i Försvarsberedningen, Anders Svärd, som var en drivande kraft i frågan. Det ska vi vara honom tacksamma för.

På den här punkten vill hela utskottet att regeringen förtydligar redovisningen inför nästa budgetproposition. Men reservanterna vill dessutom göra halt. Utskottsmajoriteten känner sig trygg med det arbete som pågår.

När det slutligen gäller de internationella insatserna råder det i utskottet stor enighet om att Sverige ska öka sin förmåga. Det är vidare utskottets uppfattning att regeringen har gjort ett riktigt vägval när det gäller att ställa upp en så kallad stridsgrupp för EU:s krishanteringsförmåga som består av flera nationer. Det är svårare, men det är principiellt rätt och praktiskt fruktbart. Om inte samarbetet kan komma till sin rätt i det här sammanhanget så måste man fråga: När?

När det gäller omfattningen av de internationella insatserna är det som alltid oppositionens privilegium att kunna ha mer och snabbare för ungefär samma pengar. Handen på hjärtat – 400 miljoner till i den totala budgeten, det vill säga mindre än 1 %, skulle visserligen säkert välkomnas av Försvarsmakten, men det är väl ingen som tror att det räcker till såväl snabbare omställning och ytterligare beredskapssystem som fler internationella insatser?

Sammanfattningsvis vill jag säga att regeringen har lagt en budget för det andra året i den nya ordningen som gör det möjligt att följa den inriktning som vi lade fast i 2004 års försvarsbeslut. Den ger svar på vissa av de frågor som vi hade då, och den lovar gott för fortsättningen.

Den samlade oppositionen är väl också i stort sett nöjd eftersom man inte har sett det som nödvändigt att presentera alternativ utan har nöjt sig med att föra fram den minsta gemensamma nämnarens politik, som vi numera har börjat vänja oss vid. Det låter mycket i debatten, det tar stor

plats i betänkandet och just det är väl en illustration så god som någon till talesättet om att tomma tunnor skramlar mest.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Jag vill förstås i denna utskottets sista debatt för året ta tillfället i akt att önska utskottskamraterna god jul och gott nytt år när det blir dags. Det gäller naturligtvis också utskottskansliet, som som vanligt ska ha ett stort tack för sina gedigna arbetsinsatser.

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2006*

Anf. 36 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Det är alldeles rätt som vice ordföranden i utskottet nu säger; det är inte så väldigt mycket pengar som skiljer alliansens förslag från regeringspartiets förslag.

När det begav sig för lite drygt ett år sedan var det inte heller speciellt mycket pengar. Men det var tillräckligt, eller för mycket, för regeringen för att kunna sluta en uppgörelse med en grund i parlamentet som skulle svara mot ungefär 85 %. Men budgetrealismen vägde tyngre. Rösterna från Vänstern och Miljöpartiet var viktigare än stödet från allianspartier-
na.

Jag har tidigare tagit upp detta ställningstagande och varför man väljer gungflyet med Vänstern och Miljöpartiet som stöd för att få igenom sin försvarspolitik. Förvisso påverkar det också genomförandet av försvarsreformen. Någonstans måste ju biltullarna betalas, och någonstans måste pengarna tas. I någon del påverkar det förstas genomförandet av försvarsreformen.

Men det är särskilt försvarspolitiken som jag är intresserad av. Här säger framför allt Vänsterpartiet att förhållningssättet till Partnerskap för fred gör att vi knappast kan tänka oss insatser och övningar tillsammans med Nato.

Jag har en fråga. Med tanke på ert samarbete med Vänstern – kräver en insats med den blivande färdiga Nordic Battle Group ett fullständigt, totalt FN-mandat? Eller är det så att situationens allvar därute i världen någonstans kan kräva att vi genomför detta utan FN-mandatet för att förhindra dödande och så vidare?

Den andra frågan är: Kan Norge och Estland öva tillsammans med oss inom ramen för Nordic Battle Group just med tanke på vetot i den här frågan från dessa partier och Vänsterpartiets ställningstagande?

Anf. 37 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! Nu ställde Ola Sundell frågor på övertid, men jag får väl försöka besvara dem i alla fall.

Det är väldigt många som gärna vill spekulera i under vilka villkor som Sverige ska ställa upp på den ena eller den andra insatsen utomlands. Som väl är har vi en ganska väl fastlagd ordning i Sveriges riksdag när det gäller både på vilka villkor som det ska ske och när det ska ske. Och väldigt ofta fattar riksdagen i sin helhet beslut om dessa insatser. Jag känner därför inte någon stor oro. Och jag tycker inte att Ola Sundell behöver göra det heller.

När det gäller den sammansatta styrkan är jag helt övertygad om att det finns en betryggande, om inte total, majoritet bakom beslutet att faktiskt försöka åstadkomma en sammansatt styrka som inkluderar både

Norge och Estland. Jag har inte märkt av någonting annat. Har Ola Sundell gjort det?

Anf. 38 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Jag frågar vice ordföranden. När man läser partiprogrammet och lyssnar på uttalanden från era stödpartier är ljudet i skällan en aning annorlunda. Och nu tillhör Tone Tingsgård faktiskt regeringspartiet, och då kan man kräva att hon i någon del kan redovisa ställningstaganden som inkluderar Vänstern och Miljöpartiet som i grunden för försvarspolitiken. Och just säkerhetsfrågorna är ganska väsentliga här. Är man beredd att släppa vetot till Vänstern och Miljöpartiet i dessa frågor? Ska Estland och Norge få tillåtas öva inom ramen för EU Battle Group, eller är detta tomt tal? Innehåller det ingenting? Har man så att säga vikt ned sig? Hur är det? Svenska folket kräver ett svar på dessa frågor.

Anf. 39 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! Så långt min kunskap räcker, Ola Sundell, pågår väldigt intensivt förberedelserna för den sammansatta *battle group*. Jag har över huvud taget inte hört talas om något veto. Riksdagen känner inget veto, och det vet Ola Sundell.

Anf. 40 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Alla partier i Sveriges riksdag var helt eniga om den subarktiska förmågan. Jag upprepar detta med en dåres envishet. Därför vill jag ställa en fråga.

Först och främst skulle den subarktiska förmågan bibehållas och utvecklas – så står det i sammanfattningen – för samtliga förband. Och vi vet vad som har hänt. Man har i anvisningarna till förbanden varit så osäker på vad regeringen och riksdagen egentligen ville. Därför har det blivit så. Jag lägger inte skulden på Försvarsmakten, utan skulden ligger helt och hållet på regeringen och försvarsministern att regleringsbrevet var så otydliga att de inte uppfattades på ett korrekt sätt i Försvarsmakten.

Efter att ha hört att både Vänstern och Miljöpartiet står fast vid detta beslut vill jag fråga Tone Tingsgård: Står även ni fast vid den ståndpunkten, eller har ni ändrat er?

Anf. 41 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! Självklart står vi bakom det beslut som riksdagen fattade förra året. Och ingenting annat än ett nytt riksdagsbeslut kan ändra ett tidigare.

Anf. 42 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Kan Tone Tingsgård här och nu lova att det blir klara direktiv till Försvarsmakten om riksdagens beslut den 15 december 2004, eller på vilket sätt avser ni att verka för att detta ska bli verklighet?

Anf. 43 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! När det finns ett sådant tolkningsutrymme är det klart att både Erling Wälivaara och jag skulle önska att någon gick tillbaka till

ursprungsdokumentet, nämligen riksdagens betänkande och protokoll. Nu är det inte så. Jag tycker också att det är ett stort bekymmer med oklarheter som kan uppstå. Jag vill inte lova någonting, Erling Wälivaara, men jag vet att vi har ett stort arbete att ta itu med när det handlar om styrningen från riksdag via regering till Försvarsmakten. Och det ska vi faktiskt ägna mycket tid åt under de kommande åren.

Anf. 44 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Jag hajade till lite grann när Tone Tingsgård betecknade Allians för Sverige som maktpakten. Jag minns hur Tone Tingsgård för snart ett år sedan i den här kammaren envist pläderade för att försvaret inte skulle användas för att driva regional arbetsmarknadspolitik, men där regeringen ändå i den sista av timmar tvingades acceptera ett krav från Vänsterpartiet på att det skulle finnas exakt lika många tjänster i Arvidsjaur efter försvarsbeslutet som före.

När det gäller att få inflytande över politiken är alla partier uppenbarligen beredda att göra stora ansträngningar.

Jag har också reagerat på att Tone Tingsgård säger att det inte är någon skillnad om riksdagen ställer sig bakom de borgerliga reservationerna. Det måste vara ett missförstånd. Vi har under lång tid krävt att regeringen ska redovisa en sammanhållen strategi för våra internationella insatser. Vi är helt övertygade om att detta behöver få en större planmässighet, det behöver bli mer bristtäckande och få en större relevans för att vi ska få valuta för de pengar som vi satsar på detta område.

Vi har avvisat den materielplan som regeringen nu har lagt fram för riksdagen. Och det är klart, som Tone Tingsgård själv säger, att det fortfarande finns stora brister. Men där Tone Tingsgård så att säga väljer att acceptera regeringens förslag, så säger vi i den borgerliga alliansen att vi vill se ett nytt förslag i stället.

Det finns också andra skillnader som gäller rekrytering och utbildning av reservofficerare och en rad andra punkter.

Till slut skulle jag också vilja att Tone Tingsgård berättar vad det är som gör att Socialdemokraterna när det gäller dessa resursförband kan acceptera det förslag på differentierad beredskap som regeringen nu lägger fram.

Anf. 45 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! Jag stod länge och väntade på en fråga, och till slut kom den. Jag vill gärna säga till Allan Widman, som jag uttryckte i mitt anförande, att det kanske var ett slags besvikelse över att det som de borgerliga partierna lyckades samla sig kring faktiskt inte i någon större utsträckning uppvisar ett alternativ till den förda politiken. Jag hade möjligen tänkt mig det eftersom det är så stora ord, och det tar så mycket tid och tar så mycket plats. Jag tycker inte att det är det som vi ser. Men vi ser naturligtvis en kritik. Vissa delar av kritiken delar hela utskottet, men den kanske inte nödvändigtvis behöver riktas bara mot regeringen utan mot former som vi har vant oss vid i alltför många år och som vi kanske ska ta ett gemensamt ansvar för. Det var det som jag avsåg.

Beträffande resursförbanden sade jag att man nog ska benämna dem annorlunda. Det finns mycket kvar att säga om det. Det säger utskottet också i sitt betänkande. Jag är övertygad om att regeringen kommer till-

baka och förfinar detta. Jag skulle inte bli förvånad om försvarsministern har någonting att säga om detta när hon snart kommer till orda. Men vi tyckte inte att det fanns skäl att göra stopp nu som de borgerliga partierna tyckte, utan vi sade: Okej, det är bra så här långt. Det viktiga i den här frågan är att vi får en annan beredskapssättning. Och det var det som vi hade beställt av regeringen, och det har man uppfyllt.

Anf. 46 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Detta handlar till stora delar om huruvida de folkvalda ska ha ett inflytande över dessa svåra, komplicerade men viktiga frågor på försvarspolitikens områden, eller om detta inflytande mer eller mindre exklusivt ska förbehållas regeringen. Där ska jag villigt erkänna att Socialdemokraterna drar ett och annat strå till stacken, men det är med stor försiktighet som man påpekar de brister som finns.

Jag har, som sagt, suttit i det här utskottet i tre och ett halvt år, och jag kan konstatera att det är mycket lite som händer, detta trots att Socialdemokraterna har sina dubier om regeringens politik.

Beträffande resursförbanden skriver utskottsmajoriteten: Den redovisning som görs i budgetpropositionen av insatsorganisationen och uppdelningen av insats- respektive resursförband är enligt utskottets mening inte ändamålsenlig. Och man förutsätter att regeringen kommer tillbaka.

Man ger IG, men när det kommer till omröstningarna säger man att man ändå är så nöjd att man kan acceptera att hälften av den insatsorganisation som Sverige har inte kommer att vara någon insatsorganisation och inte kommer att bestå av några förband som kan användas. Och detta är en stor skillnad mellan Socialdemokraterna och den borgerliga alliansen.

Vi talar klarspråk. Vi är beredda att ställa krav på den regering som ska styra Försvarsmakten, men ni är inte det. Då blir resultatet därefter.

Anf. 47 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Fru talman! Jag tycker bara att Allan Widman gång på gång understryker att han inte riktigt har förstått den stora poängen med den nya ordningen, nämligen att vi har dragit bort det gamla beredskapssättnings-systemet som kunde sträcka sig upp till både fem och tio år och som var väldigt kostnadsdrivande och väldigt låsande och att vi faktiskt har fått ett ordentligt och bra svar på vår beställning till regeringen: Vi vill ha kortare tider, och vi vill ha förband som ska kunna sättas in här och nu. Det har vi fått, och det är vi väldigt nöjda med.

Vad vi sedan ska kalla det som vi egentligen behåller för att vidmakthålla en bredd och en kompetens i hela försvaret kan vi återkomma till. Men det är faktiskt mer en semantisk fråga.

Anf. 48 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Det har gått ett år sedan riksdagen fattade sitt framåtsyftande beslut om försvarspolitisk inriktning. Det beslutet innebar att en rad viktiga steg nu tas i den pågående reformeringen. Jag vill inledningsvis, precis som flera andra har gjort, påminna om att det var en inriktning som vi över partigränserna var eniga om och att det var baserat på ett framsynt ställningstagande av Försvarsberedningen.

På några punkter skilde sig partierna åt. En punkt var ekonomin. De borgerliga partierna tyckte att försvaret kunde få vara lite dyrare än vad riksdagsmajoriteten beslutade. När jag nu läser utskottets betänkande och de borgerligas yttranden kan jag i alla fall konstatera att vi har blivit lite mer överens om ekonomin. De borgerliga tycker nämligen att Försvarsmakten för budgetåret 2006 klarar sig med 100 miljoner mindre jämfört med vad man skrev i förra årets försvarsmotion. Jag hoppas att det fortsatta arbetet och genomförandet av reformen innebär att vi också kommer ännu närmare varandra på det ekonomiska området.

Riksdagens beslut innehöll viktiga steg i reformen. Försvarsmakten fick *en* huvuduppgift: att inneha förmågan till väpnad strid. Det är en välbehövlig fokusering av Försvarsmaktens verksamhet och en viktig utgångspunkt för det fortsatta reformarbetet. Det är en stor omställning som nu har tagit kraft och fart i Försvarsmakten. Jag är glad över att Tone Tingsgård uppmärksammat det rejäla arbete som Överbefälhavaren och Försvarsmakten utför.

Uppgifterna är att skydda territoriell integritet och att genomföra internationella insatser, medan den gamla anpassningsdoktrinen skrotas. Den innebär att resurser lades på beredskap i ett femårsperspektiv, något som är omotiverat med dagens säkerhetsläge. I stället bör utvecklingen avseende den militära förmågan fokuseras på två olika tidsperspektiv: här och nu och det som ligger bortom tio år.

För att få genomslag i den förändringen har Försvarsmakten tagit fram ett nytt beredskapssystem. Det är ett system som kommer att ge oss ökad effekt i insatsorganisationen, helt i linje med vad vi var överens om i Försvarsberedningen.

Mot bakgrund av debatten kan jag medge att terminologin är snårig kring det nya systemet, men för den skull tycker jag inte att den behöver övertolkas eller avsiktligt missförstås. Resultatet av system med insatsförband och resursförband blir att man anpassar förbandens beredskap efter de uppgifter som Försvarsmakten ska kunna lösa. Jag har svårt att se poängen med att ha en högre beredskap än vad uppgiften kräver, särskilt som vi vet att beredskapskrav kan bli onödigt kostnadsdrivande. Det var ju faktiskt därför Försvarsberedningen krävde en differentiering på det här området.

Resursförbanden är till för att upprätthålla uthålligheten hos insatsförbanden och för att bevara och utveckla kompetensen i olika funktioner. Resursförbanden beredskapssätts inte av regeringen. Däremot sätter Försvarsmakten beredskap på förbanden. De är organiserade som vanliga förband. Regeringen kan också beredskapssätta dem om en försämring i omvärldsläget skulle ske. Det viktiga för detta är dock att fokusera på insatsorganisationens samlade förmåga.

Genomförandet av riksdagens beslut pågår fullt ut över hela linjen. Ett exempel är att vi får ett nytt utbildningssystem. Efter nyår rycker de första soldaterna i det nya terminssystemet in. Det är ett system som innebär att vi får bättre utbildade soldater som är redo för internationella insatser.

Trots att det nya systemet ännu inte införts har intresset bland värnplikliga för internationell tjänstgöring ökat dramatiskt. Regeringens målsättning, att 30 % av en årskull soldater ska vilja tjänstgöra utomlands, är inom räckhåll. Det bör minska oron hos borgerligheten kring att värn-

pliktsvolymerna inte räcker till – om nu den oron från förra året skulle kvarstå.

Den försvarspolitiska inriktningen innebar också att en ny och hållbar personalstruktur skulle skapas. Personalvolymen ska anpassas efter försvarets behov. Vi kan konstatera att personalavvecklingen har skett på ett ordnat sätt, i gott samarbete med löntagarorganisationerna. På vissa håll finns det kompetensbrister men inte alls i den omfattning som vissa utmålade för ett år sedan.

En annan viktig del i riksdagens beslut är den samlade strategin för materieförsörjning. Ökad flexibilitet, kortare ledtider och mer av internationellt samarbete är viktiga principer för att anpassa materieförsörjningen till försvarets nya behov. Det är principer som nu får genomslag i praktiken, bland annat vid anskaffning av utrustning till snabbinsatsstyrkan. Det är inte så att vi sysslar med egenutveckling av avancerade system. Däremot har Sverige för avsikt att använda sina moderna system, vilket också kräver att vi har kompetens för att vidmakthålla och underhålla systemen. Detta är en helt annan sak.

Regeringen har utvecklat redovisningen av materielanskaffningen för riksdagen. Jag vill gärna säga att kan det här göras bättre utan att andra viktiga krav i samband med upphandling åsidosätts ska jag villigt pröva det. Det finns ingen anledning från regeringens sida att undanhålla insyn och inflytande på det här området. Men det är inte helt okomplicerat. Jag hoppas ändå att beredningen av Peder Törnvalles utredning ska ge ytterligare hjälp i detta arbete.

Riksdagens beslut innebar också att ambitionsnivån för internationella insatser skulle öka, och så sker. År 2005 ökade anslaget med 200 miljoner, och nästa år föreslås en ökning med ytterligare 100 miljoner. Vi har alltså 1 ½ miljard år 2006 för de direkta insatskostnaderna vid internationella insatser. Det innebär att Sverige kan öka insatserna i Afghanistan, givet att riksdagen så beslutar. Regeringen vill också fortsätta att bidra till fred och utveckling på Balkan och i Afrika.

Under året har också många steg tagits för att skapa den nordiska snabbinsatsstyrkan. Beslutet om det har blivit något av motor i hela försvarsreformen. Arbetet går framåt i snabb takt, och vi ligger väl till vid en europeisk jämförelse. Det har vi fått kvitto på från den europeiska unionen.

Nu går vi vidare med att skapa en större effekt av våra satsade medel i försvaret. Mindre resurser ska läggas på stöd och administration, och mer ska gå till operativ uteffekt. Här krävs det mycket. Det behövs ett nytt ekonomisystem, och det behövs en ny bemanningsfilosofi där militär personal används för uppgifter utifrån sin kompetens och civil för övriga uppgifter. Det var viktigt att Försvarsmaktens högkvarter krympte. En annan effekt var beslutet att avveckla militärdistriktsstrukturen.

Mer måste göras. Här har Peter Lagerblads utredning viktiga ingångsvärden för en nödvändig reduktion av försvarsförvaltningen. Styrningen behöver också utvecklas. Ni har varit kritiska på den punkten i diskussionen.

Vi tog steg förra året genom att vi avvecklade de stela treåriga försvarsbesluten, men det krävs ytterligare steg. Vi har tagit ett genom att vi inför en femgradig skala för att mäta operativ förmåga, och vi utgår numera också från EU-scenarier när vi mäter förmåga. Därmed blir det

enklare att jämföra det svenska försvaret med andra länders. Det bör underlätta för oss så att vi kan se till att vi får ut tillräcklig effekt av de resurser som vi satsar.

Men försvarsstyrningen måste utvecklas ytterligare. Peder Törnvals utredning kommer med flera konstruktiva förslag.

Sammanfattningsvis står sig riksdagens beslut för ett år sedan väl. Det håller på att genomföras. De partier som stod bakom grundtanken i det, och det är fler än de som i dag är i majoritet inför ställningstagandet, behöver inte distansera sig från de beslut som fattas. De kommer i själva verket att ge ett bättre försvar med en mindre resursinsats, precis det som behövs. Det finns andra områden som också behöver riksdagens omsorg.

*Försvar samt
beredskap mot
sårbarhet –
budgetåret 2006*

Anf. 49 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har ett par frågor för försvarsministern att besvara.

Enligt min uppfattning behövs det stabilitet och trygghet för att människor ska må väl. Men osäkerheten eskalerar nu när givna löften, som innebär att sparade pengar ska få användas i en verksamhet, inte ger den trygghet som människor behöver för att må bra. Ta den anställde som tillsammans med sin familj tvingas att flytta från en ort där verksamheten nyligen avvecklats för att etablera sig på en annan plats. Den människan måste känna att beslutet är rätt innebärande att verksamheten där kan fortsätta att utvecklas. Men grunden kan ju ryckas undan i och med att besparingar inte får användas i verksamheten. Hur blir det med det utställda löftet från försvarsministern vid Sälenkonferensen? Får Försvarsmakten använda sina besparingar eller ej?

Min andra fråga rör de internationella insatserna. Vi tycks till synes vara överens om att de ska öka. Jag vill se att de ökar ytterligare lite mer än vad försvarsministern vill, och framför allt vill jag att det sker lite snabbare. För att detta ska bli möjligt behövs en strategi. Jag har lagt fram några grunder i mitt anförande i dag. Vi har i vår reservation på det här området lagt fram några grunder utefter vilka vi tycker att riksdagen ska besluta. Är försvarsministern beredd att med de här punkterna som grund för riksdagen framlägga en strategi för hur vi ska utveckla våra internationella insatser eller ej?

Anf. 50 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! När det gäller den första frågan om försvarets pengar vill jag med en gång säga att vi inte dragit in anslagssparandet. Däremot är frågan hur mycket av pengarna man får använda under året vid Försvarsmakten. Då har vi sagt att det som handlar om förbandsanslaget ska Försvarsmakten få tillbaka och använda. Däremot är vi något mer återhållsamma i vilken takt man ska återfå sina pengar på materielanslaget. Man behöver inte föra dit pengar om det samtidigt inte finns räkningar att betala. Men det är fullständigt klart att de räkningar vi har ska betalas.

Den andra punkten handlade om hur vi ska hantera våra internationella insatser. Det finns, såvitt jag vet, en bred samsyn mellan utskottet och regeringen i att man ska ha en samlad syn på det. Det är en strategi som i första hand utrikesministern håller i. Det är utrikesministern som lägger fram propositionerna om de internationella insatser som sker. Men det är självklart att jag också är intresserad av att vi kan göra insatser

som får resultat och att vi också har förmåga att leda och genomföra dem på ett bra sätt.

I det sammanhanget är det några av er som har nämnt att det krävs uppföljning, bistånd och stöd. Därför är det förvånansvärt att det finns partier inom alliansen som tycker att man ska dra ned på biståndsanslaget. Det är det som gör att de militära styrkor som vi sänder ut har en förmåga att också lyckas i uppdraget.

Anf. 51 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Jag hoppas att försvarsministern till de anställda som nyligen har etablerat sig på en ny ort tillsammans med sina familjer igen kan upprepa att de kan känna trygghet. Vi har under senare tid läst om och fått telefonsamtal och mejl från människor som inte känner denna trygghet delvis beroende på att utställda löften inte har hållits. Jag hoppas att det blir så i framtiden. Jag är rädd om de anställda och deras familjer.

Beträffande internationella insatser skulle jag vilja säga att det, med den utgångspunkt som försvarsministern har i sitt svar till mig nu, förvånar mig att den reservationstext som finns inte kunde bli majoritetstext då vi till synes har samma uppfattning.

Anf. 52 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! När det gäller pengar kan jag uttala mig. Däremot när det gäller att ge några löften till personalen i Försvarsmakten om att man inte ska kunna drabbas av omställningar och förändringar är jag inte beredd att här i kammaren säga att det nu råder totalt stopp för förändring och omställning inom Försvarsmakten. Var och en som arbetar i det moderna samhället, vilken sektor det än gäller, inser att omställningar och förändringar sker därför att förutsättningar förändras. Där är Försvarsmaktens personal inte mindre realistisk än de som är anställda på andra samhällsområden. Det vore oklokt av mig att göra några utfästelser. Däremot har jag talat om vad som gäller för pengarna.

Beträffande den andra frågan om internationella insatser tycker jag att det framgick av det Tone Tingsgård sade att det är mycket buller i oppositionen och väldigt lite skillnader i substans när man tittar på förslagen. Jag skulle vilja säga, Eskil Erlandsson, att om ni sänker tonläget lite grann lovar jag att vara så tillmötesgående som det går. Kanske man hittar varandra brett, för det finns inga större motsättningar.

Anf. 53 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Jag ska försöka sänka tonläget så mycket jag någonsin kan, för jag är inte ute efter konfrontation, utan jag är ute efter att vi ska få ett så bra försvar som möjligt.

Det var ett enigt försvarsutskott som skrev i sitt betänkande 2004/05:FöU4 *Sveriges försvarspolitik 2005–2007*, och det var också en enig riksdag som sedan tog beslutet, att det är viktigt att behålla och utveckla kompetens för strid i bebyggd miljö och subarktiskt klimat i de olika förbanden. Kan försvarsministern medge att regleringsbrevet var otydligt eftersom Försvarsmakten uppfattade regleringsbrevet på så sätt att subarktisk förmåga inte behöver vidmakthållas för helikoptrar?

Anf. 54 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! Den här frågan har Erling Wälivaara och jag diskuterat några gånger i denna kammare. Det är alldeles klart vad riksdagen har sagt. Det finns inte heller någon ambition från regeringens sida att det beslutet inte ska genomföras.

För säkerhets skull har vi till regleringsbrevet fogat ett krav på återrapportering av hur man uppfyller kravet på subarktisk förmåga så att inte bara Erling Wälivaara utan framför allt också regeringen kan värdera hur riksdagens beslut uppfylls.

Anf. 55 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Det är glädjande att höra av försvarsministern att beslutet kommer att genomföras, och vi har här i dag återigen fått detta upprepat från riksdagens samtliga partier. Allianspartierna har också avgett ett särskilt yttrande med anledning av vad regeringen skriver om helikopterförbandet. Vi kunde inte reservera oss eftersom det förslaget inte fanns med.

Alla har försäkrat att man står fast vid det beslutet, och som Tone Tingsgård sade ska vi göra allt vi kan för att beslutet ska fullföljas.

Jag skulle vilja ställa en ytterligare fråga till försvarsministern. På vilket sätt kommer försvarsministern att säkerställa att Försvarsmakten lever upp till riksdagens beslut från 2004? I så fall är jag beredd att dra tillbaka den lite otrevliga åtgärden att KU-anmäla försvarsministern, om jag får fasta försäkringar om att innebörden av riksdagens beslut tydligt kommer att anges för Försvarsmakten i ett regleringsbrev.

Anf. 56 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! Jag har inget annat att säga än att efter den ordväxling som vi hade i kammaren kring den subarktiska förmågan har jag genom ett tillägg till regleringsbrevet erinrat Försvarsmakten om att denna förmåga ska upprätthållas och att jag vill få redovisat på vilket sätt det sker.

Samma krav återupprepas i budgetpropositionen och för framtiden.

Anf. 57 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Tone Tingsgård avfärdade tidigare frågan om resursförband och insatsförband som en helt semantisk fråga. Vi i utskottet som har haft förmånen att läsa vad propositionen innehåller på det här området och därefter tagit del av vad Försvarsmakten har tänkt sig beträffande de här resursförbanden inser ju att det är två helt skilda röster som hörs i luften. Den ena är regeringen och propositionen och den andra är Försvarsmakten. Detta förhållande i sig understryker ju de styrningsproblem som finns inom Försvarsmakten.

Nu säger försvarsministern: Ja, men resursförbanden ska bli beredskapssatta. Jag har tagit del av hennes diskussion med ÖB i massmedierna där hon uttrycker att det här inte är några riktiga förband, att man inte ska kunna ställa några krav på beredskapstid för dessa förband och så vidare. Då undrar jag ju om det är så att det ska åsättas beredskap på dessa förband, varför står det inte i propositionen? Det hade möjligen gjort att en del diskussioner under den gångna hösten hade kunnat undvikas.

Sedan reagerade jag också över uttalandet: Nej, vi sysslar inte med egenutveckling i så stor omfattning. När man läser i materielplanens tabeller i propositionen om Ledsyst T, Amos, Bonus, Artillerigranaten Excalibur, renovering och modifiering av Haubits 77 som ju egentligen är ett helt nytt fordon, SEP:en, Neuron, förstudie av ny ubåt med mera får man delvis en annorlunda bild. Som jag ser det är merdelen av de projekt som vi satsar pengar på under de kommande åren just egen utveckling och inte en billig direktanskaffning utifrån.

Anf. 58 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! När det gäller frågan om resursförband kan jag ärligt säga att det inte har funnits någon avsikt att göra någon skillnad mellan Försvarsmakten och regeringen på den här punkten. Försvarsmakten har fått ett uppdrag baserat på vad Försvarsberedningen ville, vad regeringen ville i propositionen och vad riksdagen fattade för beslut. Sedan kom detta förslag tillbaka, och vi är överens om att dessa förband är betydelsefulla för vår insatsorganisation.

Jag har aldrig sagt att det inte är några riktiga förband. Det är andra som har velat utmåla dem som det. Både ÖB och jag har tvärtom försäkrat att de är helt avgörande för vår förmåga att kunna bemanna och vidmakthålla våra internationella insatser, och de ingår också direkt i vår insatsorganisation. Regeringen har inte beredskapssatt dessa förband, men man har naturligtvis en möjlighet att göra det om omvärldsläget förändras.

Den här diskussionen har kanske skapat mer förvirring, och vi tar på oss vårt ansvar för det. Därför tittar Försvarsmakten på olika begrepp och definitioner som kan användas för att det hela ska bli begripligt och förståeligt för alla. Vad man gör är att man fullföljer det önskemål som fanns med redan från Försvarsberedningen och som har gått som en röd tråd genom besluten.

Jag sade att vi inte gör någon egenutveckling. Det betyder alltså att inga av de materielprojekt som Allan Widman räknade upp genomförs, utom möjligtvis någon kärndel som rör vårt allra mest hemliga försvar. Allt syftar till operabilitet och ett internationellt samarbete.

Anf. 59 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Jag förstod inte det sista, men jag misstänker att försvarsministern menar att vi inte gör någonting som bara är avsett för den svenska Försvarsmakten, och det tror inte jag heller. Den industri, som numera inte är svenskägd utan som företrädesvis ägs av intressen i utlandet, framställer nog inte produkter som säljs enbart till det svenska försvaret. Deras ambition är säkert att sälja också till andra köpare. Det är ju där den viktiga skiljelinjen går.

Ska Sverige med sina begränsade resurser ta fram utvecklingsprojekt och stödja industrin med pengar för att ta fram kanske 100 eller 150 fordon när motsvarande fordon finns att köpa mycket billigare på annat håll? Det är det som är den stora skiljelinjen i materielpolitiken. Där uppfattar jag försvarsministerns inlägg så att det fortfarande handlar väldigt mycket om egenutveckling och inte direktanskaffning.

Om det nu har skett en missuppfattning beträffande vad resursförbanden innebär och inte innebär är det ju inte bara oppositionen som har

blivit lurad, utan även Leni Björklunds partikamrater i försvarsutskottet tycker inte att den redovisning som finns är ändamålsenlig.

Min fråga kvarstår: Om det nu vore så att regeringen själv kunde tänka sig att beredskapssätta dessa förband eller om man visste om att Försvarsmakten skulle göra det, varför uttrycks då detta inte i propositionen?

Fru talman! Misstanken inställer sig att det här är en postum räddningsaktion från regeringens sida när man märker att man har hamnat fel i en fråga och att man inte möts av någon förståelse från vare sig myndigheter eller det svenska folket.

Anf. 60 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! Jag förstår att utskottet säger att redovisningen inte är ändamålsenlig när det blir en sådan diskussion om någonting som är precis det som man har efterlyst från riksdagens sida. Då måste det gå att uttrycka sig tydligare. Hade jag förstått vilket missförstånd som det hela hade kunnat ge upphov till hade jag sett över dessa meningar ytterligare innan de hade fått passera – detta för att undvika den här debatten som faktiskt inte är en debatt i sak utan i form.

När det gäller utvecklingen vill jag bara tala om för Allan Widman att om det är så att avancerade försvarssystem bara skulle kunna användas av Sverige kommer sådana icke att utvecklas. Det har vi inte råd med och det är inte heller nödvändigt.

Däremot är svensk försvarsindustri konkurrenskraftig och lockar till sig andra partner som också vill ha det moderna fordonet utvecklat. När andra länder i världen vill ha ett nytt fordon därför att de inte tycker att Galten duger och vill lägga sina utvecklingspengar i en av våra industrier, ska då Sverige säga att vi inte ska vara med i det, utan vi ska i stället sitta och vänta och se om vi kan köpa detta på något annat håll? Det tycker inte jag är realistiskt.

Men vi sätter inte i gång några projekt bara för att vi ska hålla svensk försvarsindustri i gång. Det har vi inte råd med längre.

Anf. 61 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Vi får se vad som blev över. Försvarsministern talade i sitt anförande om att vi i alliansen distanserar oss. Ingenting kan vara mer fel. Utöver det jag redovisade i anförandet får jag också frågor om vi i alliansen för alltid stänger dörren till ett samarbete när det gäller försvars- och säkerhetspolitiken. Jag säger alltid: Absolut inte.

Frågan är av den karaktären och den digniteten att här får man svälja förtretet över att vi blev ställda i kylan när det begav sig för ett år sedan. Budgetrealismen vägde tyngre än möjligheterna att få ett samarbete med alliansen. Men om det är så att väljarna vill i september nästa år, kan jag lova försvarsministern att ni är välkomna in i vår famn om vi någorlunda kan komma överens om inriktning på försvarspolitik.

Frågan om Neuron har tidigare ställts till vänsterplattan och Berit Jóhannesson. Nu har det gått ett halvår. Svenskarna, fransmännen, de anställda, utskottet med flera önskar sig ett svar här. Blir det eller blir det inte någonting? Det var faktiskt försvarsministerns fråga, men här blev hon överkörd av Persson, Ohly och Eriksson som sprang runt och sade att man inte var med på de andra noterna om det här förslaget blev verk-

lighet. Hur blir det? Har ni övertalat Vänstern och Miljöpartiet? Jag frågar inte vilka eftergifter ni har gjort. Men har ni övertalat dem? Blir ni med eller blir ni inte med?

Anf. 62 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! I den här frågan har jag sagt att jag inte låter mig hetsas av att folk kräver ett datum när jag ska redovisa besked. Det här är en viktig fråga. Den handlar om på vilket sätt vi ska vidmakthålla vår plattform för flyget som vi ska använda i 30–40 år. Jag ska se till att det kommer fram ett ställningstagande på den punkten som också uppfyller de krav som vi har anledning att ställa, men jag talar inte om vilken dag det blir.

Anf. 63 OLA SUNDELL (m) replik:

Fru talman! Hemlisar kan ju vara bra att ha men inte i de här frågorna. Om jag kontrollerar anteckningarna, var det i den plenifria veckan, vecka 23, som försvarsministern dök upp i ett utskott, som var på utlandsresa, för att försöka få stöd för det här projektet. Nu talar Vänstern om att man för diskussioner och att det så småningom ska bli någon form av resultat. Inte ens försvarsministern förmår att här i kammaren i dag leverera någon som helst inriktning när det gäller den här frågan. Nu är det väl inte så att hela världen står och faller med detta, men den här frågan har ju varit aktuellt i åtminstone ett par år, så den är inte ny.

Dessutom skulle det ha beslutats före halvårsskiftet. Nu är vi vid årsskiftet. Då är det väl rimligt att alla de som jag redovisade här, och framför allt de anställda, får veta hur det är. Lyckas man få Miljöpartiet och Vänstern med på vagnen? Eller lyckas man inte?

Anf. 64 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik:

Fru talman! Jag har egentligen inget annat att säga till Ola Sundell än det jag sade förut. Det är ett utomordentligt viktigt system vi har som ska vidmakthållas. Jag ska se till att det blir gjort. Jag låter mig inte hetsas av att man ständigt kräver att jag ska ge besked nu, ge en julklapp dit och säga det. Kvar står att det viktiga är att vi kan få en kompetensförsörjning och kan använda det stridsflygplan som svenska folket har lagt ned många miljarder på att åstadkomma så att det kan nyttjas i 30–40 år.

Anf. 65 HELI BERG (fp):

Fru talman! Alla arbetsgivare är måna om att få de bästa krafterna att intressera sig för just deras bransch och just deras företag. För Sveriges största myndighet, Försvarsmakten, som också är den viktigaste faktorn avseende svenska folkets säkerhet och trygghet i eventuella orostider, borde det vara prioritet nummer 1. Det borde vara den absolut viktigaste framgångsfaktorn i ett krympande försvar, såsom överallt annars i vårt samhälle, att ta till vara och attrahera den kompetens man behöver oavsett kön, etnisk bakgrund och sexuell läggning.

Det finns därför all anledning att se över hur mönstringsprocessen kan göras bättre. Den som är bäst lämpad för en befattning ska tas ut för uppgiften. I den processen ska ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv aktivt tillämpas. Fortfarande är dock bara 4 % av officerarna och

4,7 % av de värnpliktiga kvinnor. Ungdomar med invandrarbakgrund väljer mycket sällan officersyrket. Detta är mycket allvarligt, fru talman. Sverige har inte råd med en så ensidig grund för så viktiga uppgifter.

Vid sidan av den vanligast förekommande försvarsmaktsanställda, nämligen en heterosexuell man född i Sverige, verkar dock även kvinnor, människor från olika kulturer, HBT-personer och även funktionshindrade i det svenska försvaret. Tyvärr visar rapporter och undersökningar gjorda under de senaste åren att det inom Försvarsmakten finns negativa värderingar när det gäller bland annat homo- och bisexuella och att åtskilliga kvinnor blivit utsatta för sexuella trakasserier.

Det finns som sagt hinder på vägen som gör att Försvarsmakten har och har haft svårt att attrahera och behålla andra grupper i samhället bland sina anställda än de traditionella grupperna. Ett av dessa hinder är de trakasserier som förekommer. Ett klimat där det förekommer diskriminering och trakasserier är oacceptabelt. Alla anställda likaväl som värnpliktiga ska känna sig respekterade och välkomna på lika villkor. Den organisation som i ofred ska försvara våra mänskliga fri- och rättigheter måste också kunna implementera dessa i sin egen organisation i den framtida vardagen.

Jag har upprepade gånger under de gångna tre åren debatterat med ministern om förekomsten av sexuella trakasserier inom Försvarsmakten. Senaste gången hänvisade ministern till en pågående kartläggning av dessa frågor. Denna delrapport från FHS är nu färdig, och man är åter tvungen att konstatera att det finns mycket att göra. Det är fortfarande långt kvar till en acceptabel situation.

Fru talman! 36 % av de kvinnliga officerarna, lika många av de kvinnliga värnpliktiga och 13 % av de civilanställda har under de senaste tre åren blivit utsatta för någon form av sexuella trakasserier. Detta är i och för sig en nedgång för de kvinnliga officerarna jämfört med hur situationen var för tre år sedan, men i diskussionen om jämförelser mellan kategorier bör Försvarsmakten också fundera på varför kategorin värnpliktiga kvinnor inte alls har upplevt samma proportionella nedgång när det gäller sexuella trakasserier som de övriga kategorierna. Speciellt med utgångspunkt i att gruppen värnpliktiga utgör rekryteringsbasen för officersyrken likaväl som för olika utlandsmissioner, som Berit Jóhannesson redan har påpekat här, är det naturligtvis av vikt att försöka förbättra villkoren för just denna grupp.

I detta sammanhang må man betänka att denna grupp unga människor, och då menar jag den manliga delen av gruppen, är uttagen till tjänstgöring med kraften av ett pliktsystem. Därför borde inga ansträngningar vara för stora för att säkerställa att den miljö som de tvingas vistas i under närmare ett år av sitt liv i alla avseenden representerar de värderingar och synsätt som vi vill ska genomsyra hela det svenska samhället. Vi måste visa att vi menar allvar med våra ord om människors lika värde och individens okränkbarhet.

Försvarsministern gjorde under vår senaste debatt klart att det är nollvisionen som gäller och att hon kommer att fortsätta att ställa krav på att Försvarsmakten inte accepterar någon form av trakasserier. Trots föresatser och uttalanden i debatter finns det inte mycket av dessa ambitioner i propositionen. Det tycker jag är betänksamt.

De senaste tidernas prioriteringar inom Försvarsmakten har slagit hårt mot jämställdhetsarbetet. Den tämligen nystartade Jämlikhets- och lika-berättigandeavdelningen har lagts ned, och dess viktiga arbetsuppgifter sköts i dag från en avdelning som heter Ledarskapsenheten. Som redan namnet antyder har den avdelningen många olika uppgifter att sköta, och jämlikhets- och likaberättigandefrågorna är i dag bara en liten del av avdelningens arbete.

Kompetensen har skingrats och delvis gått förlorad; andelen personer som sysslar med dessa frågor är i dag mindre än tidigare. Tjänsten med huvudansvar för kvinnliga värnpliktiga och officerare har länge varit vakant, vilket är mycket anmärkningsvärt när man från alla håll talar om vikten av ett jämställt försvar. Frågorna prioriteras bara i tal, inte i praktisk handling.

Trots att det är många kvinnor som blir utsatta anmäls bara två tre fall av sexuella trakasserier per år till Försvarets personalansvarsnämnd. Det är naturligtvis ett uttryck för att organisationen inte fungerar och att Försvarsmakten uppenbarligen underlåter att ta problemet med sexuella trakasserier och diskriminering av kvinnor riktigt på allvar.

Personalansvarsnämnden har endast skyldighet att polisanmäla sexuella trakasserier i de fall där de är ett resultat av tjänstefel i myndighetsutövning och då man bedömer att påföljden skulle bli fängelse. Folkpartiet menar i stället att alla misstänkta fall av trakasserier, som kommer till personalansvarsnämndens kännedom och kan utgöra brott, ska polisanmälas. Det borde vara rättsväsendets uppgift att bestämma det eventuella straffet för förövaren, inte Försvarsmaktens. Dessutom måste det organisatoriska stödet runt den utsatta kvinnan förstärkas så att hon verkligen vågar anmäla.

Den borgerliga alliansen lyfter i sin motion fram att de som diskriminerar eller trakasserar, oavsett bakgrund, ovillkorligen ska ställas till svars i personalansvarsnämnden. Det är ett gammalt folkpartikrav som alliansen nu gemensamt driver vidare. Allvarliga fall som kan utgöra brott ska alltså anmälas till polisen. Bakgrunden till detta är att bedömningen ifall brott verkligen har begåtts ska hanteras och utredas av personal som är utbildad för detta och inte av tjänstemännen i den egna organisationen. Risken är annars stor att man hamnar i en situation där man ska utreda sina egna arbetskamrater, vilket ju inte kan vara lämpligt.

Fru talman! Rättssäkerheten ska vara densamma inom Försvarsmakten som i det civila samhället.

Jag står självfallet bakom alla alliansens reservationer, men för tidsvinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 3.

Anf. 66 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Först vill jag säga att det är glädjande att försvarsministern är närvarande under hela debatten. Vi har fått en hel del svar på frågor, och försvarsministern har öppnat dörrar för sådant som vi säkert kommer att diskutera vidare.

Det har sagts tidigare i dag, men kan inte nog betonas, att Sveriges försvars- och säkerhetspolitik styrs av i grunden försvarsfientliga partier som under lång tid och på goda grunder hållits utanför dessa sakområden. Statsminister Göran Persson och försvarsminister Leni Björklund har gång på gång talat om värdet av att ha en bred överenskommelse

mellan partier och över blockgränser när det gäller försvars- och säkerhetspolitiken. Det har varit tomma ord, och vi kan nu kallt konstatera att stödpartierna på bara ett år – från försvarsbeslutet 2004 till den senaste överenskommelsen med regeringen – gått från att ha inflytande över försvarsbudgeten till att ha vetorätt över alla centrala frågor i försvarspolitik. Det måste vara något slags rekord.

Vad överenskommelsen exakt innebär vet väl ingen i och för sig i dag. Miljöpartiets och regeringens versioner verkar inte stämma, såvitt jag vet. Någon skriftlig dokumentation som beskriver vad som beslutats verkar, utifrån de undersökningar jag gjort, inte finnas. Det hade varit intressant att få veta om det som står på Miljöpartiets hemsida om en långtgående överenskommelse inom försvarspolitik verkligen stämmer. Försvarsdepartementet har i alla fall ingen sådan överenskommelse, och från Socialdemokraternas håll är det knäpptyst – än så länge.

Fru talman! Jag vill lite grann beröra de internationella insatserna. Efterfrågan på svensk medverkan i olika internationella insatser är stor. Sverige borde tillsammans med EU:s andra medlemsstater kunna ta ett större ansvar för världens säkerhet. Det kräver prioriteringar som är samstämmiga med våra utrikespolitiska mål. Med Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets försvarspolitik är jag klart oroad över att det inte kommer att finnas någon färdig snabbinsatsstyrka till år 2008 på grund av utebliven finansiering och sammansättning.

Kristdemokraterna anser att Sverige bör klara av att samtidigt leda och delta i två insatser av bataljons storlek, samt några mindre insatser i fredsbevarande operationer. Även i den här frågan vill vi mer än regeringen. Framför allt måste vi ha en långsiktig planering och en strategi för våra åtaganden. Kristdemokraterna menar att säkerhetsbehovet är bredare i dag. Det är inte så uppdelat längre. Vi bör därför ställa oss frågan om Sverige vill vara med och lägga en bättre grund för människors utveckling och överlevnad på lång sikt. Då borde man i framtiden också kunna sammankoppla säkerhetsstöd och utvecklingsstöd.

Efter flera år och många påtryckningar, inte minst från den här talarstolen, kan man först nu skönja ett förslag till uppgörelse mellan arbetsgivare och arbetstagarorganisation om villkoren för officerare och stödet till hemmavarande familjer. Tillgången på kompetent personal till utlandsinsatserna bygger självfallet på att arbetsgivaren kan erbjuda en attraktiv paketlösning med god utbildning, relevanta arbetsuppgifter, lämplig utrustning, så tydliga uppdragsbeskrivningar som möjligt, stabila avtal för individen, attraktiva ersättningsnivåer, vetskap om att det finns ett skydds nät i hemlandet både för den tjänstgörande och hans eller hennes närstående samt, inte minst, tydliga meritvärden från tjänstetiden. Det ska vara ett plusvärde att ha tjänstgjort utomlands. Så är inte fallet nu då det antyds att personer som gjort det inte riktigt är att räkna med hemmavid eftersom de snart ger sig i väg igen.

Fru talman! Sverige utbildar årligen, och till en betydande kostnad, ett antal män och kvinnor till soldater. Efter utbildningen placeras merparten av soldaterna i de så kallade insatsförbanden, där de ganska snart försvinner ur organisationen och ersätts av nya soldater. Detta är ett uppenbart slöseri med kunskap och erfarenhet. Vi borde ta till vara duktiga soldater och förband. De skulle kunna förvaltas och underhållas under en tid. Att minska takten i förbandsomsättningen kräver regelbundna repetit-

ionsutbildningar. Detta ska givetvis ske med moderna metoder genom till exempel simuleringsövningar. En annan fördel är att man kan öva med flera förband, och våra officerare får även möjlighet att öva sig i ledning av högre förband. Utgifterna för att förlänga förbandens livslängd är definitivt lägre än kostnaderna för grundutbildning, och Försvarsmakten gagnas avsevärt genom längre bibehållen kunskap och kompetens – och inte minst erfarenhet.

Fru talman! En helt nödvändig faktor i all krishantering är att samtliga aktörer har tillgång till samma kommunikationssystem. Som bekant håller äntligen ett sådant system på att implementeras i Sverige, Rakelsystemet. För att illustrera behovet av Rakelsystemet vill jag läsa några rader ur en artikel från januari 2003. Den skrevs av ordförandena i Officersförbundet, Polisförbundet och Förbundet Tull-Kust: ”En tullare och en kustbevakare kan inte kommunicera med varandra när de är på samma uppdrag, en polis kan inte anropa en räddningshelikopter över radion. Polisradion fungerar inte i Polisens eget garage, och poliserna kan inte lita på att kunna kommunicera med varandra eftersom olika polismyndigheter har olika radiosystem. Vid en större olycka kan inte heller polis eller kustbevakning anropa ambulans eller brandkår via radio.”

Saker och ting har blivit bättre sedan dess, men fortfarande återstår det mycket. Ett problem är att enstaka aktörer inte *vill* ansluta sig till Rakelsystemet. Om den här vägran beror på brister i systemet eller kostnadsökningar ska de definieras och snarast möjligt åtgärdas. Beror det på andra faktorer är det helt oacceptabelt. Ett slags motsatt problem råder också. Kretsen av permanenta användare av Rakelsystemet avgränsas till polisen, Kustbevakningen, Tullverket, den kommunala räddningstjänsten, akutsjukvården och Försvarsmakten. Vi menar att det är orimligt att systemets potential går förlorad på grund av att flera aktörer nekas åtkomst. Att utöka användarkretsen är därför nödvändigt för att de verksamheter som behövs för att tillgodose allmän ordning, säkerhet och hälsa också ska kunna använda systemet.

Jag yrkar härmed bifall till reservation 8 under punkt 16.

Anf. 67 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! Jag är inte ledamot av försvarsutskottet. Jag hoppas att mina bristande kunskaper på området ska förlåtas mig, men jag vill tala för min motion Fö257 och yrkar bifall till reservation nr 7 om materieförsörjning av Erling Wälivaara. Han har också yrkat bifall till den reservationen i dag. Jag delar också det som framförs av motionärerna Alf Svensson och Kerstin Andersson i varsin motion i detta ämne.

Fru talman! Jag kommer från Karlskrona, en stad som grundades 1680 för att vara Sveriges marinbas, vilket riksdagen nu åter har bekräftat, och där Karlskronavarvet – i dag Kockums AB – har bedrivit oavbruten verksamhet sedan 1679. Jag bekänner min härkomst om nu någon av de ärade ledamöterna skulle få för sig att stämpla mitt anförande som ett hembygdstal. Det är i så fall mycket riktigt. Men det handlar inte bara om min hembygd. Det handlar om Sveriges framtida försvar, om svensk försvarsindustri, om de arbetstillfällena som finns i dag och om var de ska finnas i framtiden. Det handlar också om hur Sverige med sitt kunnande på det marina området ska kunna bidra till en ökad säkerhet i Europa och på andra håll i världen.

Försvarssamarbetet inom EU utvecklas i dag på ett positivt sätt. Det är viktigt att EU kan göra internationella insatser och hjälpa till att bevara fred och stabilitet. I samarbetet ska förstås varje land bidra med det man är bäst på, och ett område där Sveriges kunskande verkligen kommer till sin rätt är marina system för grunda vatten. Det borde vara ett av de högprioriterade områden som pekas ut av regering och riksdag. Så är det obegripligt nog inte i dag. Regeringen har visserligen anmält i propositionen att denna nisch bör fortsätta att övervägas, och utskottet har inte erinrat något mot detta.

Den internationella hotbilden kommer fortsatt att vara diffus men med terrorhotet som ett viktigt inslag. Det betyder att hotbilden kommer att ligga på den kustnära zonen, eller vad som brukar kallas för *littoral waters*. Det är områden som har en alldeles speciell karaktär. Det krävs att fartyg är byggda och utrustade för att klara detta och att manskapet är tränat för det. Svenska marinen har i alla tider opererat i grunda vatten och är specialister på det. Och marinen backas upp av en högteknologisk försvarsindustri, till exempel Kockums AB. Kockums är just specialister på smygteknik på och under vattnet, och här kommer den allra mest till sin rätt.

Nischen marina system för grunda vatten är ett av de områden där Sverige ligger i den absoluta täten med sin högteknologi. Här har svensk industri också en stor exportpotential. Sveriges ubåtar i Gotlandsklassen och Visbykorvetterna är konstruerade för att inte synas och inte röja sig men själva se allt. Kockums har också det senaste året vunnit två stora exportorder, ett till danska marinen och nu senast modernisering av två ubåtar i Västergötlandsklassen till Singapore.

Att Sverige ligger i absolut framkant bevisas bland annat av att USA hyrt in ubåten Gotland med svensk besättning under ett år för att öva och träna mot den och för att lära sig mer om operationer i grunda vatten. HMS Gotland har agerat mycket framgångsrikt, och svenskarna har fått mycket beröm för sina insatser hittills och för sitt kunskande.

Det är starkt oroväckande att Kockums AB inte på flera år fått något utvecklingsuppdrag. På sikt är det förödande för svensk försvarsindustri. Det borde beaktas av riksdagen och regeringen genom att dessa utpekar marina system för grunda vatten som en nisch inom försvarsindustrin.

Fru talman! Försvarsministern är ju glädjande nog kvar här i kammaren. Hon talade tidigare om att vi ska hålla ett sansat tonläge i diskussionen. Jag försöker med mitt allra lägsta tonläge önska att ministern skulle kommentera det här med just den marina nischen inom försvarsindustrin innan debatten är slut för den här säsongen. Det skulle vara väldigt värdefullt att få höra vilken tidshorisont regeringen arbetar efter. Det står ju faktiskt att regeringen överväger den här nischen i framtiden, och försvarsutskottet har ju sagt att vi absolut inte har något emot det. Så min fråga är: Hur ser processen ut för den marina nischen?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 december.)

Föredrogs
sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2005/06:UFöU1
Utökat svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan (ISAF) i
Afghanistan (prop. 2005/06:34).

Anf. 68 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att detta delvis är en svår debatt. Den är svår för att det är brukligt, när vi skickar ut svenska soldater på internationella uppdrag som också kan vara farliga, att man faktiskt har en enighet. Det här är tyvärr andra gången som Vänsterpartiet står häruppe och har en avvikande mening och yrkar avslag på propositionen och bifall till reservationen. Men det är också viktigt att betona att enighet i de här frågorna, som är viktiga, inte heller får bli en enighet där man inte vågar se verkligheten. Trots att det är brukligt att man ska ha en samsyn och att man så långt som möjligt försöker ha det står vi alltså inte bakom att vi ska utöka det svenska deltagandet i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan.

Fru talman! Jag ska börja med lite bakgrund. Den 11 september 2001 drabbades ju USA av ett omfattande terrorangrepp av fanatiska religiösa krafter med förbindelser till al-Qaida och talibanerna i Afghanistan. Men efter terrorangreppet mot World Trade Center gick USA tillsammans med allierade styrkor från andra länder, bland annat Storbritannien, till militärt angrepp mot Afghanistan med motiveringen att man var i krig mot terrorism och att det handlade om självförsvar. Men angreppet på Afghanistan inträffade först två månader efter angreppet på World Trade Center, vilket gör att det är ganska svårt att godta USA:s förklaring att det handlade om självförsvar. Man ska också vara medveten om att det är ett självförsvar som i dag har pågått i mer än fyra år.

Den svenska regeringen förhöll sig faktiskt kritisk till den förstnämnda av de båda förklaringarna, att det var självförsvar, och man påpekade i sin proposition 2003/04:71, s. 8, att själva resolutionerna som FN antog efter det inte enligt svensk uppfattning utgjorde en tillräcklig folkrättslig grund för koalitionen att agera i Afghanistan.

Men när angreppet på Afghanistan hade inletts och talibanerna efter en tid hade drivits tillbaka kom frågorna om säkerhet och återuppbyggnad upp på den politiska dagordningen. Det blev ett konstitutionerande råd som bestod av 500 delegater i Afghanistan, och man antog en konstitution.

På FN:s initiativ efter det här bildades i mars 2002 United Nations Assistance Mission i Afghanistan. Det följdes av bildandet av en militär fredsbevarande säkerhetsstyrka, Isaf, till vilken Sverige hittills har bidragit och där Sverige ingår i dag. Till en början var det svenska deltagandet begränsat till Kabulområdet. Uppgiften för den svenska truppen skulle vara att skydda civila insatser. Men efter det har ytterligare ett beslut tagits om att svensk trupps verksamhet ska utvidgas till insats i norra Afghanistan, och nu ska vi utvidga detta ytterligare, och Sverige ska ta över verksamheten.

Vänsterpartiet står bakom den första insatsen i Afghanistan. Sverige har länge varit aktivt i Afghanistan med ett stort bistånd. Sverige har varit aktivt och stött det afghanska folket när många andra länder i världen såg bort från det förtryck som fanns mot kvinnor och det lidande som det afghanska folket fick utstå. Sverige har alltså en lång tradition av solidaritet med Afghanistan. Därför ansåg Vänsterpartiet att det var rimligt att Sverige skulle delta i Isafstyrkan, men med de begränsade uppgifterna. Anledningen till att vi ville ha det till begränsade uppgifter är att Operation Enduring Freedom, USA-alliansen, fortfarande opererar i Afghanistan. I dag opererar de på inbjudan av den afghanska regeringen, och det man gör är terroristbekämpning. Man för ett krig mot terrorismen i Afghanistan.

För Vänsterpartiet var det viktigt att det inte blev någon sammanblandning mellan USA-alliansens terroristkrig och den svenska styrkan. Men vi såg också att det fanns risker med det, och vid andra beslutet, som vi tog i april förra året, sade Vänsterpartiet nej. Anledningen var att vi såg att det blev en klar sammanblandning. När Sverige skulle operera på större områden och inte bara i Kabul innebar det att vi behövde ha ett närmare samarbete med OEF. Samarbetet innebar att vi har två försvars-officerare som är placerade i Tampa i Florida, som Bushadministrationen driver sitt terroristkrig från, men också att man fick ha närmare kontakter för att man kommer att befinna sig inom samma område. I samband med det beslutet var det också tydligt att brittiska styrkor, som då fanns i OEF, skulle övergå och ingå i Isaf. Man skulle alltså övergå från terroristbekämpning till uppbyggnad, till försvaret och till Isaf. Vi ansåg att den överlappningen skadade och att sammanblandningen mellan styrkorna skulle bli starkare. Tyvärr har Vänsterpartiet kunnat se att våra farhågor var riktiga. Sammanblandningen har blivit starkare och starkare.

Sammanblandningen av militära och humanitära insatser inträffar också i praktiken. Det framgår bland annat av uppgifter och den skarpa kritik som Läkare Utan Gränser, MSF, riktar mot USA-koalitionens olika metoder att utnyttja hjälparbetare och FN-personal. Sex medarbetare blev dödade i Afghanistan. I ett TT-meddelande den 28 juli förklarar Läkare Utan Gränser med anledning av att sex av deras medarbetare dödats att det är just säkerhetsläget som ligger bakom MSF:s beslut att dra sig ur landet. Man förklarade också att MSF håller inte bara talibaner och presidenten Karzais regering ansvariga för läget utan också USA-alliansen. Amerikanerna har också delat ut flygblad vid deras kliniker där de hotar afghaner med att läkarvård och bistånd kommer att dras in om man inte ger USA upplysningar om talibaner och al-Qaida. Det har gjort att en organisation som hade verkat i Afghanistan i över 24 år drog sig ur.

Men sammanblandningen i det nya läget blir ännu större och ännu tydligare när man nu också kommer att ha gemensamma befäl. I förra veckan meddelade Nato att man ska inrätta en chef för hela Afghanistan- verksamheten med en vicechef, för Isaf lyder under Nato, även om det har ett FN-mandat. Man tillsätter alltså en vicechef med ansvar inför såväl Isaf som OEF. I praktiken är ju verksamheterna fullt koordinerade redan i dag – med Isafchefen general Del Vecchios egna ord: Vi samordnar till fullo våra operationer, och vi erbjuder ömsesidig hjälp åt varandra.

Sammanblandningen är ett faktum.

Fru talman! Varför skulle det här vara ett sådant stort problem? Bekämpa terrorismen vill vi väl alla? Och är det inte viktigt att bekämpa terroristerna som agerar i Afghanistan? Jo, fru talman, det tycker Vänsterpartiet också. Men man måste också se vilka man allierar sig med och på vilka grunder.

Fru talman! Det sätt på vilket USA och USA-alliansen bedriver sitt krig mot terrorismen är fullständigt oacceptabelt. Det är ett krig som förs helt utan respekt för mänskliga rättigheter. Det är ett krig som förs helt mot internationella konventioner och lagar.

Fru talman! Jag ska läsa upp lite grann – det är ingen fullständig översättning – från den senaste Amnestyrapporten om USA och Afghanistan från den 31 oktober 2005. Den är alltså ganska nyligen utkommen.

Det man säger är att tidigare den månaden kom det en rapport om att USA-trupper efter att ha dödat två talibaner brände talibanernas kroppar och tog de brända och skadade kropparna in i en by för att hota och plåga invånarna eftersom man misstänkte att de gömde terrorister eller talibaner. Detta är ett mycket klart brott mot mänskliga rättigheter och mot internationella konventioner, och ett sätt att föra krig mot terrorism som bara föder terrorism.

Ytterligare en punkt som Amnesty tar upp i sin rapport gäller den sena undersökningen, som berodde på att detta blev avslöjat inte av armén utan av andra. Man lyckades få loss kropparna efter två män. De hade varit kedjade i en cell, sparkade och slagna av en mängd olika militärer. Enligt en av dem som undersökte kropparna medicinskt – de båda männen avled – var den ena mannens ben så illa slagna och så illa sparkade att båda benen hade behövt amputeras om mannen hade överlevt. Han hade också hållits i smärtsamma ställningar och fått vatten hållt i munnen så att han inte skulle kunna andas.

Trots detta, och trots avslöjandena, är det fortfarande ingen som har ställts inför rätta. Två soldater har förhörts, men ingen högre upp i befälskedjan – trots att en av soldaterna tydligt har sagt att det här är *standard procedure* när motsträviga terrorister förhörts. De ska hållas och sparkas på. Vatten och mat ska undanhållas dem. De ska hållas i plågsamma ställningar. De ska periodvis hållas i en smärtsam *stress position*. Han säger att det är helt accepterat och auktoriserat av *senior military commanders* från Pentagon.

Amnesty uttrycker också i rapporten en stor oro över hur det är i Afghanistan när det gäller tortyr och dålig behandling. Man uttrycker också en oro över det hundratal fångar som finns fängslade i Afghanistan som USA och USA-alliansen har kontroll över. De har inte ställts inför rätta. De får inte träffa sina familjer. De har ingen tillgång till advokat. Röda Korset tillåts inte heller besöka fångelserna. Man uttrycker också en oro över hemliga fångelser och fängstransporter utförda av CIA – som vi hör talas om dagligen – också finns och sker i Afghanistan.

Det här kommer att bli svenska trupper samarbetspartner. Det här är trupper som ska komma till undsättning om svensk trupp behöver hjälp. Det här är trupper som svenska soldater ska undsätta. Hur ser sammanblandningen ut? Hur tror ni att den afghanska befolkningen ser på sammanblandningen? Det här riskerar att i stället bryta ned den uppbyggnad av Afghanistan som Sverige så länge har verkat för.

För Vänsterpartiet är det självklart att kampen mot terrorism måste föras enligt internationella lagar och regler. Det är självklart för Vänsterpartiet att den svenska regeringen inte bör medverka till att svensk trupp samarbetar med militär organisation som så uppenbart bryter mot mänskliga rättigheter.

Den svenska utrikesdeklarationen brukar inledas med att svensk utrikespolitik vilar på en grund av mänskliga rättigheter och respekt för internationella lagar. Det är dags att den svenska regeringen agerar och kritiserar det krig som förs i stället för att gå in i ett närmare samarbete.

*Utökat svenskt
deltagande i den
internationella
säkerhetsstyrkan
(Isaf) i Afghanistan*

Anf. 69 KENNETH G FORSLUND (s):

Fru talman! När riksdagen fattar beslut om svenskt deltagande i internationella uppdrag vet vi att det är förenat med risker för de personer som sänds ut. Graden av risk varierar med platsen för uppdraget och uppdragets art. Vi är alltså medvetna om dessa risker. Med öppna ögon har Sverige valt att sedan 1948 delta i olika internationella uppdrag, varje gång medvetet om riskerna men samtidigt med föresatsen att inga liv ska mistas. Ändå vet vi att det händer att tjänstgörandes liv spills. Det är djupt beklagligt varje gång det händer. Arbetet går vidare för att i möjligaste mån säkerställa att det inte ska hända igen. Det är därför med sorg vi mottog nyheten att en svensk soldat stupat i Afghanistan. Jag beklagar starkt den förlust Sverige led när Jesper Lindblom omkom och hans kolleger skadades i samband med terrorattentatet den 25 november i Afghanistan.

Att sända trupp till krishärdar är inte ett lätt beslut. Men det är ett oerhört viktigt beslut. Utan våra soldaters insatser skulle Sverige inte kunna ge detta och andra viktiga bidrag till säkerhet, utveckling och framtidstro i mycket utsatta områden i världen. Bomben som var riktad mot svenskarna var riktad mot hela FN-närvaron i Afghanistan. Den som placerade ut den vill skrämma oss att dra tillbaka våra trupper. Det får inte ske. Vi måste stå fast vid vårt uppdrag.

Sverige har deltagit i Isaf sedan 2002. Men svenskt engagemang för Afghanistan går mycket längre tillbaka än så. Sverige har länge varit en av de största biståndsgivarna till Afghanistan. Landet är den tredje största mottagaren av svenskt bistånd. Mycket av det biståndet har varit och är kanaliserat genom Svenska Afghanistankommittén, som gör ett mycket bra arbete. Nästan all utbildning för barn och ungdomar i Afghanistan har kommit till stånd genom Svenska Afghanistankommitténs skolor och personal på plats.

Afghanistans folk behöver vårt stöd. Detta är ett av världens fattigaste länder. För afghanska barn som föds i dag är den förväntade medellivslängden endast 46 år. Efter årtal av krig, ockupation och talibanregimens förtryck finns nu en gnutta hopp. Men situationen är mycket svår. Därför är den internationella närvaron så viktig. Säkerheten är en direkt förutsättning för utveckling. Vårt bistånd kan inte få verkan fullt ut om inte säkerhet skapas och upprätthålls.

Vår närvaro är också militär och bidrar till säkerheten i norra Afghanistan i området kring Mazar-i-Sharif. Men uppdraget är bredare än så. Vi bidrar till att utbilda polis och militär, stödja afghanska myndigheter, och vi finns med i biståndsinsatser. Vi ska nu, om beslutet går igenom, ta över ledningen av en PRT-styrka, *provincial reconstruction team*, vars

insats är mycket uppskattad av regeringen Karzai, av hjälpororganisationer och folkrörelser. Den gör en viktig insats.

Beslutet som riksdagen ska fatta handlar om, som föreslås i betänkandet, att bifalla regeringens proposition om ett utökat svenskt deltagande. Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att ställa en väpnad styrka om högst 375 personer till förfogande under 24 månader för deltagande inom ramen för Internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan, Isaf. Sverige föreslås överta ledningen för den regionala enheten för säkerhet och återuppbyggnad i Mazar-i-Sharif.

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet välkomnar att den svenska personalen har erhållit utbildning kring innehållet i FN:s resolution 1325 som antogs år 2000. Den handlar om kvinnors roll och betydelse i arbetet för fred och säkerhet i före detta konfliktråden. Det är bra att det svenska förbundet aktivt verkar för dess tillämpning inom Isaf. Det är bra eftersom det finns ett samband mellan fred, jämställdhet och utveckling.

Fru talman! Sveriges styrkor befinner sig i Afghanistan på FN-mandat. Tro aldrig något annat! Det är viktigt att understryka detta. FN-mandatet är en absolut förutsättning för vår närvaro. Det är också mycket viktigt att skilja på Isafs uppdrag och den verksamhet som USA:s koalition bedriver under namnet Operation Enduring Freedom. De för krig mot terrorismen. Isafs uppdrag är att skapa och upprätthålla säkerhet. Det är separata mandat. Det är separata uppdrag.

Vänsterpartiet, som har reserverat sig mot förslaget i betänkandet, vill att Sverige ska avveckla sin närvaro i Afghanistan.

Det kan aldrig vara ett alternativ att dra sig ur Afghanistan och lämna människorna där åt sitt öde. Sverige har länge stött människorna i Afghanistan och deras kamp för överlevnad och utveckling. Svenska Afghanistankommittén har verkat i över 20 år under brinnande krig och umbäranden. Sveriges engagemang i Afghanistan är långvarigt och djupt. Det åtagandet får inte svikas nu. Vår insats är av betydelse för säkerheten och därmed utvecklingen och den gryende demokratin i Afghanistan. Säkerheten i den regionen är också av betydelse för säkerheten i Europa. Det är en långsiktig satsning på att förebygga terrorism och religiös fundamentalism.

Fru talman! Riksdagen kommer genom det beslut som föreslås i betänkandet att bemyndiga regeringen att sända svensk väpnad trupp på uppdrag i annat land. Det är ett stort ansvar, som inte minst den tragiska händelsen den 25 november har visat. Säkerheten är trots detta relativt god i området, men det går inte att förutspå hur den kommer att vara framöver. Det måste finnas en marginal för att agera snabbt i händelse av att styrkan måste förstärkas eller evakueras. Därför är antalet soldater beräknat för att kunna fylla ett sådant behov, och beslutsbefogenheterna och beslutsgången i en sådan situation är också klarlagda.

Med anledning av det jag nu redogjort för yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet UFöU1.

Anf. 70 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag skulle kunna instämma i väldigt mycket av det Kenneth Forslund sade i sitt anförande, om vikten av säkerhet, insatser, att

inte svika Afghanistans folk, att inte lämna dem åt sitt öde. Men jag måste ändå ställa frågan: Ska det vara enbart med militära medel?

Vi har från Vänsterpartiets sida stått fast vid den första insatsen, där vi skulle skydda civila. Vänsterpartiet står fortfarande bakom de biståndsinsatser som görs i Afghanistan. Vi har aldrig pratat om att vi ska lämna Afghanistan åt sitt öde.

Jag måste ändå ställa en fråga. Vikten av att förebygga terrorism berörde Kenneth Forslund i sitt anförande. Men tror Kenneth Forslund att man kan förebygga terrorism med OEF:s sätt att agera i sin terroristbekämpning, med de brotten mot mänskliga rättigheter? Ser Kenneth Forslund inga problem alls med att man ska ha en gemensam chef för båda operationerna även om de har olika mandat? Ger det samarbetet en acceptans för det sätt som man bedriver kriget mot terrorism på?

För oss i Vänsterpartiet är det klart oroande att vi snarare riskerar att underminera det svenska arbete som har gjorts i Afghanistan i så många år och det förtroende för Sverige som finns i Afghanistan genom att vi deltar i ett samarbete med en operation som inte säger att de som finns i Afghanistan ska ha samma rättssäkerhet och samma rätt till internationella konventioner som vi kräver i övriga världen.

Anf. 71 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Alice Åström vittnade i sitt anförande om de fruktansvärda saker som Amnesty har speglat i en av sina rapporter från Afghanistan. Det är naturligtvis ingenting av det som Amnesty rapporterar om som någon i den här riksdagen under några som helst omständigheter kan ställa sig bakom. Det ska självfallet kritiseras, och det ska också följas upp.

Men när Vänsterpartiet kritiserar vad USA gör, vad Nato gör, vad Operation Enduring Freedom gör – och det med rätta, utifrån Amnesty-rapporter och annan information – är ändå slutsatsen att det är den svenska Isafstyrkan som Vänsterpartiet vill dra tillbaka. Blir det mer eller mindre säkerhet och samhällsbygge i Afghanistan om Isaf lämnar Afghanistan? Jag förstår inte det.

Sedan var det diskussionen om sammanblandning. Ett argument har varit att genom att vi finns på plats kanske de som inte, i likhet med oss, accepterar en del av det som OEF i sina sämsta stunder står för skulle rikta sin vrede mot Isafpersonalen. Jag tror att problemet är att de krafter som ägnar sig åt droger, vapen, människohandel och annan kriminell verksamhet inte vill ha ett fungerande land, inte vill ha lag och ordning. Det är någonting annat de vill ha. De ser naturligtvis gärna att Isaf lämnar Afghanistan.

Anf. 72 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Först och främst kanske jag ska be att man läser igenom vår motion fullständigt. Det vi kräver i motionen är att den svenska regeringen ska agera i FN och i andra sammanhang för att Operation Enduring Freedom ska avsluta den verksamhet man har i Afghanistan. Vi skriver också i motionen att vi anser att FN bör ta över hela verksamheten i Afghanistan och att vi är beredda att ha svensk trupp där också.

Man kritiserar de övergrepp som sker och säger att det är fullständigt oacceptabelt att arbetet bedrivs på det här sättet, samtidigt som rapport

efter rapport från Amnesty visar att det är sanktionerat, att det inte är några tillfälliga händelser utan långvariga händelser, att det har skett fångslanden under väldigt lång tid utan de rättigheter som man har enligt konventionen. Samtidigt ingår man i en operation där man ska ha en gemensam chef för båda styrkorna. Det kommer att vara en chef som är chef både för OEF och för Isaf, och indirekt också över de svenska soldaterna. Man sanktionerar den politiken och det sättet att bedriva kamp mot terrorism.

I och med att Sverige agerar på det här sättet utökar vi vårt mandat och sätter inte någon press, utan vi ger snarare en acceptans för en krigsföring mot terrorism som är helt oacceptabel.

Anf. 73 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Självfallet ska övergreppen kritiseras, men lösningen är inte att Isaf lämnar Afghanistan. Lösningen är att övergreppen lämnar Afghanistan.

Alice Åström svarade inte på frågan om det blir mer eller mindre av säkerhet och samhällsbygge om Isaf lämnar Afghanistan. Det blir självfallet mindre.

Anf. 74 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m):

Fru talman! I dag när vi diskuterar betänkandet gör vi det med ett stort mått av allvar. Sverige har varit relativt förskonat från stupade soldater. Precis som Kenneth G Forslund sade har vi här i riksdagen varit mycket medvetna om de risker som finns med de beslut som vi fattar. Det är stor utsatthet i de uppdrag som svenskar nu bidrar i. Våra tankar och vårt deltagande går till familjen och vännerna kring Jesper Lindblom som omkom vid attentatet den 25 november mot en svensk patrull i Mazar-i-Sharif. Vår omtanke går också till hans skadade kolleger.

Vi vet att vi har ambitioner som land i utrikes- och säkerhetspolitiken. De ambitionerna tar sig olika uttryck. Ett är vårt deltagande i internationella militära operationer. Av detta har Sverige en lång tradition att inom FN bidra med styrkor i fredsbevarande insatser och numera också i EU-strukturen och under Natobefäl och i tuffare konfliktsituationer.

Uppgiften är att tillsammans med andra kunna försvara de värden som vårt land står för och därmed bidra till fred, stabilitet och säkerhet inte bara i vårt närområde utan också långt utanför EU:s gränser. Det ställer förändrade krav på Försvarsmakten men också på det politiska ledarskapet.

Jag tror att det finns ett stort behov av att förklara vad som har föranlett denna förändring för att upprätthålla ett starkt internationellt engagemang i Sverige baserat på medmännisklighet och solidaritet med utsatta människor. Men det gäller också att visa hur detta har betydelse för vårt eget lands säkerhet och frihet.

Jag brukar uttrycka det som att Sverige ska vara berett att ta sin del av ansvaret för internationell fred och säkerhet. Det förutsätter en förmåga att kunna agera och ha kapacitet på en mängd områden, såväl civilt som militärt.

Ett kännetecken på det svenska engagemanget är deltagandet i internationella operationer, där Sverige i dag har en historiskt låg nivå med ca 800 man. Det är också en bottennivå i jämförelse med våra befolknings-

mässigt mindre nordiska grannländer. Detta sker samtidigt som världssamfundet behöver bli fredsbevarare och fredsskapare.

I dag pågår ca 70 väpnade konflikter i världen. I deras spår följer inte bara hat och materiell förstörelse utan också humanitära katastrofer med hunger, utsatthet och sjukdom. Det är min uppfattning att Sverige ska kunna göra mer här för att skilja stridande parter åt och för att bidra till säkerhet och stabilitet.

Sverige har i denna del ett mycket gott internationellt omdöme. Vi har ett rykte om soldater och befäl som löser uppgiften. Nu sker det i Kosovo, Bosnien, Liberia, Afghanistan och på andra ställen. Utan kunniga befäl och motiverade soldater skulle dessa goda omdömen om vårt land inte höras, och våra politiska ambitioner att bidra till säkerhet och fred i världen och att ha ett engagerat och solidariskt Sverige skulle inte kunna möjliggöras.

Därför finns det anledning i dag att inte bara i våra tankar hedra Jesper Lindblom utan alla dem som gör eller har gjort enastående insatser. Jag har mött dem, unga tjejer och killar under utbildning på väg långt bort från Sverige. Jag har varit hos dem, på uppdrag där minsta misstag kan få allvarliga konsekvenser. Jag har talat med många som har gjort både en eller flera handfasta insatser i missioner för fred och säkerhet för vår skull och för andras skull. Jag har alltid imponerats av modet och kunigheterna och av erfarenheterna. Stoltheten över att få bidra har inte varit att ta miste på.

Svensk trupp utomlands är alltid frivilligt rekryterad. Beslut om att sända trupp fattas alltid av riksdagen för en bred förankring och ett delat ansvar. Regeringens proposition som vi nu behandlar har ett aktivt stöd av oss moderater. Jag vill därför yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet inte bara för att minoritetsregeringens underlag vacklar i denna, vad jag anser, trovärdighetsfråga för Sverige utan också för att en utvidgad styrka i Afghanistan ligger i linje med vad vi i den borgerliga alliansen vill se.

Vi vill se ett tydligare svenskt deltagande i internationella operationer som utgår från en strategi där analys, vilja och finansiering är synkroniserad inom regeringen och där svenskt deltagande sker utifrån långsiktiga bedömningar om var vi kan göra bäst nytta.

Vi tror att mer koncentrerade insatser har en fördel inte minst för att säkra svenskt ledarskap och utveckling i missioner. Så är fallet i Isaf där Sverige nu planeras ta ansvar för en så kallad PRT med både militära och civila inslag i norra delen av Afghanistan i Mazar-i-Sharif.

Vi tycker också att det är rimligt med ett ökat svenskt militärt engagemang utifrån andra utgångspunkter. Lite slarvigt översatt är det nu alltfler som repeterar Kofi Annans: Utan säkerhet ingen utveckling, utan utveckling ingen säkerhet.

Afghanistan är ett av världens mest drabbade länder. Över två decenniers inbördeskrig har trasat sönder ett redan fattigt och underutvecklat land. Afghanistan är en världens största humanitära kriser med en gigantisk flyktingsituation och svår livsmedelsbrist.

Mer än tre miljoner afghaner lever ännu som flyktingar utomlands, och ytterligare drygt en miljon är internflyktingar. Landet är ett av de allra mest minerade i världen. Analfabetismen är utbredd och kvinnans

ställning svag. Det som frodas är narkotikaproduktion, smuggling och internationell kriminalitet. Det är ett reellt hot även mot oss här i Sverige.

Afghanistan producerar mer än 70 % av världens opium, och produktionen ökar. Det beräknas att det är cirka tio miljoner missbrukare som försörjs av opium och heroin från Afghanistan. Narkotikasmugglingen och den kriminalitet som följer i dess spår slår sönder annan ekonomisk utveckling, hotar regional stabilitet och ökar tillgången och sänker priset på heroin här i Sverige.

Efter kommunism, Mujaheddin och talibanstyre har nu Afghanistan och dess folk en chans att börja bygga upp sitt land igen. Ytterligare ett bevis på den viljan såg vi i parlamentsvalen tidigare i höstas. Denna återuppbyggnad är inte möjlig utan internationellt stöd genom FN och dess mandat och olika organ och genom bistånd. Sverige är Afghanistans fjärde största biståndsgivare med en ram de kommande åren på 1 miljard svenska kronor men också genom säkerhetsfrämjande.

När vi nu vill bemyndiga regeringen att ställa en beväpnad styrka om högst 375 personer till förfogande tar vi vår del av ansvaret och bidrar till säkerhet som en förutsättning för det afghanska folkets utveckling av sitt eget land. Samtidigt som vi hjälper dem hjälper vi också oss själva. Alternativet är ett sammanfallande Afghanistan med hemvist för internationell brottslighet och terrorism. Det återverkar direkt i Europa. Mest tydligt är narkotikaströmmarna via Ryssland och Balkan till Plattan mitt i vår huvudstad och vidare ut i landet. Men som jag ser det stannar riskerna inte där.

Jag hade inte tänkt att gå i polemik med Alice Åström. Jag kan förstå motviljan mot USA och betänkligheterna kring Operation Enduring Freedom. Det finns en stor misstänksamhet. Men det är synd när Alice Åström lägger mycket tid på att citera ur en Amnestyrapport och lite grann kommer bort från huvudfrågan: Hur kan vi bäst hjälpa det utsatta afghanska folket?

Det finns anledning att påminna om att även OEF verkar på ett FN-mandat och på inbjudan av president Karzai. Det har till uppgift att bekämpa terrorism och störa ut narkotikaproduktion men också att bidra till säkerhet och civil utveckling.

Vår egen utrikesminister har sagt senast i ett tal den 19 november att det samarbete som redan existerar mellan OEF och Isaf kommer att behöva öka. Det finns goda skäl för detta, inkluderande utbyte av information som är nödvändig för säkerheten för våra trupper. Det är också en viktig aspekt som vi måste väga in när vi nu i morgon fattar beslut om mandatet.

Jag hade inte tänkt att gå i polemik med Alice. Men det kanske ger mig en anledning att önska henne en god jul med en fantastisk bok som jag läste för några år sedan av en tysk författare. Det är en berättelse om Shirin-Gol, en kvinna i Afghanistan. Titeln är *Till Afghanistan kommer Gud bara för att gråta*.

Det är en bok som handlar om en kvinna som har flytt från sin by till Kabul, från Kabul till ett annat land, från det landet till ett annat land, tillbaka igen och vidare till ett annat land. På vägen blir hon förälskad, hon föder barn, hon utsätts för trakasserier, hon svälter, hon förlorar barn, hon våldtas, hon skändas, hon fryser, hon våndas, hon håller på att tappa förståndet, hon finner styrka, hon finner också stunder av lycka men

framför allt vill hon ha fred och egen förmåga att känna säkerhet för sig själv.

Det förekommer i boken att vi ger bistånd och FN-vattenflaskor och ris som gör att hon klarar sig för dagen. Men jag tycker att det är viktigt att vi ser hennes rätt att utveckla sitt eget land, att kunna bidra till att hennes döttrar ska få gå i skolan, att hon ska slippa trakasserier och att bli skändad av offentlighetspersoner, att vi bidrar till ett rättsväsende som skyddar i stället för att utnyttja utsatta människor. Jag tror också att hon vill slippa se sina barn och barnbarn lockas av smugglare, krigare eller jihad. För att vi ska kunna hjälpa henne till utveckling och framtidsmöjligheter måste vi erbjuda henne och andra utsatta kvinnor solidaritet men också säkerhet. Det är därför jag tycker att det är så viktigt att vi nu säger ja till regeringens proposition och bifaller förslaget i betänkandet UFöU1.

Anf. 75 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag får börja med att önska Gunilla en väldigt god jul och tacka så hemskt mycket för julklappen.

Jag har ändå några frågor. Moderaterna säger att man gör en noggrann analys, vilket jag är övertygad om att man gör, av vad Sverige ska spela för roll internationellt och hur vi ska kunna delta i det internationella arbetet. Analyserar man då också vilka man kan samarbeta med? För mig är det väldigt viktigt. Som Vänsterpartist får man höra att vi är emot USA. ”Vad som än händer är ni emot USA.” Men jag tror att man i det här fallet måste kunna se den oerhörda kritik som finns i USA. Kritiken är mycket större i USA av de övergrepp som deras eget land begår världen över när det gäller tortyr och fängslande utan rättegång. Vi har många människorättsaktivister, jurister som agerar väldigt starkt i USA på de övergrepp som sker. Men här i Sverige säger vi ingenting.

Jag är helt överens om att vi behöver bygga demokrati och säkerhet i Afghanistan. Men hur bygger man demokrati om man samtidigt säger om inbjudan från Afghanistan till OEF och att de är där på FN-mandat att det är okej att man agerar på det sättet, att man har fängslade och att man inte följer MR-konventioner och internationell rätt? Jag tror inte att man kan bygga demokrati och säkerhet genom att frånga internationell rätt och mänskliga rättigheter. Det tror jag är det långsiktigt farliga. Ser inte Moderaterna problemet när man bedriver terroristbekämpning på det sättet?

Anf. 76 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik:

Fru talman! Jo, jag tror också att vi många gånger har enats mellan vänstern och högern, hur konstigt det än kan låta, kring att kampen mot terrorism alltid måste ske på rättsstatens grund och med beaktande av personlig integritet. Vi har ibland varit rätt så rörande ense, bland annat i EU-nämnden, om de krav vi ställer för att man inte ska förlora kampen mot terrorismen genom att själv göra övergrepp på de värden som den kampen avsåg att skydda. Jag har många gånger känt ett stöd från Alice Åström i analysen.

Men bara för att OEF var inbjudna av president Karzai tillåter inte det afghanska folket att man gör övergrepp, att det förekommer tortyr. Detta är något som måste bekämpas. Jag ställer mig inte alls bakom det som du

vittnar om och som Amnesty så förtjänstfullt och fasansfullt har beskrivit. Men, precis som Kenneth G Forslund sade, om inte vi är där och utvecklar hur vi vill arbeta lämnar vi fältet fritt till andra. Sverige har ju ett gott omdöme på de här områdena och också goda omdömen för att vi arbetar med civilbefolkningen och skapar förtroende. Det är därför jag blir lite besviken när du blandar samman så mycket hur Sverige agerar med hur de andra gör, precis som om alla andra agerar på ett mycket fasansfullt sätt. Jag tror att det finns många dugliga brittiska soldater och befäl som vi nu kommer att arbeta djupare tillsammans med som delar mycket av de värderingar vi har. Vi har en gemensam uppgift att stå emot den här typen av övergrepp som sker, har skett och som, är jag rädd för, kommer att fortsätta att ske. Det är därför det är så viktigt att vi diskuterar det. Men jag tycker att du gör det till huvudfrågan i stället för att diskutera hur Sverige nu kan bidra i Afghanistan.

Anf. 77 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! För mig blir det här en del av huvudfrågan. Ska jag skicka svensk trupp inom Isaf som samtidigt kommer att stå delvis under gemensamt befäl med OEF som faktiskt begår de här övergreppen? USA säger också att man har de här fångelserna, man har de hundratals fängslade, man ger inte rätten till rättegång, man ger inte rätten till advokat eller att träffa familjen, man fortsätter att bedriva sitt arbete på det sättet. Precis som Gunilla Carlsson sade och utrikesministern hade sagt kommer samarbete att behövas ännu mer mellan Isaf och OEF för att också skapa säkerhet för våra trupper. Om jag ska vara med och bygga demokrati, säkerhet och skydd för folk är det oerhört viktigt vilka man samarbetar med. Jag är orolig för att vi snarare skapar en ökad risk för våra svenska soldater, fast det inte är huvudorsaken, med att sammanblandningen blir total. När vi i det sammansatta utskottet hade besök av militären sade de också att vissa afghaner bland de civila kunde se skillnad på de två olika organisationerna, men andra hade ingen aning om vad det var för skillnad mellan de olika operationerna. När man drar två dödade talibaner som är brända genom en by skapar man inte ökad säkerhet. Man skapar ökad terrorism. Det är en organisation som jag absolut inte kan tänka mig att samarbeta med.

Anf. 78 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik:

Fru talman! Det tillhör debatten att man gör diverse överdrifter. Att göra hela kännetecknet för Operation Enduring Freedom till att man släpar döda talibaner genom gatorna är att överdriva något. Vi vet att väldigt många, som personerna i boken, känner ett starkt skydd av den internationella närvaron, alldeles oavsett vilken hatt den har på sig. Det är mycket tydligt att det är två olika mandat som Isaf och OEF har. Att det sker viss samverkan är framför allt för att säkra informationsutbyte och säkra möjligheterna att man gör de rätta sakerna.

Jag tror inte att risken för att man influerar varandra eller *guilt by association* är så stor som Alice Åström befarar. Jag tycker också att det vore oerhört synd om Sveriges *peacekeeping* fick dras tillbaka för att någon skulle känna den här oron. Snarare tror jag att man ska vara med för att kunna se vad som händer och sker och etablera de goda möjlighet-

erna att kunna skapa fred och säkerhet. Därför är jag väldigt glad att det finns ett så starkt stöd för regeringens proposition. Jag måste säga det.

Jag kan förstå att Alice Åström vill utnyttja detta för att kanske inte bara föra in diskussionen om Afghanistan utan också händelseutvecklingen i Irak och över huvud taget den utmaning som vi står inför i världen i kampen mot terrorismen. Men då tror jag att hon gör sig själv en otjänst. Om vi inte är där, om vi inte bryr oss, lämnar du fältet fritt. Dels skapar du utrymme för krigsherrar, narkotikahandlare och internationell kriminalitet, kanske också utrymme för de soldater som inte agerar med den standard och på det sätt som har blivit kännetecknet för de svenska soldaterna. Jag tror att det finns många goda skäl både i det stora och det lilla att Sverige är aktivt i Afghanistan. Att vi tar på oss ett ledarskap i PRT visar också på hur vi tycker att man ska föra det här och ger oss ökad trovärdighet att faktiskt bemästra det när sådana här övergrepp ändå sker.

Anf. 79 ALLAN WIDMAN (fp):

Fru talman! Också jag vill ta min utgångspunkt i den tragiska terrorattack som förra fredagen ledde till att fyra svenska soldater skadades och till att en av dessa, Jesper Lindblom, senare avled. Jag instämmer helt i det deltagande som tidigare har uttryckts här från talarstolen av andra talare.

Jag är övertygad om att dessa soldater, liksom alla deras svenska och utländska kolleger i Afghanistan, motiveras av viljan att arbeta för fred och säkerhet och av solidaritet med ett folk som lidit värre än de flesta.

I Afghanistan har över en miljon människor, närmare var tionde invånare i landet, dödats till följd av ockupation, krig och inbördeskrig mellan åren 1979 och 2001. Det handlar om män, kvinnor och barn. Det handlar om att i stort sett varje familj förlorat både anhöriga och vänner.

I Afghanistan dör vart fjärde barn innan det når fem års ålder. I landet finns det en läkare per 50 000 invånare. Under många år har omfattningen av den fattigdom och det elände som drabbat landet inte kunnat bedömas, men nyligen fastställde ett FN-organ att landet är det sjätte fattigaste på jorden.

I Afghanistan är våld och kriminalitet vardag. Stridsherrar, talibaner, terrorister och knarkproducenter vill inget hellre än att landet ska sjunka tillbaka i hopplöshet, förtryck och laglöshet.

Fru talman! I Afghanistan har vi de senaste decennierna kunnat beskåda ett lidande vars omfattning studsar mot väggarna av vår fattningsförmåga.

De senaste åren har också bjudit på vissa framgångar. I början av 2000-talet har tillväxten i landet varit 10–15 % varje år. Trots avsaknad av demokratiska traditioner och det faktum att var tredje afghan inte kan läsa har en majoritet av folket i fria val utsett både president och parlament. Runtom i landet byggs skolor. Svenska Afghanistankommittén stöder 500 elementära skolor där andelen flickor bland eleverna nu nått ca 20 %.

När vi nu tar ställning till regeringens proposition står valet mellan att stödja ett hopp om en framtid för det afghanska folket och att se detta land sjunka tillbaka i våld och barbari. För oss liberaler är valet självklart.

Vi förvånas över den avvägning som Vänsterpartiet har gjort. Efter att ha läst deras reservation och nu också lyssnat till Alice Åström förstår jag att skälet för att inte stödja FN och hjälpa Afghanistan är att det finns risk för att vi förväxlas med andra organisationer, främst förband ur USA-ledda OEF.

Jag har i sak ingen annan uppfattning än Alice Åström. De exempel på övergrepp, misshandel och mord som beskrivs i Amnestys rapport har inte mitt stöd. Den typen av övergrepp måste alltid fördömas. Ju bredare det sker politiskt desto bättre.

Samtidigt är det farligt när Alice Åström i de här övergreppen försöker tolka in att det är USA:s och amerikanska medborgares vilja att så sker. Det tror inte jag. Jag vet att de som har begått övergrepp av det här slaget på andra ställen i världen och är anställda inom de amerikanska väpnade styrkorna har dömts. De har åtalats och dömts för sina förbrytelser. Det är min förhoppning och övertygelse att så kommer att ske även beträffande de brott som beskrivs i Amnestys rapport och som eventuellt inträffar i framtiden.

Jag tror heller inte att något land på jorden kan vaccinera sig för att inte någon soldat i de förband som ett land skickar ut gör sig skyldig till övergrepp. Jag tror att soldater precis som människor i övrigt är olika och att det finns så kallade rötägg.

Det är också lite märkligt att inte Vänsterpartiet tar upp problemet med *guilt by association* i andra sammanhang. Sverige har såvitt jag vet deltagit i internationella operationer där andra länder med mycket tveksam inställning till demokrati och mänskliga rättigheter – mycket mer tveksam än i USA:s fall – har varit med och kämpat på sidan av de svenska förbanden. Pakistan och Turkiet är exempel på sådana länder.

Herr talman! Personligen tror jag inte att talibaner, terrorister eller krigsherrar gör någon som helst skillnad mellan Isaf och OEF. De aktörerna vill naturligtvis att varje organisation som stör deras verksamhet ska bort. De vill fortsätta att sprida skräck och osäkerhet.

Om Sverige inte åker till Afghanistan, vem ska göra det i stället? FN förfogar dessvärre inte över några egna trupper. Vem ska då upprätthålla ordning och säkerhet?

Om inte Sverige åker till Afghanistan, vem ska då implementera resolution 1324? Är det något som vi ska överlämna till dem som tidigare styrt landet?

Visst ska vi grundligt diskutera vilka insatser som Sverige bör engagera sig i och på vilka villkor, men när jag hör Vänsterpartiets tillbakalutade små diskurser om avståndet och förväxlingsrisker med USA:s operationer slås jag av hur lyckligt lottade vi svenskar är och hur mycket vi kan kosta på oss.

Den tragiska olyckan för tio dagar sedan blev också en påminnelse om det ansvar som den här kammaren har för att skapa goda och trygga förutsättningar för de soldater som vi sänder ut. Alla internationella uppdrag innehåller riskmoment. Det är i första hand därför som vi använder militär personal.

Afghanistan innebär särskilda risker. Både med avseende på säkerhetssituationen i landet, avståndet från Sverige och den dåliga infrastrukturen. Dessa förhållanden ledde Folkpartiet att motionera om en översyn av säkerheten och snabbare beslut om förstärkning och undsättning när

säkerheten för svensk personal hotas. Ett till sist enigt utskott har föreslagit att regeringen ska fatta övergripande beslut om undsättning och förstärkning och att Försvarsmakten som operativt ansvarig myndighet inom den ramen ska få möjlighet att genomföra besluten och fatta beslut om genomförande. Det är helt enkelt en fullmakt för myndigheten att själv trycka på knappen.

Tiden mellan då behovet av till exempel en undsättning av våra internationella förband uppstår och hjälpen är på plats måste ovillkorligen göras så kort som möjligt. När upplopp utbröt i Kosovo i mars 2004 och flera svenska soldater under hårt tryck skadades tog det två veckor innan den svenska regeringen fattade beslut om förstärkning och ytterligare några dagar innan denna förstärkning var på plats. Folkpartiet noterar med tillfredsställelse att förutsättningarna för att undvika en upprepning av detta nu finns på plats.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 80 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att säga att Allan Widman har lyssnat något dåligt om han säger att förväxlingsrisk skulle vara det stora skälet. Jag sade att det faktum att afghanerna inte kan skilja på vilken organisation man tillhör kan öka risken för den svenska truppen. Men det är en liten del.

Det som är hårda fakta och som vi är så kritiska emot är den sammanblandning och sammankoppling som sker mellan OEF och Isaf. Man har två svenska försvarsofficerare som sitter i Tampa i Florida, och det är därifrån USA bedriver sitt terroristkrig med speciell inriktning på Afghanistan – det är ett direkt samarbete. Man tillsätter nu också en gemensam chef för de olika operationerna. När då även Isafchefen general Del Vecchio säger att vi till fullo samordnar våra operationer och erbjuder ömsesidig hjälp åt varandra blir man de facto, även om man har olika uppdrag, en del av samma operation i Afghanistan – där man har en gemensam chef och där man har detta gemensamma samarbete. Det är det som vi är kritiska till och vänder oss emot.

När det sedan gäller övergreppen får jag kanske återkomma till dem i mitt nästa inlägg.

Anf. 81 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Det inlägget kan komma ganska snart.

Jag förstår inte vad skillnaden egentligen är mellan förväxling och sammankoppling. Jag kan inte förstå den nyansen. Jag kan konstatera att de olika styrkorna, Isaf och OEF, har delvis sammanfallande uppgifter, om man ser till vad deras huvudmän har föreskrivit. Jag kan också konstatera att det finns möjligheter till samarbete och samordning dem emellan som kan öka säkerheten ömsesidigt för de trupper som deltar. Detta är dock ingenting, Alice Åström, som jag ser som ett bekymmer. Jag instämmer helt i det som Kenneth G Forslund så väl uttryckte tidigare: Det viktiga är inte att OEF eller Isaf lämnar Afghanistan, utan det viktiga är att övergreppen lämnar Afghanistan.

Anf. 82 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Då ska jag övergå lite grann till övergreppen. När dessa i den här diskussionen, bara för att jag tog några exempel, tenderar att pekas ut som övergrepp av enskilda soldater som säkert kommer att ställas inför rätta är ju inte det ett faktum. Här bedriver man faktiskt systematisk tortyr, och det är bevisat på många olika håll.

Men även om vi lämnar den biten kan vi bara gå in på någonting som OEF och USA-alliansen inte förnekar över huvud taget, nämligen de fångelser som finns i Afghanistan där över hundratalet afghaner sitter som inte får besökas av Röda Korset. Man släpper inte in internationella organisationer i fångelserna, vilket jag tycker är väldigt märkligt – och detta är en organisation som vi ska ha det här täta samarbetet med! Inte heller ställs de inför rätta, får tillgång till advokat eller får träffa sin familj.

Detta är någonting som är bestämt uppifrån. Det går inte att säga att det är enskilda soldater som håller dem inlåsta i fångelserna. Detta är ett sätt att bedriva kriget mot terrorism, och det kan vi inte ställa upp på.

Vi har också Guantánamobasen, som är en del av detta. Vi vet att väldigt många av dem som hålls där är afghaner. Jag är beredd att försvara afghanernas rätt till säkerhet, men hur vi kan gå in i ett samarbete där man inte ger afghaner, oavsett om de är misstänkta terrorister eller inte, tillgång till de internationella konventioner och den rättssäkerhet som vi kräver i resten av världen är för mig fullständigt obegripligt.

Jag förstår inte hur Folkpartiet kan säga: Ja, men det är väl klart att vi får ett slags sammanblandning. Vi har ett samarbete och en gemensam chef. Det ser vi inga problem alls med.

Jag ser ett problem med att samarbeta med en styrka som faktiskt bedriver terroristkriget på det här sättet.

Anf. 83 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Jag kan bara återigen säga detta: Om möjligheten hade stått till buds för amerikanska soldater att tortera och mörda människor, utan att detta sker inom ramen för en stridsituation eller något liknande, skulle ju inte krigsförbrytare i USA åtalas och dömas. Det är ju en självklarhet! Då skulle de naturligtvis vandra fritt oavsett alla sina övergrepp och sina begångna brott. Men så är inte fallet.

Jag har lyssnat noga till det som Alice Åström säger, och jag instämmer i hennes kritik av det som sker på Guantánamobasen. Enligt den uppfattning som mitt parti företräder är det inte i linje med internationell rätt. Hemliga fångelser där människor inte konfronteras med en domstol eller ens med anklagelsepunkter om vad de misstänks vara skyldiga till kan inte accepteras.

Det är *en* sak. Men vad Alice Åström hela tiden glömmer bort är att om Isaf och OEF lämnar Afghanistan kommer i det landet – och det vet också Alice Åström om – att utbryta det helvete som har rått under de senaste decennierna med miljoner människor som dör, med fattigdom och förtryck och inte en tillstymmelse till mänskliga rättigheter. Det är ju det som är alternativet.

Anf. 84 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Herr talman! Jag reagerade bara på en liten vändning i Allan Widmans anförande, nämligen detta att försvaret har fullmakten att trycka på knappen när det gäller en eventuell undsättning eller evakuering. Bara så att vi är helt klara över vad som gäller: Detta är inte en fullmakt som försvaret har utan en fullmakt som försvaret kan få vid behov.

Grunden är ett regeringsbeslut. Som det står i betänkandet: ”Regeringen fattar övergripande beslut om eventuella evakuerings- och förstärkningsinsatser, vilket ger en ram inom vilken Försvarsmakten kan fatta flexibla och situationsanpassade genomförandebeslut.”

Anf. 85 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Det enda som Kenneth G Forslund glömde att läsa upp var de två ord som kommer före hans citat, nämligen ”utskottet anser”. Det här är alltså en beställning från utskottets sida.

Tidigare har det varit regeringen och bara regeringen som fattat de här besluten. Vi har från Folkpartiets sida konstaterat att det tyvärr i ett enskilt fall har lett till en tidsutdräkt. Genom att man nu på förhand klarar ut detta, att regeringen skapar ramar inom vilka myndigheten senare kan agera och reagera, ska förhoppningsvis sådana här situationer inte upprepas i framtiden.

Afghanistan ligger 6 000 kilometer från Sverige. Det är en operation som jag tror till sin fulla innebörd är väsentligt farligare än genomsnittet av de operationer som vårt land har engagerat sig i. Eftersom det är denna kammare som skickar i väg soldaterna, som skickar i väg Jesper Lindblom, är det då viktigt att vi vidtar alla de försiktighetsmått som rimligen kan begäras.

Anf. 86 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Kristdemokraterna vill uttrycka vårt deltagande i den sorg och smärta som anhöriga upplever med anledning av den tragiska olycka som drabbade svenska fredsarbetare i Afghanistan.

Det är mycket tragiskt att personer som satsar sin tid och kraft för en fredligare värld ska behöva drabbas av skador och till och med av död. De onda krafterna i världen är ofta alltför påträngande. För att rädda framtiden får vi dock aldrig ge upp kampen för fred och frihet.

Herr talman! Vi vet att internationella säkerhetsuppdrag inte är ofarliga. Därför måste vi utrusta våra fredsarbetare med den bästa utrustning som vi kan åstadkomma och samtidigt dimensionera personalstyrkorna så att de kan fullgöra sina uppdrag med minsta möjliga personliga risktagande.

Utskottets majoritet har inhämtat information från ÖB om hur arbetet bedrivs med den svenska styrkan i Afghanistan. Vi kristdemokrater har förtroende för ÖB:s planering, och därför vill vi kristdemokrater också yrka bifall till majoritetens förslag i det här betänkandet.

Herr talman! Jag vill också säga att det är djupt beklagligt att vi har en reservation i betänkandet från Vänsterpartiet, som därmed inte ger sitt stöd till fredsarbetet för det afghanska folket. Genom reservationen tar man avstånd från de nationer i väst som för kampen mot terrorismens rötter. Det är indirekt ett stöd för terrorismens förespråkare som fjärran från demokrati och mänskliga rättigheter vill bygga ett samhälle som styr

mot totalitära värderingar. De kommunistiska ränderna går uppenbarligen aldrig ur Vänsterpartiet.

Herr talman! Detta är ett faktum som måste komma fram i den politiska debatten, ett faktum som jag verkligen beklagar en dag som denna.

Anf. 87 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik utan sitta en stund och inte springa upp i talarstolen hela tiden för att ta upp tid på eftermiddagen när vi har så mycket annat att debattera. Men jag kunde som sagt var inte låta bli. Att som Holger Gustafsson göra det här till en fråga om att ränderna aldrig går ur kommunisterna och att vi ger ett indirekt stöd till terroristerna genom att lyfta fram den här frågan är så absurt att jag är tvungen att gå upp i talarstolen.

I Amnestys rapporter och i rapporterna från Human Rights Watch kan man se att den stora delen av människorättsorganisationerna och juristerna i USA, och 50 % av befolkningen i USA, är bekymrad över det sätt som terrorismbekämpningen faktiskt går till på. Vi har den starka kritiken mot Guantánamobasen. Är alla de människorna bara ett inslag av kommunismen som ränderna aldrig går ur? Det är fullständigt befängt.

Men för Kristdemokraterna är det uppenbarligen så att man inte kan kritisera USA eller någonting som USA gör utan att bli bedömd som kommunist. Den personen kan då bara avfärdas och man behöver inte lyssna på argumenten.

Anf. 88 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Det har med all önskvärd tydlighet framgått att Vänsterpartiet har och drivs av en fobi mot USA och amerikanerna. Det är det som driver debatten och alla dessa repliker som vi har fått delta i här i dag.

Ni går längre än era vänner i Ryssland som faktiskt deltar i kampen mot terrorismen. Men ni avviker. Ni går längre. Indirekt är detta ett stöd till de grupper som bedriver terrorism mot vår del av världen, och det tycker jag att ni ska stå för i sammanhanget.

Det är inte USA som är själva målet utan kampen står faktiskt mot terrorismen. Det är också i det sammanhanget som vi försöker bedriva vårt fredsarbete. Även om den fienden är väldigt svår att finna, svårare än i ett normalt krig, bedriver vi fredsarbetet för att bekämpa den terrorism som drabbar vår värld så mycket i dag.

Det finns endast ett mål för Vänsterpartiet. Det är att ta avstånd från västalliansen. Hellre ger man ett stöd till terrorn. Och det afghanska folkets behov av fred och frihet ser man förbi i sammanhanget.

Anf. 89 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det är uppenbart i den här debatten att kd drivs av ett kommunisthat och en kommunisthets som gör att man inte klarar av att se förbi och lyssna till argumenten.

Men uppenbarligen står kd för en terrorismbekämpning som inte behöver bedrivas med respekt för mänskliga rättigheter, för en terrorismbekämpning som kan bedrivas med tortyr, för en terrorismbekämpning där misstänkta kan läsas in i fängelse utan några som helst rättigheter över huvud taget.

För Vänsterpartiet är det inte en kamp mot terrorism. Det är internationella förbrytelser. Kampen mot terrorism måste bedrivas med respekt för mänskliga rättigheter. Vågar man inte kritisera när de brotten sker blir man också en del i de brotten mot mänskliga rättigheter.

Det är väldigt tydligt i den här debatten att för kd spelar det ingen roll vad USA-alliansen gör. För kd spelar det ingen roll vilka brott som begås i kampen mot terrorismen, för säger man någonting om det är man för terroristerna och det vill inte kd vara, så kd vågar inte kritisera utan man accepterar de övergrepp som sker. Det är ju klart och tydligt i debatten.

*Utökat svenskt
deltagande i den
internationella
säkerhetsstyrkan
(Isaf) i Afghanistan*

Anf. 90 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Hela den lista som Alice Åström läser upp om Kristdemokraterna är naturligtvis ett rent påhitt av Alice Åström gentemot oss. Den har ingen som helst verklighetsförankring.

De övergrepp som sker i krig står vi aldrig någonsin bakom. De görs ofta av enskilda soldater som begår brott, och det är ingen som försvarar dem, aldrig någonsin. Alice Åström har säkert också insikt i att det är bekymmer med mänskliga rättigheter i alla krigssituationer där de inte respekteras av enskilda soldater. Det är omöjligt att komma ifrån detta. Vi försvarar det aldrig.

Men Alice Åström glömmer också att al-Qaida och deras motsvarigheter heller inte arbetar med mänskliga rättigheter. När tusentals människor i New York dör i deras anfall och i anfällen mot London och mot Spanien råder det heller inga mänskliga rättigheter. Men för detta blundar hon, och hon gör det medvetet.

Terroristerna för sin kamp mot internationell folkrätt och mot mänskliga rättigheter. Men det nämner man aldrig i argumentationen. Vänsterpartiet är, det vet vi, kritiskt till EU-uppdrag. Men detta är faktiskt ett FN-uppdrag och det talar ni alltid för i andra sammanhang. Varför gör ni inte det här och nu? Ni är avvikare från svensk sida.

Anf. 91 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Sverige har nyligen råkat ut för en tragedi. En svensk FN-soldat har avlidit och två har skadats svårt och allvarligt vid ett attentat i Afghanistan. Jag vill framföra mitt och mitt partis varma deltagande med de anhöriga.

Några dagar tidigare kidnappades en indisk lastbilschaufför i södra Afghanistan. När hans företag vägrade att dra sig ur ett vägbygge mördades mannen och dumpades vid väggkanten. En tysk soldat och åtta civila afghaner dödades när två bilar körde rakt in i en folkmassa i Kabul.

Vi kan alltså konstatera att våldet i Afghanistan har trappats upp de senaste månaderna. Våldsnivån är förmodligen den högsta sedan talibanregimen störtades för några år sedan. Och attackerna tycks bli alltmer samordnade.

Det är i tider som dessa vi ställs inför hårda prövningar. Familjer som förlorar familjemedlemmar provas oerhört hårt. Ingen som inte har upplevt detta kan föreställa sig vad det innebär att förlora en nära anhörig. Solidariteten med dem som har det allra sämst i världen sätts också på prov. Att stå upp för dem som lever under rädlans förtryck i fattigdom och misär kan tyckas självklart när riskerna bedöms som begränsade. Men när tragiken kommer och riskerna ökar är det lätt att börja vackla.

Också det politiska ledarskapet utsätts för svåra prövningar. När förluster inträffar och riskerna bedöms öka kommer ökade krav på, i detta fall, truppbegränsningar och tillbakadragande. Lidandet för alla drabbade påverkar självklart också politiker. Det är i tider som dessa som det politiska ledarskapet måste stå pall. Att stå rakryggad när det blåser snålt är inte lätt, men det är, som jag ser det, absolut nödvändigt.

Herr talman! Sveriges trupper befinner sig i Afghanistan med ett mandat från FN:s säkerhetsråd. De gör ett fantastiskt jobb i arbetet att stödja Afghanistans övergång till ett demokratiskt styre. Våra trupper är efterfrågade.

Centerpartiet ser Sveriges insatser i Afghanistan som oerhört viktiga och stöder ambitionen att utöka det svenska deltagandet inom ramen för den internationella säkerhetsstyrkan. Varför stöder då vi i Centerpartiet denna insats? Jo, därför att situationen i Afghanistan är allvarlig.

Afghanistans folk har lidit länge och lider fortfarande. Starka krafter gör i princip vad som helst för att motverka en utveckling i demokratisk riktning. Det rådande kaoset är något som utnyttjas av organiserade brottslingar vars verksamhet har förgreningar över hela världen, inte minst inom brottslighet kopplad till narkotika.

När parlamentsvalet i Afghanistan genomfördes i mitten av september trodde många att säkerhetsläget äntligen var på väg att förbättras. Sedan dess tycks det som att våldet har ökat igen och delvis ändrat karaktär.

Vi har de senaste månaderna sett självmordsattentat som fört med sig stor förödelse och tagit många människors liv. Flera attentat har genomförts i städerna. I vissa fall har attentaten riktats mot andra grupper än militären. Attackerna är mer samordnade än tidigare och attentatmännen tycks ha avancerad teknologisk kunskap. Så gott som varje dag genomförs alltså attentat med dödlig utgång. Sammanlagt är det omkring 1 400 människor som dödats bara i år. Till denna bild bör läggas att många av de terroraktioner som sker i olika delar av världen har sin härkomst i detta geografiska område. Det framtida säkerhetsläget i Afghanistan kommer alltså med största sannolikhet att avspeglas i omvärlden i övrigt även i fortsättningen.

Herr talman! Den enda chansen att få Afghanistan på rätt spår är att fortsätta arbetet med att bygga upp en demokrati och den kollapsade statsapparaten. I detta arbete spelar de svenska FN-styrkorna en roll, och en viktig roll. Genom att skicka fler svenska soldater till Afghanistan bidrar vi till att skapa förutsättningar för afghanerna att avgöra sin egen politiska framtid med ett fungerande rättsväsende, en polis och en armé som kan försvara dess eget territorium.

Vi bidrar också till en säkrare värld utanför Afghanistan. Attentatet mot den svenska styrkan var säkert ägnat att skrämma Sverige och andra från att delta i den här typen av missioner. Sådana hot får vi inte falla till föga för, som jag ser det. Nej, i tider som dessa är det viktigt att vi sänder tydliga signaler, signaler som understryker att Sveriges riksdag och svenska folket stöder det arbete som svenska trupper gör i Afghanistan, att vi står bakom de kvinnor och män som i praktisk handling kämpar för fred, mänskliga rättigheter och demokrati. Det är svenskar som dagligen riskerar sitt liv för att andra människor ska kunna möta en bättre framtid.

Sverige har ett solidariskt ansvar gentemot de folk som är satta under olika typer av krigsherrar och deras förtryck, men också gentemot andra nationer som hjälper till i detta fredsarbete. Andra ska inte behöva göra det här ensamma, utan vi måste också hjälpa till efter förmåga.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till förslaget i föreliggande betänkande.

Anf. 92 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Herr talman! Ärade ledamöter i kammaren, försvarsministern, åhörare, protokollsläsare! De här debatterna brukar jag alltid inleda med att säga att varje gång som Sverige tar ett beslut om att skicka trupp till internationell fredsfrämjande insatser är detta kvittot på ett misslyckande, nämligen ett misslyckande från världssamfundets sida att förebygga en situation som lett fram till ett sådant beslut. I just fallet Afghanistan var det världssamfundets misslyckande i början av 1990-talet med att stärka goda krafter i Afghanistan och bistå en positiv utveckling. I och med att vi inte gjorde det gavs andra krafter fritt spelrum som har lett fram till den fruktansvärda situation som vi har sett de senaste åren.

Jag vill i det här inlägget ta upp också den debatt som pågår i samhället och som har pågått utanför Riksdagshuset i dag. Det har framförts krav på att Sverige inte ska bidra till den här FN-insatsen. Vi ledamöter har utsatts för en lobbykampanj och fått en lång rad olika utskick, där man bland annat påstår att det här är första gången som svensk trupp deltar i ett angreppskrig mot och en ockupation av ett främmande land och att det saknar stöd i folkrätten. Demonstrationen utanför Riksdagshuset tidigare i dag hade parollen Rädde folkrätten, och i affischeringen var man emot regeringens förslag att sända soldater till USA:s och Natos krig. Mycket av den här desinformation har gått igen i debattartiklar i rikstidningar och lokaltidningar och har till viss del återfunnits i något inlägg här i kammaren i dag.

Jag vill understryka att det här bottnar i en medveten sammanblandning av USA:s insats i Afghanistan och FN:s insats i Afghanistan. Den är vilseledande och är i sak fel. FN:s fredsbevarande styrka är en säkerhetsstyrka ämnad att skapa säkerhet för att möjliggöra en civil utveckling i Afghanistan. Styrkan är där på ett FN-mandat. Den är efterfrågad av den afghanska regeringen. Den har därmed starkt stöd i folkrätten och ett brett folkligt stöd från Afghanistans civilbefolkning. Det är inte så konstigt, därför att civilbefolkningen vet vad alternativet är. Alternativet är att olika krigsherrar, narkotikasyndikat, talibaner, terrorister och andra krafter skulle ta makten, och det skulle med största sannolikhet bli en återgång till det helvete man befann sig i tidigare.

Den här sammanblandningen som man medvetet, menar jag, försöker göra bygger man under med olika argument, till exempel att civilbefolkningen blandar samman FN-insatsen och den amerikanska insatsen och styrkorna. Det gör att man angriper FN-insatsen.

Först och främst är det viktigt att understryka att de fordon som man använder från FN:s sida är vitmålade. Den amerikanska insatsens stridsfordon är militärmålade. Det är ju inte så att det är gemene man i Afghanistan som riktar attentat mot de fordon som sprängde minan som kostade en svensk soldat livet, utan det är helt andra krafter som agerar. Det är de lokala krigsherrarna, det är narkotikaorganisationerna och det är

*Utökat svenskt
deltagande i den
internationella
säkerhetsstyrkan
(Isaf) i Afghanistan*

terrorister som har alla intressen i världen av att stoppa såväl amerikansk närvaro som FN:s närvaro. All internationell närvaro som kan leda till en civil demokratisk utveckling är något som man sätter sig emot. Det hotar de mångmiljardintressen som finns i narkotikahandlingen och från de lokala krigsherrarna.

Man hävdar också i den här debatten att det är för att USA nu minskar sin närvaro i Afghanistan som FN ökar sin och att vi i Sverige genom att öka bidraget möjliggör en förflyttning av amerikanska trupper till Irak och är medskyldiga till den krigföring som där sker.

Detta är också, herr talman, fel i sak. Det var i och med att FN år 2003 beslutade att FN-insatsen skulle vidgas från att bara skydda människor och skapa säkerhet i Kabul till att också omfatta övriga Afghanistan som behovet av en ökning av FN-truppen uppstod. Det är bara att beklaga att den ökningen inte har kunnat tillgodoses tidigare. Det är mer än välkommet att vi nu äntligen kommer att lyckas öka FN-närvaron i Afghanistan.

Sammanblandningen av argument och sammanblandningen av den amerikanska antiterrorinsatsen och FN:s fredsbevarande insats bottenar i, som jag uppfattar det, en antiamerikanism i första hand. På hemsidorna kan man se att det som organisationen Nej till krig och föreningen Afghanistansolidaritet i första hand vänder sig mot är USA:s krigspolitik. Det är det som är botten och grunden för denna medvetna sammanblandning av helt olika insatser. Men konsekvenserna av att FN skulle lämna Afghanistan är varken solidariska, fredliga eller ett stöd för folkrätten. Det är viktigt att understryka här i kammaren att både Svenska Afghanistankommittén, med över 20 års erfarenhet av solidaritetsarbete i Afghanistan, Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, landets största och äldsta fredsorganisation, Miljöpartiet och en majoritet i Sveriges riksdag stöder FN-insatsen i Afghanistan och ett ökat svenskt bidrag till denna FN-insats.

Men vi vet också, vi i Svenska Afghanistankommittén, Fredsrörelsen och majoriteten här i Sveriges riksdag, att för solidariteten med det afghanska folket räcker det inte med att bara ställa upp i FN-insatsen. Det räcker inte med att vi har ett omfattande bistånd och ökar det. Det förutsätter också en kritik mot de delar av amerikansk politik som står i strid med folkrätten.

USA:s mål i Afghanistan är att bekämpa terrorism. Men agerandet innebär motstridiga signaler till olika aktörer i Afghanistan. Å ena sidan stöder USA president Karzai, å andra sidan stöder USA olika krigsherrar som är emot president Karzai med beväpning. Man har hjälpt dessa krigsherrar att bygga upp egen milis som är emot den afghanska statsapparaten. Dessa USA-stödda styrkor har tagit kontroll över delar av Afghanistan. De har begått grova övergrepp. Det innebär att den amerikanska politiken har bidragit till att stärka de krafter som motsätter sig en demokratiseringsprocess i Afghanistan.

Tyvärr, som så ofta, uppvisar USA en smått schizofren inställning till demokrati i sitt handlande. USA har gjort sig skyldigt till grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna, och man har i sitt agerande i Afghanistan anlitat privata säkerhetsbolag som på goda grunder misstänks för övergrepp. Det har riktats anklagelser mot dem om tortyr som har lett

till död. Det är svårt att utkräva ansvar för mord och övergrepp på oskyldiga med den här konstruktionen.

Det innebär tyvärr, herr talman, att USA i dag orsakar mer skada än nytta i Afghanistan. USA:s krig, stödet till de här krigsherrarna och kränkningarna av mänskliga rättigheter i Afghanistan måste upphöra. Övergrepp måste lagföras. Skyldiga måste ställas inför rätta. Det är hoppingivande att president Karzai själv har sagt att det inte längre finns något större behov av militär terroristbekämpning i Afghanistan.

Kritiken mot USA:s övergrepp står alltså inte i motsatsförhållande till att man stöder FN:s insats i Afghanistan. Den står inte i motsatsförhållande till att man fortsätter med ett generöst bistånd till Afghanistan. Den står inte i motsatsförhållande till att Sverige ökar sitt bidrag till FN-styrkan. Tvärtom förutsätter dessa saker varandra.

Vi är inte beredda att offra den civila befolkningens framtid på anti-amerikanismens altare. Därför stöder vi förslaget om att Sverige ska öka bidraget till FN-insatsen i Afghanistan.

Anf. 93 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag har egentligen bara två korta frågor till Miljöpartiet i den här debatten.

Den ena frågan gäller just det här med en gemensam chef för operationen. Enligt det uttalande som också Isafgeneralen har gjort innebär detta en total samordning mellan de två grupperingarna. Man kommer också att ömsesidigt komma till varandras hjälp. Ser man inte detta som problematiskt ihop med det som Lars Ångström sade om problemet med USA:s krigföring och agerande i Afghanistan?

Den andra frågan gäller övergreppen. Jag ställde den också tidigare under debatten. När det handlar om enskilda personers övergrepp så kan man ju peka ut att det är enskilda personer, privata vaktbolag eller vad man nu har hyrt in som utövar tortyr. Men det är ett faktum att man har fångelser där man håller flera hundratals fångar, vilket Amnesty och flera andra organisationer också klart har definierat, och att man från USA-alliansens sida vägrar att släppa in Röda Korset eller andra internationella organisationer för att granska. Man har inte någon rättegång, man tillåter inte fångarna att träffa sina familjer och de får ingen advokat. Det är ett klart brott mot internationell rätt och mänskliga rättigheter. Samtidigt går vi in i ett närmare samarbete. Det är förstås inte enskilda personer som man kan peka ut för övergreppen, utan detta är något som är stadfäst från USA-alliansen i kriget mot terrorismen i Afghanistan.

Anf. 94 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Ibland brukar man säga att al-Qaida har lyckats med sitt uppsåt, nämligen att underminera våra demokratier och våra parlamentsfrihet. När vi inskränker våra egna mänskliga rättigheter så är det en vinst för terrorismen.

På samma sätt kan man säga att Alice Åström har lyckats vinna över den här debatten till att handla om USA:s utrikespolitik i stället för att handla om det som den egentligen ska handla om, nämligen FN:s fredsfrämjande insats och Sveriges bidrag till denna.

Alice Åström frågar mig om vi inte ser problem. När det gäller chefen är det viktiga för Miljöpartiet, och det som vi har understrukit i vårt

*Utökat svenskt
deltagande i den
internationella
säkerhetsstyrkan
(Isaf) i Afghanistan*

särskilda yttrande, att den FN-insats som genomförs har en egen ledning och att det inte blir samma ledning för den amerikanska insatsen och FN:s insats. Samordning kan ju låta komprometterande, men det är viktigt att de två insatserna har en samordning så att man inte börjar ha ihjäl varandra eller på andra sätt gör så att människor förolyckas. Den ena sidan måste veta var den andra sidan befinner sig. Man får inte ta miste, göra fel och skapa förödelse och i värsta fall död.

Det konstateras här att det inte bara är enskilda personer som begår övergrepp. Det är en riktig iakttagelse. Det är självklart att det är enskilda personer som är problemet, men problemet är också den officiella amerikanska politiken och hur den förs. Å ena sidan säger man sig stödja president Karzai, å andra sidan stöder man de grupper och de krigsherrar i Afghanistan som är emot Karzai. Man stöder deras uppbyggnad av milis och underminerar därmed möjligheterna till en fortsatt demokratiprocess. Det är ett problem.

Därför är det så viktigt att vi i vår solidaritet med Afghanistan inte bara ställer upp i FN-insatsen och fortsätter med vårt bistånd utan också kritiserar de delar av amerikansk utrikespolitik som är oacceptabla.

Anf. 95 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag blir ändå lite konfunderad när Miljöpartiet säger att det är viktigt att man håller isär de två operationerna. Det är ju tydligt, och det står också i propositionen, att man nu kommer att utse en chef som kommer att vara en gemensam chef för både OEF och Isaf. Man kommer att ha en person som man har en gemensam ledning tillsammans med. Det är tydligt att man sammankopplar detta.

Precis som utrikesministern sade och som det har sagts här tidigare i debatten är det viktigt med mer samarbete och mer informationsutbyte när vi utvecklar truppen. Men för mig är det här också ett informationsutbyte där man kan ha skaffat sig informationen genom tortyr och genom att hålla människor fängslade på ett sätt som inte tillhör internationell rätt.

Jag ska läsa upp en mening i Miljöpartiets yttrande: Om USA inte förmår hålla sig till folkrättsliga regler i sitt agerande mot terrorismen förlorar all utländsk närvaro sin legitimitet.

Det är det som är vårt stora problem. Vi säger att genom att gå in i ett tätare samarbete med en gemensam chef så legitimerar vi också det sätt som kampen mot terrorism förs på. Då riskerar man att all närvaro i Afghanistan förlorar sin legitimitet. Vi har också sagt, och jag sade det även tidigare i debatten, att vi är beredda att ha svensk grupp och att utöka den om OEF drar sig tillbaka eller om man håller isär de två operationerna på det sätt som Vänsterpartiet krävde från första början.

Men utvecklingen har gått åt fel håll. Någonstans måste man säga att man måste välja sina samarbetspartner. När man går in i ett sådant nära samarbete som man gör nu legitimerar man också någonting som vi inte kan stå för.

Anf. 96 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att vi från svensk sida och från världssamfundets sida för upp de övergrepp som är bevisade, påtalar de brott mot de mänskliga rättigheterna som begås och kräver en lagföring

av de personer som bryter mot folkrätten i den amerikanska insatsen och att vi fortsätter att föra fram kritik mot amerikanskt stöd till de krigsherror som motverkar demokratiseringsprocessen i Afghanistan. Det är viktigt för trovärdigheten i den internationella FN-insatsen, viktigare än kanske någonting annat.

Det som bekymrar oss i Miljöpartiet mest är inte detta utbyte av information. Det finns nämligen en grund för nödvändigheten av det för att undvika dödsfall, olyckor och felaktigheter. Utan det som är avgörande är att dessa två insatser, där den ena har ett FN-mandat, och där den andra genomförs under USA:s ledning, har separata operativa ledningar, vilket de också har. Om dessa två insatser en dag skulle få samma operativa ledning, kommer Miljöpartiets stöd inte att finnas för en sådan insats längre.

Jag tycker att det är tråkigt att man försöker läsa in mer i den samordning som är en nödvändighet än vad som faktiskt finns där och att man tar amerikansk utrikespolitik, de delar av den där det brister, till intäkt och ett argument för att FN-styrkan inte ska finnas kvar och att Sverige inte ska bidra till detta, när det i praktiken leder till en motsatt utveckling än den som vi vill ha.

Det är viktigt att fortsätta med biståndet till Afghanistan. Det är viktigt att FN:s insats och närvaro fortsätter och förstärks. Och det är viktigt att Sverige som ett av världens rikaste länder ökar sitt bidrag till FN-insatsen. Det tillsammans med kritik av en dålig amerikansk politik kan gagna den afghanska civilbefolkningens framtid och utvecklingen av självbestämmande.

Anf. 97 KARIN ENSTRÖM (m):

Herr talman! Beslutet med anledning av dagens ärende är ett av de mest ansvarstygda beslut som riksdagen har att fatta. Regeringen ber om riksdagens godkännande att få sända ytterligare militär personal till Afghanistan nästa år. Som har sagts här tidigare i dag har vi sedan 2002 haft en svensk styrka på plats. Vi har varit förskonade från svenska förluster ända fram till för en och en halv vecka sedan då en svensk fordonskonvoj utsattes för ett sprängattentat. Som vi tragiskt nog vet omkom en svensk, och tre soldater skadades, två av dem mycket allvarligt. Jag beklagar detta djupt.

Tyvärr måste vi vara beredda på att något liknande kan och förmodligen kommer att inträffa igen. Det är bland annat därför som det är just vi i denna kammare som ska fatta denna typ av svåra beslut. Det är också riksdagen som är ytterst ansvarig för beslutet och konsekvenserna av att sända väpnade styrkor utomlands.

Efter det kalla krigets slut och murens fall ser den säkerhetspolitiska kartan helt annorlunda ut. Det finns, som vi också hörde här tidigare, inga direkta militära hot mot Sverige, utan hoten är av helt andra slag. Därför har Försvarsmakten numera en annan uppgift än tidigare. Vi ska vara beredda att försvara svenska intressen utomlands och främja fred och säkerhet i vår omvärld.

Afghanistan är ett land som så innerligt väl behöver hjälp med att skapa fred och säkerhet. Afghanistan är världens sjätte fattigaste land och har plågats av krig, konflikter och terrorism sedan decennier tillbaka. Afghanistan är också ett av världens största producentländer av opium.

*Utökat svenskt
deltagande i den
internationella
säkerhetsstyrkan
(Isaf) i Afghanistan*

Beräkningar av FN visar att 87 % av världens illegala opium odlas i Afghanistan. Detta opium tar sig vidare via Balkan och Ryssland till bland annat Sverige. Som vi smärtsamt nog vet följer grov kriminalitet och mänskligt lidande i dess spår.

Det finns många goda skäl för oss i Sverige att hjälpa till. Och Sverige kan och vill hjälpa till. Afghanistan är Sveriges tredje största biståndsland. En förutsättning för att vi ska kunna få till ett fortsatt fungerande bistånd är att det finns en relativ stabilitet och säkerhet i landet.

Syftet med den internationella säkerhetsstyrkan, Isaf, som tillkom 2001 och som Sverige har bidragit till sedan årsskiftet 2001/02, är att stödja övergången till ett demokratiskt styre i Afghanistan och att skapa och upprätthålla säkerhet som möjliggör återuppbyggnad och utveckling mot ett mer demokratiskt samhälle.

Här har vi ett förslag från regeringen om att vi ska fortsätta med dessa insatser och till och med utöka våra insatser. Sverige har fått uppgiften att leda en regional enhet för säkerhet och återuppbyggnad, ett så kallat PRT, i Mazar-i-Sharif. Den här enheten kommer att ansvara för ett antal nordliga provinser. Insatsen kommer att bestå av ungefär 185 svenskar. Eventuellt tillkommer 20 personer ytterligare. Detta är vi positiva till från Moderaternas sida.

Men regeringen har önskat att få ett bredare mandat än så. Man har nämligen önskat sig ända upp till 375 man, eller personer, för att kunna förstärka styrkan som är i Afghanistan och för att kunna genomföra en evakueringsinsats. Detta tycker vi också är mycket bra. Det behövs reserver, och de kan komma att behövas väldigt snabbt. Det visar inte minst erfarenheterna från Kosovo i mars förra året.

Vi moderater ser det som väldigt positivt att regeringen nu lärt sig av erfarenheterna och tar till lite i överkant, kan man kanske tycka, i fråga om antalet soldater. Men detta är ett sätt att snabba på beslutsprocessen. Och som man kan läsa i betänkandet uppmanar hela utskottsmajoriteten regeringen att ge Försvarmakten befogenhet att agera snabbt inom denna övergripande ram, det vill säga att inte i varje fall behöva invänta ett regeringsbeslut för att kunna skicka förstärkningar.

Herr talman! I detta ärende är vi helt överens med regeringen. Men vi i Allians för Sverige har generellt sett, vilket ni också har hört tidigare i dag, en högre ambitionsnivå när det gäller långsiktiga internationella insatser. Vi vill att Sverige på sikt ska klara av att samtidigt leda och delta i två insatser av bataljons storlek samt några mindre insatser i fredsbevarande operationer. Och på sikt bör vi ha förmåga att sätta upp en egen snabbinsatsstyrka, en så kallad *Battle Group*.

Vi vill också betona vikten av att vi kraftsamlar. När vi gör någonting ska vi göra det med färre men större insatta förband. Det ger bättre resursutnyttjande. Det ger också bättre möjligheter till övning för våra officerare att öva i ledning av högre förband. Större styrkor på plats ger oss också ett större inflytande där vi är – större inflytande att få ta del av underrättelser och att få ta del i besluten.

Det som vi dessutom behöver är en strategi för de internationella insatserna som försöker prioritera och ange politiska mål och skapa förutsättningar för ett mer effektivt resursutnyttjande.

Jag skulle lite mer ur ett försvarsmaktsperspektiv vilja erinra kammaren om att vi i vår iver att göra dessa insatser internationellt inte får

glömma grunden här hemma. Grunden för vår förmåga är en väl fungerande utbildning på alla nivåer, från värnpliktsutbildning upp till högre utbildning för officerare, och väl fungerande materiel.

Våra förband som vi skickar ut måste ha tillgång till hela registret. De måste egentligen kunna spela på väldigt många nivåer, allt från det traditionella fredsbevarande, *peacekeeping*, till att ha en fredsframtvängande förmåga. Ju bättre utbildade och utrustade vi är, desto bättre förutsättningar har vi att få ned konfliktnivån i stället för att höja den.

Till skillnad från förr kommer de svenska förbanden att behöva komma upp till bevis då och då. Priset för brister i utbildningen materiellt kan bli smärtsamt högt, och det vill vi inte vara med om.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 98 HELI BERG (fp):

Herr talman! Många ledamöter har redan i den här allvarliga debatten talat om den mycket aktiva och viktiga roll Sverige har spelat som både biståndsgivare och fredsfrämjare i Afghanistan och om vikten av att vi nu fullföljer utökningen av våra militära insatser trots den tragiska händelse som tog en svensk soldats liv och skadade tre andra i deras fredsbevarande arbete.

Jag kommer därför under mina talarminuter att koncentrera mig enbart på Folkpartiets motion eller, rättare sagt, på anledningen till att vi skrev motionen. Vi skrev den utifrån erfarenheterna främst från Kosovo och oroligheterna där under våren förra året.

En del av oss ledamöter i försvarsutskottet besökte Kosovo och den svenska bataljonen på Camp Victoria i mars 2004. Vi hade där möjlighet att på nära håll se det fantastiska arbete som våra pojkar och flickor uträtade i syfte att skapa stabilitet och trygghet för befolkningen i Priština med omgivningar. Vi kunde själva se – och fick också bekräftat från flera håll – vilken betydelse den svenska styrkans närvaro hade. Det rådde ingen tvekan om att dess insatser rönt stor respekt från alla befolkningsgrupper.

Snart efter vår hemkomst ändrades emellertid det till synes stabila läget på ett okontrollerat sätt. Allvarliga oroligheter bröt ut. Läget blev snabbt kritiskt för den svenska styrkan. Det var uppenbart att man omgående behövde göra kompletteringar med materiel och personal för att kunna hantera situationen på ett effektivt sätt och utan att riskera allvarliga konsekvenser för den svenska personalen på plats i området.

Rapporter som nådde våra öron här hemma kunde låta så här: Våldet är välorganiserat och uthålligt. Det är tusentals människor som slåss mot svenska, finska, irländska och norska soldater. De svenska fordonen är fulla av kulhål, sönderslagna och brända. Soldater har blivit träffade av gummikulor. En officer har fått ett skott rakt i bröstet. Kulan sitter kvar i skyddsplattan. En soldat har fått ett järnrör kastat rakt igenom sin kravallsköld, tio centimeter från ansiktet. Så gott som alla har träffats av ett stort antal stenar. Två soldater fick låsa in sig i sin Sisu. Mobben hade tätat igen deras avgasrör så vagnen kunde inte starta. De blev utsatta för ett antal brandbomber. Kamraterna slogs och kämpade för sina liv för att tränga undan mobben och rädda sina kamrater som var inlåsta i Sisun. Detta lyckades denna gång.

Utökat svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan (Isaf) i Afghanistan

Samtidigt hade Kförs ledning givit order om att alla i alla länders trupper skulle transporteras i pansarbilar. Men pansarbilarna räckte inte till alla svenskar. Likaså räckte inte de skottsäkra västarna till alla soldater. Det dröjde 14 dagar från det att oroligheterna hade startat till dess att regeringen i Sverige beslutade att skicka trupp och materielförstärkningar.

De av oss som hade daglig kontakt med någon där i oroshärden och som dag och natt kunde få färsk rapport om händelserna kunde inte annat än förundras över att alla våra hjältar klarade sig, i alla fall i fysiskt hänseende.

Efteråt har vi utifrån rapporter om händelserna kunnat konstatera vilken enorm betydelse våra trupper hade för att dämpa och begränsa de uppkomna skadorna – detta utan skottsäkra västar till alla, utan bepansrade bilar och många gånger med sina liv som insats. Ändå kunde inte Försvarsmakten agera och skicka nödvändiga förstärkningar, utan man var tvungen att vänta på regeringens beslut.

Detta gjorde mig och Folkpartiet övertygade om att det måste finnas en möjlighet för Försvarsmakten att agera, naturligtvis inom den ram man beslutat innan, och att utan dröjsmål agera genom att skicka både materiel och mänsklig förstärkning om situationen så kräver. Därför anser vi att det alltid bör finnas en ”marginal” inom vilken Försvarsmakten kan agera om behov skulle uppstå.

Mot den bakgrunden välkomnar jag den skrivning som det till slut blev i utskottsbetänkandet. Eftersom vi anser att de syften som Folkpartiet eftersträvar i sin motion i allt väsentligt är tillgodosedda har vi ingen anledning att följa upp våra yrkanden i folkpartimotionen. Därför yrkar jag bifall enbart till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 99 LOTTA HEDSTRÖM (mp):

Herr talman! Det här är svårt; låt mig redan från början klargöra det.

Beslutet att stödja fortsatt och utvidgat svenskt truppbidrag till Afghanistan slinker inte igenom Miljöpartiet utan konvulsioner, särskilt inte hos mig.

Före mig på talarlistan har en av våra duktigaste retoriska begåvningar utgjutit sig, och efter mig kommer en annan självlysande grön tänkare och talare. Mellan dem står jag och, tror jag, även flertalet i vårt parti.

Miljöpartiet är ett genuint fredsparti, och vi är antimilitarister. Men vi är inte radikalpacifister, det vill säga: Vi lever med insikten att det, tyvärr, behövs *legitima* vapen för att stävja våld och vapen i fel händer.

Jag personligen har varit djupt engagerad mot USA:s regelvidriga och oförsvarliga krigföring i världens fattigaste land, Afghanistan, och jag har hållit ett otal torgtal och kammaranförenden och skrivit artikel efter artikel mot amerikansk illegitim närvaro och mot den idiotiska kontraproduktiva terroristjakten som ibland dessutom antagligen har andra motiv än de som föreges för världen.

År 2002 åkte jag till Afghanistan. Tyvärr fick jag av säkerhetsskäl inte åka in i landet. I stället gick jag omkring i flyktinglägren längs Pakistans *West Frontier*. Där grät jag över barnteckningarna med amerikanska bombplan som släppte sin gruvliga last över deras gamla hembyar. Senare fick jag veta att svensktillverkade AT 4-pansarskott också hade använts mot afghanerna.

Det finns ingen moralisk eller folkrättsligt hållbar grund för OEF:s närvaro – Operation Enduring Freedom – i bergen i Tora Bora eller i Kabul. Men över det råder inte Sveriges riksdag, och över det råder inte Miljöpartiet och inte ens vår regering. Vi kan bara kritisera dem för de här övergreppen och ifrågasätta motiven.

Vi kan se över våra egna vapensamarbeten och dra oss ur Natos kompisklubbar och vända EU:s – nästan i det närmaste Natos – europeiska framväxande militära strukturer till att bli mer civila och förebyggande. Vi kan få fler människor att inse att motivet för amerikansk närvaro i detta pinade bergsland stavas som det brukar stavas, nämligen o l j a och därför kräva att USA drar sig ur.

Samtidigt finns där också vad man kallar för krigsherrar – klanhövdingar och talibaner med stor lokal makt och med vapen som blivit kvar från alla tidigare härskare och krigförande styrkor och vapen som inplanterats och som betalas till exempel med opiumpengar. I landet finns det knarkhandlare som saknar all form av moraliskt sinne. I landet finns det också privata militära företag som alldeles på eget bevåg säljer sina dödliga tjänster till den som vill betala, något som för övrigt inga andra än Miljöpartiet tar upp.

USA:s terroristbekämpningskoalition Enduring Freedom finns där. Slutligen finns också Isaf där, FN:s mandaterade skara vars uppdrag är skydd och uppbyggnad – efterfrågad av den afghanska regeringen men för tillfället under Natos ledning. FN har ju inga egna förband och inga officerare.

Mitt och Miljöpartiets dilemma gäller följande: Hur skiljer sig de stora stridande krafterna åt? Och hur skiljer man dem åt? Visserligen har de numera olika färg på sina bilar. Men de har samma färg i ansiktet och snarlika uniformer, så frågan är: Vem är fiende – vem är vem – och hur mycket och om vad samarbetar de?

Mitt parti biträdde svensk styrka år 2002 för att säkerhetsläget då uppenbarligen var så svårt att folk som inte stred mot afghanerna verkligen behövdes där. Vi bedömde i våras att det fortfarande behövdes, och när styrkan inte bara ska finnas inne i Kabul bedömer vi, om än med stigande tvekan och obehag, att den civila befolkningen fortfarande är utsatt för allvarliga dagliga hot från folk som inte borde vara där och som inte borde ha vapen.

Isafs uppdrag är som sagt att skydda och stabilisera, höja säkerheten och demobilisera, se till att hjälporganisationer kan arbeta med sina icke-militära uppbyggnadskrafter, att Médecins Sans Frontières kan verka igen. Vi hoppas och förutsätter därmed att det inte finns dolda agendor eller mörkade motiv. Men jag ska villigt erkänna att jag tvekar.

Som tur är har Sverige också ett alldeles tillräckligt bra samvete den här gången om vilka andra och civila insatser som vi också bidrar till. De finns i olika former, har gott rykte och visar gott resultat sedan många år.

Så till sist kvarstår därför den helt avgörande frågan: Blir det värre eller bättre för afghaner nu och på plats om Isaf inte skulle vara där? Blir det lättare för Isaf om Sverige med vår kapacitet inte finns med i förbanden?

Mitt svar, min bedömning, herr talman, är tills vidare: Nej.

FN:s styrka behövs även om överlappnings- och sammanblandningsrisken är stor och även om alla motiv och samverkansformer säkerligen

inte ligger på bordet. Miljöpartiets stöd till truppen är dock villkorat – vi måste fortsättningsvis kunna skilja tydligt mellan olika befälslinjer och olika uppgifter. Isaf är inte och får inte bli terroristletare, inte rikta vapen mot civila, inte vara en täckmantel för amerikanska OEF:s behov eller legitimera deras närvaro. Utfallet av Londonkonferensen i januari kommer att bli avgörande för oss härvidlag.

Sammanfattningsvis: Alla argument för att inte stödja Isaf har hittills varit implicita och teoretiska. Jag behöver bevis för att Isafs närvaro skulle göra vardagen sämre eller otryggare för vanliga vardagsmänniskor i Afghanistan för att kunna säga nej till trupp. De har jag ännu inte sett.

Låt oss inte glömma läxan från Rwanda. Sveket mot befolkningen är att teoretisera mer än handla.

Anf. 100 ÅSA LINDESTAM (s):

Herr talman! Vi ser bilder från hela världen om hot och terror, om våld och död och om fattigdom. Det är väldigt lätt att tänka att detta inte angår oss, att vi kan stänga av bilderna och blunda och likt det lilla barnet inta förhållningssättet att det jag inte ser inte finns.

Men trots det blir vi påverkade. Jag personligen har mist två av mina vänner, Per, kallad Pelle, och Bengt, där livet slutade i ond bråd död, inte på grund av krig utan på grund av droger. Det är också lätt att tänka att de själva rådde för sitt beroende av narkotika. Många i Sverige har gått samma öde till mötes. Men en så enkel förklaring duger inte.

Från Afghanistan kommer 87 % av världens illegala opiumproduktion av opium enligt ett fackorgan i FN. Det har ett exportvärde av 60 % av landets bruttonationalprodukt. Under det senaste året har det dock rapporterats att den totala odlingsarealen för opiumvallmon minskat med 17 %. Det kan tolkas som ett tecken på att insatserna mot narkotikaproduktionen *långsamt* börjar få effekt.

Den svaga förvaltningsstrukturen och rättssystemets avsaknad gör också att de mänskliga rättigheterna i Afghanistan är oacceptabla. Det gäller speciellt kvinnor. De traditionella maktstrukturerna gör att övergreppen fortsätter. Brist på säkerhet är ett stort problem. Afghanistan är det sjätte fattigaste landet i världen med en väldigt kort medellivslängd, hög barnadödlighet och omfattande analfabetism. Attacker mot kvinnor har blivit allt vanligare som krigsstrategi. När kvinnor bli måltavlor i krig och konflikter ökar belastningen på samhällsstrukturen drastiskt genom att belastningen på det omsorgsarbete som kvinnor utför och som håller ihop familjer ökar och samhällen söndras. Att dessutom sexuellt våldföra sig på kvinnor, helst inför mannens ögon, är en krigsstrategi som ofta används i syfte att bryta ned familjer och orsaka social instabilitet. En ökad närvaro av kvinnor skulle bland annat bidra till att sexuella övergrepp mot kvinnor minskar och att kvinnor som utsatts för övergrepp under konflikter ges möjlighet till ett kvinnligt bemötande. Då skulle de lättare våga träda fram och berätta sina historier. Vi skulle kunna få en förändring av värderingar och perspektiv på konfliktlösningar och fredsarbete. Det här är ett land som är en grogrund för terrorism.

Den 18 september gick Afghanistan till val, för första gången sedan 1960-talet. Det var ca 50 % av de som registrerade sig som väljare som beräknas ha deltagit. Det är relativt bra internationellt sett.

Sverige har länge varit biståndsgivare till Afghanistan, som vi hört i dag. Under åren 2002–2004 var landet den tredje största mottagaren av svenskt bistånd. Detta var inriktat på utbildning, demokratiutveckling, infrastruktur och dessutom ett omfattande stöd till en fond för återuppbyggande av Afghanistan.

Herr talman! Vi har haft ett långt åtagande i landet i form av bistånd, men vi har också haft trupp i landet en längre tid. I januari 2002 beslutade vi sända en styrka till Afghanistan, också då med FN-mandat. Vi skulle delta med väpnad styrka uppgående till högst 45 personer i den internationella säkerhetsstyrkan. Under 2004 stod jag i talarstolen och pratade om samma sak. Då ökade vi styrkan till högst 150 personer. Vi deltar sedan dess med en regional enhet för säkerhet och återuppbyggande, en så kallad PRT-styrka. I maj 2005 uppdrog regeringen att förbereda för övertagande av ledarrollen för den regionala enheten i Mazar-i-Sharif i norra Afghanistan. Här föreslår utskottet att vi ska sända en väpnad styrka om högst 375 personer under max 24 månader inom ramen för den internationella styrkan i Afghanistan, Isaf.

I samband med övertagandet av ledningen för enheten kommer andra bidrag att avvecklas. Vi vill kraftsamla i Afghanistan och till just denna geografiska del av världen. Den berör fyra provinser. Styrkan kommer att bestå av ungefär 185 personer, men den kan komma att utökas. Det beror på om ytterligare länder tänker bidra med trupp. Dessutom kan vi ha behov av ett transportflygplan av typen Hercules. En sådan insats skulle kräva ytterligare 30 personer.

Händelserna i Kosovo i mars, herr talman, då jag också deltog i en resa dit, gör oss medvetna om att säkerhetsläget snabbt kan förändras. Från att bedöma läget som lugnt kan det på oerhört kort tid bli en extraordinär situation med fara för liv i svensk trupp. Regeringen måste ha möjlighet att inom ramen för detta sända en undsättnings- och evakueringsinsatsstyrka.

En undsättningsstyrka som är slagkraftig och med kort varsel kan sättas in är nödvändigt. Självklart har detta även en internationell dimension. Angreppet mot en svensk patrull, då en soldat dödades och tre skadades allvarligt, visar att uppdraget innehåller påtagliga risker. Våra tankar går till Jespers familj och till de familjer som finns vid de tre skadades sida. Vi beklagar det skedda djupt. Trots detta får vi inte vända Afghanistan ryggen. Afghanistan angår oss.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 101 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Tack, det samlade utrikes- och försvarsutskottet för en i stora delar mycket intressant debatt som jag har haft möjlighet att följa via tv-skärmen på mitt rum.

Det pågår ett krig mot terrorismen. Efter attacken mot New York och Washington den 11 september 2001 aviserade USA att man nu skulle gå i krig mot terrorismen. Man valde inte att göra detta genom att angripa orsakerna till terrorism. I det USA-ledda kriget mot terrorismen har det hörts mycket lite om att bryta ned de globala orättvisorna, om att lyfta fattiga länder från fattigdom eller om att värna de mänskliga rättigheterna och folkrätten.

*Utökat svenskt
deltagande i den
internationella
säkerhetsstyrkan
(Isaf) i Afghanistan*

Nej, det första steget som togs i detta krig mot terrorismen var ett angreppskrig mot Afghanistan. Världens rikaste nation gick i krig mot jordens fattigaste. Det kriget var också något som Miljöpartiet fördömde och kritiserade.

När vi nu står inför det betänkande som ligger på riksdagens bord i dag kan det vara intressant att se tillbaka på hur Sverige har tagit del i detta krig mot terrorismen. I spåren av detta krig har man sett hur de mänskliga rättigheterna har försvagats, hur sådant som vi hoppades att aldrig mera behöva se – åtminstone inte utföras från konstitutionella demokratier – som tortyr återigen har blivit en fråga på dagordningen. Man har sett hur folkrätten satts på undantag. Kriget och konflikterna i världen har tagit en ny vändning.

När vi trodde att vi skulle möta en tid med färre krig och konflikter har vi i stället mött en tid där kriget har blivit annorlunda. USA-ledda bombningar, amerikansk ockupation har skett i Irak. Då är det intressant att se hur Sverige har agerat.

Sverige har inte stått med rena händer. Sverige har i kampen mot terrorismen till exempel avvisat personer till länder där de kommit att utsättas för tortyr. Men den officiella svenska hållningen, av vissa starkare omhuldad än av andra, har varit att kriget mot terrorismen måste föras i enlighet med de mänskliga rättigheterna och inom ramen för folkrätten. På grundval av det har det också någon gång från officiellt svenskt håll hörts att det krig som USA har bedrivit i Afghanistan inte är rimligt och inte riktigt att ställa sig bakom.

När vi står inför frågan om Sverige ska utöka sin trupp i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan menar jag att vi i första hand måste ställa oss frågan: Innebär detta på något sätt att vi bidrar i det krig mot terrorism som vi har fördömt? Innebär detta på något sätt att vi blir en del av det nedmonterande av de mänskliga rättigheterna som vi har sett till följd av den retorik som har förekommit om kriget mot terrorismen?

Det är alltid väldigt svårt att svara på en sådan fråga. Men jag tror att man måste svara med tvekan ja, vi blir en del av det. Den vanliga afghanen har naturligtvis svårt att skilja på de olika trupper som agerar i Afghanistan. Även många svenskar skulle nog ha svårt att skilja mellan dessa trupper.

För några dagar sedan skrev Bengt Albons på Dagens Nyheters debattsida: ”Det är något förvånande att attacker sker i det område där svenska soldater är stationerade och där svenska soldater ska ta över befälet för fredsoperationerna. Ett skäl till att den svenska insatsen sker i området kring staden Mazar-i-Sharif i norra Irak är att där är relativt lugnt. Avsikten är att brittiska soldater ska flytta från området söderut för att göra det möjligt för USA att dra tillbaka soldater som behövs i Irak.”

I och med USA:s krigföring och kriget mot Irak riskerar också ett utökat deltagande i en FN-mandaterad trupp i Afghanistan att bli en bricka i det spel som USA för och som innebär att man får fler trupper över i Irakkriget. Det är det som Bengt Albons säger. Därför vill jag på frågan om detta innebär att vi spelar med i det krig mot terrorism som jag kritiserat svara med tvekan ja.

Herr talman! Det kan föras ett krig mot terrorismen med andra medel än de som vi hittills har sett. Den militära aktivism som USA-ledda

koalitioner i Afghanistan och Irak har visat upp kan ersättas med ett alternativ av humanitär aktivism. I stället för att tro att beväpnade soldater – inte sällan speciellt mycket äldre eller yngre än jag själv, inte sällan från den amerikanska arbetarklassen – skulle kunna vara någon sorts demokratiambassadörer som sprider frihet över världen skulle man kunna utöka humanitärt arbete, arbete med humanitära medel, arbete med bistånd, arbete med att komma åt orsakerna till terrorismen.

I just Afghanistan har Sverige en lång tradition av den typen av arbete. Inte minst Svenska Afghanistankommittén har gjort ett otroligt bra arbete på många håll i Afghanistan. Jag har hört vad som har sagts i debatten om kommitténs inställning till den insats som föreslås i det här betänkandet, och den som lyssnar på mig kan inte säga annat än att jag ser svårigheter i hur man ska ställa sig. Men jag ser också en rädsla för att ett ökat svenskt truppdeltagande i Afghanistan på sikt gör det svårare att arbeta humanitärt. Om Sverige av afghaner uppfattas som en del av en krigföring i deras land kan det på sikt bli svårare att agera humanitärt i landet.

Jag ser också att de resurser och de medel som ska användas för denna insats troligen skulle kunna användas bättre och mer resurseffektivt om de användes till humanitära insatser. Jag har inte någonstans sett någon konsekvensutredning av hur dessa pengar skulle kunna användas på annat sätt än att skicka dit beväpnad trupp. När inte en sådan konsekvensutredning är gjord vill jag nog svara med tvekan nej till förslagen i det betänkande som det sammansatta utskottet har lämnat till riksdagen.

Herr talman! I den här debatten har det låtit som det faktum att Isaf har ett FN-mandat är argument nog för att delta i insatsen och för att utöka det svenska deltagandet. Jag anser att det inte är så. Jag anser att ett stöd till FN måste bygga på att man också självständigt står upp för de principer som FN:s arbete vilar på. Miljöpartiet hade vänt sig emot Irak-kriget även om det olyckligtvis hade fått ett mandat från FN:s säkerhetsråd, vilket det tack och lov inte fick.

Miljöpartiet anser att de svenskar som har fått sina resurser frysta och inte får lön – de så kallade somaliesvenskarna – trots allt ska kunna få det även om den insatsen är mandaterad av FN. Det ligger i varje lands möjlighet att självständigt stå upp för FN-stadgarna och de principer som FN vilar på för att på det sättet stärka FN. Att stå upp för FN innebär inte att vid varje tillfälle delta i FN:s operationer.

Herr talman! Låt mig sammanfatta mitt anförande med två frågor. Den ena frågan är: Riskerar Sverige genom denna insats att delta i det krig mot terrorismen som har inneburit att de mänskliga rättigheterna har försvagats? Med tvekan ja. Den andra frågan är: Har det gjorts någon utredning om ifall dessa resurser skulle kunna användas bättre humanitärt än militärt? Nej.

Mot bakgrund av detta yrkar jag bifall till reservationen och avslag på förslaget i betänkandet.

Anf. 102 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Herr talman! Jag har respekt för Gustav Fridolins grundläggande resonemang och hans tvekan inför situationen och det här beslutet. Det är inte så enkelt, det är alldeles riktigt.

Men jag blir bekymrad när jag hör Gustav Fridolin uttrycka att man ska pröva varje FN-beslut. Fram växer bilden av något slags FN à la carte. Vi följer de FN-beslut vi gillar, och vi struntar i dem som vi inte gillar.

Hur kommer världen att se ut om världens länder börjar agera på det sättet? Är det inte redan i dag så, Gustav Fridolin, att alltför många länder väljer att inte följa FN:s beslut när det passar dem och att det är mycket negativt för fred och säkerhet i världen?

Sedan har vi grundfrågan i det här betänkandet, nämligen svenskt truppbidrag till Isaf. Man kan med rätta kritisera de ogärningar och illgärningar som har utförts av olika personer, och kanske möjligen också organiserat genom OEF eller andra organ. Sådant ska ifrågasättas, kritiseras, följas upp och lagföras. Men är det dessa ogärningar som gör att vi ska dra tillbaka våra soldater från Afghanistan? Blir det verkligen mer säkert och mer stabilt i Afghanistan om det är Isaf vi drar tillbaka när det är andra som står för illgärningarna?

Anf. 103 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Tack, Kenneth G Forslund, för repliken. Den ger mig nämligen utrymme att utveckla en av de diskussioner som vi har haft flera gånger tidigare – inte just du och jag, men våra partier – om hur man ska se på FN-samarbetet. Jag tror att Sverige, som är ett av de länder som verkligen står upp för FN-samarbetet och FN som den part som ska inneha det globala våldsmonopolet, måste vara väldigt tydligt med att kritisera länder som inte bara går utöver FN:s ram utan går direkt emot FN och går in i folkrättsvidriga krig, som jag menar att det i Afghanistan var och det i Irak definitivt var.

Men en organisation som FN riskerar ibland att sjanghajas av andra intressen. Då är det av vikt att länder, särskilt när länder som USA går i krig mot FN-stadgan, faktiskt står upp och säger att det här beslutet tror vi inte var väl överlagt och vi tror inte på att frysa människors tillgångar och att bryta mot de mänskliga rättigheterna i kampen mot terrorismen. Därför tog jag just exemplet med de så kallade somaliesvenskarna.

Herr talman! Kenneth G Forslund frågar mig om kritiken mot OEF och om det logiska i att på grundval av den inte vilja utöka det svenska deltagandet i Isaf. Jag tror att säkerhet i Afghanistan så mycket lättare skulle kunna uppnås med ökad humanitär aktivism i stället för med ökade truppinsatser. Jag ser ett alternativ i att inte satsa på den ökade militära aktivismen, särskilt på grund av den risk för sammanblandning som finns i Afghanistan. I stället bör man satsa ökade resurser på det humanitära arbetet i Afghanistan. Jag tror att det hade stärkt möjligheterna till säkerhet för människorna i Afghanistan.

Anf. 104 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Herr talman! Gustav Fridolin uttrycker att det finns en risk för att FN sjanghajas. Anser Gustav Fridolin att det är fallet med de FN-resolutioner som detta, att vi har sänt och nu diskuterar att fortsätta sända svensk trupp till Afghanistan, grundar sig på? Är grunden för det ett sjanghajad FN? Det skulle vara väldigt intressant att höra.

Jag tror inte att det är så enkelt att man kan göra antingen–eller i Afghanistan. Jag tror att man måste göra många olika saker samtidigt för att

skapa ett bättre samhälle, bygga en bättre struktur och bygga en struktur över huvud taget i Afghanistan. Jag tror att militära insatser är en förutsättning för att kunna arbeta framgångsrikt med andra humanitära insatser i Afghanistan, och jag vill understryka att det ska vara seriösa militära insatser.

Jag tror inte heller att de som ägnar sig åt droger, kriminalitet, olika former av krigshets och fanatism gör någon skillnad på om man bär vapen eller inte eller om man har en hjälm som det står Nato på eller en hjälm som det står Isaf på. För dem är varje person som står för stabilitet, ordning, trygghet och ett fungerande samhälle ett hot, och det är de emot. Jag tror att man måste ha en mångfasetterad insats i Afghanistan för att förhoppningsvis kunna bygga ett bättre Afghanistan och ge även det afghanska folket en bra framtid.

Anf. 105 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Anser Gustav Fridolin att resolutionerna som ligger till grund för Isafinsatsen bygger på ett sjanghajande av FN? Nej, det anser inte Gustav Fridolin. Däremot anser jag att det faktum att en insats är FN-mandaterad inte i sig är skäl nog för att delta i insatsen. Det var det jag försökte framföra både i den här replikväxlingen och i mitt anförande.

Kenneth G Forslund delar min åsikt att det finns kritik mot OEF, att den i vissa delar är berättigad och kanske också att den kritiken inte har kommit fram tillräckligt väl. Det beror kanske på att FN inte vågar stå tillräckligt starkt mot OEF-styrkan och inte fört fram den kritiken och undanröjt riskerna för en sammanblandning av OEF och Isaf. Kenneth G Forslund understryker, vilket jag håller med om, att det inte handlar om antingen humanitära insatser eller trupper. Jag håller med om det. Men jag anser att det på sikt kan finnas problem med just de humanitära insatserna om människor i Afghanistan – inte krigsherrarna, inte de kriminella, men vanliga människor som är besvikna på det som OEF har gjort och som för fram den här berättigade kritiken mot OEF – ser en sammanblandning mellan OEF och Isaf och ser Sverige som en del av den militära närvaron i sitt land och därmed inte som några av dem som står upp för vikten av humanitärt arbete i Afghanistan. På sikt kan den svenska humanitära insatsen i Afghanistan bli lidande, och det är den risken jag velat föra fram.

Jag ställde två frågor i mitt anförande. Innebär det här att Sverige riskerar att spela någon annans spel? Riskerar Sverige att bli en del av det krig mot terrorismen som vi har kritiserat? Jag vidhåller att svaret är med tvekan ja. Ingen har motsagt till exempel det som Bengt Albons sade i DN för några dagar sedan.

Den andra frågan var: Skulle man kunna använda de här resurserna till humanitär hjälp i stället? Ingen har sagt emot. Det skulle man kunna.

Jag vidhåller att jag yrkar bifall till reservationen och avslag på förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 december.)

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2005/06:KrU1
Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid (prop.
2005/06:1 delvis).

Anf. 106 PAAVO VALLIUS (s):

Herr talman! Vi har här att ta ställning till regeringens förslag till kulturbudget för 2006. Kulturutskottets utgiftsområde omfattar som bekant tre politikområden, kulturpolitik, ungdomspolitik och folkrörelsepolitik. Dessutom ligger vissa frågor som rör utbildning, nämligen folkbildning, forskning, där det handlar om anslaget till statens ljud- och bildarkiv, mediepolitik med bland annat anslaget till Biografbyrån samt finansiella system och tillsyn vad gäller Lotteriinspektionens anslag inom utgiftsområdet.

Regeringen föreslår för nästa år en total medelsanvisning om 9 582,4 miljoner kronor eller drygt 9,5 miljarder kronor. Det är drygt 625 miljoner kronor mer än föregående års ram. Ökningen består av pris- och löneomräkningar på 135 miljoner, omfördelningar från andra områden på 24 miljoner och mer direkta anslagstillskott eller satsningar på 467 miljoner.

Jag har i denna inledning inte möjlighet att i detalj gå igenom vad denna ökning består i. Däremot kan några punkter nämnas.

Bland de direkta anslagstillskotten kan nämnas

- åtgärds paket för att minska arbetslösheten – 275 miljoner kronor för 2006 och 2007
- nytt filmavtal – ytterligare 55 miljoner
- ökade åtaganden inom pensionsområdet – plus 45 miljoner kronor
- ökat stöd till kvinnors organisering – 35 miljoner kronor
- ökade satsningar på fria grupper – 20 miljoner kronor
- ökade medel till teateralliansen och en ny dansallians – ytterligare 9 miljoner kronor.

Som synes slår regeringens övergripande målsättning, att sätta kampen mot arbetslösheten först på dagordningen, igenom även på detta område. Dessutom görs välkomna satsningar på film, dans och de fria teatergrupperna.

I betänkandet föreslår utskottet ett tillkännagivande som rör metoden för beräkning av myndigheternas hyreskompensation. Utskottet upprepar sitt tillkännagivande från förra året och ställer krav på att regeringen skyndsamt ska göra en översyn av den nuvarande metoden och återkomma till riksdagen med ett förslag till lösning. Dessutom ifrågasätter utskottet om det är en rimlig ordning att myndigheter som museer och andra kulturinstitutioner förutsätts kunna uppträda som jämbördiga motparter i hyresförhandlingar med Fastighetsverket. Slutligen förutsätter utskottet att regeringen snabbt vidtar åtgärder som underlättar för Statens museer för världskultur att i det korta perspektivet komma över de pro-

blem som de minskade kompensationerna för hyreskostnader fört med sig.

I övrigt ställer sig utskottet bakom regeringens förslag till medelsfördelning på området och yrkar avslag på samtliga motioner.

Herr talman! Det kommer utan tvekan att bli en spännande diskussion här under dagen när de olika alternativen på kulturens område ställs mot varandra. Bland de större tvistefrågorna kan nämnas synen på folkbildningen och dess medelstillelning och synen på reformen med fri entré till de statliga museerna.

Det finns stora ideologiska skillnader inom kulturpolitiken. Förhoppningsvis kommer dessa att komma fram under dagens debatt.

Anf. 107 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Riksdagsledamöter! Åhörare! Tv-tittare! I mitt manus, som jag började på häromdagen, skrev jag att jag uppskattade att kulturministern är med även i årets kulturdebatt, i likhet med förra året. Som ordförande i utskottet hoppades jag också att få säga att vi bör få se honom i utskottet någon gång. Det har ju gått mer än ett år sedan han tillträdde, och inbjudningar har funnits.

Hans plats lyser väldigt tom, och det blev uppenbarligen inte så att han kom, åtminstone beträffande dagens debatt. Jag beklagar uppriktigt att kulturministern väljer – alla har ett val – att avstå från den viktigaste kulturdebatten i riksdagen under ett riksmöte. Han vet vad jag tycker om det – jag fick möjlighet att i går kväll berätta det för honom – men jag vill ändå till dagens protokoll få fört att det känns väldigt rumphugget att kulturministern inte är här.

Jag har naturligtvis inget ont att säga om Lars Wegendal och hans kolleger. Vi har ett bra samarbete med raka, sakliga meningsutbyten av och till, men jag anser att det hör till vår demokrati att regeringens företrädare visar sig och deltar i riksdagsdebatten när hela kulturbudgeten diskuteras och ska beslutas.

Därmed har jag sagt nog om det – vi går över till ärendet!

Jag ska börja med beröm till regeringen. Det handlar om delar av budgetförslaget. Folkpartiet hade förra året några förslag som uppenbarligen har vunnit regeringens gillande, för de kom tillbaka i propositionen. Förra året fick inte folkbildningen i form av statsbidrag till folkhögskolorna någon PLO, pris- och löneomräkning. Folkpartiet ansåg att detta var ohållbart och lade till 31 miljoner kronor. Att inte ge kompensation för PLO var ett misstag som regeringen inte gjorde om i år, och vi gläds över att Socialdemokraterna ville dela värdegemenskapen om folkbildningen med oss.

Jag har andra exempel. Jag har haft uppe frågan om dialektordbok, och svaret kom i budgetpropositionen. Vi har Drottningholmsteatern, vi har bidrag till Sverigefinska institutets bibliotek och vi har frågan om pension till skådespelare, även om det inte blir tillräckligt i just det avseendet. Vi anser att de skådespelare, dansare etcetera som finns vid statliga institutioner ska ha samma utveckling som andra statsanställda och har därför i vårt budgetalternativ tillfört 15 miljoner.

Sedan finns det givetvis skillnader, och det var väl det Paavo tog upp om spänningen i debatten. Men innan jag går in på dem vill jag ändå uttrycka tillförsikt över att det i hög grad finns en värdegemenskap kring

kulturen som går igenom alla sju riksdagspartierna. Jag menar alla, och jag ser det som mycket positivt, för det garanterar kulturens bas och ställning oberoende av regering. Den totala kulturbudgeten skiljer med bara drygt 100 miljoner kronor mellan partierna av ca 9 000 miljoner kronor. Även om vi sedan kan skilja oss åt i prioriteringar i de mindre posterna känner jag när det gäller den totala ekonomin att kulturen är skyddad.

Också framtidens kulturpolitik förutsätter ett stort mått av skattefinansiering, organisation och långsiktighet. Den måste emellertid bygga på en förståelse för konstens speciella villkor. Den måste överskrida gränserna mellan offentligt och privat, och politiker och byråkratier måste ibland ge upp sina krav på att själva formulera den samlade agendan. De konstnärliga utövarna – det gäller kulturarbetet, de kulturella entreprenörerna, kulturindustrin, kulturmarknaden, politiker och kulturförvaltningar – måste kunna arbeta ihop eller sida vid sida i öppenhet och respekt, och förnyelsen av institutionerna måste ske på konstens villkor. Jag tror och hoppas att vi ser ett gemensamt värde i det.

Sedan har vi några principiella saker som skiljer mellan regeringen och oss, principer som inte kostar så mycket pengar men väl makt. En sådan sak är vem som ska bestämma över kulturens inriktning utanför de direkta statliga insatserna som nationalscenerna, det ekonomiska bidraget till folkbildningen etcetera, och det gäller kulturinriktningen ute i regionerna.

Jag började här i riksdagen 24 år efter det att 1974 års kulturpolitik såg dagens ljus. Det var ett bra förslag då, det vill säga 1974, för man stimulerade regionerna att ta tag i kulturfrågorna genom att ge en statlig krona för varje krona regionen satsade inom vissa områden. Och är det något som regionerna är ute efter så är det statliga kronor!

Nu har det gått 31 år, och regionerna har med råge visat att de har insett kulturens betydelse ur många aspekter: tillväxt, hälsa, kulturens egenvärde och så vidare. Då anser vi liberaler att det är dags att ta bort den statliga detaljstyrningen. Regionerna måste själva kunna avgöra vad som ska prioriteras utifrån egna viljor, egna traditioner och egna förutsättningar. Ge regionerna en ostyrd pengapåse till den regionala kulturen, och låt dem sedan själva avgöra om det ska vara till teater, musik, dans, film eller vad de vill inom kulturområdet! Vi har ju kunnat se vad de regionala initiativen har lett till, exempelvis inom filmens område.

Utskottet har också kommit fram till ett enigt tillkännagivande till regeringen, och det handlar om de svåra frågorna kring lokalhyror. Kulturministern, den här obefintlige, och jag har haft en diskussion om det här tidigare, men nu hoppas jag att regeringen verkligen tar tag i det. Det blir ju nämligen så konstiga resultat. Denna gång handlar det om Världskulturmuseet som råkar illa ut, och det gäller faktiskt också Dramaten, fast de inte är nämnda i betänkandet. Betänkandet innehåller en noggrann genomgång av vad som har gått snett och går snett. Jag har givetvis medvetet denna gång talat om regeringen som mottagare av betänkandet, för det torde vara Finansdepartementet som svarar för beräkningsmodellen medan Kulturdepartementet ska hantera frågan. Vi får väl se hur diskussionerna kommer att gå mellan kulturministern och finansministern. Jag hoppas, och utgår från, att regeringen kan komma med ett

förslag till lösning redan till våren i samband med tilläggsbudgeten och vårpropositionen.

En annan sak som vi uppmärksammat är de besparingar som anges på en mängd konton – utan motivering. Tycker Lars Wegendal att det är rimligt att bara rakt av göra omprioriteringar med si och så många kronor utan att ange varför? Jag ”roade mig” med att ställa samman hur mycket det handlar om. Det gäller dels de 0,6 procentens rationaliseringskrav, dels det opreciserade övriga sparandet. Det handlar om totalt 52 ½ miljoner kronor.

Folkpartiet har i anslutning till detta, och för att motverka skadeverkningarna, tagit upp anslagsförstärkningar till ett antal institutioner. Jag undrar om Lars Wegendal kan förklara hur personalintensiva institutioner som Dramaten och Operan år efter år ska kunna rationalisera. Ska orkestrarna minskas? Ska de slopa Ofelia i *Hamlet*, eller hur ska det gå till?

När man planerar inom dessa verksamheter görs det ju inte med ett-årsintervaller, utan det kan gälla planeringar på lång sikt. Man kanske vill spara lite grann ett år för att kunna satsa mer ett annat, men det stoppar regeringen. Är det rimligt? Varför vill inte Socialdemokraterna ställa upp på vår motion, och därmed också vår reservation, om möjligheter till långsiktig ekonomisk planering för teatrarna?

En punkt i budgeten förvånade mig väldigt mycket, andra punkter bara mycket. Det gäller konfiskationen av 15 miljoner kronor från den kyrkoantikvariska ersättningen. Jag kan inte benämna det på annat sätt, för jag tror nämligen inte att det är en överenskommelse mellan departementet och kyrkan. Om regeringen kan visa att det finns ett avtal om det ska jag oförbehållsamt be om ursäkt, men det är märkligt att det i så fall inte finns angivet i propositionen. Jag utgår dock från att det inte finns ett avtal, och jag kan inte begripa hur man över huvud taget kan göra så.

Det finns en överenskommelse om att kyrkan ska ha 250 miljoner kronor för att underhålla kyrkorna under år 2006, men då kommer regeringen och säger helt frankt: Nej, vi behåller 15 miljoner och lämnar tillbaka dem under några kommande år. Vilka garantier finns det för det? Om man kan göra så en gång är det risk för att Pagrotsky gör det fler gånger, ifall det inte stoppas.

Nu hoppas jag innerligt att han inte får tillfälle att ens försöka. Även om jag själv inte återkommer till riksdagen till hösten kommer jag ändå att göra vad jag kan för att nuvarande kulturministern inte ska kunna stanna kvar i regeringen. Jag ska dock vara generös och välkomna honom till riksdagen, eftersom han ställer upp i riksdagsvalet. På så sätt får han större erfarenhet av den här fina arenan.

Herr talman! Det finns en mängd ytterligare punkter som jag gärna skulle ha velat ta upp till diskussion: glädjen av litteratur, inte minst via våra bibliotek, avskaffandet av tv-licensen, förändrade mål inom kulturpolitiken, trossamfunden, sjukhuskyrkan. I stället rekommenderar jag alla att läsa vår kulturmotion, vårt särskilda yttrande till dagens betänkande och våra reservationer. På så sätt får man en bra bild av vad en liberal kulturpolitik innebär. Dessutom kommer Hans Backman att senare i dag ta upp ytterligare en hel del punkter.

Slutligen har jag en mindre fråga som jag känner att det är väldigt angeläget att ta upp. För en tid sedan var jag i Malmö och besökte Moms-

Prot. 2005/06:45
6 december

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

teatern, en teaterverksamhet för utvecklingsstörda. Det besöket berörde mig långt in i hjärteroten, och när vi diskuterade deras verksamhet på hemmaplan kom vi fram till att den måste stödjas ytterligare för att kunna vara ett gott exempel för andra liknande verksamheter.

I vår kulturmotion föreslog vi därför ett tillskott på 1 miljon till Riksteatern så att de skulle kunna tillföra resurser för ett sådant arbete. Tyvärr har vi inte fått igenom det, men glädjande nog har våra kontakter med Riksteatern medfört att de själva tagit upp frågan. Deras vd har också besökt Momsteatern i Malmö. Jag hoppas verkligen att det blir ett vidare samarbete mellan dem.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 3.

Anf. 108 KENT OLSSON (m):

Herr talman! Liksom Lennart Kollmats får jag konstatera att vår kulturminister är osynlig i dag. Även jag tycker att det är nonchalant. Det här är årets största debatt inom kulturområdet. Ministern har haft ett helt år på sig för att pricka in den i almanackan, och ändå har han inte möjlighet att vara här i dag. På något sätt tycker jag att det visar på en maktfullkomlighet och på att man inte bryr sig om riksdagen speciellt mycket. Man beslutar ju bäst själv.

Sedan man noterat att ministern inte är här ens i dag är det inte utan att man kommer att tänka på det tv-program som gick i söndags och handlade om maktfullkomlighet. Men: Är han inte här så är han inte här. Vi får debattera med andra socialdemokrater, kanske med Lars Wegendal i första hand.

Man kan konstatera att enigheten inom alliansen väl inte varit så stor någonsin tidigare. Nu vet jag att Socialdemokraterna kommer att ta upp ett antal skiljaktigheter mellan partierna, men det i sig är inte så konstigt eftersom vi är fyra olika partier. Även om vi har mycket gemensamt har vi också olika inställning i ett antal frågor. Vi har emellertid många gemensamma reservationer och en gemensam inriktning på vår politik.

Den socialdemokratiska kulturpolitiken har gått i stå och kritiserats denna gång, vilket är nytt, inte bara av oss i oppositionen utan också av de egna partikamraterna i kulturutskottet som gjort en ganska så hård syning av den socialdemokratiska regeringspolitiken i den gemensamma del där utskottet uttalar sig. Det gäller framför allt hyressättning och PLO. Beträffande exempelvis Medelhavsmuseet kan vi konstatera att de förlorar 5,7 miljoner kronor per år av sitt anslag.

Låt mig gå vidare och se på kulturpolitiken. Nu ska inte kulturpolitiken mätas genom nyttan av statens stöd, alltså inte bara i form av pengar. Den statliga kulturpolitiken är ett komplement till all den fantastiska kultur som finns utanför den statliga sektorn i form av teater, dans, musik, konst, privatteatrar, danskompanier, gallerier och all musik runtom i landet som skapas genom enskilda privata initiativ – all annan kultur som förmedlas av engagerade ideella krafter icke att förglömma. Här sker ett stort arbete i det tysta.

Det statliga stödet till kulturen är viktigt som komplement. Låt mig därför konstatera att vårt stöd till kulturen detta år är 250 miljoner kronor större än Socialdemokraternas. Jag upprepar: Moderaterna ger 250 miljoner kronor mer i stöd till kulturen än Socialdemokraterna. Till detta ska läggas att vi satsar 20 miljoner kronor mer på idrott till

bland annat ledarutbildning. Dessutom, som Lennart Kollmats tog upp, anslår vi – självklart – 15 miljoner kronor mer till den kyrkoantikvariska ersättningen, eftersom vi till skillnad från Socialdemokraterna står för ingångna avtal.

Låt oss nu gå över till att lite grann titta på den moderata kulturpolitiken. Vi har tre viktiga utgångspunkter, nämligen att värna vårt gemensamma kulturarv, att ge landets kulturskapare ordentliga förutsättningar att kunna bedriva sitt konstnärliga arbete samt att främja barn- och ungdomskulturen.

Vad är det då vi gör med dessa 250 miljoner kronor? För det första ger vi ett tillskott till de nationella scenerna, Dramaten och Operan, på 40 miljoner kronor per år de kommande tre åren för att bland annat säkra kvaliteten. Det handlar till exempel om att ha dansare i Operabaletten och att kunna göra större uppsättningar möjliga på Dramaten. För det andra tillför vi inte bara Stockholm pengar, utan vi tillför även Göteborgsoperan 12 miljoner och Malmöoperan 8 miljoner. Dessutom tillför vi Regionmusiken 20 miljoner. För det tredje tycker vi att det är viktigt att de fria teatergrupperna, som i många fall står för nyskapandet, får mer pengar, och därför tillför vi dem 15 miljoner kronor.

Kulturmiljövården är viktig för oss, vilket jag nämnde tidigare. En av grundpelarna i den moderata politiken är att bevara vårt kulturarv. Vi vet att det behövs mycket pengar för att kunna göra det, och därför tillför vi kulturmiljöanslaget 18 miljoner kronor.

Vi har något som framförs av kulturinstitutioner gång på gång, nämligen att man måste ha möjlighet att förvara sina samlingar och ha brandsäkra lokaler. Detta har vi tagit till oss. Vi föreslår därför att 89 miljoner tillförs museerna att fördela så att de ska kunna bevara kulturarvet.

Vi har också något som kanske är våra stora del i årets budget, förutom det jag nämnt tidigare. Det är den kulturella skolsatsningen. Vi tycker att det är viktigt att alla elever i landet får en möjlighet att uppleva levande teater, levande dans eller att göra museibesök. Det är enkelt för dem som bor i storstaden. Men för dem som inte gör det är det inte så enkelt.

Att själv få uppleva levande kultur ser vi som oerhört viktigt. Vi lägger därför en satsning så att varje elev ska ha möjlighet att under året få uppleva en levande form av kultur. Det gör vi med start från hösten. Det är meningen att det ska fortsätta under tre år framåt.

Det som har kommit att bli en stridsfråga i årets budget, och där vi haft många klagomål, är hyreskostnaderna för kulturinstitutionerna. Vi säger här att det inte kan vara riktigt att man ska betala pengar för ytor som man inte använder. Ytor som man av kulturella skäl eller byggnadsskäl inte kan använda ska man inte betala för.

Även om det har varit en ändamålsutredning behöver man ser över detta en gång till. Det behöver göras med en gång. Vi tillskjuter därför 50 miljoner kronor för att kompensera de institutioner som får högre hyror än vad de egentligen skulle ha. Om majoriteten hade följt vårt förslag hade vi kunnat lösa en hel del av hyresdiskussionerna. Vi har i utskottet under en lång tid hört att olika institutioner kommer och säger att den hyressättning som finns skapar problem.

Det är de förslag som vi lägger fram. Jag känner mig ganska stolt att stå här framme i kammaren. Jag kan konstatera att det är Moderaterna

och den borgerliga alliansen som för kulturpolitiken framåt och befinner sig på offensiven. Socialdemokraterna befinner sig i defensivt tänkande utan några stora nyheter. Vi kan presentera fyra fem stora nyheter.

När nu inte kulturministern är här ber jag att få vända mig till Lars Wegendal. Varför säger Lars Wegendal och hans socialdemokrater nej till dessa satsningar? Tycker han inte att barnen i Småland ska ha möjlighet att få se en riktig teater någonstans? Tycker han inte att det vore bra att ge den möjligheten?

Varför är man inte beredd att försöka lösa hyresfrågan från Socialdemokraternas sida? Varför tycker man inte att museerna ska få bättre lagringsmöjligheter? Varför vill man inte ge extra stöd till Dramaten och Operan så att de ska kunna producera fler föreställningar än vad de gör? Det förvånar mig oerhört.

Man har hört här i kammaren att Socialdemokraterna står för den kulturella satsningen. Vad är den kulturella satsningen? Varför säger ni nej till våra förslag? Ni har möjlighet även nu att ändra er om ni vill. Tycker ni att det är fel med de saker som vi föreslår för att öka insatserna för kulturen och få människor att känna sig mer delaktiga?

Det gör mig oerhört förvånad. Jag är mycket förvånad över att Socialdemokraterna inte är beredda att stödja detta. Det ska bli oerhört spännande att höra Lars Wegendals motiveringar till varför Dramaten inte ska få ökat stöd och varför vi inte ska ha några kultursatsningar inom andra områden både i storstäderna och ute på landsbygden.

Låt mig så, fru talman, avslutningsvis få yrka bifall till reservation nr 2. Givetvis står jag också bakom de övriga moderata reservationerna.

Anf. 109 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Jag tror att de flesta av oss som i dag debatterar kulturpolitiken tycker att vi har det absolut viktigaste området att debattera här i kammaren. Ändå får inte alltid kultur den plats som den förtjänar i den offentliga debatten eller i medierna. Det är sällan som just kulturdebatten svallar hög på tidningarnas ledarsidor eller i tv:s nyhetssändningar på det sätt många av oss skulle önska.

Vem bär ansvaret för det? Helt klart är att vi som kulturpolitiker och folkvalda här i riksdagen har ett ansvar för att ständigt flytta fram betydelsen av kulturen i vårt samhälle. Men det ansvaret har också regeringen. Jag tvingas konstatera att mitt påstående styrks när jag i dag ser och vet att kulturministern inte är här i dag. Han har inte ansett sig behöva prioritera den viktigaste kulturdebatten vi har här under året. Han väljer att inte delta. Det är ett val.

Vilka signaler skickar det till alla dem som är verksamma inom kultursektorn? Självklart upplevs det som att det inte är tillräckligt viktigt. Jag tolkar ministrerns frånvaro på det sättet. Jag tvingas att konstatera att för Sveriges kulturminister Leif Pagrotsky har inte kulturfrågorna högsta prioritet. Jag är den första att beklaga detta.

Fru talman! Vi kristdemokrater brukar ofta ta upp frågan om de andliga och kulturella värdena. Vi som nu är här tillsammans och diskuterar vet att människans behov både är materiella behov och immateriella behov, sådant som man inte kan mäta, se och ta på.

Flera undersökningar i dag visar på att människor som regelbundet ägnar sig åt kulturella aktiviteter mår bättre och lever längre. Att garan-

tera en tillgång till kulturella upplevelser är ett viktigt arbete som vi som förtroendevalda och samhället i övrigt har att göra.

Kulturutskottet ansvarar för ett mycket omfattande politikområde. Det är alltifrån vårt historiska kulturarv till den ideella sektorn, idrott, spel, medier och allt däremellan. Jag kommer i mitt anförande att koncentrera mig på några frågor som rör kulturarvet och den skapande kulturen. Min kollega Kenneth Lantz kommer att ta upp frågor som rör ideella sektorn, folkbildning och idrott.

Fru talman! För Kristdemokraterna har kulturfrågorna en central plats i politiken. Vi har under flera år arbetat mycket för att utveckla kulturpolitiken som vilar på en kristdemokratisk ideologi och grund. Den bygger på demokrati och människovärde. Vi har visat det genom att under flera år satsa och föreslå mer pengar i budgeten än majoriteten bestående av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Vi har velat visa på att det är viktigt.

Huvudfokus i vår budget har vi lagt mycket på barns och ungdomars tillgång till kulturella upplevelser. Vi vet att kulturen främjar det kreativa tänkandet och fantasin hos barn och också hjälper barn till en ökad inlärningsförmåga. Barn får lättare och har större möjlighet att knyta an till sin identitet och sin historia. Det är också någonting som i nästa steg stärker deras självkänsla. Därför är det viktigt att förskolan och skolan ges möjligheter att erbjuda olika former av kulturaktiviteter. Vi föreslår därför i vår budget en årlig satsning på 170 miljoner kronor på kultur för barn och unga. Det är ett sätt för oss att visa hur viktig vi ser att kulturen är just för barnen och de unga i vårt samhälle.

Fru talman! De fria teater- och dansgrupperna bidrar med en stor andel av de barn- och ungdomsföreställningar som framförs i Sverige varje år. De är därför givna aktörer för oss i den här barn- och ungdomssatsningen. Därför är det viktigt att också ge de fria grupperna rimliga villkor för sin verksamhet. Men så är inte fallet i dag, inte i Socialdemokraternas Sverige, och det får stort stöd av Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Trots att de fria grupperna står för en tredjedel av de totala framförandena i Sverige i dag lever de under helt orimliga villkor och förhållandena. En av de största anledningarna till den här situationen är att anslaget till de fria grupperna inte pris- och löneomräknas. Känns frågan igen? Jag frågar kammaren: Känns frågan igen? Eftersom regeringen inte tar tag i den här frågan måste man i stället genomföra återkommande brandkårsutryckningar genom tillfälliga ökningar av anslagen. Det gör man då för att lösa akuta kriser.

Jag kom till riksdagen 1998, och den här frågan har varit uppe i precis varje budgetdebatt. I varje budgetdebatt har frågan ställts från Kristdemokraterna men också från andra partier. För mig är det helt obegripligt att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet inte åtar sig arbetet med att lösa den här frågan. Det är helt obegripligt. Det är inte bara Kristdemokraterna eller andra partier som har fört fram frågan. Det har Kulturrådet och de berörda gjort gång efter gång. Men Socialdemokraterna och Vänsterpartiet lyssnar inte. Man går sin egen väg. I dag är inte kulturministern här och hör denna debatt, tar tag i den, tar med sig den till regeringen, till finansministern, och diskuterar den. Nej, det är inte intressant. Han väljer annat i dag.

Regeringens brister på kulturpolitikens område är många. Det handlar om bristande långsiktighet, om oförmåga att lösa allvarliga problem. Jag var inne på de fria teatergruppernas brist på pris- och löneomräkning, men vi kan också kort beröra skådespelarnas och dansarnas pensioner, en fråga som inte alls är löst. Man löser en del fråga men man löser inte hela frågan. Man gömmer i utredningar, man gör en översyn. Det gör att beslut drar ut på tiden. När utredningen sedan är klar tar det tid innan det kommer något förslag – om det över huvud taget kommer något.

Jag tar ett annat exempel. Jag ska inte gå in så mycket på det eftersom båda mina företrädare i talarstolen, Lennart Kollmats och Kent Olsson, har haft frågan uppe. Det gäller frågan om ändamålsfastigheterna. Men jag måste ändå beröra dem kort i mitt anförande. I den här frågan har nu utskottet en kraftig majoritetstext, och det är bra, om att frågan ska lösas. Det hade varit väldigt bra om kulturministern hört den debatten också. Det är viktigt att frågan löses. Det som bekymrar mig, trots att det finns en majoritetstext i frågan, är att det inte är första gången vi har ett tillkännagivande i den här frågan till regeringen. Nej, det har funnits sådana tidigare. Men det har inte regeringen gjort något åt. Det finns alltså ett tidigare tillkännagivande i frågan om att lösa ändamålsfastigheternas hyresproblematik. Det har man ännu inte gjort något åt. Därför kommer utskottet tillbaka med ett nytt tillkännagivande. Vi får väl se om det hjälper att göra det en andra gång.

Världskulturmuseets situation, just på grund av de här förbistringarna när det gäller hyresfrågan, är ju väl känd för alla oss som sitter här, som står här och som finns i kammaren och debatterar. Det är den även av de berörda utanför riksdagen som har engagerat sig, och de är många.

Den stora bristen, fru talman, i Socialdemokraternas politik är visionerna, den här långsiktiga kulturpolitiska målsättningen och visionen. Var finns den? Regeringens enda stora reform har varit att införa fri entré på de statliga museerna. Jag vet att det har inneburit att Stockholmsmuseerna har fått ett ökat antal besökare. Men vi vet ju inte än om det är samma antal människor som tidigare som går flera gånger. Vad vi vet är att det är de som bor i eller besöker Stockholm som kan ta vara på den här möjligheten. Där står vi i Kristdemokraterna kvar i vår hållning att vi vill se ett annat förslag, där fri entré finns i hela landet på de regionala och nationella museerna och att vi har det för barn och unga upp till 19 år. Då får hela landet tillgång till den kulturmöjligheten.

Jag ska naturligtvis också säga något om att regeringen valt att dra undan de 15 miljoner kronorna till den kyrkoantikvariska ersättningen. Det är helt oacceptabelt. Jag hoppas att vi i dag får ett bra svar från Lars Wegendal på hur Socialdemokraterna resonerat i den här frågan, på hur man ser på framtiden och på om han kan se någon möjlighet att hindra att det här verkställs. Det är en fråga som jag har i dag. Jag anser att det är oerhört väsentligt att få de här 15 miljoner kronorna tillbaka till den kyrkoantikvariska ersättningen.

Till sist, fru talman, skulle jag också vilja säga något om Riksantikvarieämbetet. Jag vill återigen påpeka här i kammaren att en flytt av Riksantikvarieämbetet och Riksställningar till Gotland är ett ekonomiskt och mänskligt slöseri. Jag har också konstaterat att det inte finns finansierat i budgeten hur man ska klara det här. Det finns en procentsats på anslaget som inte ska, så att säga, träda i kraft, men det kommer natur-

ligtvis inte att räkna på långt när. Det är alltså ett mänskligt slöseri som vi inte har råd med. Det har inget att göra med att det inte skulle finnas resurser eller människor som är dugliga på Gotland. Det vet jag att det finns. Naturligtvis är det så. Men det betyder inte att det här är ett bra förslag. Det är ett dåligt förslag.

Sedan skulle jag också bara vilja nämna något kort om att Socialdemokraterna nu gör en satsning på museerna och samlingarna på museerna. Det är något som vi kristdemokrater har efterfrågat. Vi har haft det i vårt budgetarbete, och vi har det även det här året. Men då väljer ju Socialdemokraterna vägen att förbättra arbetslöshetssiffrorna. Man gör det alltså till en arbetsmarknadspolitisk satsning. Det är något som vi inte anser vara värdigt. Det ska naturligtvis tas fram arbeten till människor som är arbetslösa, självklart. Men det här är en satsning som kräver en väldigt specifik kompetens. Jag och Kristdemokraterna menar att vi lägger pengar på detta, vi lägger alltså 200 miljoner kronor för museernas samlingar, men att det är museerna själva som ska kunna utforma hur den här satsningen ska gå till och på vilket sätt man vill använda pengarna. Det här kan man inte lösa via ett arbetsmarknadspolitiskt projekt.

Den kristdemokratiska kulturbudgeten har fokus på barn och unga i hela landet. Vi vill med kraft visa att kulturpolitiska satsningar inte enbart ska riktas mot Stockholm – även om det även ska finnas i Stockholm, vår egen huvudstad. Det ska finnas i hela landet. Därför lägger vi förutom en förändrad fri entré-reform också 40 miljoner kronor på den regionala kulturen för att stärka den kulturella infrastrukturen av scener och institutioner när det gäller teater, dans och musik.

Jag står, avslutningsvis, naturligtvis bakom Kristdemokraternas avvikande mening där vi har beskrivit vår budget i betänkandet. Man kan läsa det. Där har vi utvecklat vår politik. Vi tar upp andra områden, som allmänna samlingslokaler, Sveriges teatermuseum, kulturtidskrifter, amatörkulturen, LL-stiftelsen, trossamfundet och så vidare. Där gör vi kulturella, ekonomiska prioriteringar. För tids vinnande ska jag här i kammaren nöja mig med att yrka bifall till reservation 14 under punkt 32 och reservation 4 under punkt 18.

Anf. 110 ROSSANA DINAMARCA (v):

Fru talman! Jag får väl ansluta mig till skaran som är besvikna över att vår kulturminister inte är här. Jag får instämma i att det trots allt är viktiga debatter vi har i dag. Man hade ju kunnat tänka sig att han åtminstone varit med på *en*.

Jag vill prata om vår reservation som handlar om konstnärernas försörjning. Vi anser att man måste pröva att föra över pengar från arbetsmarknadsåtgärder för att skapa riktiga jobb inom kultursektorn, med kulturmålen som övergripande riktlinjer. Vi vill satsa ytterligare på den tredje anställningsformen, och vi ser verksamheten inom Teateralliansen som mycket lyckad och värdefull. I budgetpropositionen för 2006 har vi tillsammans med regeringen och Miljöpartiet gjort en satsning som ska möjliggöra startandet av en dansallians. Vi anser att frågan om liknande lösningar bör utredas inom fler delar av kultursektorn. Därmed vill vi yrka bifall till reservation 5 och i övrigt bifall till utskottets förslag.

En stor fråga som vi har haft uppe i utskottet är museernas lokalkostnader. Vi tycker att det är bra att utskottet kräver en översyn av de prin-

ciper som ligger till grund för beräkningen av myndigheternas hyreskompensation. Det är en orimlig ordning vi har sett exempel på under senare år när museer har fått krav på kraftigt höjda hyror samtidigt som deras hyreskompensation har minskat.

Allra först måste vi lösa problemet med hyresstegringarna och vem som ska betala för dessa. Vi ser det från Vänsterpartiets sida som helt orimligt att man år efter år ska behöva skära ned på den konstnärliga verksamheten därför att hyrorna stiger. Det är en signal om att något inte är bra när man inte ens mellan olika statliga myndigheter, till exempel Fastighetsverket och Ekonomistyrningsverket, är överens om hur hyrorna ska beräknas. Om man ändå blir överens om detta är man inte överens inom regeringen om vem som ska stå för de kostnader som trots allt ökar. Här har vi sagt att detta måste få en lösning.

Till skillnad från Fastighetsverkets generaldirektör som har besökt utskottet anser Vänsterpartiet att ändamålsfastigheter, till exempel världskulturmuseerna, Dramaten, Operan och Nationalmuseum, knappast kan nyttjas till något annat än det de är byggda för, varför hyran borde vara kostnadsneutral. Vi vill heller inte se annat än konstnärlig verksamhet i dessa byggnader. Även när det gäller samhällsägda fastigheter som hyser kulturverksamheter i regioner och på lokal nivå bör hyrorna hållas ned.

Utöver detta har vi i utskottsbetänkandet särskilda yttranden som handlar om Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna, Grängesberg och Strömsund. Detta kommer Siv Holma att lyfta fram senare i sitt anförande.

Dessutom vill vi med anledning av Centerns förslag till sänkt anslag för Forum för levande historia påminna om att vi 2003 kritiserade, och fortfarande är kritiska till, den uppgift som denna myndighet blivit tilldelad. Vänsterpartiets uppfattning är att det är av principiellt stor betydelse att staten inte ägnar sig åt officiell historieskrivning. Det ska överlåtas på forskarsamhället att självständigt belysa och analysera den tid som varit utan politisk styrning. Statens roll är inte att skriva historia eller bilda opinion i frågor som står under debatt. Vi var kritiska till att Forum för levande historia inrättades. Liksom flera remissinstanser ifrågasatte vi om inte denna myndighet under statsmaktens kontroll skulle komma att ägna sig åt en politiserad historieskrivning. Arbetet för en breddad och djupare historisk kunskap bör föras i andra former. Detta kan ske exempelvis genom att bättre ekonomiska förutsättningar för en fri och oberoende forskning skapas, genom stöd till föreningsliv och organisationer och genom en förstärkning av historieämnets roll i skolan.

Fru talman! Som alltid när man samarbetar har budgeten givetvis varit en fråga om att ge och ta. Vi tycker att det är en hyfsad budget, och vi avser att jobba vidare tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet med de frågor där vi inte har nått fram.

Det vi främst har fått genomslag för är sådant som rör scenkonstens område. Det kommer Tasso Stafilidis att ta upp närmare om en stund. Jag vill bara framhålla att det med tanke på kvarvarande brister känns bra att vi i fråga om teaterpensionerna är överens med regeringen om att pensionsproblemet inte är löst.

Aktionsgruppen för barnkultur tillsattes av förra kulturministern. Då hade Vänsterpartiet motionerat om att det behövdes en kartläggning av vilken kultur som finns tillgänglig för barn i Sverige i dag i olika kommuner, samhällsskikt och så vidare. Vi förespråkade också att man skulle

tillsätta en barnkulturombudsman. Nu har aktionsgruppen presenterat sin kartläggning. Den visar, just som vi fruktat, att skillnaderna är väldigt stora mellan olika kommuner. Här har vi lyft fram frågan att det behövs en beredskap för att möta de förslag som gruppen kommer att redovisa i vår. Kanske blir det läge att på nytt resa kravet på en särskild ombudsman eller särskild avdelning för barn och ungdomar under barnombudsmannen.

Fru talman! En faktisk ödesfråga i vårt samhälle är den som handlar om integration. Vi talar ca 100 olika språk i Sverige i dag. Det är en kulturell rikedom. Men i Sverige, liksom i andra länder runtom i världen, finns det områden där människor från olika kulturer och med olika språk, även svenskfödda, lever i fattigdom, arbetslöshet och socialt utanförskap. Naturligt nog under sådana omständigheter växer konflikter och hat fram. Det är hat mot samhället och mellan grupper. Samtidigt riskerar främlingsfientligheten att växa till sig bland människor i mer eller mindre *gated communities* i välbärgade områden runtomkring.

Det här är inte hip-hopens fel, som en del politiker i Frankrike vill tro, utan det handlar förstås om att det behövs jobb och goda bostäder. Alla människor måste också få känna att de räknas, att de betyder något. Var och en måste känna att man har makt över sitt liv och sin vardag.

Där spelar också kulturen sin roll. En tanke med det så kallade mångkulturåret som regeringen utropat för nästa år är att fördela den kulturella välfärden jämnare i samhället än vad som är fallet i dag. Vi känner alla till kulturens förmåga att bygga broar mellan människor. Här har vi från Vänsterpartiets sida oerhört svårt att förstå att det inte skulle gå att få fram mer än 3 miljoner till hela mångkulturåret. Vi är övertygade om att det kommer att visa sig när man väl kommit i gång att det är i högsta grad berättigat att ta upp frågan om ytterligare anslag i tilläggsbudgeten. Det handlar inte om att åstadkomma en massa jippon som dör ut i och med stjärnfallet efter sista fyrverkeriet när året är slut. Det handlar om att sätta i gång processer, att fånga upp förmågor, kompetens och entusiasm. Att sätta i gång processer kostar pengar.

Fru talman! Vi har i vänsterpartigruppen på senare tid jobbat rätt intensivt med frågor som rör de nationella minoriteternas rättigheter, det vill säga det ansvar Sverige tagit på sig i och med att vi har ratificerat Europarådets konventioner på området. Det är synd att påstå att vi har kommit särskilt långt ännu i denna budget. Behoven är så stora och kulturbudgeten så trång. Till att börja med får vi vara glada över att ha räddat Sverigefinska biblioteket. Det finns också öppningar för dessa frågor på filmområdet, men det får jag återkomma till senare när vi ska debattera filmfrågorna.

Nu tänker säkert en del av er som sitter här i salen att jag och vänsterpartisterna bara kräver och kräver. ”Hur ska de betala notan?” Men vi har faktiskt lagt fram en del besparingsförslag. Vi tror till exempel att anslaget Bidrag till trossamfunden skulle kunna minskas med ett antal miljoner, inte minst med tanke på att det finns samfund som inte alltid lever upp till de krav som staten ställer för bidragen. Men sådant måste givetvis utredas ordentligt innan åtgärder vidtas. Vi tror också att det finns administrativa kostnader här och där som det går att skära i. Vi måste också börja tänka lite nytt för att kulturen ska kunna få mer pengar. Det finns områden, exempelvis filmen, som inte bara är kulturpo-

litiska frågor utan som också i allra högsta grad är näringspolitiska frågor. Det borde vara självklart att även det näringspolitiska området är med och skjuter till slantar.

Fru talman! Jag vill återigen yrka bifall till reservation 5. I övrigt står vi bakom betänkandet.

Anf. 111 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! När jag hörde ditt inlägg om hyrorna måste jag säga att jag uppskattade det. Jag tycker att det lät väldigt bra med den insikt som du har i de frågorna.

Men det kommer en konsekvens också. Det är en akut situation för 2006. Jag skulle vilja fråga dig, med den position som ni i Vänsterpartiet har att vara ett stöd för och ibland pådrivare på Socialdemokraterna i olika avseenden: Är du beredd att inför era förhandlingar till våren verka för att Världskulturmuseet och Dramaten kan få en tilläggspost på 5,7 respektive 4 miljoner kronor? Det är precis det som de här två institutionerna behöver. Det är det ena, fru talman.

Det andra jag skulle vilja ta upp är att när jag arbetade med kulturfrågor i landstinget hemma i Halland var vi ofta överens med Vänsterpartiet i regionfrågan och också om det regionala självstyret. När jag nu träffar Vänstern här i riksdagen tycker jag att det finns ett annat tänkande, nämligen om en stark statlig styrning. Därför skulle jag vilja fråga dig, Rossana: Vad är det för fel i att ett landsting, eller en region, självt får avgöra sin kulturinriktning?

Anf. 112 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! När det gäller hyrorna kan jag säga till Lennart Kollmats att vi nog inte tänker vänta till våren. Vi har redan börjat med de påtryckningarna, både på Kulturdepartementet och på Finanssen – det är ju Finanssen som håller i pengarna. Jag kan garantera att vi kommer att jobba stenhårt för det. Vi märker också att det bland folket på Kulturdepartementet finns en vilja att lösa den här frågan. Jag tror inte att vi kommer att stå ensamma i den frågan.

Sedan gäller det regionerna. Jag kommer själv från en region med starka Film i Väst – någonting som regionen också är väldigt stolt över. Jag känner inte igen att vi skulle vilja motarbeta regionerna på det planet, så det får nog Lennart Kollmats utveckla lite mer.

Anf. 113 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Det gör jag med glädje. I vårt förslag vill vi ge en kulturpåse ut till regionerna. Vi vill inte ha denna statliga styrning av pengarna: Det ska gå till dans, det ska gå till teater och det ska gå till musik. Vi har dessutom en reservation om detta. Jag välkomnar Rossana och övriga vänsterpartister att rösta på den reservationen, för att ge regionerna, eller landstingen, ett betydligt större självstyre – till och med helt och hållet – för att kunna använda kulturpåsen till det som är bra i den delen av landet beroende på deras förutsättningar.

Du är nog väl medveten om att Film i Väst i Trollhättan – de är gissningsvis granne med dig – är ett regionalt initiativ helt och hållet, uppbyggt av regionen. Sedan har andra börjat ta efter, utifrån sina förutsättningar, och det är glädjande. Det var mitt svar i den delen.

Det du sade om hyrorna gläder mig väldigt mycket. Jag lovar dig att ni inte ska behöva stå ensamma – ni har bland andra Folkpartiet med er. Ta med oss i det här sammanhanget också så ska vi se om vi kan få fram de här pengarna. Men ni har betydligt närmare till maktens boningar än vad vi har än så länge.

Du tog också upp anslagen till trossamfunden, och det var rätt intressant. Den stora delen av de pengarna används till sjukhuskyrkan. Vi har också ett förslag där. Vi vill göra tvärtom – vi vill höja anslaget och då med 10 miljoner men med inriktning på sjukhuskyrkan. Vi tycker att andligheten på sjukhusen och i sjukvården betyder väldigt mycket, men också att fler religioner ska få komma in i det här arbetet. Det ser vi som väldigt viktigt i det mångkulturella samhälle som vi har. Kultur betyder en hel del i behandlingsarbetet, men andligheten ännu mer, tror jag.

Anf. 114 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Om jag börjar med regionerna tror jag att det är viktigt att det finns en garant för att de olika områdena får pengar. Om vi nu ska ta Film i Väst som ett exempel har man där, som jag sade i mitt anförande, börjat tänka nytt. Man ser det nämligen inte enbart som en kulturell fråga, utan på många andra områden ser man att det genererar arbeten men också att det blir intressant ur turistsynpunkt och så vidare. Men jag tror inte att man kan lyckas få en lukrativ satsning eller resultat på alla områden. Därför tror jag att det är viktigt att vi också härifrån garanterar att vissa verksamheter får pengar.

När det gäller trossamfunden – du nämner sjukhuskyrkan – säger vi inte att det är en dålig verksamhet. Det vi menar är att vi vet att det finns samfund som inte följer de regler som man ska följa, och därmed ska de naturligtvis inte heller uppbära bidrag. Det är det som är skälet till att vi tror att man skulle kunna dra ned på de kostnaderna. Men det måste naturligtvis, som jag också sade i anförandet, ske efter att man har gjort en ordentlig genomgång.

Anf. 115 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna är väldigt duktiga på att gå i opposition mot sin egen politik. Man hör titt som tätt att de kräver nya saker. Jag vill börja med att fråga: Är ni i Vänsterpartiet också benägna att göra det?

Förra året hade vi de här frågorna uppe i riksdagen, och vi gjorde ett tillkännagivande i hyresfrågan. Men ingenting har hänt. Nu säger Rossana Dinamarca att de kommer att utöva påtryckningar. Då är min fråga: Hur starka kommer de att vara? Kommer det beslut som vi nu ska ta här i riksdagen att följas?

Från moderat sida har vi lagt ett förslag. Vi har lagt 50 miljoner kronor under det här året som ska kunna utnyttjas till de institutioner och ställen som har felaktiga hyror. Varför var ni från Vänsterpartiets sida inte beredda att stödja detta förslag? Det hade varit väldigt enkelt, och då hade den frågan antligen varit löst.

Jag vill också ställa en fråga om Forum för levande historia. Jag förstår att Vänsterpartiet är kritiskt mot detta, framför allt med den utgångspunkt som vi har, att man ska ta upp inte bara nazismens förbrytelser utan även kommunismens förbrytelser. Jag skulle vilja fråga Vänsterpar-

tiet: Varför tycker ni att Forum för levande historia för det första inte ska finnas och för det andra, om det finns, inte ska ta upp kommunismens förbrytelser? Är det något som ni har att dölja för svenska folket, eller vad är det som gör att ni inte vill ta upp den frågan för att utvidga den till de brott som begås mot samhället? Vare sig det är från nazismens eller fascismens sida eller från kommunismens sida är det väl bra att vi får fram vad som händer. Det skulle vara intressant att höra svaret från Rossana Dinamarca på den här frågan.

Anf. 116 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Om jag börjar med den första frågan kommer våra påtryckningar att ge resultat. Som jag sade till Kollmats, är jag ganska övertygad om att det inte bara gäller oss i kulturutskottet – vi har visat i utskottet att vi är ganska eniga om att den här frågan måste få en lösning. Det gäller inte bara Vänsterpartiet, som sagt. I de samtal som vi redan har haft med framför allt Kulturdepartementet ser vi att man också där är allvarligt bekymrad. Jag tror inte att det är någonting som Vänsterpartiet står ensamt om och trycker på för. Jag är ganska övertygad om att vi kommer att nå ett resultat. Vi ska inte behöva lägga ned något museum på grund av hyreskostnaderna.

När det gäller Forum för levande historia insinuerar Kent Olsson att jag skulle vara rädd för att man tar upp för mig obehagliga områden. Det jag vänder mig emot, och som vi har vänt oss emot, är att vi här eller någon annan från statligt håll skulle bestämma vad Forum för levande historia ska ta upp. Vad det handlar om är att man också inom andra områden på ett bättre sätt ska kunna föra ut den här historien, för att nå ut ännu bredare.

Jag kan berätta för Kent Olsson att jag var på Forum för levande historia när man öppnade den senaste utställningen om Sverige och Förintelsen. Det jag slogs av då var att det samma dag pågick en asyldebatt här i riksdagen, att Åke Green stod åtalad för sina uttalanden och att det brann i Frankrike, men det var ingenting man relaterade till. För mig är levande historia när man gör återblickar men också kopplingar till det som händer i dagens samhälle. På den utställningen visade man att man inte vågade göra det.

Anf. 117 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! För det första gäller det den diskussion vi har om ytorna och hyressättningen. Nu ger det resultat, säger du. Nu ger det resultat. Vi har ju en budget som vi tar nu. Varför har detta inte gett resultat tidigare? Varför gav det inte resultat för tre, fyra eller fem månader sedan? Är det för att man i vanlig ordning ska komma ut i valåret och säga: Nu har vi löst den här frågan? Det är väl nu den ska lösas? Det är nu Östasiatiska har problem, det är nu Dramaten har problem, det är nu Operan har problem, det är nu Moderna museet har problem. Varför säger man: Det löser vi sedan, nu är jag säker på att det löses? Det är en konstig tågordning. Vi för en budgetdebatt nu. Det är nu problemet ska lösas. Då säger ni: Det kommer vi att lösa längre fram, och jag är säker. Men det var lika säkert förra året att man skulle lösa detta. Vi var överens då om att man skulle försöka lösa det, men då löstes det inte. Då var man också från Vänsterpartiet säker på detta.

Låt mig sedan komma till Forum för levande historia. Vi från Moderaternas sida har gett 25 miljoner kronor mer. Vi tycker att det är viktigt att de förbrytelser som har begåtts i forntiden ska utredas. När man talar om levande historia skiljer man faktiskt mellan nutidshistoria och samtidshistoria. Det är mycket möjligt att man ska utreda de saker som har skett nu lite längre fram, men man för en aktuell debatt kring de saker som sker i Frankrike. Att säga att man inte tycker att man ska utreda kommunismens förbrytelser för att det har skett något i Frankrike alldeles just nu är väl ett mycket märkligt uttalande. Vi har skapat Forum för levande historia för att få fram fakta kring vad som hände. Jag är mycket förvånad över dessa synpunkter. Det kanske vore bra att få reda på från talarstolen här om Rossana Dinamarca tycker att det är bra om vi utreder kommunismens förbrytelser eller inte.

Anf. 118 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att hålla med Kent Olsson om att det är en liten ambulansutryckning som görs här. Är det vårt fel helt och hållet? I det här fallet – och det tog jag också upp i mitt anförande – är inte Ekonomistyrningsverket och Fastighetsverket överens. Det ena sade att hyrorna kommer att sänkas, och det var det som vi och regeringen lyssnade till. Fastighetsverket säger: Nej, vi kommer inte att sänka några hyror. Jag vet inte om vi hade kunnat göra något annorlunda. Det jag säger är att vi är överens allihop om att det här är ett problem, och det ska lösas.

Vad gäller historia anser jag inte att historia är till någon nytta om vi inte använder den för att applicera på det som händer i dag. Det handlar om att lära av historien för att inte göra nya misstag. Jag är beredd på att forskarsamhället kan utreda alla möjliga saker. Moderaterna har inte varit kända för att vilja göra historia till något stort huvudämne i skolan. Vänsterpartiet är mycket tydligt med att historia måste bli ett mycket tyngre ämne i skolan än vad det är i dag. Forskarsamhället behöver också mer pengar för att kunna utreda frågor, både vad gäller kommunismen, kolonialismen och vad västvärlden sysslar med i dag. Det finns många frågor som behöver utredas.

Anf. 119 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Centerpartiet anser att satsningar på kultur är samhällsekonomiskt lönsamma och ger många positiva effekter även utanför kulturområdet. Kulturen ska finnas i vardagslivet, i folkrörelser, i föreningslivet, på arbetsplatser, i bostadsområden och så vidare. Förutom att kulturen har ett värde i sig som inte nog kan betonas är den kreativitet som stimuleras av kulturen avgörande för samhällets utveckling.

Centerpartiet anser att kulturpolitiken i huvudsak ska styras lokalt och regionalt. Människor måste få vara med och bestämma hur de vill utforma sin del av kulturen. Om människor får mer makt över hur de kan påverka och ta del av kulturutbudet på sin ort kan ett levande kulturliv i hela landet skapas.

Vi har skrivit en hel del om folkbildningen. Även om vi vet att det ska komma en proposition till våren vill vi inte vänta med att lyfta fram vikten av folkbildningen. Centerpartiet anser att folkrörelserna och folkbildningen även på 2000-talet är den breda allmänhetens möjlighet att

skaffa sig kunskap, få inflytande i samhället och över den egna situationen. Jag återkommer till folkbildningen lite senare.

I Centerpartiets budgetalternativ avspeglas det synsätt som jag har redovisat, men det har ju tyvärr redan fallit.

Fru talman! Ungdomars kulturverksamhet på ungdomarnas egna villkor oberoende av vuxnas idéer och ambitioner är en fråga som vi har lyft fram i många av våra motioner under många år. Ungdomarna bör ges ökad makt att själva bestämma över sin fritid och skapa sin egen kultur. Vårt ökade anslag på 120 miljoner skulle enligt vårt förslag användas till kultur för unga i hela landet – av unga, med unga, för unga. Ni vet redan vad vi kallar det, eller hur? KUL-miljoner.

Glädjande nog har regeringen äntligen börjat inse att det behövs extra pengar till barn och unga, för förra året infördes ett treårigt bidrag på 20 miljoner per år i samband med att vi diskuterade de ungdomspolitiska frågorna. Men regeringens pengar är som en droppe i havet. Det märks inte minst när Aktionsgruppen för barnkultur presenterade sin kartläggning av den offentliga barnkulturen i Sverige.

Gruppen har studerat nuläget för barnkultur och tittat på vilken kultur som finns för barn i de offentliga miljöer där barnen befinner sig, i förskolan, skolan och på fritiden. Det offentliga kulturutbudet skiljer sig väldigt mycket åt beroende på var man bor i landet. I Sorsele är det en bibliotekarie som servar 600 barn medan det är 1 100 barn som delar på en bibliotekarie i Nyköping. Där kan du sträcka på dig Gunilla som kommer från Sorsele.

I Hällefors i Västmanland fick Musik- och kulturskolan kosta 4 000 kr per barn, i Ludvika bara 223 kr. Det är siffror som nu är tre år gamla, men det var de senaste som jag kunde få tag i.

Vi vet inte i dag hur det offentliga kulturutbudet för barn ser ut. Vi frågar dem inte heller vad de vill göra. Det är därför viktigt att vi tar reda på om de gillar de kulturarrangemang som erbjuds och låter dem vara delaktiga. Det är just delaktigheten som är så viktig och som vi lyfter när vi talar om våra KUL-miljoner.

Fru talman! Vi i Centerpartiet har i vårt budgetförslag föreslagit att bidrag till regional musikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner ska ökas med 17 miljoner utöver regeringens förslag. Den ökningen vill vi ska användas till att förbättra länsteaternas möjligheter att göra produktioner för mindre spelplatser samt att genomföra turnéer runtom i hela länet. Var och en av länsteaternas skulle med det få en ökad budgetram med 1 miljon kronor var.

Likaså vill vi öka anslaget 28:7 med 15 miljoner. Det anslagsområdet handlar om bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål. Ökningen är avsedd för de fria teatergrupperna, vilka ofta har en besvärlig ekonomisk situation, precis som flera före mig har talat om. De får avsevärt mindre anslag från stat, kommun och landsting än vad institutionsteaternas får. Samtidigt svarar de för nästan hälften av teaterutbudet i Sverige.

Regeringen avsätter väldigt mycket pengar i årets budget till en satsning på arbetsmarknadsåtgärder. Grundtanken är kanske bra, men för mig verkar det mest som lite valpropaganda.

Centerpartiet föreslår i budgetmotionen att det nya anslaget Sysselsättningsåtgärder inom kulturområdet ska minskas med 251,8 miljoner. Vi stöder med andra ord inte regeringens särskilda satsning på 275 miljo-

ner under en tvåårsperiod för sysselsättningskapande åtgärder inom kulturområdet. Enligt regeringens förslag är medlen avsedda att användas till 625 nya tjänster för bland annat vård och tillgängliggörande av föremålssamlingar inom kulturområdet. Centerpartiet anser att denna åtgärd av flera anledningar är ogenomtänkt, och orealistisk framför allt.

Introduceringen av nyanställda kommer att vara enormt resurs- och tidskrävande och därmed ge liten utdelning under den korta tidsperiod som regeringen föreslår. Vi anser däremot att vård och tillgängliggörande av föremålssamlingar är ett långsiktigt arbete som bör genomsyras av ett kvalitetstänkande. Centerpartiet föreslår i stället att 23,2 miljoner kronor satsas permanent för detta ändamål. Då kan det ge långsiktiga jobb och de som jobbar med bevarande av museiföremål kan lära sig jobbet ordentligt och därigenom kan de göra ett gediget jobb för att bevara gamla föremål så att även våra barn och barnbarn kan titta på dem.

Scenkonstnärernas pensionsvillkor har varit en het potatis under flera år. I årets budget kan vi se att regeringen har en vilja att försöka åtgärda detta genom den ökning med 45 miljoner som gjorts för att höja pensionspremier. Dessa miljoner löser dock inte alla problem och därför har vi extra pengar i vårt budgetförslag till tjänstepensionen samt för Pisaavtalet som innebär att dansare och sångare ska kunna pensioneras i 40-årsåldern.

Slutligen, fru talman, vill jag nämna något mer om folkbildningen.

Centerpartiet anser att studieförbunden erbjuder omistliga mötesplatser för det demokratiska samtalet i studiecirklar, kulturarrangemang och föreläsningar. Folkbildningen ska göra det möjligt för män och kvinnor att ändra sin livssituation och skapa ett intresse för att delta i samhällsplaneringen och samhällsutvecklingen.

Folkbildningen spelar också en viktig roll inom den framtida vuxenutbildningen där folkhögskolorna har en betydelsefull roll att fylla i dag när så många elever lämnar skolan utan godkända betyg. Vi anser nämligen att folkhögskolorna har en uppgift att fylla när det gäller det livslånga lärandet. Samtidigt vet vi att nästan hälften av landets folkhögskolor de senaste åren har gått med förlust, och en del av dem kommer antagligen att gå i konkurs om de inte får ökade statsbidrag. Sammantaget föreslår vi därför en ökning av folkbildningsanslaget med 90 miljoner i vårt budgetförslag. Jag hoppas innerligt att den proposition som vi väntar på kommer under våren och att den innehåller mycket pengar till folkbildning.

Det finns många fler områden som jag skulle kunna tala om, bland annat kyrkliga frågor. De frågorna kommer Lars-Ivar Ericson att tala om senare i debatten. Det finns också andra frågor som hyreskostnader, ideella sektorn, idrott och samlingslokaler. Det är många hjärtefrågor som jag inte lyfter fram just nu. Man kan läsa om dem i vår motion i stället.

Jag avslutar med att säga att jag står bakom alla våra reservationer men yrkar bifall bara till reservation 17.

Anf. 120 LARS WEGENDAL (s):

Fru talman! Inledningsvis vill även jag beklaga att kulturministern inte är på plats för att debattera årets kulturbudget. Han har säkert en god förklaring till varför han väljer bort denna debatt. Jag förstår högeralliansens klagan. Det är säkert inte alls lika roligt att debattera frågorna med

en slätstruken person som jag som att debattera med en intellektuellt briljant person som kulturministern. Min vädjan till alliansens företrädare är att försöka sänka sig till den gråa nivå där jag befinner mig så att debatten ändå blir givande för åhörarna.

Fru talman! För oss socialdemokrater är kampen mot arbetslösheten och kampen för en ökad sysselsättning den främsta politiska uppgiften. Den ambitionen går som en röd tråd genom hela budgeten för 2006. Det är en budget som vi socialdemokrater lägger fram i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Kampen handlar också mycket om att medborgarna ska känna delaktighet i samhällsutvecklingen oavsett var man bor, vilken generation man tillhör eller vilken roll man fyller i samhällsutvecklingen. Vi måste hålla ihop hela landet på alla sätt. Alla måste känna delaktighet i samhällsbygget. Alla måste känna att de är en del av helheten och att alla delar är viktiga för helheten. För oss socialdemokrater handlar det om solidaritet i vardagen.

Fru talman! Kultur är en oerhört central del av ett levande och fungerande samhälle och ska därför komma hela samhället till godo. Den socialdemokratiska kulturpolitiken står för tillgänglighet, delaktighet och jämställdhet. Det handlar om en grundläggande demokratisk människosyn som ser till varje medborgares rätt till personlig utveckling. Vi vill se ett brett och mångfaldigt kulturutbud av hög kvalitet till alla medborgare oavsett inkomst, utbildning, bakgrund eller bostadsort.

Kulturens olika uttryck medvetandegör, skänker reflexioner och ger oss en kunskapsmässig och moralisk bas att stå på i oss själva och i våra relationer till varandra. Vi blir klokare och gladare och förhoppningsvis friskare och mer harmoniska människor.

Fru talman! När man läser årets budget inom utgiftsområde 17 kan man konstatera att den övergripande målsättningen i kampen mot arbetslöshet får avtryck även inom detta utgiftsområde. Regeringen gör en stor satsning när det gäller vård av samlingar och föremål. Det är en satsning som omfattar 275 miljoner kronor och ska sysselsätta omkring 650 arbetslösa akademiker. Min övertygelse är att de projekt som denna satsning kommer att innebära kommer att visa på även framtida behov inom sektorn som vi gemensamt måste finna en framtida finansiering till efter 2007.

Det görs många andra viktiga satsningar inom utgiftsområdet i årets budget. Det tillförs 45 miljoner för pensionskostnader för personal vid statligt stödda teater-, dans- och musikinstitutioner och ett löfte om att fortsätta en diskussion om Pisaförordningen och möjligheten till karriärväxling. Jag är övertygad om att regeringen på det här området har en hög ambition att nå fram till rättvisa resultat för de konstnärliga utövarna. Det är inga lätta frågor att lösa, men det är självklart att även kulturutövare ska ha pensioner i nivå med den övriga befolkningen.

Det tillförs 20 miljoner till de fria scenkonsterna för att förbättra villkoren för utövarna inom det området. Teateralliansen erhåller ytterligare 5 miljoner och det anslås 4 miljoner för att lägga grunden till en nyinrättad dansallians. En ny utbildning på högskolenivå vid Danshögskolan inrättas till en kostnad av nära 6 miljoner. Den kostnaden belastar utgiftsområde 16. Den kyrkoantikvariska ersättningen tillförs i år 35 miljoner och är nu uppe i 235 miljoner på sin väg mot 460 miljoner 2009.

Filmpolitiken, som vi ska debattera senare i kväll, tillförs 55 miljoner i enlighet med det filmavtal som staten träffat med parterna på området.

Språkpolitiken och kvinnors organisering, som vi också ska debattera senare i kväll, tillförs 5 miljoner respektive 25 miljoner i enlighet med de propositioner som ligger till grund för kvällens betänkanden.

Idrotten erhåller ytterligare 100 miljoner inom ramen för satsningen Handslaget mellan regeringen och idrottsrörelsen. Vi är därmed uppe i en satsning på 400 miljoner i år utöver de normala anslagen till idrottsrörelsen. Det är en fantastisk satsning som givit avtryck på alla nivåer inom vår största folkrörelse. Det är en satsning som ska utvärderas innan vi går vidare.

Fru talman! Men det finns också kvarstående problem inom kultursektorn som utskottet pekar på i ett tillkännagivande till regeringen. Tillkännagivandet är en upprepning från förra årets budgetbetänkande och handlar om kulturinstitutionernas hyressituation och följsamheten mellan hyresförändringar och anslagsförändringar. Denna situation hoppas utskottet ska förbättras under det kommande året så att inte förändringar av hyror åter upp de medel som till exempel museerna har för sin museala verksamhet och i grunden för att kulturinstitutionerna ska ha en större förutsägbarhet i hyressättningen.

Fru talman! I förra årets kulturbudgetdebatt uttryckte företrädarna för den borgerliga högeralliansen att vi i år skulle få se en tydligare gemensam kulturpolitik från det hållet. Man skulle ta krafttag för att visa på alternativet i svensk politik. Detta är ju i retoriken även de borgerliga partiledarnas framtoning. Aldrig tidigare har borgerligheten varit så samstämmig som nu, säger man. Men när vi nu ser på de faktiska budgetsiffrorna är den borgerliga splittringen total. Jag tycker att det är tråkigt – inte för egen del, naturligtvis, utan mer för väljarnas och kulturutövarnas del. Hur ska de kunna se alternativet i svensk politik när splittringen är så total?

Fru talman! Jag tänker inte lyfta upp alla förslag från den splittrade borgerligheten, men några förtjänar ändå att kommenteras.

Det första är Moderaternas fullkomliga slakt på studieförbundens verksamhet. Jag hoppas att det är av oförstånd man lägger fram ett sådant förslag, men det är det säkert inte. Det kan naturligtvis ligga djupare ideologiska tankar bakom ett sådant förslag, och det skrämmer mig. Att skära bort 300 miljoner från folkbildningen innebär att man också skär bort en tredjedel av samtliga studiecirkel i Askersund, i Kalmar, i Stockholm, i Sundsvall och på alla andra orter där studieförbunden bedriver sin verksamhet. Det innebär att det blir omkring 120 000 färre studiecirkel i Moderaternas Sverige, kanske ännu färre eftersom jag i budgetförslag efter budgetförslag på lokal och regional nivå ser att Moderaterna också där föreslår kraftiga neddragningar på folkbildningen – neddragningar på en verksamhet som betyder så oerhört mycket för vanligt folk, för det lokala kulturlivet och för det livslånga lärandet.

Fru talman! Den andra kommentaren vill jag rikta till Centerpartiet, ett parti med folkrörelsebakgrund som jag tidigare känt att vi haft väldigt mycket gemensamt med. Med Centerns positionering allt längre ut på högerkanten blir dock tyvärr avståndet mellan oss allt större. Jag blir uppriktigt ledsen när jag ser att Centern drar ned insatserna till litteratur och kulturtidskrifter med 36 miljoner – viktiga pengar som bland annat

används till läsfrämjande insatser, ett litteraturpris till Astrid Lindgrens minne och utgivning av En bok för alla. Men jag blir också ledsen när jag ser att Centern säger nej till de 275 miljonerna inom utgiftsområdet för sysselsättningsåtgärder. I stället föreslår man, precis som Birgitta Sellén sade, 23 miljoner i permanent stöd för vården av samlingarna.

Fru talman! Det finns i årets budget väldigt många frågor där vi har en samsyn över partigränserna, men av något skäl är det ju inte dessa frågor vi fokuserar på i debatten. Men det finns som vi hört även partiskiljande frågor, frågor där skiljelinjerna gör det tydligare för medborgaren att välja rätt parti. Jag hade hoppats att högeralliansen hade haft mer av samsyn mellan de ingående partierna. Det hade ytterligare underlättat för medborgarna. Så är dock tyvärr inte fallet, mer än i retoriken. När det gäller faktiska siffror i budgeten står de olika partierna i högeralliansen långt ifrån varandra.

Fru talman! Jag yrkar därmed bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.04 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

8 § (forts.) Kultur, medier, trossamfund och fritid (forts. KrU1)

Anf. 121 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Jag vill bara börja med att säga att jag när jag kritiserade kulturministerns frånvaro i mitt anförande uttryckte uppskattning av Lars Wegendal. Jag tycker att utmaningen i sig är lika stor. Det är bara det att den blir hälften så lång. Vi får inte tillfälle att halstra regeringens politik lika mycket och inte föra fram vår egen. Det handlade om kvantitet och inte om kvalitet. Det var det ena.

Det andra gällde att Lars Wegendal tog upp en hel del saker kring arbetsmarknadsfrågorna. Vi tycker, precis som rubriken i budgetpropositionen lyder, nämligen arbetsmarknadspolitik, att detta borde ha förts över dit. Men på grund av ministerns flexibla förhållande till sanningen ibland avstod vi. Då hade vi ju hamnat på minus totalt sett i kulturbudgeten, och hur ministern hanterar det när det står så har vi andra erfarenheter av.

Men det jag skulle vilja ta upp som frågor är till att börja med Världskulturmuseet och Dramaten.

Vi hörde Rossana Dinamarca tidigare, och det var ett glädjande inlägg hon gjorde. Jag vill höra med Lars Wegendal om du instämmer i det hon sade rätt tydligt, att det här kommer att lösas snart, som jag uppfat-

tade det senast i vårpropositionen. Jag undrar om det är din uppfattning också.

Den andra frågan gäller återigen regionfrågan: Tycker du inte att landstinget i Kronoberg till exempel har möjlighet att självt bestämma vilken inriktning man vill ha för kulturen i Kronoberg? Måste landstinget där vara styrt av statliga direktiv med piska och morot och andra slags direktiv?

Anf. 122 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! För att börja med Världskulturmuseet skriver vi ganska tydligt i betänkandet, tycker jag, att utskottet förutsätter att den kortsiktiga lösningen kommer att presenteras inom rimlig tid. När den presentationen kommer att göras vet jag inte, men jag vet att det sedan budgeten lades fram och sedan reaktionerna kom både från Världskulturmuseets ledning och styrelse har pågått diskussioner med både ledning och styrelse, och de fortgår naturligtvis. Jag är optimistisk och tror att man hittar den kortsiktiga lösningen relativt snart.

Däremot är jag mer bekymrad över den långsiktiga lösningen, för det här handlar egentligen inte bara om Världskulturmuseet utan det handlar om ett antal kulturinstitutioner. Där måste regeringen, i enlighet med det tillkännagivande som vi har, presentera en rimlig lösning så att vi slipper de här diskussionerna varje år.

Detsamma gäller egentligen Dramaten, men Dramaten är jag inte så bekymrad över, akut i varje fall, eftersom man har ett ganska hyggligt eget kapital på Dramaten. Sedan behöver lösningen ändå komma där, men det är inte så farligt.

När det gäller regionfrågan vet Lennart Kollmats att vi har olika uppfattningar i den frågan. Det är en frågeställning som Lennart Kollmats tar upp i varje budgetdebatt. Jag vill bara konstatera att alla nivåer, kommuner, landsting, regioner och stat, har en viktig roll i den kulturpolitiska debatten och verksamheten. Det viktiga är egentligen att man har ett bra samspel mellan de olika nivåerna.

Anf. 123 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Jag uppskattar naturligtvis att vi har fått ett enigt utskott i det tillkännagivande om hyrorna som handlar om den långa sikten. Jag tycker också att det var positivt att höra ditt svar när det gällde Världskulturmuseet. På slutet lade du in Dramaten också.

Sedan är frågan om regeringen anser rimlig tid vara detsamma som kulturutskottet. Vi får se vad rimlig tid är för någonting och få en definition på det.

När det gällde den andra delen konstaterar jag att vi uppenbart har väldigt olika uppfattningar om vad det landstingskommunala självstyret innebär, förmodligen också om det kommunala självstyret.

Ytterligare en fråga gäller det opreciserade – jag höll på att säga omotiverade – sparandet och omprioriteringarna som finns i budgetpropositionen på olika ställen. Jag kan ta trossamfunden som exempel. Där vill vi lägga till 10 miljoner och regeringen vill minska anslaget med 518 000 kr. Därav ligger en del på de här 0,6 rationaliseringsprocenten och en del på omprioriteringar. Man säger liksom inte varför eller hur det här ska gå till.

Tycker Lars Wegendal att det här är en rimlig väg att gå år efter år och att dra så pass mycket pengar, delvis opreciserat och delvis som rationalisering? Finns de möjligheterna? Och när det gäller just trossamfunden, hur menar Lars Wegendal att en minskning av anslaget kan hjälpa behovet av andlig omvårdnad på sjukhusen?

Anf. 124 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! För att återgå till regionfrågan vill jag säga att jag tycker att det är viktigt att vi har en väl utvecklad kultur på regionnivå, landstingsnivå, kommunnivå och statlig nivå. Jag vill inte att vi klåfingrigt ska gå in och tala om vad man ska göra i regionen.

Jag konstaterar att Folkpartiet lägger 1 miljon till Momsteatern, via Riksteatern förvisso, men det är ändå en verksamhet som har bedrivits ett tjugotal år och som man borde kunna stötta från regionens sida, enligt min uppfattning.

När det gäller besparingarna tror jag att Lennart Kollmats själv nämnde 52,2 miljoner eller något sådant i omprioriteringar. Jag tycker inte att det är orimligt att man gör omprioriteringar i en budget. Har vi läst de kulturpolitiska motionerna från oppositionen har vi sett att det är våldsamma omprioriteringar som ni står för. 50 miljoner på en budget på 9 587 miljoner tycker jag inte är mycket om man så att säga vill göra en omprioritering för att föra en viss politik. Jag tycker att det är rimligt, ja.

Anf. 125 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Jag tänkte också helt kort få säga att jag visst uppskattar att debattera med Lars Wegendal. Det är därför jag står här just nu. Det betyder inte att det ena utesluter det andra när det gäller att få ha kulturministern med i debatten. Det är ändå skillnad att ha regeringen här i och med att det är den som lägger fram budgeten. Det ena utesluter inte det andra utan det är två viktiga parter att debattera med eller mot, hur man nu vill se det.

Jag ska ändå inte släppa frågan om hyressättningen av ändamålsfastigheter därför att det är några oklarheter för mig fortfarande.

Herr talman! Jag kan börja med att säga att det är bra att det finns ett tillkännagivande i utskottsbetänkandet. Det tycker jag är bra. Utskottet har gjort en genomgripande analys av systemet och också kunnat konstatera en rad brister. Det konstaterandet har vi gjort gemensamt. Men det som bekymrar mig något är att det här inte är första gången det här tillkännagivandet görs utan det är andra gången som utskottet gör ett sådant här tillkännagivande, men ingenting har hänt.

Det har gjorts en utredning. Det är två år sedan den presenterade sitt resultat, och ingenting har hänt.

Då kommer regeringen och Socialdemokraterna med det som vi känner igen. Det blir liksom lite kortsiktiga lösningar och det blir nästan brandkårsuttryckningar. Varför tar det en sådan tid och varför accepterar regeringen inte ett tillkännagivande från riksdagen som man har att leva upp till? Det gör att myndigheter hamnar i krissituationer och måste ropa tillräckligt högt för att något ska ske. Det är inte bra för kulturen.

Anf. 126 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Jag är tacksam för att Gunilla Tjernberg verkligen vill debattera med mig. Det är naturligtvis en ära för mig. Jag läste i Värnamo Nyheter att Gunilla Tjernberg är alliansens kulturministerkandidat. Så presenterades hon. Det gör mig naturligtvis stolt att få debattera med Gunilla Tjernberg.

När det gäller hyresfrågorna gjorde vi ett tillkännagivande förra året i tre punkter. Två av de punkterna anser ett enigt utskott att vi har fått expedierade, så visst har det hänt någonting. Det måste även Gunilla Tjernberg hålla med om.

Däremot är inte den första delen i tillkännagivandet expedierad, och den återkommer vi till nu. Jag tycker att det är ett bekymmer. Jag är övertygad om att det är en komplicerad fråga att lösa, så det är väl det som gör att den tar ganska lång tid att lösa. Men jag hoppas att det tillkännagivande vi gör, eller om vi fattar beslut i morgon, kommer att få effekter och att vi får en lösning på problemet, för det är bekymmersamt för kulturinstitutionerna att inte veta från år till år hur följsamheten mellan hyressättningen och anslagens upp- eller nedräkningar kommer att se ut. Jag vill inte att hyreshöjningar och anslagssänkningar ska innebära att man måste ta pengar från verksamheten för att klara hyreskostnaden. Det är ingen bra lösning.

Anf. 127 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Lars Wegendal och jag delar oron över den långsiktiga lösningen och möjligheten att få ordning på hyresättningen när det gäller ändamålsfastigheter. Det är den långsiktiga lösningen som måste till så att vi slipper de kortsiktiga lösningar som i dag är på alltför många kulturområden.

Sedan måste jag väl få säga så här efter våra gruppmöten att vi nog är många som är kulturministerkandidater, så det var trevligt att jag också kunde få vara det.

Jag ska också ta upp frågan om den kyrkoantikvariska ersättningen. Jag är väldigt intresserad av att få höra av Lars Wegendal på vilket sätt regeringen har tryggt den här frågan och fått den i hamn utifrån kyrkans perspektiv genom att dra undan 15 miljoner kronor som fanns i ett avtal där man sannolikt redan har lagt in hur pengarna ska användas. Hur har regeringen tryggt den frågan? Vilka åtgärder har regeringen tagit fram – eller har Socialdemokraterna tagit fram får jag nu fråga – för att inte kyrkan fullständigt ska hamna i situationen att man inte klarar av det uppdrag man är ålagd?

Anf. 128 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Motionen om den kyrkoantikvariatiska ersättningen är den enda motion där alliansen har kunnat enas om samma summa i budgeten, de 15 miljonerna av 9 587 miljoner. Det är alltså den enda motion där de föreslagna anslagen stämmer överens mellan partierna. Sedan har ni en massa andra motioner, men de är mer inriktningsmotioner. Det här är lite intressant med anledning av vad som tidigare har sagts om att alliansen är så enig.

När det gäller de 15 miljonerna så är de ett lån i år som ska återbetalas under de tre kommande åren inom ramen för det avtal som regeringen

har slutit med kyrkan. Det innebär att man lägger på 5 miljoner kronor varje år under tre år. För att se storleksordningen på det hela tycker jag att det är av intresse att när vi kommer fram till 2009 handlar det om att staten har givit kyrkan ett bidrag på ungefär 2 000 miljoner kronor sammantaget. Jag ser faktiskt inte de 15 miljonerna som en sådan katastrof.

Vad vi däremot borde diskutera, och som jag hoppas att regeringen kommer att ta upp en diskussion om, är vad som händer därefter. Där har vi naturligtvis ett problem och måste hitta en god lösning så att alla de värdefulla kulturlokaler som finns inom kyrkans hägn kan bevaras för framtiden.

Anf. 129 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Jag ska inte förlänga debatten om kostnaderna. Jag vill bara tala om för Lars Wegendal att det fanns ett förslag som han kunde stödja där det fanns pengar för detta. Men vi kan konstatera att i vanlig ordning året före ett valår räknar Socialdemokraterna med att det löser sig. Trots att ni redan inför föregående val sade att det borde lösa sig, har det inte löst sig. Men enligt Lars Wegendal kommer det att lösa sig nu när det är valår, så vi känner igen den gamla vanliga retoriken om detta.

Jag skulle vilja fråga Lars Wegendal om två saker. Från Moderaterna gör vi en skolsatsning. Varför får vi inte stöd för den? Tycker inte Lars Wegendal att det är viktigt att man får uppleva levande kultur ute i de olika delarna av landet?

Det andra är att vi gör en stor satsning på Dramaten och Operan. Jag hade förväntat mig att vi skulle få stöd från Socialdemokraterna också i denna fråga, men så var icke fallet.

Däremot hade jag förväntat mig att få kritik för att Moderaterna minskar anslaget med 300 miljoner kronor till studieförbunden. Det är i stort sett 10 % av budgeten, och Lars Wegendal gör ett stort nummer av detta.

Jag har försett mig med ABF Stockholms katalog över de olika kurser som man har inom studieförbundet. Jag ska bara be att få upp läsa upp några för Lars Wegendal: Akvarellmålning, Dekorationsmålning, Fusing och slumpning, Ikonmålning 24 timmar, Blomsterarrangemang, Halmslöjdsdag, Sy Emmadockan – inom parentes står det ej statsbidrag – Lär dig sy underkläder, och jag kan fortsätta med att räkna upp Irländsk dans och Salsa. Är det den här typen av kurser som Lars Wegendal slår vakt om att det ska vara statsbidrag för? Från moderat sida säger vi att de kurser som är utvecklande och lärande vill vi ge statsbidrag, men vi tycker att detta är fritidskurser som man faktiskt själv kan betala. Har Lars Wegendal en annan uppfattning än vår i denna fråga? Ska vi ha statsbidrag för den här typen av kurser?

Anf. 130 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Jag kan svara klart och entydigt ja.

Moderaterna väljer alltså att dra ned på folkbildningen med 300 miljoner kronor. Man ser till att samtliga studieförbund får minska utbudet av studiecirklar till de två tredjedelar som man har kvar. Vi tycker att det är oerhört fientligt mot folkbildningen. Det är naturligtvis en ideologisk fråga.

I stället väljer Moderaterna att satsa på brandsäkerhet på museer och på Malmöoperan och Göteborgsoperan. Det är klart att de kan säkerligen också behöva stöd. Men vår prioritering är en annan än Moderaternas, och det är jag väldigt glad över. Jag hoppas och tror att Centern orkar stå emot Moderaterna när det så småningom blir diskussioner om att försöka jämka ihop det här.

Kulturella skolsatsningar – ja, jag tycker att det är intressant. Den här idén har ni ju stulit från Norge. Det var en borgerlig regering i Norge som sjösatte detta. Den socialdemokratiska regeringen som har tagit över i Norge har också anammat denna idé, och det tycker jag är bra.

Jag lovar att jag ska lära mig mer om detta för att se hur vi kan gå vidare med våra satsningar. Vi har i dag ganska hyggliga satsningar på barnkultur, bland annat via Allmänna arvsfonden men också via Kultur i skolan som vi nu ska utvärdera. Arbetsgruppen har arbetat fram ett förslag som ska läggas fram i mars månad, tror jag att det är. Utifrån det ska vi diskutera hur vi ska stötta barnkulturen i vårt land. Om vi sedan hamnar i en exakt likadan modell som Moderaterna gör är jag inte säker på eftersom den är ganska centralstyrd. Men vi får se var vi hamnar. Och jag tror mycket på att satsa på barnkultur.

Anf. 131 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Det var ju ett positivt inslag i debatten – att Lars Wegendal är villig att ta till sig vår skolsatsning. Den kommer mycket riktigt från Norge från början, men den behöver ju inte vara fel för det. Man kan faktiskt lära sig även av sina grannländer.

När det gäller satsningen på Dramaten, på Operan, på skolverksamhet och på kulturlokaler så vill jag säga tydligt och klart att för oss så är det viktigare än att satsa på att man ska lära sig att sy sina underkläder. Det är en av de kurser som ABF går ut med i årets katalog. En annan kurs är Lär dig laga fisknät. Det är i och för sig viktigt. För mig som bor på Bohuskusten är det viktigt att folk lär sig att laga sina fisknät när de har fått sin fångst. Men inte tycker jag att det är det mest statsbidragsberättigade som vi kan ha!

Det var intressant att höra Lars Wegendal säga att det är viktigare att göra satsningar på att laga fisknät än att ge pengar till Dramaten, Göteborgsoperan och så vidare. Detta är en intressant kulturskillnad mellan moderater och socialdemokrater, och jag är förvånad över att det här är de prioriteringar som Socialdemokraterna gör.

Eftersom det otroliga har inträffat att Moderaterna har satsat mer pengar på kulturen än socialdemokraterna så kommer vi att få höra detta i studiebidragsdebatten i hela valrörelsen. Därför vill jag göra klart att vi inte vill slakta några folkrörelser. Vi tar bort 300 miljoner av 2,7 miljarder, det vill säga att vi tar bort ca 10 %, och det tar vi bort från de kurser som jag har nämnt under debatten. Jag tycker att vi kan göra det med gott samvete. Jag ser nämligen inte dessa kurser som statsbidragsberättigade.

Anf. 132 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med det som uppmärksammades i Kent Olssons inledningsanförande: Moderaterna satsar 250 miljoner mer än Socialdemokraterna på kultur. Vi har en fantastisk redovisning från utskottskansliet över vad de olika partierna står för. Det står stora röda siffror för

Moderaterna; det står minus 15 miljoner i förhållande till regeringens satsning. Jag tror att Kent Olsson borde gå en matematikkurs på ett studieförbund. Det skulle nog kunna ge bättre siffror framöver.

När det gäller satsningen på folkbildningen drar ni ned en tredjedel av studiecirklarna. Det här är en folkrörelse. Det brukar vi debattera när det gäller idrotten. Där ska vi bara ange syftet och målen, och folkrörelsen själv ska styra sin verksamhet. Här gör ni något helt annat; här går ni in och petar.

Men det är nog som jag säger – det här handlar om ideologi från Moderaternas sida. Ni vill dra ned på detta. Ni vill lägga ned Arbetets museum helt och hållet, för det är ingenting som ni tycker ska ha statsbidrag. Ni vill ta bort den fria entrén för vuxna människor. Jag tycker att det här är anmärkningsvärda neddragningar.

Anf. 133 BIRGITTA SELÉN (c) replik:

Herr talman! Lars Wegendal var blygsam i inledningen till sitt anförande. Jag tycker att han är så pass intellektuell och briljant att jag är övertygad om att han kommer att framföra till kulturministern vad vi debatterar här i dag.

Jag vill ställa en fråga till Lars Wegendal som handlar om satsningen på museiarbetstillfällena med 275 miljoner. Från Centerpartiets håll satsar vi bara en tiondel. Anledningen är att vi, precis som Lars Wegendal, tror att man kommer att behöva arbeta mycket med att restaurera föremål. Här görs det bara en satsning på två år. Folk ska då först få information om hur detta går till eftersom det inte är världens enklaste sak att sätta sig och reparera föremål.

Vi vill ha en kontinuitet. Vi vill satsa på kvalitet för att vi ska få duktiga och kunniga personer som reparerar föremålen. Men det låter som om Socialdemokraterna i stället har kvantitet som det viktiga. Under de här åren, nu när det är valår, vill man kunna komma och säga: Här har vi satt folk i arbete! Jag undrar hur Lars Wegendal ser på det här med kvaliteten jämfört med kvantiteten.

Anf. 134 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Jag ser det så att kvantitet och kvalitet kan gå hand i hand. Här handlar det om 650 akademiker som ska få en möjlighet att gå ut och göra ett värdefullt arbete för att vårda samlingar. Man har satt frågetecknen för hur lång tid det tar innan det här kommer i gång. Min förhoppning är att det kommer i gång ungefär lika snabbt som det går att anställa fast anställd personal, såsom Birgitta Sellén vill ordna det för de här 23 ½ miljonerna. Det kommer ett ansökningstillfälle i februari månad, och då kommer man direkt att kunna gå ut och jobba med de här frågorna.

Det som man möjligtvis kan sätta frågetecknen för är vad som händer efter de här två åren. Vi förde en diskussion i utskottet om detta när statssekreteraren var där och redogjorde för regeringens budget. Han uttryckte det som så att han inte skulle bli förvånad om de projekt och verksamheter som man nu drar i gång också kommer att alstra behov av nya satsningar efter 2007. Jag tror också det, och jag nämnde i mitt inledningsanförande att man får vara uppmärksam så att man tar till vara

alla de goda exempel som man nu drar i gång. På så sätt kan det bli en långsiktig satsning. Jag tror att det går att lösa.

Prot. 2005/06:45
6 december

Anf. 135 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Den som lever får se. Det är klart att det är bra att 650 akademiker kan få arbete, men de vill ju ha arbete under längre tid än två år. Vi får se vad som händer efter de två åren. Det är det som jag känner så stor oro för. Det är inte bara inom museivärlden som regeringen nu har satsat på ett jättejobbpaket. Jag har väldigt svårt att se och tro att alla de här tillfälliga jobben kommer att skapa fasta arbeten.

Jag kanske också ska nämna en annan fråga lite grann. Även om det är jag som ska ställa frågor så kan jag vara bussig och svara på en fråga som Lars Wegendal ställde till mig i anförandet angående litteratur. Anledningarna till att vi har valt att dra ned på pengarna till det är flera. För det första handlar det om En bok för alla, och det är vuxenlitteraturen – inte barnlitteraturen. Motiven är bland annat att vi sänkte bokmomsen. Det gör att vi tycker att vi någonstans måste hitta pengar till alla de ungdomssatsningar som vi har, till exempel. Det är en sak.

Vi har under flera år hört om tidskrifternas ekonomiska problem, inte minst vad gäller portot. Portokostnaden är oerhört hög för tidskrifterna. Samtidigt ser vi att utvecklingen här i landet går mer och mer i riktning mot att man tar emot tidskrifter på Internet. Vi jobbar för att vi ska få bredband utbyggt i hela landet, även till samlingslokaler till exempel. Vi tror att vi kommer att få se mer av tidskrifter på Internet, och därmed sparar vi pengar också där.

Anf. 136 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Det var jättebra att Birgitta Sellén försökte redogöra lite grann för besparingen på 36 miljoner. 36 miljoner – och den besparingen förklaras med att man försöker dra in vuxendelen av En bok för alla i motionen. En bok för alla får, om jag inte minns fel, 10,2 miljoner totalt. Då är det lite mer som man vill göra på det anslaget.

Jag tycker att det låter för våldsamt att göra en neddragning på i storleksordningen 26 miljoner på det anslaget. Jag är rädd för att det kan hämma mycket av den läsfrämjande verksamhet som man bedriver inom olika verksamheter och som finansieras av det här anslaget.

Jag tycker att det är lite tråkigt att man angriper En bok för alla. Utgivningen av litteratur är ju en sak, men i det konceptet finns det också mycket annat. Bland annat finns projektet Läs för mig pappa! Det är ett fantastiskt projekt, där man försöker finna nya grupper som sätter i gång att läsa. Det är grupper som vi annars inte når och som aldrig själva går och köper böcker. Hur billiga dessa böcker än är i Pressbyrå eller i bokhandeln köper man dem inte. Här kan man komma in i projekt och verkligen utveckla läsandet både för sig själv som vuxen pappa och för sina barn. Jag tycker att det är en bra verksamhet som En bok för alla bedriver.

Anf. 137 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Innan jag släpper in någon ny talare vill jag bara tala om att vi har drygt fyra timmar anmäld talartid kvar i kväll. Jag är fullt medveten om att kulturutskottet bara har börjat med sina ärenden, men andra utskott

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

har varit före i dag. I går tog det ungefär dubbelt så lång tid jämfört med den anmälda talartiden att slutföra debatten.

Det som vi inte kommer att hinna med i kväll kommer i morgon att läggas efter morgondagens ärenden. Och det är drygt fem timmar anmäld talartid då. Dessutom är det allmän debattimme i början av debatten. I bästa fall kan överblivna ärenden från i kväll debatteras tidigast vid 18-tiden i morgon, men det kan bli senare. Jag vill bara att ni ska vara medvetna om det.

Anf. 138 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Herr talman! Jag kan kanske vädja om att ledamöterna avstår från repliker, så har vi löst en del av detta. Jag kanske inte heller kommer att utnyttja hela min talartid vare sig nu eller senare.

En grundtanke i den gröna ideologin är att ge varje människa möjlighet att utveckla sina förmågor och att få uttrycka sig fritt. För Miljöpartiet de gröna är ett rikt och mångfasetterat kulturliv nyckeln till mänsklig livskraft. Därför är kultur något som alla måste ha rätt till.

Barn och ungdomar formas utifrån vad som samhället anser vara viktigt. Vi vill därför tydligt och klart visa att kultur i alla dess former är något som samhället prioriterar.

Men kultur är inte bara en kraft i sig själv. Kultur kan också fungera som motkraft. Inte minst är kultur den motvikt som behövs i en tid när så mycket kretsar kring det materiella – arbetsliv, karriär och ekonomi.

Möjligheten att leva ett rikt och aktivt liv, oavsett om man låter sig fyllas av intryck genom att se en teateruppsättning eller om man själv står för uttrycket genom att sjunga i en kör, ger oss människor den energi som behövs för att vardagen inte ska riskera att reduceras till ett flöde av måsten.

De gröna ser satsningar på kultur som förebyggande investeringar för att motverka olika samhällsproblem som social utslagning och medicinska problem. Vi anser att det åvilar den offentliga sektorn – kommun, landsting och stat – att ta ansvaret för att alla har tillgång till kultur, oavsett ålder, ekonomi och utbildningsnivå. Samhällets utveckling har många fler pusselbitar än nya vägar, fler dagis och ett starkt lokalt näringsliv. Kulturen ur alla sina mångfasetterade aspekter har en viktig plats att fylla för att nå målen om ett levande samhälle som är tillgängligt för alla.

De tydliga avtryck som vi har gjort i samband med nästa års budget vill jag gärna redogöra för här i dag. Miljöpartiet fick i budgetförhandlingarna igenom sina krav på ökade anslag till teatergrupper och skådespelare med osäkra anställningsförhållanden. Stödet till Teateralliansen utökas för att fler kulturarbetare inom teaterns områden verkligen ska kunna försörja sig på sitt yrke.

Teateralliansen är ett bolag som ger kvalificerade yrkesverksamma skådespelare en sorts grundanställning när de befinner sig mellan andra jobb. Bolaget som också sysslar med artistförmedling och vidareutbildning har utvecklat en anställningsform som ger skådespelare en plattform när de befinner sig mellan anställningar. Och nu får Teateralliansen ett utökat stöd med 5 miljoner kronor årligen. En liknande allians kommer att bildas för dansare.

De fria teater-, dans- och musikgrupperna får också ett utökat stöd med 8 miljoner kronor per år, vilket är viktigt för bredden och djupet inom svenskt kulturutbud.

De gröna fick även igenom sina krav när det gäller Åjtte fjäll- och samemuseum i budgetförhandlingarna. Åjtte fjäll- och samemuseum i Jokkmokk är ett huvudmuseum för den samiska kulturen, ett specialmuseum för fjällkedjans natur och kultur och dessutom ett informationscentrum för fjällturister.

En utvärdering ska nu göras om museet ska kunna utses till ett ansvars- eller centralmuseum, det vill säga att ha som extra uppdrag att bedriva forskning, samarbeta med regionala museer och bistå dem med information, service och depositioner.

Eftersom Åjtte i praktiken fungerar som ett centralmuseum för samisk kultur, menar jag att det också bör tillhöra de statliga ansvarsmuseerna, vilket i så fall skulle ge Åjtte samma status som exempelvis Moderna museet, Nordiska museet och Naturhistoriska riksmuseet.

På sikt vill vi naturligtvis också att samlingarna av samisk kulturhistoria flyttas från andra museer till Åjtte. Men i och med budgetuppgörelsen har vi ändå tagit ett första steg. Fler lär väl följa.

Nu tänkte jag gå över till en annan del inom kulturområdet.

Inköp av konst till offentliga platser är en angelägen investering för att ge människor vackra och stimulerande miljöer. Miljöpartiet vill framhålla vikten av ett stort medborgarinflytande i valet av den offentliga miljöns estetiska utformning. Det handlar helt enkelt om de människor, inklusive barnen, som kommer att vistas i dessa miljöer och som också ska kunna vara delaktiga i valet av konst. En sådan demokratisk process ger också möjlighet till ett bredare och mer opartiskt urvalsförfarande än vad som är fallet i dag.

Statens konstråd har till uppgift att förvärva god samtidskonst till statens byggnader och andra lokaler för statlig verksamhet. Man ska också medverka till att konst tillförs även andra gemensamma miljöer och sprida kunskap om konstens betydelse för en god samhällsmiljö.

Statens konstråd är därigenom en av de viktigaste konstbeställarna i landet. Kritik har dock riktats mot det sätt på vilket Statens konstråd genomför sitt uppdrag. Kritiken fick till följd att riksdagen begärde att regeringen skulle göra en översyn av Konstrådets verksamhet. Regeringen har därför gett Statskontoret i uppdrag att göra en sådan översyn.

I Statskontorets rapport riktas kritik mot bland annat upphandlingen av konsten och brukarinflytandet. Denna kritik bekräftar vad som tidigare har lyfts fram i olika sammanhang.

Mot bakgrund av Statskontorets mycket omfattande kritik är det anmärkningsvärt att regeringens enda kommentar i budgetpropositionen till denna översyn är att den *inte* bör leda till någon åtgärd angående Konstrådets uppdrag.

Jag menar tvärtom att regeringen måste återkomma till riksdagen med information om resultatet av utvärderingen av Statens konstråd samt lämna förslag till förändringar av Konstrådets organisation och uppgift.

Miljöpartiet och reservanterna föreslår att riksdagen gör ett tillkännagivande om detta och alltså säger till dem på skarpen.

Med anledning av att Miljöpartiet inte är representerat med ordinarie ledamot i kulturutskottet och därmed inte har möjlighet att få vår inställ-

ning synliggjord i betänkandet via reservationer, yrkar jag bifall till reservation 10 avseende just verksamheten vid Statens konstråd. Reservationen borde rimligtvis ha inneburit att man tillstyrkte även Miljöpartiets motion. Men de borgerliga kanske inte vågade uttrycka offentligt att de tycker som de gröna, eller inte såg detta vid det tillfället. Vi har nämligen likalydande åsikter i de motioner som finns, där vi också har ett yrkande.

Självklart står jag bakom yrkande 42 i motion Kr382, men för tids vinning yrkar jag bifall enbart till nämnda förslag.

Anf. 139 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är så roligt att Miljöpartiet har någon med i debatten. Därför kan jag inte låta bli att begära replik. Centerpartiet har nämligen haft ett väldigt bra samarbete just med Miljöpartiet under den förra mandatperioden, inte minst när det gäller samekonsten som Mikael Johansson talade om och möjligheten att visa konsten så nära fyndplatsen och brukarplatsen som möjligt. Jag kan tala om att Leif Pagrotsky i en interpellationsdebatt i våras sade att han hade samma åsikt. Därför vill jag passa på att säga till Mikael Johansson att påverka kulturministern.

Jag har en fråga. Det är väldigt glädjande att ni också har engagerat er i Svenska kyrkan, även om du inte lyfte fram det i det här anförandet. Ni ställde också upp i kyrkovalet och kom in i kyrkomötet, som motsvarar vår riksdag.

Det skulle vara intressant att få veta vilken inställning Miljöpartiet har till den kyrkoantikvariska ersättningen. Anser Mikael Johansson att det är rimligt att regeringen inte håller ingångna avtal i fråga om den och utan förvarning plockar bort 15 miljoner kronor, pengar som Svenska kyrkan så väl behöver? Och vad anser Mikael Johansson om regeringens ovillighet att ge besked om vad som kommer att hända med den kyrkoantikvariska ersättningen efter 2009? Är det inte rimligt att kyrkan får besked om förutsättningarna för att bevara alla de kulturarv som våra kyrkor faktiskt utgör?

Anf. 140 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Herr talman! Kulturministern har efterfrågats här i dag. Jag kan ju inte ersätta honom, men är i alla fall *ett* tillskott i den här debatten. Också jag hade väl kunnat tänka mig att Leif kunde vara här. I och för sig är det bra att han har uttryckt att Åjtte skulle kunna få ha sina samlingar på plats och således kunna visa dem på plats.

Vad gäller den sänkta ersättningen, de 15 miljonerna, har min inställning varit att jag har litat på regeringens bedömning och att de har pratat, i det här fallet med Kyrkan, om möjligheterna. Det har jag satt min tillit till; jag kan ju inte överblicka alla saker som regeringen gör, eller bör göra, i samband med budgetförhandlingarna.

Det har inte kommit någon bra förklaring i budgetpropositionen – det kan jag hålla med om. Jag hade kanske väntat mig en lite tydligare förklaring. Det är till och med så att vi redan i höstas hade en diskussion. Då var frågan uppe, men inte ens då förklarades det ordentligt vilka effekter det här skulle få eller inte få på verksamheten. Lars Wegendal noterade säkert också att kulturministern inte svarade ordentligt på frågan.

Jag får nog säga att det känns lite oroväckande att det inte har kunnat föras en argumentation om omfattningen och påverkan och om vilken uppgörelse som finns liksom om att detta skulle ha redovisats antingen nu eller också tidigare i budgetpropositionen.

Anf. 141 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! När det gäller samekonsten var det inte specifikt Åjtte vi talade om. Över huvud taget gällde det att man bör visa fornfynd och andra saker så nära fyndplatsen som möjligt därför att det historiskt är väldigt rätt att göra det. Det var rent generellt vi talade om det här. Det borde finnas möjligheter i alla fall för Mikael Johansson – med tanke på att ni samarbetar – att påverka Leif Pagrotsky ytterligare så att det kanske kommer ett positivt svar.

Om inte annat finns det möjligheter att till våren när frågan kommer upp vara med och stödja den reservation som vi från alliansen kommer att ha. Vi har haft en reservation förut om det här. Det var väldigt nära att vi fick genomslag för den reservationen.

En annan reservation, som Miljöpartiet kan stödja redan i morgon bitti kl. 9, handlar just om det kyrkoantikvariska anslaget. Eftersom Mikael är lite tveksam här och inte litar på regeringen finns det ju en möjlighet till förändring i morgon bitti.

Anf. 142 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Herr talman! Eftersom det rör pengar och vi har en överenskommelse ska alla tre parterna – Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och vi – stå för det. Jag hade därför inte tänkt hoppa på nämnda reservation, för då måste vi göra indragningar någon annanstans.

Jag har nog svårt att se att vi skulle kunna hitta motalternativ med tanke på tidigare debatt från de borgerliga företrädarna. Där har det ju varit lite olika besparingar hit och dit på olika områden, så en enighet om vad vi i stället skulle spara in på är det nog svårt att hitta så här på kvällskvisten.

Jag hoppas alltså på att få se en förklaring från regeringen under den närmaste tiden och att jag kan känna mig nöjd med den.

Anf. 143 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Herr talman! Också jag vill tacka dig, Gunilla Tjernberg, för att du i ditt anförande tog upp situationen för Riksantikvarieämbetet och Riksutställningar och deras flytt till Gotland. Jag kan instämma i allt du säger. Det där kommer vi säkert att få höra mer om, inte minst efter fackets uträkning – den här flytten kommer att kosta 1 miljon kronor per jobb. Vi får väl se hur många som sedan följer med.

Jag tänkte ta upp en del museifrågor innan jag kommer in på bland annat folkbildningen.

Under flera år har vi haft diskussioner om de statliga museer som under en lång tid har larmat om besynnerliga och oklara hyreskostnader. Frågan var inte ny ens i slutet av 1990-talet. Det var ju därför utredningen tillsattes. En proposition väntar vi fortfarande på.

Vi har haft en del uppvaktningar av alla möjliga parter, skulle jag vilja säga, i utskottet. Men ingen har väl blivit särskilt mycket klokare.

Det är bra, herr talman, att utskottet nu gör det här tillkännagivandet – även om det råkar vara andra gången – och kräver en snabb lösning.

Förvisso är situationen komplicerad; i alla fall har den blivit det. För mig är det en gåta att departementet inte kan kommunicera. Ärendet bereds, heter det. Det räcker inte! Vad är det för ansvarsfull kulturpolitik?

De fackliga organisationerna inom myndigheten Statens museer för världskultur, som också har besökt oss i utskottet, aviserade för en tid sedan att de ämnar starta en kampanj för att förmå besökarna att lägga en tia när de går ut från museet.

Anledningen är, enligt det pressmeddelande som fackförbunden har skickat ut, att fri-entré-reformen tillsammans med minskade statliga anslag innebär en stor risk för att något av museerna måste läggas ned. De tror dock att det går att få ihop 6 miljoner kronor om varje besökare gör på nämnda vis.

Därför skulle jag också vilja säga att vi moderater – ja, vill jag lova, hela alliansen – är väldigt oroad för framtiden. I regeringsdeklarationen sade statsministern nämligen att nu vill regeringen gärna se bildandet av ett formmuseum och ett Nobelmuseum. Jag säger precis som statsministern, nämligen att det givetvis går att försvara att bilda sådana här museer. Men vad blir det för innehåll i de museerna? Blir det bara väggar och montrar? Och kommer det att finnas pengar till verksamheten? Man har ju inte resurser ens till att driva de museer vi i dag har.

Jag kan ta ytterligare några exempel.

Thielska galleriet på Djurgården är en statlig donation – det är alltså ett statligt ansvar – från 1920-talet. Museet har nu begärt ett tilläggsanslag på en halv miljon kronor för att klara höjda hyreskostnader efter Statens fastighetsverks försenade renoveringar. Man kräver nämligen marknadshyror. Känns detta igen? Jag skulle tro det.

Efter flera uppmärksammade stölder har Thielska galleriet fått ökad vakthållning. Inte heller det har man fått någon kompensation för.

Även Millesgården – en annan donation till staten, som därmed har ansvaret för att förvalta och bevara museet – har omfattande renoveringsbehov och ett underskott på 3 ½ miljon kronor. Pengarna till löner räcker det första kvartalet. Ni ska veta att de ligger på när det gäller sponsringsverksamhet!

Dessutom finns det sedan ett par år tillbaka vakanser i styrelsen. Inte heller det har departementet gjort något åt. Det processas, heter det när man ställer en fråga.

Kyrkans brist på pengar har vi talat om – de 15 miljonerna till den kyrkoantikvariska ersättningen. Visste ni att Kyrkan är Sveriges största konsertarrangör? Så är det faktiskt. De bristande resurserna kommer också att påverka musikutbudet i Kyrkan och även renoveringen av kyrkorglarna. Det finns 3 000 kyrkorglar i Sverige.

Det här sveket kommer, skulle jag vilja säga, kanske också att drabba musiken och då på ett sätt som vi kanske inte hade tänkt oss.

När det handlar om folkbildningen står det i Göran Perssons regeringsförklaring:

”Tänk vilken kraft som ligger i alla dessa möten mellan människor, i allt detta utbyte av erfarenheter, i all den strävan efter kunskap. Tänk

vilken kraft för vår kunskapsnation som folkbildningen representerar. Tänk vilken kraft för vår demokrati.”

Ja, det kan man i och för sig säga. Det är högtidliga ord och låter bra. Men man kan inte göra allt, i alla fall inte om man vill ta ansvar och undvika framtida kriser. Det är därför som vi moderater har gjort de prioriteringar vi gjort.

Sedan har vi detta med kurser i svenska för invandrare, dans och teater för barn, Europas idéhistoria, studiecirklar mot rasism. Ge gärna bidrag till detta!

Flera talare har pratat om de olika kursprogrammen. Kent Olsson läste högt ur material från ABF. Jag kan fortsätta med det. Men på vilket sätt stärks demokratin enligt Göran Perssons regeringsförklaring av att jag på datorn lär mig göra mina egna inbjudningskort, att jag lär mig laga vegetarisk mat, att jag går en kurs i trädbeskrivning, att jag syr mina egna badkläder och trosor eller att jag lär mig bugga?

Vuxenskolan erbjuder kurser i hur man gör sin egen hudkräm och badschampo, i gardinsömnad och i orientalisk dans. Det finns väldigt mycket av sådana kurser.

Men någonstans ska det här betalas. Det är andra människor som ska betala. Andra får jobba mer och ta av sin fritid för att somliga, som mycket väl kan betala dessa hobbykurser själva, ska kunna göra allt detta.

Vi menar inte att folkbildningen ska avskaffas. Men det finns väldigt mycket som är folkbildning. Dit hör biblioteken. Dit hör komvux. Dit hör utställningar på museer. Det handlar inte bara om kurserna på studieförbunden.

Anf. 144 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik, men när Lena Adelsohn Liljeroth kom in på att folk mycket väl kan betala för kurserna själva tyckte jag att det var läge att gå in.

En minskning av folkbildningsanslaget på studieförbundssidan, vilket ni föreslår, innebär att drygt en tredjedel av alla studiecirklar försvinner i Moderaternas Sverige. Det innebär att alla studiecirklar i Stockholm, Västra Götaland och Östergötland kommer att försvinna. Det är ungefär den storleksordning det handlar om. Det handlar om gigantiska summor för studiecirklar.

Vad vi tycker är att vi ger en summa till den folkrörelse som studieförbunden är, och sedan är det de själva som utifrån sina avvägningar avgör vilka studiecirklar som ska genomföras.

Vår uppfattning är att människor ska kunna delta i den här typen av verksamhet utan att det bara är de som har de tjocka plånböckerna som ska kunna delta. Det är en viktig princip för oss att det ska vara möjligt för alla människor att delta. Vi vet att ett första steg kan vara att knyta fisknät, som någon sade, eller göra något av det som Lena tog upp själv. Det kan vara ett stort steg för en människa att gå in i sådan verksamhet, som sedan kan utvecklas till något oerhört mycket mer. Väldigt många av de människor som går på studiecirklar går vidare till komvuxstudier eller till folkhögskolor och sedan vidare i sin utbildning. Det är det vi vill stimulera.

Prot. 2005/06:45
6 december

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

Anf. 145 LENA ADELSON LILJEROTH (m) replik:

Herr talman! Det stämmer, som Lars Wegendal flera gånger tidigare har sagt, att det här är en ideologisk fråga. Visst är det så. Vi tycker att vi ska satsa på annat. Det finns trots allt en begränsad kaka. Det innebär ingen slakt på vare sig folkbildning eller studieförbund om man skär ned från 2,7 miljarder kronor. Och då har vi fortfarande inte räknat in bibliotek, komvux, övrigt föreningsliv som är oerhört stort – det vet Lars Wegendal också. Det är överdrivet att säga att bara det faktum att man inte kan gå en kurs, oerhört starkt subventionerad, inom ett hobbyområde skulle innebära en utarmning av föreningsliv och minskat engagemang hos människor. Jag tror inte på det.

Anf. 146 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Nej, jag förstår att Moderaterna har oerhört svårt att sätta sig in i människors ekonomi. Det här handlar om att även den som är sjukskriven ska kunna gå där. Med de sänkta ersättningsnivåer som ni förespråkar blir naturligtvis utrymmet för att delta i sådana saker oerhört mycket mindre. Ni vill helt enkelt förhindra dem att ta de första stegen i sin egen bildning. Det är oerhört ideologiskt.

Jag kan säga så här: Visst är det här bekymmersamt även för alliansen därför att det inom alliansen finns partier som förespråkar 90 miljoner mer på detta anslag än vad vi gör. Ni förespråkar 300 miljoner mindre än vad vi gör. Det är en skillnad på 390 miljoner. Det finns gudskelov ett parti inom alliansen som ser värdet av folkbildning, och det tycker jag känns bra. Jag hoppas verkligen att ni inte får det genomslag som ni själva hoppas få i framtiden efter det kommande valet.

Anf. 147 LENA ADELSON LILJEROTH (m) replik:

Herr talman! Det kommer väljarna att avgöra.

Det blir lite fänigt när du talar om de första stegen in i bildningen. Vi har haft skola sedan 1842. De allra flesta människor går åtminstone tolv år i skolan, och väldigt många går vidare på universiteten. Det här är inte ett u-land. Kom inte och säg att kurser i trädbeskärning, fisknätslagning, bugg eller annat är omistliga för folkbildning. Det är inte så.

Du sade att vi har svårt att sätta oss in i folks ekonomi. Det har vi inte. Det är därför vi har lagt fram omfattande skatteförslag. Det finns inget annat land i världen som beskattar sina låg- och medelinkomsttagare så hårt som ni gör här. Det är egentligen grundbekymret. Det är problemet när folk hävdar att de inte har råd att betala avgift på museer eller inte har råd att betala en kurs i bugg.

Vi har en annan uppfattning – det är riktigt.

Anf. 148 HANS BACKMAN (fp):

Herr talman! Det konstnärliga utvecklingsarbetet på teaterns, dansens och operans område vilar i stor utsträckning på nationalscenerna. Det är viktigt att de har reella möjligheter att genomföra gästspel och turnéer både i Sverige och i andra länder. Självfallet har nationalscenerna också en stor inspirerande betydelse för den konstnärliga utvecklingen vid andra teatrar både inom landet och utomlands. Nyskapande verk har sin självklara plats på nationalscenerna, och det uruppförs varje år betydande verk av svenska dramatiker och kompositörer vid Dramaten respektive

Operan. Man producerar även barn- och familjeklassiker och anordnar speciella visningsföreställningar för barn. Att borga för hög kvalitet och våga nya djärva konstnärliga satsningar ingår i nationalscenernas uppdrag.

Både Dramaten och Operan har otillräckliga resurser. Folkpartiet föreslår därför att ytterligare 5 miljoner kronor avsätts till respektive institution.

Dansens Hus har gett dansen den fasta scen som den så väl behöver. Dansens Hus är en nationell institution men verkar utifrån sina två scener i Stockholm. Verksamheten har tillfört danskonsten i Sverige mycket. Redan från början har Dansens Hus medverkat i flera projekt för att utveckla och sprida dansen som konst i Sverige. Verksamheten är mycket värdefull. Därför föreslår Folkpartiet att bidraget till Dansens Hus ökar med 2 miljoner kronor.

Herr talman! Folkpartiet anser att långsiktighet, effektivitet och kvalitetsmedvetande måste prägla politiken på kulturområdet i högre grad än inom andra områden. Kulturverksamhet kräver längre planeringshorisont än många andra verksamheter. Långsiktigheten försvåras i hög grad om staten drar in ekonomiskt överskott från ett verksamhetsår. Teatrarna planerar ju på betydligt längre sikt än ett år. Huvudinriktningen från staten bör vara att de ska kunna planera för de kommande tre eller fyra åren.

Folkpartiet anser därför att institutionerna måste få möjlighet att använda outnyttjade medel under följande budgetår och överskrida anslaget genom att utnyttja anslagskrediten.

Fru talman! Sedan Drottningholm 1991 blev erkänt som ett världsarv har det internationella intresset för Drottningholms slottsteater ökat påtagligt. Drottningholmsteatern är unik i världen i och med att den är fullständigt intakt sedan den byggdes på 1700-talet. Man bedriver också en föreställningsverksamhet som ligger på högsta internationella nivå. För att detta ska vara möjligt i fortsättningen måste anslagen höjas. Folkpartiet föreslår därför en ökning med 2 miljoner kronor mer än regeringen till Drottningholmsteatern.

De fria teatergrupperna är en stor tillgång för svenskt teaterliv. De utgör ett viktigt komplement till institutionsteatrarna och är konstnärligt berikande för hela teatersektorn. De fria grupperna mottar statliga bidrag motsvarande ungefär 3 % av det samlade statliga stödet till teatern. De har länge levt under stark ekonomisk press. Det är särskilt svårt för de fria teatergrupperna att tillgodose behovet av fortbildning för skådespelare, regissörer och annan personal.

Folkpartiet föreslog förra året en ökning av de fria gruppernas anslag med 20 miljoner kronor mer än regeringen. Vi kan nu med tillfredsställelse konstatera att regeringen i årets budgetproposition föreslår en ökning av anslaget till de fria grupperna med just 20 miljoner kronor. Av denna ökning är dock 12 miljoner en engångsanvisning. Vi anser att ökningen med 20 miljoner kronor ska ligga till grund för även kommande års anslag och att fördelningen av resurserna mellan de fria grupperna bör göras med såväl kvalitetsmässiga som geografiska hänsyn och också för att minska behovet av a-kassa.

Herr talman! Liberaler älskar böcker. Det fria ordet utmanar. Vissa historiker hävdar att redan Caesar lät bränna 40 000 skriftrullar i biblio-

teket i Alexandria år 48 f.Kr. därför att han fruktade deras innehåll. I Hitler-Tyskland brändes också böcker. Bokbålen flammade. Förtryckarna fruktar det fria ordet, för det fria ordet har kraft att förändra. Så länge böcker har brunnit, så länge har liberaler funnits för att brinna för böckernas rätt att existera och inte brännas på olika bål.

Därför anser vi också att biblioteken behövs i IT-åldern. Biblioteken, vid sidan av skolan, utgör kärnan i det offentliga ansvaret för att ge människor goda möjligheter till ständig kunskapsinhämtning. Biblioteken ska vara lokala kunskaps- och kulturcentrum, tillgängliga för alla. Bibliotekarierna är unika i sin förmåga att söka, samla och sälla informationsflödet. Det är ingen tvekan om att denna yrkesgrupp har framtiden för sig.

Under de senaste åren har många personer med bibliotekarieutbildning fått jobb i databranschen. Där finns en efterfrågan på deras förmåga att systematisera och sälla information samt på deras breda bildning. Exemplet illustrerar hur olika informationstekniker behövs och kompletterar varandra.

Det finns de som tror att Internet kommer att göra bibliotek obehövliga. Det tror inte vi. Även om alla böcker som utgivits skulle finnas tillgängliga på nätet kommer biblioteken som kulturell miljö med kvalificerad personal för direkt rådgivning öga mot öga att behövas. Folkpartiet slår därför vakt om alla människors möjlighet till kostnadsfria boklån.

Det är också viktigt att den unga generationen tidigt lär sig att uppskatta litteratur. Föräldrarna har givetvis ansvar för att barnen kommer i kontakt med barnböcker. Men också barn- och ungdomsavdelningar på folkbiblioteken – liksom skolbiblioteken – bör prioriteras högt i de kommunala bibliotekssatsningarna. Förskola och skola har nyckroller när det gäller att öppna dörrar till litteraturen för barn som inte växer upp i bokliga miljöer.

Samarbetet mellan folkbiblioteken och skolan är viktigt. Alla barn i skolan bör få besöka folkbiblioteken och delta i bokprat. I de fall som skolbibliotek och folkbibliotek är gemensamma är det viktigt att ta hänsyn till de särskilda behov som skoleleverna har för sin kunskapsinhämtning.

Det är bra att staten stöder folkbibliotekens inköp av barn- och ungdomslitteratur. Det är uppenbart att det också behövs ett statligt stöd till små bibliotek. Folkpartiet föreslår därför en satsning på 24,5 miljoner kronor för inköp av böcker till dessa små bibliotek.

Fru talman! Vårt kulturarv som har samlats och bevarats i museerna är en del av vårt gemensamma minne. Det är därför angeläget att vårda dessa kulturarv. Stora kulturvärden är i dag hotade till följd av eftersatt underhåll. Folkpartiet vill därför satsa mer än regeringen på säkerhet och vård av museernas samlingar. Till detta vill vi använda en del av de resurser som nu används till fri entré. Folkpartiet anser att museerna själva ska få avgöra om de vill behålla den fria entrén eller införa avgifter. För barn och ungdomar upp till 19 år anser vi dock att alla offentligt finansierade museer ska ha fri entré.

När det gäller kulturtidskrifterna är deras roll att främja utbytet av idéer och stimulera en djupare reflexion kring samhällets och kulturens utveckling. För detta finns ett statligt stöd till produktion och utveckling av kulturtidskrifter. Ett visst stöd till bibliotekens prenumerationer utgår också.

Regeringen slår i årets budgetproposition ihop *Litteraturstöd* och *Stöd till kulturtidskrifter* till en anslagspost, *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter*, men man föreslår ingen ökning för kulturtidskrifterna, snarare en minskning till följd av omprioriteringar och generell reduktion.

Folkpartiet vill därför vidhålla förslaget från föregående års motion om att öka anslaget till stöd till kulturtidskrifter med 3 miljoner kronor på produktionssidan. Detta kan medge såväl en uppräknig av stödet till de tidskrifter som befinner sig inom systemet som en viss utökning av antalet titlar som beviljats stöd.

Till sist vill jag säga att jag delar Mikael Johanssons syn på kritiken mot Statens konstråd och den verksamhet som bedrivs där.

I övrigt står jag bakom alla Folkpartiets reservationer, men för tidsvinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 1, 3 och 10.

Anf. 149 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Jag vill uppehålla mig kring idrottsfrågorna, men också snudda lite vid den ideella sektorn och avsluta med stödet till trossamfunden.

Det finns över 20 000 idrottsföreningar i Sverige. Många är små, och en del är stora med över tusen medlemmar. Några har en uttalad elitinriktning, och andra satsar främst på breddverksamhet. Det finns klubbar och föreningar i både storstad och landsbygd. Alla föreningar lever under helt olika villkor. Alla är unika.

Enligt en studie som Riksidrottsförbundet publicerade i somras har genomsnittsföreningen ungefär 271 medlemmar, 17 ideella ledare, ingen anställd personal och en årlig omsättning på ungefär 160 000 kr. Den har ett litet, blygsamt överskott i ekonomin, och man ser ledarförsörjningen som det största framtidsproblemet. Samtidigt vet vi att dessa föreningar med flera tusen medlemmar, med mångmiljonomsättningar och med professionella kanslier också har sina problem. Alla klubbar som arbetar med idrott har sin egen lilla begränsade ekonomi.

Riksdagens beslut om Handslaget skapar en kortsiktig ekonomisk möjlighet för i synnerhet många av de mindre idrottsföreningarna, men enbart fram till 2006. Man kan inte lösa alla problem på så kort tid. Därför vill jag fråga den regerande sidan: Vad kommer att hända sedan? Kommer vi fortsättningsvis att få del av ett ekonomiskt stöd till våra barn och ungdomar på detta område, eller kommer Handslaget att mötas med kalla handen? Det är en fråga som kanske Lars Wegendal eller Gunilla Carlsson kan besvara.

När vi talar om idrottens samhällsnytta, om idrotten som folkhälsofaktor, om hur vi bidrar till barns och ungdomars sociala utveckling, om hur människor i idrotten upplever glädje och får del av en positiv gemenskap är det de lokala idrottsföreningarna som utgör den bästa folkbildningen. Därför måste föreningarna stödjas varje dag. Därför är det viktigt med pengar som ger effekt i träningen för pojk- eller flicklaget, i pensionärsgympan, i bassängen och i stallet. De små gemenskaperna är viktiga att utveckla och förstärka. Här finns också en viss sorts folkbildning som är värdefull att känna till. Man känner delaktighet och glädje som i sin tur förbättrar en god hälsa i vårt land.

Men större frihet måste ges till dessa gemenskaper. Staten styr genom sitt ekonomiska stöd, men också genom en viss klåfingrighet, anser jag,

när det gäller idrottens mål. Ett bevis för detta är Riksrevisionens rapport *Offentlig förvaltning i privat regi*. Där konstaterar man bland annat: Regeringen har uttalat att idrottsrörelsen själv ska ställa upp mål för sin verksamhet. Samtidigt – hör och häpna! – ställer regeringen upp mål som rör idrottens verksamhetsgrenar.

Fru talman! Kristdemokraterna anser att det är viktigt att säkra idrottens självständighet och särart. Idrottsrörelsen ska ha ett starkt stöd från samhället, men dess verksamhet ska vara självständig i förhållande till stat, kommun och näringsliv.

Idrottsrörelsen är till stor glädje i arbetet för ökad integration och jämställdhet. Det finns många idrottare som är ypperliga på detta. Denna målsättning får aldrig glömmas bort eller förringas på något sätt. Därför är deklARATIONEN om de särskilda kännetecknen för idrott och idrottens sociala funktion i Europa ett mycket intressant initiativ som är värdefullt och viktigt att följa upp.

I en av artiklarna i EU:s förslag till ny konstitution föreslogs att idrotten får en formell status. Denna hade inneburit att EU hade kunnat stödja och bidra till att främja idrottsfrågorna i Europa. Kristdemokraterna anser att idrottsfrågorna måste framhållas i de fortsatta processerna inom EU. Men nu blir det en liten förändring i och med att konstitutionen lades på is.

Fru talman! Kravet på drogfrihet och god etik måste bli en självklar arbetsmodell för idrottsrörelsen och inte minst för elitidrotten. Här är idrottsrörelsen och Riksidrottsförbundet tillsammans med Sisu och Idrottsbildarna betydelsefulla i att förmedla etik och värderingar. Här kan man tala om en rent folkbildande verksamhet. I detta sammanhang är svensk folkbildning en effektiv kanal som ska uppmuntras och också erkännas.

Därför måste varje diskussion om att utveckla idrottsrörelsen ta sin utgångspunkt i en utveckling av föreningarna. Barn och ungdomar söker sig till dessa idrottsrörelser. Över 90 % är eller har varit medlemmar i en idrottsförening i vårt land. Detta talar sitt tydliga språk.

Men tyvärr slutar många alltför tidigt inom föreningslivet och inte minst inom idrottsvärlden. Kristdemokraterna vill därför lyfta fram behovet av stöd till barn- och ungdomsidrotten för att skapa ett mer varaktigt intresse. Vi talar ofta om det livslånga lärandet. Men det kanske är dags nu att också börja tala om ett livslångt idrottande.

Fru talman! Idrotten engagerar mig mycket. Speciellt breddidrotten är en viktig fråga för mig, och så även spontanidrotten. Vardagsmotionen är betydelsefull i detta sammanhang. Jag vill lovordera idrottsrörelsens uppmuntrande av osjälviska insatser hos människor och också den vardagliga motionen. Inte minst mina riksdagskolleger accepterade trappdagen här i huset den 30 november som Riksdagens idrottsklubb arrangerade. Detta ger positiva och goda signaler i Sverige.

I den parlamentariska utredning som arbetade med den översyn av plan- och bygglagen som presenterades i maj 2005, *Får jag lov? Om planering och byggande*, lyser tyvärr spontanidrottsfrågorna med sin frånvaro. Det är frågor som vi borde aktualisera mer.

Några ord om debatten avseende moms på idrottslokaler vill jag också få med. Skatteverket har aviserat att kommunerna från och med årsskiftet 2005/06 kan ta ut moms på lokaler och anläggningar som hyrs

ut till idrottsföreningar. Det betyder att moms på 25 % ska läggas ovanpå nuvarande hyra. Hittills har ingen moms på dessa lokaler till idrotten tagits ut. Skatteverket beräknar att statskassan på det sättet kan få in ungefär 500 miljoner. Det innebär att idrottsföreningarna kommer att få ökade kostnader med motsvarande belopp. Jag vänder mig till de regeringsbärande partierna: Jag utgår från att ministeruttalandena – jag hoppas att jag får bekräftelse på detta – är sanningsenliga, det vill säga att så inte blir fallet med de 25 procenten.

Svensk idrott lägger grunden till en bra folkhälsa. I en tid då diskussionen handlar om att människor i allmänhet och ungdomar i synnerhet rör sig alldeles för lite skapas problem där den ideella rörelsen skulle kunna vara en hjälp.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis lite kort nämna anslaget till trossamfund. Det är ett annat ofta bortglömt område. Vi kristdemokrater anser anslaget vara för lågt, och det bör därför höjas. Vi avsätter lite extra resurser för det, nämligen 15 miljoner mer än regeringen. Trossamfundens verksamhet får inte nonchaleras eller glömmas bort. Människan har ett grundläggande behov av såväl fysisk aktivitet som andlig stillhet. Var och hur detta utförs är inte ämnet för den här debatten, men däremot anser vi att sjukhuskyrkan har en betydande plats i vårt samhälle. Många människor möter varje år en professionell medmänniska på det sättet, och läkandet skulle bli bättre om det fanns mer resurser för det området.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 21 under punkt 42, men självklart står jag bakom övriga reservationer.

Anf. 150 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Det är inte min mening att förlänga debatten, men eftersom jag fick några frågor vill jag naturligtvis gärna svara på dem. Dessutom är jag glad att höra Kenneth Lantz tal om folkbildningens betydelse. Det är roligt att höra, när det gäller folkbildningen både som sådan och kopplingen till idrotten. Jag är också glad att höra Kenneth Lantz uppfattning om idrottsrörelsen som den breda folkrörelse den är. Det är naturligtvis oerhört väsentligt att partierna lyfter upp denna fråga och verkligen talar om sina uppfattningar.

En av frågorna gäller uppföljningen av Handslaget. Här har gjorts en uppföljning under hela tiden som Handslaget har pågått. Nu i dagarna kommer man att göra en lite större utvärdering med forskare och så vidare som ska titta på vilka effekter det har fått i olika avseenden. Det ska ligga till grund för nya ställningstaganden till nästa mandatperiod.

Det var ytterligare en fråga som Kenneth Lantz ställde, nämligen momsfrågan. Kenneth Lantz kan självklart alltid lita på regeringen! I detta fall gäller det som finansministern har sagt.

Anf. 151 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Jag börjar bakifrån. Det skulle bli en alldeles för lång debatt om jag ska ge mina personliga intryck av vår nuvarande regering. Man kan nämna fastighetsskatt och annat. Vi ska inte ta in det i den här debatten, men jag känner mig oerhört sviken av regeringen.

Jag är dock glad över att jag får höra att stödet till ungdomsrörelsen och idrottsvärlden, Handslaget, får finnas kvar. Mitt eget engagemang inom Basket-Sverige har visat att pengarna behövs. Det finns idrotter

som har mycket pengar till förfogande, men det finns också andra idrotter som saknar medel. Därför har Handslaget blivit en stor hjälp och en kraftig förstärkning. Därför känns det bra att de delarna får finnas kvar.

Låt oss då också enas om, Lars Wegendal, att vi får behålla momsreglerna. Jag skulle gärna se en vidareutveckling. Det finns andra skatteregler vi borde se över inom idrottsvärlden. Låt mig snudda vid dem. Hur upplever Wegendal möjligheterna att vi skulle kunna få enklare regler på skatteområdet inom idrottsvärlden? Skatteverket har haft utbildning om idrottsvärlden. Signalen är tydlig att reglerna för idrottsvärlden är för komplicerade. Jag funderar över hur våra idrottsrörelser, ungdomar, den ideella arbetskraften, kassörer som jobbar ideellt, ska orka hålla sig up-to-date med nuvarande skatteregler.

Anf. 152 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Kenneth Lantz hörde nog inte vad jag sade. Nu låter det på Kenneth Lantz som om jag sade att pengarna ska vara kvar. Det har jag inte sagt något om. Frågan handlade om utvärderingen av Handslaget. Jag sade att utvärderingen är påbörjad sedan tidigare. Nu ska man gå vidare med en ytterligare utvärdering. Sedan får respektive partier göra ett ställningstagande om och hur man ska stötta idrotten.

För vår del känns det naturligt att fortsätta att stötta. Det är också en ekonomisk fråga som har lite större dignitet. Jag vågar inte stå i talarstolen och säga något där.

Vad avser momsfrågor och andra skattefrågor vet Kenneth Lantz lika väl som jag att det sitter en utredning, Idrottens skatteutredning. De signaler som hitintills har kommit från den utredningen visar att man vill göra förenklingarna, det vill säga att just den lilla föreningen, den lilla föreningen som du och jag är aktiva i på landsbygden, ska få rimliga villkor så att den kan klara sitt styrelsearbete och kunna rekrytera sin kassör. De föreningarna ska kunna bedriva en vettig barn- och ungdomsverksamhet. Jag är ganska säker på att det kommer hyggliga förslag som kanske Kenneth Lantz kan ställa upp på när de väl läggs på riksdagens bord.

Anf. 153 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det är bara jag själv utan även andra aktiva och före detta aktiva politiker som kan få stor glädje av lite förenklade skatteregler inom idrottsvärlden.

Det är viktigt att vi får arbeta vidare tillsammans i riksdagen med Handslaget. Vi ska hjälpas åt att se till våra ungdomar, både killar och tjejer. De mår bra av ett samarbete inom idrottsvärlden. Därför ser jag fram emot att få ett erkännande från Socialdemokraterna med stödpartier för det förslag som förs fram från alliansen och från Kristdemokraterna angående idrottspolitiken.

Anf. 154 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Det är många som har ojat sig över kulturministerns frånvaro. Men jag hade blivit ännu gladare om finansministern hade suttit här i dag. Pär Nuder! Var är du någonstans? Han skulle ha behövt sitta här i dag och lyssna på debatten, sätta sig in i de kulturfrågor vi diskuterar och få de grundläggande kunskaper som många av debattörerna har

visat i dag. Det är där låset på pengarna sitter. Kulturdepartementet, våra s-samarbetskamrater i kulturutskottet, Miljöpartiet och vi i Vänsterpartiet har inte lyckats nå fram till låset tillräckligt, fru talman. Det är väl det som är problemet.

Jag ska prata om scenkonstpolitiken, teater och dans. Det är de frågorna jag har på min lott i det här utskottet.

Det som är spännande, fru talman, är att det försiggår en massa olika diskussioner och debatter inom konsterna i dag. Inom scenkonsten sprudlar det av energi och diskussioner kring den konstnärliga kvaliteten och kring konstens organisation. Man har till och med anordnat en diskussion i Kulturhuset, som jag och Lena Adelson Liljeroth var på, under namnet Teaterfabriken som var oerhört intressant. Där tycker jag att kulturutskottets ledamöter borde vara med och lyssna, i en fullsatt hörsal, där man ifrågasätter de strukturer som vi har i dag.

Visst vore det underbart att ibland tänka sig att vi börjar om från noll, att vi lägger allting åt sidan, tar ett blankt papper och börjar skriva från början. Då tror jag att vi skulle kunna få lite annorlunda former och strukturer. Vi skulle till exempel få till stånd en struktur där dansen inte var så underordnad teatern som den är i dag. Musikteatern skulle få ännu mer stöd och status, och framför allt tror jag att den fria scenkonsten skulle få en ännu större del av kakan.

Det handlar inte om att ställa verksamheter mot varandra, men det handlar om att våga se på verkligheten och ta ställning till hur man kan förändra den.

Jag tror att det var utskottets ordförande, Lennart Kollmats, som tidigare sade: Men titta, det är inte så stor skillnad på alla de olika förslagen! Trots att ni från den borgerliga alliansen inte har lyckats komma med ett enigt förslag är det inte stor skillnad på det som vi gemensamt begär och det som vi gemensamt yrkar i detta betänkande och i budgeten. På ett ungefär vill vi samma sak. Okej – vi vill inte skära ned folkbildningen, som Moderaterna vill. Annars är det inte så mycket som skiljer – det är några miljoner hit och dit. Det är precis så våra förhandlingar har sett ut under det här budgetarbetet, fru talman.

Pär Nuder är inte här, som sagt var, men vi får hoppas att han läser protokollet och lär sig lite om att det finns behov även på andra sidan utgiftsområde 17.

Fru talman! Utskottet är enigt på en punkt. Trots det väljer borgarna att reservera sig, men det får stå för dem. Utskottet är enigt vad gäller scenkonstpensionerna. Vi är arga och inte nöjda med att regeringen inte har löst den här frågan. Utskottet har påtalat det förut, och utskottet påtalar det nu. Det finns alltså ingen skillnad mellan oss. De borgerliga ledamöterna vill vara lite mer arga och säga ”grrr” till regeringen, men vi gruffar åt dem när vi träffar dem i stället.

Det är ett problem att man inte har löst frågan om pensionerna. PISA-förordningen har inte ersatts med de tidiga avgångarna för dansare och sångare. Det vi framför allt har sett är att man inte kan lämna den fria scenkonstens pensioner utanför när man förhandlar om det här.

Det är en lite kryptisk skrivning på s. 109, måste jag tillstå, vad gäller den fria scenkonstens pensioner. Man kopplar in Teaterförbundet och Svensk Scenkonst och hänvisar till att det är ett annat slags avtalspensioner som man har inom det fria scenkonstområdet än den så kallade

PISA-förordningen. Ja, det är inte bara en annan formulering; man ska över huvud taget inte blanda in PISA-förordningen och den fria scenkonsten. Det finns inte en enda person som arbetar inom den fria scenkonsten, till exempel inom dans, som någonsin har kunnat drömma om att kunna gå i pension vid 41 eller 44 års ålder, fru talman. Det existerar inte. Det är väl någon tryckfelsniss som har kommit in där.

De kollektivavtal som gäller nu gäller alltså mellan Teaterförbundet och Teatercentrum å ena sidan och Teaterförbundet och Danscentrum å andra sidan. Det är alltså mellan de parterna som den fria scenkonsten inom dans och teater har ett avtal. De frilansande konstnärerna får ett skydd när de inkluderas i detta avtal, och man får betala in premier till pensioner och annan försäkring till sina anställda.

Det är inte mer än 9 miljoner totalt, fru talman, men det var i alla fall en framgång i förhandlingarna när vi lyckades få igenom mer pengar till Teateralliansen och till inrättandet av en dansallians. Jag ska påminna utskottet om att det tog sju år av politiskt lobbyarbete från scenkonstsidan för att kunna bilda Teateralliansen. Kulturrådet har alltså inte föreslagit någon dansallians förrän vi tillsammans med regeringen, Socialdemokraterna och Miljöpartiet lagt pengar till inrättandet av en dansallians. Jag tycker att det är att ligga före sin tid, och jag tycker att det är oerhört bra.

Jag undrar varför utskottet inte har stött reservation nr 5. Att använda sig av arbetsmarknadspengar, som vi nu gör inom dans- och teaterallianserna, innebär att man omvandlar pengarna till riktiga pengar, till pengar som går till anställningar, försäkringar och annat skydd för frilansarna. Det vill vi att man ska utreda för att det även ska ske för de andra kulturområdena. Men det har inte ni i de andra partierna ställt upp på. Varför har ni inte gjort det? Tycker ni inte att det är bra lösningar? Jag har i dag hört er stå här och säga att ni tycker att Teateralliansen är en utmärkt lösning, där man kan ta till vara de kunskaper som finns. Framför allt utsätts inte scenkonstnärerna för att gå ut i arbetslöshet, utan i stället kan de få anställning i Teateralliansens verksamhet och så småningom också dansalliansens verksamhet och kan jobba upp sig inom de verksamheterna. Där slipper vi alltså kostnader för a-kassa och slipper alla negativa kostnader för de enskilda.

Svara, alla partier: Varför ställer ni inte upp på att utreda möjligheten till alliansformer även för andra konstformer än teater och dans?

Jag går över ännu mer till dansen, fru talman. Kulturrådet har presenterat ett förslag till ett handlingsprogram för den professionella dansen. Förslaget har inte varit ute på en riktig remissrunda, men alla som är berörda har lämnat synpunkter till Kulturrådet. Det är lite mer fylligt än det dokument man har lämnat över till regeringen. Där kan ni ta del av ett oändligt antal olika förslag. Men det kräver också att de förslagen realiserar. Vi från Vänsterpartiet har redan begärt en realisering. Vi vill ha en dansproposition som tar till vara de förslag som har kommit fram. Ett av de förslagen var en dansallians.

Återigen beröm till oss själva, höll jag på att säga, i den socialistiska vänsteralliansen!

Jag är lite förvånad över att det inte är så många av de borgerliga partierna här som har krävt en ny regering. Annars tänkte jag instämna i

det, för det behövs en ny regering – till exempel med s, v och mp. Men jag ska inte säga det eftersom ingen annan har nämnt det.

Fru talman! Det är väl ingen nyhet vad vi i Vänsterpartiet under många år har krävt för den fria scenkonsten. Det behövs till att börja med en anslagsnivåhöjning på 60 miljoner kronor. Det skulle vi kunna lösa genom att lägga på 20 miljoner extra varje år utöver det som kommer i år tills vi efter tre år når upp till en nivåhöjning på 60 miljoner – och detta bara för att kunna täppa till de urgröpningar som finns i anslaget.

Vi får inte glömma bort att vi som sitter här inne har ett ansvar, och även finansministern, som nu är någon annanstans. Vi har ett ansvar. Vi har i stort sett tvingat fram kollektivavtalslösningarna inom den fria scenkonsten, men vi tar inte ansvar för konsekvenserna av att det kostar mer pengar för den fria scenkonsten att anställa sina skådespelare och dansare.

Vi har nu fått se vad som händer när Kulturrådet presenterat sin anslagsfördelning till den fria scenkonstens aktörer.

Vi har sett att det är färre grupper som har fått mer pengar, fler grupper som har fått mindre och vissa grupper och enskilda aktörer som har blivit helt utan pengar. Men vad tror vi egentligen? Tror vi på fullt allvar att dessa brinnande eldsjälar och konstnärer ska säga att de lägger sin konst på hyllan för att de inte fick pengar från Kulturrådet? Självfallet är det inte så. Jag tror inte att någon i hela sitt liv skulle kunna agera som en utövande konstnär och hela tiden tänka utifrån om man får pengar från Kulturrådet eller ej. Självfallet kommer dessa brinnande duktiga konstnärer att fortsätta utöva sin konst under ännu sämre förhållanden.

Våra krav och våra beslut får konsekvenser, men frågan är vilket ansvar vi tar för de konsekvenser som det nu innebär att pengarna inte räcker till, färre grupper får mer och fler grupper får mindre, vilket innebär att några slås ut.

Fru talman! Vänsterpartiet har pratat väldigt länge om långsiktighet, och jag ska snabba mig här. Det finns en reservation som Folkpartiet har skrivit, reservation nr 6. Vi i Vänsterpartiet har krävt flera gånger att det ska vara treårsperioder, inom den fria scenkonsten och gärna inom institutionerna också. Så varför inte slå till? Och varför har inte utskottet gjort detsamma? Vi yrkar faktiskt bifall till reservation nr 6 utifrån att inriktningen stämmer helt överens med Vänsterpartiets långsiktiga politik.

Jag vill också ge en känga till Moderaterna. Trots att ni har lyckats förändra hela er scenkonstpolitik sedan förra mandatperioden och är ett helt nytt parti utifrån era tidigare krav lyckas ni inte vara trovärdiga när ni står här i talarstolen och talar om satsningar. Man ser era kamrater i Stockholms län, där de gång på gång i varje kulturbeslut i kulturnämnden i länet reserverar sig och inte står bakom de beslut som tas, för de vill inte att landstinget ska satsa på kultur.

Avslutningsvis gäller det hyrorna, som är ett stort ok för scenkonstområdet. Jag tycker att det är oansvarigt av finansministern – jag tycker verkligen att han skulle vara här – att gå ut och så starkt ställa krav på att idrotten minsann inte ska ha någon moms på sina lokaler medan scenkonsten har moms på sina lokaler. När ska vi få se finansministern gå ut på barrikaderna och säga att han minsann tänker ha lika regler för scenkonstområdet som vi i dag har för idrotten? Vi vill inte heller att idrotten

ska ha moms på sina lokaler. Men det ska minsann inte scenkonsten heller. Det ska vara en kostnadsneutral hyressättning.

Anf. 155 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Om det inte vore så att jag vet efter alla år att Tasso Stafilidis brinner för teater, konst och danssektorn skulle jag direkt säga välkommen till debatten och till utskottets debatt. Det känns precis som om Tasso Stafilidis är främmande i sitt eget parti, är främmande när det gäller de förhandlingar som ni gör med regeringen, är främmande här i utskottet. Nu vet jag ju att han brinner för frågorna. Därför ska jag lämna det direkt. Men Tasso Stafilidis lyckas fantastiskt bra att göra ett framträdande som kan tolkas på det sättet.

Han ställer många gånger frågor: Vilket ansvar tar ni? Varför är det så, och varför är det så? Ibland handlar det om att vi nog var ganska överens allihop – det handlade bara om lite pengar, lite hit och dit. Men nästa gång var 9 miljoner en framgång. Det var ganska ojämnt i argumentationen även om jag med viss kärlek lyssnar på Tasso Stafilidis anförande.

Jag går över till min fråga. Vi kristdemokrater lägger till 20 miljoner kronor till scenkonsten. Vi gör det inte tillfälligt, som Vänsterpartiet gör. Åtminstone är det 12 miljoner av de 20 som är tillfälliga. Vi lägger det för att få en kontinuitet. Dessutom tillför vi 10 miljoner till för att åtminstone något möta upp pris- och löneuppräknningen.

Det här kan naturligtvis Tasso Stafilidis ställa sig bakom, men han vill fortsätta att skapa en otrygg situation för scenkonsten, fortsätta som han har gjort sedan 1998 när han kom till riksdagen. Det är ju den verklighet som scenkonsten har i dag. Inte har Vänsterpartiet visat mig och oss att ni har bidragit till att ge den trygga förutsättningar.

Anf. 156 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Gunilla Tjernberg är mycket väl medveten om vad Vänsterpartiet har drivit i förhandlingarna med regeringen. Den förra ökningen på 20 miljoner, vem kan ha drivit den? Vem tror Gunilla Tjernberg drev förändringarna i budgeten den här perioden? Egentligen vill jag inte ifrågasätta de krav som Kristdemokraterna ställer, för de är behjärtansvärda. Men så länge ni inte befinner er i samma situation som vi är inte heller era förslag trovärdiga. Först när ni har lagt ett gemensamt förslag kommer vi att kunna jämföra oss med er och säga: Se där, de har faktiskt gått ut och lämnat det här förslaget gemensamt.

Vänsterpartiet står bakom budgetuppgörelsen, och vi är väldigt glada för det samarbete som vi har med Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Men samtidigt måste vi presentera vad vi har drivit och vilka våra krav är, inte bara i budgetförhandlingarna utan i kulturpolitiken över huvud taget. När vi är tre partier som diskuterar och kanske till och med inte når ända bort till finansministern blir det inte mer än de här småsummorna, som jag faktiskt tycker att det är i förhållande till den övriga budgeten. Det handlar om när Kristdemokraterna har fått med sig alla sina allianskamrater och sin blivande finansminister, vem det nu är. Det är kanske det du ska kandidera till. Då får vi i alla fall mer pengar till kulturen, skulle jag tro.

Snälla, skäll inte på oss utifrån någonting som vi ändå försöker och slåss för! Jag skulle faktiskt vilja se hur en budget skulle ha sett ut om

inte Vänsterpartiet hade varit med och dragit sitt strå till stacken. Vi gör det – det kan jag garantera. Jag sitter ju med i förhandlingar tillsammans med våra förhandlare och driver kulturfrågorna.

Prot. 2005/06:45
6 december

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

Anf. 157 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag läser, jag lyssnar och jag tar intryck. Jag tror ingenting, utan jag försöker förstå det jag läser och tar till mig. Sedan hör jag. Jag kan konstatera, som jag också hörde att Tasso Stafilidis sade, att det var väldigt svårt att nå finansministerns öra. Han har förvisso inte lyckats alls, är min uppfattning. Jag kan se att Vänsterpartiet överger det ena efter det andra kravet i utskottet. Man överger sina egna motioner. Är det trovärdigt? Man måste ju stå här i kammaren och stå för den politik som man har och inte gömma sig bakom att det här har vi skrivit och det här vill vi, men det här kan vi presentera.

När vi får regera tillsammans med övriga allianspartier kan jag säga att kulturen kommer att ha en stark framgång i regeringsarbetet. Kulturen är så viktig. Scenkonsten är så viktig. De fria konstnärernas situation är så viktig, och de fria grupperna. Det kommer att märkas. Jag kan bara konstatera att när det till exempel gäller reservation 4 om scenkonstnärernas pensionsvillkor – ni är välkomna att stödja den – står hela alliansen bakom. Vi vill se över pensionsvillkoren. Det finns en vänsterpartimotion i samma anda. Men vad gör Vänsterpartiet i utskottet? Man ställer sig inte bakom sin egen motion. Ni är välkomna in att vara med oss här.

Anf. 158 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag har aldrig sagt nej till att ingå i en regering, Gunilla Tjernberg. Jag har ingenting emot det, men nu är det så att Vänsterpartiet samarbetar med regeringen. Vi sitter inte i den. Det är problematiskt. Det är därför vi hamnar i ett så här konstigt läge. När det gäller reservation 4 är det faktiskt så att utskottsmajoriteten tycker precis samma sak. Det är bara det att vi inte gnäller, vilket ni gör i er reservation. Det är den enda skillnaden. På varenda s-, v- och mp-förhandling som vi har haft på Kulturdepartementet har pensionsfrågan kommit upp.

Man försöker lösa detta, men det är inte Pagrotsky och Kulturdepartementet som är proppen. Det är han som håller i låset: Nuder. Hjälp till och väck honom och se till att han får sig en armbåge så att han också fattar att pensionerna för scenkonstområdet är viktiga.

Det intressanta är att när han satt som kulturminister under en väldigt kort period av sitt liv gick han fram och lovade att man skulle lösa detta. Han har inte hållit det löftet. Vi får hjälpas åt att gå på Pär Nuder om detta, inte Pagrotsky. Det är Pär Nuder som håller i pengarna.

Jag kan förstå att Gunilla Tjernberg är besviken och arg och ledsen över att Vänsterpartiet till synes inte står för de förslag som vi lägger utifrån det här betänkandet. Ordningen ser ut så i riksdagen. Har man ett samarbete, men inte ingår i regeringen, kan man knappast göra på något annat sätt än vi gör. Det jag vill visa i debatten är att vi aldrig har gett upp vår politik. Vi driver vår politik även i samarbetet med s och mp.

Anf. 159 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag försöker låta bli att begära replik, men det går inte i vissa lägen. Jag är väl medveten om tidsaspekten.

Det är stimulerande att höra Tasso med det engagemang och den sakkunnighet som han har på det här området. När det gäller anslagen till de fria grupperna gladdes vi åt att regeringen med samarbetspartner kom i kapp oss från förra året då vi hade begärt 20 miljoner extra till privatteatern – inte som ett engångsbelopp utan som ett befintligt belopp som ligger kvar.

Centrumbildningen på arbetsmarknaden är något väldigt intressant. De centrumbildningar som har kommit hittills har ju krävt extra medel. Nu säger Tasso att han vill föra över pengar från arbetsmarknadspolitiken till kulturområdet. Det är en överföring och det kräver pengar här. Vilket blir resultatet? Det skulle ju också kunna förbättra för de fria gruppernas medlemmar. Det är jag en stark tillskyndare av. Jag har också, som Tasso mycket väl vet, tagit upp problemet med att man repeterar med a-kassa och så vidare.

Blir resultatet att de grupper som finns får bättre arbetsförhållanden ur pensions- och lönesynpunkt, eller blir det fler grupper och ännu flera som får dåliga pensionsvillkor? Det är ingen enkel fråga. Pensionsfrågorna är över huvud taget inte enkla. Var går gränsen för detta?

Jag skulle också vilja ställa en kort fråga. Du nämnde att det fanns en tryckfelsniss på en sida. Vad är det för tryckfelsniss?

Jag vill påminna om att Folkpartiet i sitt budgetalternativ lade på 15 miljoner till pensionskostnaderna.

Anf. 160 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Centrumbildningarna har ett statligt uppdrag. De får särskilda arbetsförmedlande pengar. Centrumbildningarna får alltså totalt 10 miljoner, tror jag, för att skapa fler jobb till sina medlemmar. De olika centrumbildningarna jobbar naturligtvis på olika sätt med sitt förmedlande uppdrag.

Det vi är ute efter i reservation 5 är att man ska utreda hur det skulle se ut med liknande lösningar som en teater eller dansallians inom fler områden inom kultursektorn. Vi vill titta på det. Vi vill se vad det finns för synergieffekter och möjligheter att använda de pengar som ändå går ut till arbetslösa konstnärer och göra dem till riktiga pengar, som inte är pengar som man får gå med nedsänkt huvud för att kvittera ut utan pengar som man med stolthet får använda som en riktig lön.

Tryckfelsniss har varit framme på s. 109. Det handlar om jämförelsen där man blandar in PISA-förordningen i det kollektivavtal som finns mellan Teaterförbundet och Teatercentrum respektive Teaterförbundet och Danscentrum. PISA-förordningsjämförelsen hör inte hit. Det har aldrig någonsin funnits och finns fortfarande inte någon som helst möjlighet för dem som täcks av de nya kollektivavtalen att gå i pension vid 41 eller 44 års ålder när det gäller dansarna. Det är vanlig ålderspension som gäller för dem.

Anf. 161 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag tittade på s. 109. Det står faktiskt att överenskommelsen och kollektivavtalet med kompletterande avtalspensioner är av annat

slag än den så kallade PISA-förordningen. Jag förstod därför inte riktigt vad Tasso menade. Det står precis som du säger, nämligen att det inte är PISA inom den sektorn.

Det är ju majoritetstexten, så det kanske är någon annan än jag som ska försvara den. Jag står i och för sig bakom den eftersom jag inte har någon reservation.

Har de centrumbildningar som finns – vi tycker att de är bra – minskat pengarna till a-kassan inom kultursektorn? Det tycker jag är en viktig fråga innan man går vidare med ytterligare delar.

Vänstern har reservationer. Man stöder glädjande nog en av våra reservationer. Det är ju val snart, om tio månader. Man fjärrar sig och går fram som ett eget parti. Jag är övertygad om att ni kommer att göra det i valrörelsen när det gäller kulturfrågor. När det gäller kulturdelen kommer vi fyra borgerliga partier också att till dels gå fram som egna partier. Det är det vi är. Valutslaget får ge tyngden åt varje parti i de förhandlingar som kommer efter valet.

Jag kan garantera att det kommer att vara fyra partier i en sådan regering. Vi kommer inte att ha något parti som är ett stödparti. Alla partier kommer att ingå i samma regering. Därmed kommer vi att gå fram gemensamt.

De överläggningar vi har i dag mellan de borgerliga partierna inom kulturutskottet är oerhört positiva. Vi kommer längre och längre. Det syns ju på att vi har många gemensamma reservationer.

Du säger att ni lägger till ett strå när hela regeringen är ett hölass.

Anf. 162 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Vi kan diskutera s. 109 efteråt. Svensk Scenkonst finns inte med i kollektivavtalsskrivandet. Det är de andra parterna, alltså Teaterförbundet och Teatercentrum å ena sidan och Danscentrum och Teaterförbundet å andra sidan vad gäller dansarna.

Det som jag tycker att man kan missuppfatta är att det står att numera omfattas de av kompletterande avtalspensioner av annat slag än den så kallade PISA-förordningen.

Man kan få uppfattningen att det är av ett annat slag, men att även detta gäller. Man förklarar inte vad det är för slags avtalspensioner som gäller, hur stora de är och hur de ser ut.

När det gäller centrumbildningarna finns det svart på vitt. Det finns siffror som är otroligt glädjande. Man kan på öret och på person se hur många arbetstillfällen de pengar som går till centrumbildningarna skapar. Man kan inom de olika centrumbildningarna se vad det innebär i arbetstillfällen. Där kan man se hur lyckat det arbete är som bedrivs av centrumbildningarna. Därför är centrumbildningarna otroligt viktiga.

Jag kan gratulera Folkpartiet till att vara så säkra på och tydliga med att ni aldrig kommer att vara ett samarbetsparti. För vår del gäller att vi är ett samarbetsparti, och det är det som vi får rätta oss efter. Det är inte så mycket att göra åt. Man kan göra det bästa av situationen. Det är det som vi i Vänsterpartiet försöker göra. Vi försöker göra det bästa av situationen, det bästa för scenkonsten, i det här fallet. Det kommer vi att fortsätta med.

Anf. 163 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Först vill jag tacka för erkännandet av den moderata kulturpolitikens förändring och de positiva ord vi fick. Det är lite skillnad när man hör Tasso uttala sig om regeringen. Det känns lite märkligt att Moderaterna får berömmande ord medan regeringen inte får det, som ändå är Tassos samarbetspartner. Jag skulle kunna säga att med sådana vänner behöver man inga fiender. Det är sällan man hör en sådan vidräkning med ett parti som någon samarbetar med.

Jag noterade bland annat att Tasso sade: Hur hade budgeten sett ut om inte vi hade varit? De förändringar som skett hade inte skett om inte vi hade varit, sade han också. Hade jag varit Lars Wegendal hade jag varit ganska förtvivlad över situationen. Vi får nu uppleva i kammaren hur splittringen alldeles klart och tydligt går ut i debatten. Jag uppfattade egentligen inte att regeringen hade gjort någonting, utan det var Vänsterpartiet som egentligen stod bakom alla förändringar som fanns vad gäller pensioner och många andra saker.

Det är intressant att få reda på att det är ett sådant klimat mellan samarbetspartierna. Jag ställer mig frågan: Är s inte intresserade av kultur alls? När man lyssnade på Tasso fick man uppfattningen att det i stort sett var Vänsterpartiet som stod för den kulturella förändring som hade skett.

Jag har en liten fråga när vi nu ändå ser denna vändning. Tittar man på den moderata politiken ser man att vi har gett mer pengar, till exempel till de fria grupperna som Tasso nämnde. Egentligen skulle man alltså kunna säga att vi har stöd från Vänsterpartiet i denna fråga. Det kanske är att gå lite väl långt att tänka sig att vi skulle få stöd för ett särskilt yttrande kring denna sak, men jag vill ändå fråga: Är det så att ni egentligen står bakom detta också?

Anf. 164 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Kent Olsson väljer att stänga av öronen ibland och sätta på dem ibland. Jag uttryckte faktiskt min glädje över det samarbete vi har med s och mp. Det tyckte jag att jag var väldigt tydlig i. Jag talade om att de ledamöter och kamrater som finns i kulturutskottet kämpar och strider för kulturpolitiken. Jag försökte dock också tala om, kanske inte lika diplomatiskt och kryptiskt, att det var någon annan som höll i låset.

Där tycker jag faktiskt att vi har all rätt att vara kritiska. Jag hoppas verkligen att ni någon gång i framtiden, kanske om hundra år när ni kommer i regeringsställning, får en finansminister som inte håller så hårt i pengalåset utan låter er få igenom de här kraven. Vi får inte glömma bort att det är så verkligheten ser ut.

Jag har alltså inte på något sätt svartmålat kamraterna i kulturutskottet och deras kämpande och arbete för kulturbudgeten. Jag försöker inte heller ta åt mig äran för Vänsterpartiets räkning, mer än i de delar där vi faktiskt i förhandlingarna lyckades få igenom några miljoner här och där. Det är det som är så tråkigt: I stora paket lyckas man få igenom till exempel de 9 miljonerna till Teateralliansen och dansalliansen.

Sedan frågar Kent Olsson om stödet till den fria scenkonsten. Bara för att ni nu har ändrat er kulturpolitik kan ni ju inte glömma bort det som vi har stått här och tjatat om år efter år, nämligen att vi vill ha en

nivåökning på den fria scenkonsten. 60 miljoner är den nivå som vi måste komma upp till, och det tycker vi fortfarande.

Prot. 2005/06:45
6 december

Anf. 165 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Som jag noterade förut har vi en nivåökning på kulturen med 250 miljoner kronor. Om man räknar bort den besparing på studieförbunden som vi står för – den har vi alltid gjort – har vi alltså en nivåökning på den övriga delen med 250 miljoner kronor. Sedan kanske vi inte ska diskutera det, men det känns ändå trevligt att höra att Tasso tycker att det är riktigt att vi gör denna satsning och att man kanske är mer nöjd med den än med regeringen.

Tasso säger att det finns en glädje i samarbetet. När vi träffar Folkpartiet, Centern och kd är vi faktiskt glada. Vi sitter och diskuterar hur vi ska jobba i framtiden och vilka förslag vi ska lägga. Visst har vi en del skillnader i förslagen, men det är ambitionsskillnader. Precis som Tasso sade förut finns det skillnader mellan olika politiska partier. Vi har vissa ambitionsskillnader. Jag är alldeles övertygad om att vi kommer att komma överens om en gemensam kulturpolitik – inte om hundra år, men om ett par månader – helt och hållet. Jag är också övertygad om att vi har så stor förankring för våra förslag här att vår finansminister i stor utsträckning kommer att tycka att dessa förslag är bra.

Men låt mig också svara på en av de frågor som du tog upp, nämligen om Moderaternas syn på landstingen. Du var lite kritisk mot vad som sker i Stockholm. Låt oss först och främst konstatera att vår moderata syn på landstingen är alldeles klar: Om landstingen ska finnas kvar ska de syssla med sjukvård. De pengar man ska ha tycker vi att man kan lägga på psykiatri och cancervård. Men därmed inte sagt att kulturen ska försvinna, utan som vi ser det kan man göra detta som en överenskommelse i någon form med Kommunförbundet. Att gå ut och säga att Moderaterna i Stockholm inte är kulturintresserade tycker jag är en alldeles felaktig beskrivning.

Vi har en politik där vi tydligt har sagt att landstingen sysslar med sjukvård. Därmed behöver dock inte de pengar som finns där försvinna, utan de kan skötas genom Kommunförbundet.

Anf. 166 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Det var ju skönt att Kent Olsson nu blottlade strupen. Det är precis det här det handlar om. Det är så er moderata politik ser ut. Var ska då pengarna tas ifrån? Landstinget hänvisar till staten och ibland också till kommunen. Då räcker ju inte de 250 miljonerna som Kent Olsson tar upp, som ni tycker att ni har lagt på men som om man läser på ett annat sätt blir bara 15 miljoner.

Frågan är egentligen: Var ska alla de pengar som går till kultur i Stockholms län – bara som ett exempel – tas ifrån? Det kommer inte era 250 miljoner att räcka till. Kulturbudgeten är ju nollad för Moderaternas del i landstinget. Den existerar inte. Ni reserverar er och vill inte delta i besluten eftersom pengar från landstinget inte ska gå till kulturen. Var ska då de pengarna komma ifrån? Det är tydligt att er politik inte hänger ihop. Det är också det jag tycker mig se i förslagen i stort.

Kent Olsson valde att raljera över de olika former av utbud man har inom folkbildningen. Det tycker jag är lite tråkigt. Människor måste ändå

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

ha ett fritt val. Det är inte vi här i riksdagen som ska detaljstyra vilket utbud studieförbunden ska ha, men det är ändå viktigt att det finns ett grundutbud. Inom scenkonsten har ni varit framåt, och det ska ni ha en eloge för. Men inom andra områden kanske ni har varit mer tillbakablickande, och det tycker jag är tråkigt.

Snacka med era landstingspolitiker och be dem att i alla fall ha en buffert! Vad händer med kulturen om borgarna tar över Stockholm efter valet? Nattsvart!

Anf. 167 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Kultur är ett individuellt och vitt begrepp. Det omfattar många områden i den verklighet vi lever i. Vi märker det här i kväll i denna debatt, där vi pläderar för olika områden där det behövs pengar.

Jag vill börja med att instämma i Birgitta Selléns anförande om hur Centerpartiet vill fördela medel till kulturen och väljer sedan att koncentrera mig på några områden.

När det gäller det första området anar jag att några ledamöter ler igenkännande. Några kanske skakar på huvudet: inte nu igen! Men precis som några tidigare talare har försökt göra vill också jag ta upp det viktiga i att vi bevakar det kyrkoantikvariska anslaget. Det finns nämligen en stor oro ute i landet: Hur kommer det att gå för våra kyrkor? Hur ska kyrkan med en krympande ekonomi kunna bevara dessa kulturskatter som ända sedan medeltiden har tjänat fastboende och besökare?

Varje år minskar Svenska kyrkans medlemsantal med ca 70 000 personer. Därmed försvinner medel till underhåll och reparationer. Det är åtgärder som ofta är mycket dyra på grund av extrema merkostnader, som konsulter, och att det är svårt att få tag i kunniga hantverkare. Det är också en väldigt invecklad tillståndsbyråkrati när man ska utföra dessa underhållsarbeten och reparationer. Det är alltså många svårigheter som möter pastorat och församlingar.

Våra kyrkor är inte bara en angelägenhet för de kyrkotillhöriga utan en viktig del av hela vårt kulturarv. Därför är det naturligt att samhället i sin helhet bidrar till dem. Detta skulle ske genom den kyrkoantikvariska ersättningen. Men nu sviker staten, håller inte vad den lovat utan reducerar med 15 miljoner i stället för att beakta behovet av att höja denna ersättning. Trots upprepade propåer om att få besked om vad som ska hända efter 2009 ges det inget besked utom ungefär: Det ordnar sig nog i alla fall.

Från Centerpartiets sida tycker vi att regeringens agerande i denna fråga är illavarslande. Vi efterlyser ökade anslag redan nu, framför allt också överläggningar om tiden efter år 2009.

Från byggnaderna går jag över till verksamheterna, och då vill jag lyfta fram två angelägna områden där Centerpartiet har motionerat om mer stöd. När det som inte får hända ändå händer behöver alla goda krafter samverka. Här är sjukhuskyrkan en viktig resurs. Drabbade, anhöriga och personal behöver stöd och hjälp att bearbeta de viktiga existentiella frågorna.

Detsamma gäller fängelsekyrkan. Antalet intagna i fängelser och häkten ökar och därmed behovet att få tala med någon som har total tystnadsplikt och som kan vara en viktig person på vägen mot ett laglydigt

liv. Centerpartiet vill värna om sjukhuskyrkan och om fängelsekyrkan och öka stödet med 1 ½ miljon.

Fru talman! Ett samhälle tillgängligt för alla – det målet ska uppnås år 2010. På vägen dit är det många delar som måste uppfyllas. En sådan del är synskadades tillgång till kultur.

I förra veckan deltog jag i en debatt som anordnades av Synskadades Riksförbund här i Stockholm. Vi som debatterade kunde då notera en otålighet över att det händer så lite på tillgänglighetsområdet. Varför går det så långsamt trots många goda förslag och teknikens framsteg?

Tillsammans med Birgitta Carlsson har jag i en motion tagit upp möjligheten att låta alla böcker som ges ut i Sverige också bli inlästa som talböcker. Då tänker du kanske: Detta är väl orimligt. Ska det sitta personer och läsa in all denna text? Det måste bli alldeles för dyrt och komplicerat. Men så är det inte tänkt.

Det finns något som heter DAISY, Digitalt Audiobaserat Informationssystem. Det är en metod att överföra en textmassa till en cd-skiva som sedan via syntetiskt ljud kan läsas upp genom en dator. I den digitala talboken kan man gå mellan bokens rubriker direkt till rätt avsnitt.

Det är lätt att föreställa sig hur en synskadad person eller en dyslektiker skulle kunna få tillgång till all nyutkommen litteratur. Deras studier skulle också kunna underlättas om vi fick en bestämmelse om inläsning av alla böcker.

Utskottet skriver att det redan ges ut ett stort antal böcker i form av talböcker och att staten inte bör gå in och reglera utgivningen av ljudböcker. Men jag anser att detta handlar om en viktig tillgänglighetsfråga och avser att återkomma eftersom den kulturella allemansrätten och alla människors tillgång till olika former av kultur är en kärnfråga för Centerpartiet. Förslaget om att använda DAISY-metoden mer tycker jag borde tilltala även övriga partier.

Anf. 168 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s):

Fru talman! Kanske precis nu, i dag, när vi ägnar dagen åt att debattera kulturutskottets budgetbetänkande det är några andra som pratar om arbetarrörelsens historia, om mediepolitiken i Sverige, om hur det är att vara biståndsarbetare i Indien. Några kanske redigerar en film som man spelade in i förra veckan, lär sig hur man använder en dator för att kunna påverka sina beslutsfattare i en fråga som engagerar, eller kanske gick det precis upp ett ljus för någon som har tragglat länge i ekvationernas värld.

Fru talman! Detta är bara ett axplock av allt det som kanske pågår i folkbildningens Sverige en alldeles vanlig dag så här i december.

För arbetarrörelsen och för oss socialdemokrater har folkbildningen alltid haft en speciell ställning. Genom folkbildningen startade den långa kampen för att genom kunskap och bildning möjliggöra för fler att vara med och påverka sin egen situation men även samhället i stort.

Än i dag har folkbildningen med sin pedagogik och förmåga att möta människor från olika samhällsgrupper en unik möjlighet att mota det demokratiska underskottet.

Jag och även mina socialdemokratiska riksdagskamrater i kulturutskottet och i utbildningsutskottet har under de senaste månaderna ägnat en hel del tid åt att besöka folkhögskolor runtom i landet, både på lands-

bygden och i storstäderna. Vi har pratat med deltagare och med personal. Frågorna vi har ställt till deltagarna har bland annat varit varför de valde just folkhögskola och vad de tycker om att delta i folkhögskolans verksamhet.

Alla de deltagare som jag har mött har varit oerhört positiva. De berättar att de lär sig för sin egen skull. De lär i sin egen takt. De hinner reflektera och använda det som de lär även i praktiken. De tävlar mot sig själva, respekterar varandra, ser olikheter som något positivt. De är i olika åldrar. De kommer från olika kulturer. Man lär sig att se saker ur ett annat perspektiv. Och som en kille sade: Jag har inte längre ett tunnelseende.

Man upplever att man har engagerade lärare, som ser till hela människan. Man blir bättre förberedd för att fortsätta studier på högskolan. Detta är bara några av alla de synpunkter som deltagarna har lyft fram som sina upplevelser av folkbildningen.

Några säger att de aldrig hade kunnat gå denna kurs om den inte hade funnits på folkhögskola. Alternativet hade varit en dyr kurs hos en privat utbildningsanordnare.

Jaha, det är kanske det som är alternativet i ett moderatstyrt Sverige, att man inte kan ta del av kurser inom folkbildningen, om man inte har råd att finansiera kursen själv så klart. Då får man vara med.

Det är nämligen det här, fru talman, som är *en* av de stora skillnaderna mellan socialdemokratisk kulturpolitik och moderat kulturpolitik, denna ”nya” moderata kulturpolitik som nästan uteslutande finansieras genom radikala nedskärningar på folkbildningen. De skär ned med hela 300 miljoner på folkbildningen jämfört med regeringens och utskottsmajoritetens förslag.

Detta är inget nytt förslag från Moderaterna. De har lagt fram samma förslag på nedskärning i folkbildningen under de tre och ett halvt åren som jag har varit här i riksdagen. Det som jag uppfattar som mer tydligt i det här budgetförslaget – kanske det har varit lika tydligt tidigare, men jag har inte uppfattat det så – är att hela summan på 300 miljoner ska tas från studieförbundens verksamhet.

I Moderaternas yttrande till dagens betänkande står det bland annat att de offentliga bidragen till studieförbunden kan minskas, att de delar av studieförbundens verksamhet som inte kan betecknas som folkbildning inte heller ska finansieras med skattemedel.

Som ni hör finns det en ideologiskt betingad kritik mot folkbildningen hos Moderaterna. Den politiska viljan är att verksamhet som får ett stöd av staten i stället ska finansieras fullt ut av deltagarna själva, om den inte betecknas som folkbildning så klart. Det är riktigt att verksamhet som inte betecknas som folkbildning inte heller ska ha statligt stöd. Det finns redan nu kriterier för vad som ska räknas som en studiecirkel.

Men vad är det då som Moderaterna sätter sig emot? Är det valet av ämnen som man inte tycker om? Ja, det har ju Kent Olsson redan visat på här i kammaren i dag. Är det inte okej att läsa om arbetarrörelsens historia? Eller är det musikcirklarna som många av våra ungdomar deltar i som inte ska få statliga medel? Eller är det kanske ABF-skolans verksamhet som möjliggör för ett flertal, bland annat LO-medlemmar runtom i landet, att ”pröva på” att läsa svenska, matematik, samhällskunskap med mera under en dag i veckan, för att kanske bli inspirerade att i nästa

steg läsa vidare på gymnasienivå? Eller är det alla de föreläsningar som genomförs på vardagskvällar och helger där människor får ta del av spännande diskussioner om samhällsengagerande frågor, eller är det alla de kulturarrangemang som genomförs runtom i landet? De möjliggör för amatörculturen att verka både i stad och på landsbygd, vilket också breddar kulturupplevelser runtom i landet.

Moderaterna ifrågasätter Socialdemokraternas satsning på reformen om fri entré till statliga museer, kanske för att de flesta ligger i Stockholm. Då skulle det vara intressant att höra hur Moderaternas representanter i kulturutskottet ser på den neddragning till folkbildningen som man vill göra för att i stället satsa pengarna på statliga institutioner som Operan och Dramaten. Dessutom ska de extra resurserna inte gå till att sänka priserna, vilket i så fall kanske hade gynnat de grupper som i dag har en möjlighet att genom folkbildningens verksamhet ta del av ett kulturarrangemang.

Hur mycket motsvarar då en nedskärning på 300 miljoner på studieförbundens verksamhet? Lars Wegendal, min kollega, har tidigare tagit upp det, men jag tror att det är värt att ta upp det en gång till för att få ett perspektiv på hur mycket verksamhet det faktiskt handlar om.

Med en neddragning på 300 miljoner, om man räknar på den redovisade verksamhet som studieförbunden hade under 2004 på sammanlagt 309 000 studiecirkel, skulle nedskärningen motsvara ca 120 000 cirkel färre. Det gör att de moderata nedskärningarna motsvarar kostnaden för mer än var tredje studiecirkel jämfört med i dag bara med de statliga bidragen. Jag vet att Moderaterna i min hemkommun Göteborg och i regionen Västra Götaland också drar ned på anslagen till folkbildningen. I det moderata budgetförslaget i Göteborgs kommun tar man bort 13 miljoner kronor.

I regionen Västra Götaland har Moderaterna nästan 3,8 miljoner mindre i folkbildningsanslag än majoriteten, en majoritet som består av Socialdemokraterna, Folkpartiet och Centern. Jag har inte räknat ut hur många studiecirkel, föreläsningar eller kulturarrangemang som då skulle försvinna i min egen hemkommun, men det skulle helt klart göra att en stor del av studieförbundens verksamhet skulle frysa inne.

Frågan jag nu ställer är: Hur ser Centerpartiet på den nedskärning på 300 miljoner som Moderaterna föreslår? Ni lägger 90 miljoner mer än majoriteten i utskottet. Det gör en skillnad att förklara på hela 390 miljoner mellan ert förslag och Moderaternas.

Hur kan ni ens tänka er att sitta i en regering som är så kritisk till folkbildningens verksamhet? Ni är ju, precis som vi socialdemokrater, ett folkrörelseparti som alltid har värdesatt folkbildningen och dess verksamhet.

”Vi vill stärka folkbildningen, inte vingklippa den.” Så sade Göran Persson i regeringsförklaringen. Hur denna förstärkning kommer att se ut är för tidigt att säga. Men regeringen och ansvarigt statsråd, Lena Hallengren, har aviserat att man i början av nästa år ska lägga fram en folkbildningsproposition. Jag ser fram emot propositionen och att vi återigen ska få tillfälle att debattera folkbildningen i denna kammare.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till förslagen i betänkandet i dess helhet.

Anf. 169 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Ibland undrar jag om det är någon idé att föra en debatt. Lena Adelson och jag stod bägge två här för en stund sedan och talade om att vi tycker att delar av folkbildningen är väldigt bra. Vi har också sagt att vi tycker att folkhögskolan har ett bra program, och vi gör inga nedskärningar där. Vi har också sagt att de kurser som är bra inom folkbildningen ska vi ha. Det som Gunilla började med att berätta, hur folkbildningen startade, kan jag ställa upp på. Det var fantastiskt hur man folkbildade människor.

Men det är klart att jag blir lite undrande när jag läser dagens kursprogram. Jag läste upp ett par exempel på kurser förut. Jag skulle bara vilja höra vad Gunilla säger om följande kurser:

Snygg, sexig och singel – hur duktiga är vi på att flirta och dejta? Kom och få tips av dejtingcoachen Marie Hagberg! Är det någonting som vi tycker är viktigt inom folkbildningen?

Korsordskonstruktion under handledning av erfaren konstruktör.

Jag kan ge ett par exempel till. Pärlor och diamanter heter en kurs. Guldvaskning heter en annan. Även om Lennart Kollmats är intresserad av hundar kan man fråga sig om hundspråk är en kurs som kan anses tillhöra livets nödvändiga frågor här.

När Gunilla och jag för en tid sedan debatterade folkhögskolan och studieförbunden började en av instruktörerna med att säga: Jag har tagit en kurs för förarintyg. Jag undrar varför jag inte får betala det själv. Varför ska andra människor betala att jag vill ha förarintyg?

Jag ville ge ett antal exempel här, och jag ställer frågan enkelt: Tycker Gunilla Carlsson att de kurser som jag räknat upp – Pärlor och diamanter, Guldvaskning, Snygg, sexig och singel, Korsordskonstruktion och dessutom Hundspråk – är någonting som är värt att satsa på?

Anf. 170 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik:

Fru talman! Ja, jag tror säkert att de här kurserna kan vara jättebra för många av dem som är deltagare. Frågan är om det är vi som politiker som ska styra vilka kurser folkbildningen ska genomföra.

Det kanske är så att Lennart Kollmats, som är väldigt förtjust i sin hund, skulle tycka att det var jättekul att få träffa likasinnade som också tycker om att prata och diskutera om sina hundar. Utifrån det skapar man ett engagemang. Människor syns, de växer och mår bra. Kanske går man vidare, precis som Lars Wegendal var inne på förut, till en annan studiecirkel. Kanske läser man ett språk eller något annat, om det nu hamnar på en högre nivå enligt Moderaterna, att det är okej att läsa engelska eller matematik och att det då är folkbildning.

För oss socialdemokrater är det viktigt att se att folkbildningen har en uppgift, att människor kan växa, att människor blir engagerade. Man träffar nya människor som man kanske inte annars hade träffat på. Vid mötena med alla folkhögskolor och även med studieförbundsdeltagare är det många som pekar just på att de träffar människor som de aldrig tidigare har pratat med, som inte finns i den närmaste bekantskapskretsen. Man säger: Här träffas vi på andra villkor. Vi växer som människor och lär oss enormt mycket. I det avseendet kanske vi kan säga att det är bildande.

Anf. 171 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Folkbildningens fäder skulle vända sig i sina gravar om de hörde hur de nya socialdemokraterna pratar om folkbildningen. Folkbildning för dem var att ge möjligheter att utveckla sig, ge möjligheter att lära sig någonting. Det är inte att tala hundspråk.

Jag läser om kursen: Hundar kan både människans och hundars språk. Här får du lära dig om hundens språk och förstå hundens behov, om hur hundar kommunicerar och uppfattar kroppsspråk.

Om nu Lennart Kollmats vill lära sig detta, om han inte har lärt sig det – han har nu kommit att bli en del av debatten här – så får han väl betala för detta. Det är väl inte samhället som ska stödja det. Jag säger inte att man inte ska gå på de här kurserna. Det kan ju vara mycket intressant att lära sig om guldvaskning. Det kan vara jätteintressant att lära sig om pärlor och diamanter, och det kan vara intressant att lära sig hur man blir snygg, sexig och singel, om man nu inte vet det.

Men det är inte meningen att staten ska stå och betala för de här kurserna. Jag blir uppriktigt sagt förvånad, Gunilla, när jag hör att du står och försvarar de här sakerna.

Jag trodde faktiskt att den socialdemokratiska gruppen såg allvarligt på folkbildning. Det är klart att det är en utveckling att först gå en kurs och sedan en annan, men det måste väl ändå vara så att statliga pengar är till för att utveckla människor på ett annat plan än att vara sexig och singel.

Anf. 172 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är underbart när Moderaterna plockar upp en kurs, eller två kurser – vi får ju inte glömma hundkursen – som får symbolisera hela folkbildningsverksamheten. Bläddra vidare i den katalog som du har! Det måste ju finnas mängder av olika studiecirklar som man kan gå, som är av annan karaktär än den som du lyfter upp. Bara för att man inte tycker att man ska få läsa vare sig hundspråk eller någonting annat så ska det tydligen få innebära att man gör en enorm nedskärning på folkbildningen. Titta i stället på de andra delarna som finns, som också är folkbildning! Det handlar inte bara om de kurser som Kent Olsson tar upp, utan det finns mängder av andra kurser som också genomförs.

Jag blir förvånad över det här. Vi hör i dag att folkbildningen ska vara fri och frivillig och den själv sätter upp vad det är för typ av kurser som man genomför, men naturligtvis med folkbildningstanken. Det måste ju också handla om vad det är som deltagarna vill ha. Det handlar om att de också måste få vara med och påverka vad det finns för kursutbud. Om det nu inte finns ett underlag för den här typen av kurser utan det är andra kurser som man vill ha är det väl folkbildningen som får styra det.

Det är en liten del som Kent Olsson plockar upp, och det vet ju du också. Den största delen, majoriteten, av de studiecirklar som genomförs är inte den här typen av kurser. Det hade varit roligt om du i stället hade tagit upp hur man kan vara med och påverka i samhället. Det finns samhällsdiskussioner och alla dessa föreläsningar som genomförs här i Stockholms stad, men även på andra ställen. Kulturarrangemang genomförs. Lena Adelsohn Liljeroth tog själv upp det här med kyrkan och alla

de musikarrangemang som genomförs där. De är också en del av studieförbundens verksamhet, eller de kan vara en del av det.

Det finns säkert en typ av kurser som man kanske inte tycker är lika viktiga utifrån folkbildningen, men jag tror att varje deltagare ändå känner att man har gjort ett val. Man kanske inte har en så jättetjock plånbok, men man är ändå intresserad av att ta del av någon av kurserna. Det är skillnaden i moderat och socialdemokratisk kulturpolitik, eller folkbildningspolitik i alla fall.

Anf. 173 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Ett gott skratt förlänger livet. Vi har fått några glada skratt här. Finns det någon studiecirkel om det, förresten? Den skulle jag gärna vilja delta i.

Men åter till allvaret – en del folkhögskolor är nära konkurs nu, säger man. De har en minskad budget genom att budgeten inte ökar, och det blir fler folkhögskolor. Vad gör de då när de måste göra nedskärningar? Det leder till att de måste ha utbildningar som är ganska billiga, vilket i sin tur leder till att dramautbildning inte kan bedrivas på de skolor som skulle vilja ha det. Det tycker jag är jättetråkigt, för vi behöver mer av sådant i skolorna. Utbudet måste hela tiden skäras ned.

Hur kommer detta att slå i framtiden? Min tanke går till den propp som vi är lovade. Finns det någonting som Gunilla Carlsson kan lyfta på locket för och säga att det kommer att hända något med? När kommer för övrigt den här propositionen som vi har pratat om i hur många år som helst, känns det som?

Jag är också oroad för att kommunerna skär ned på de kommunala bidragen. Det har vi ju sett att de har gjort under många år, och de gör det väldigt mycket. En del har inte en krona. Om vi tar till exempel Nacka, som inte har några kommunala bidrag, och de människor som bor där – hur resonerar ni från Socialdemokraternas sida när det gäller att de ska få delta i studiecirkel? Ska de betala mer om de ska delta i någon annan del, som har studiecirkel? Eller hur kommer man att hantera det? Är det sådant som man kommer att lyfta fram i propositionen? Det är en fråga som jag har funderat mycket över. Hur ser det ut?

Anf. 174 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik:

Fru talman! Det är roligt att höra Centerpartiet, speciellt med tanke på att jag vet att ni också värnar folkbildningen precis som vi gör. Det är därför jag ställer mig lite frågande när jag tittar på det budgetförslag som finns från alliansen. Det är inte ett gemensamt budgetförslag – det vet jag – men det skiljer mycket just på anslagen till folkbildningen. Det lyfter du fram också när det gäller folkhögskolorna. Vi ger ju ett statligt bidrag till dem, men sedan beslutar Folkbildningsrådet om tilldelningen och det antal skolor som ska få bidrag. När man har utökat antalet folkhögskolor med 20 stycken – tror jag att det är – under en ganska kort period och de statliga medlen inte har ökat i samma utsträckning blir det förstås mindre pengar till folkhögskolorna. Vi är medvetna om att det saknas resurser och att man behöver resurser.

Jag kan inte i dag säga till Birgitta Sellén om det kommer att bli extra pengar i den propp som är utlovad. Den är utlovad att komma i mars, så

vi hoppas att det blir så. Men vi får återkomma med vad den kommer att innehålla.

Precis som jag pekade på tror jag också att det är viktigt att det inte bara handlar om statliga medel, utan också om medlen från kommuner och landsting. Det finns ju landsting och även kommuner som har dragit ned. Precis som jag sade i mitt anförande är det stora skillnader även på lokal nivå när det gäller vad man vill lägga till folkbildningen.

Anf. 175 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Vad trevligt att vi fick reda på när propositionen kommer! Nu litar vi på att den också kommer i mars. Då får vi förhoppningsvis en ny debatt i vår.

Jag kanske ändå ska säga någonting om din fråga. Hur ser vi på Moderaternas nedskärning? Som Gunilla Carlsson vet är vi ett parti som tror på folkbildning. Jag tror att vi kommer att driva frågan om folkbildning under regeringsförhandlingarna. Jag oroas inte heller, utan jag ser att vi kommer att lösa de här funderingarna.

Vi kommer att kunna tala om att det finns studiecirklar från alla de sidor som Kent Olsson inte läste upp. Det handlar om demokrati, om språk och om de sociala kontakterna. Det gör det ju för övrigt i varenda kurs, även i hundkursen. Det är också lite socialt. Om man är ensam i sin stuga med sin hund är det bra att man har kunnat lära sig att prata med hunden i alla fall. Det är ju också en social kontakt, även om den inte är mänsklig. Det finns alla förutsättningar att klara ut det här.

Jag skulle vilja höra hur Gunilla Carlsson ser på folkbildningen som rehabilitering. Vi skulle från vår sida gärna vilja se att läkare skriver ut ett recept. Om man är långtidssjukskriven kan man behöva tänka på någonting annat. Då kan det vara jättebra att delta i en studiecirkel. Då skulle en läkare kunna skriva ut det. Gå en keramikkurs! Den är billig, för man får den på recept. Då får man någonting helt annat att tänka på. Man glömmer att man är sjuk och man får kontakt med människorna och får fatta en massa olika beslut. Hur ser Gunilla Carlsson på det?

Anf. 176 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik:

Fru talman! Det var väl härligt att höra att Moderaterna litar på att om de skulle hamna i regeringsställning till hösten – vilket vi får förbjuda – så kommer Centern att stå upp för folkbildningen. Nu hoppas jag inte att vi kommer i det läget, men det känns ändå skönt att du här i kammaren är klar och tydlig med att det är det som gäller.

Vad gäller propositionen hoppas jag också att den kommer i mars, och Lena Hallengren har sagt att den gör det. Men sedan vet man aldrig. Det kan stöta på problem, men jag hoppas verkligen att vi ska få möjlighet att debattera folkbildning en gång till under det här riksdagsåret.

När det gäller rehabilitering är jag inte till hundra procent säker, men jag har för mig att jag läste i förra veckan att det kommer ett förslag om att man skulle kunna gå och läsa på halvtid samtidigt som man är sjukskriven.

Det är ett förslag som föreligger. Och jag tror absolut på den här idén, precis som Birgitta Sellén tar upp, att om man är sjukskriven kan det vara en läkande process i sig att ta del av folkbildningsverksamheten. Jag tror inte på idén att man stannar hemma på sin kammare. Jag tror snarare på

att man behöver göra någonting annat om man har möjlighet. Det beror naturligtvis på hur sjuk man är. Men just ur rehabiliteringssynpunkt tror jag att man mår bra av att träffa andra människor. Man mår kanske bra av att göra andra saker. Det är mycket detta som det handlar om också, alltså att våga pröva på saker som man annars kanske inte skulle våga eller inte har haft möjlighet att göra. Det är väl det som man ofta stöter på när man är ute och träffar människor.

Jag träffar många som läser på ABF-skolan där man läser kärnämmen. De säger: Äntligen förstår jag matematiken och kan hjälpa mina barn. Jag växer som människa genom att jag till exempel faktiskt får en betydelse som förälder.

Ursäkta mig, fru talman, men jag blir så engagerad i dessa frågor.

Anf. 177 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Trots denna animerade debatt om hundkurser och liknande måste jag ställa en fråga baserad på en liten fras där Gunilla Carlsson uttrycker sig genom att tala om en vanlig dag. Sedan flödade orden i all oändlighet med stora och generösa svep om folkbildningsvärlden. Nu är jag själv gammal folkbildare, så jag har ingenting emot det i princip.

Men en vanlig dag har jag också erfarenheter av, precis som säkerligen Gunilla Carlsson har. Då läser jag på s. 80 om nedskärningarna till trossamfunden och inte minst till Sjukhuskyrkan. Där kan man minska anslagen med 518 000 kr. Det är en spottstyver egentligen. Det är lite pengar, men för den här verksamheten är det absolut inte lite pengar. Hur kan man motivera att man behåller samma nivå till hundkurserna men skär ned, visserligen blygsamma, 518 000 kr som går till människor som kanske är i nöd och som är i stort behov av en medmänniska? Där saknar jag lite grann av det engagemang som Gunilla Carlsson visade här alldeles nyss för folkbildningsfrågor. Man kanske kan raljera lite grann om ämnena, men jag vill inte göra det. Jag vill faktiskt vara lite seriös.

Anf. 178 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik:

Fru talman! Jag känner själv hur jag tar min allvarliga ton nu när Kenneth Lantz lyfter fram denna fråga. Jag tror att det säkert är jätteviktigt med Sjukhuskyrkan. Jag har inte någon egen erfarenhet av den. Men jag tror säkert att den har en stor roll att fylla. Samtidigt har väl kyrkan själv resurser om det är en prioriterad fråga. Och det är väl ändå så att vi fortfarande ger pengar till trossamfunden och till Sjukhuskyrkans verksamhet. Det är inte så att vi helt plockar bort den. Jag tror säkert att det är en jätteviktig verksamhet.

Men detta är ett ställningstagande som vi har gjort. Det har gjorts en annan prioritering.

Anf. 179 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Det finns naturligtvis pengar. Det förstår vi också. Men här är det så pass angeläget att vi kristdemokrater har ansett att anslaget i stället borde ha höjts med ett antal miljoner. Vi tycker att detta är viktigt eftersom människor i nöd inte har samma intresse av att gå en folkbildningskurs. Det är inte den nivån. Här handlar det faktiskt om att Sjukhuskyrkan lider ekonomiskt.

Våra trossamfund, och då tänker jag framför allt på frikyrkorna och de ideella samfunden, har inte medel i all oändlighet utan man är tacksam för att det finns ett parti som vill stötta Sjukhuskyrkan och trossamfunden med 10 miljoner ytterligare. Då är det lite märkligt att Gunilla Carlsson bara kan rycka på axlarna och säga att de 518 000 som man tar bort inte är något att bry sig om. Jag är lite beklämd om det är så att man inte bryr sig om den människa som hamnar i en sjuklig nödsituation och verkligen är i behov av ett stöd från en medmänniska. Sjukhuskyrkan är professionell och duktig på detta.

Anf. 180 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik:

Fru talman! Om Kenneth Lantz uppfattar det som att jag bara rycker på axlarna och inte tycker att det är en viktig verksamhet vill jag verkligen framföra att jag tycker att det är en viktig verksamhet.

Men det är inte bara Sjukhuskyrkan som finns på sjukhusen. Det finns också mängder av andra människor som jobbar i sjukhusets värld och som kan vara den trygga handen och stötta människor som mår dåligt, som är sjuka och som många gånger har en väldigt jobbig situation. Men jag tror att Sjukhuskyrkan också har en väldigt viktig funktion att fylla. Men vi får inte heller glömma all den personal som också finns ute i dessa verksamheter och som gör ett enormt jobb och en väldigt bra insats just i dessa situationer.

Anf. 181 ANNA LINDGREN (m):

Fru talman! Det är många som har klagat på att kulturministern inte är här. Det gör inte jag. I så fall tror jag inte att vi hade haft en så trevlig debatt med glada skratt i en lyssnande anda. Det tycker jag känns väldigt bra. Det är en spänstig debatt.

Men jag ska ta upp en fråga som har fått en väldigt underlig behandling av regeringen. Den gäller den bärgade DC 3:an. I över 50 år har frågan om DC 3:an som blev nedskjuten av Sovjetunionen varit ett trauma för Sverige, kan man säga. Så småningom har man hittat den, och nu har man äntligen tagit upp den.

Förra året fastslog regeringen i budgeten att DC 3:an ”är en betydelsefull del av vårt kulturhistoriska arv och som tidsdokument för det kalla kriget och efterkrigstiden Sverige.” Så skrev man i budgeten.

Man skrev också att ”enligt regeringens bedömning är det viktigt att DC 3-an bevaras.” Man förutskickade samtidigt att detta kommer att ske inom ramen för den plan som Statens försvarshistoriska museer har tagit fram för utbyggnad av Flygvapenmuseum i Linköping.

Jag är ledamot i Statens försvarshistoriska museer, och jag ser hur denna fråga har behandlats.

Regeringen har också fastslagit att Försvarsmakten i avvaktan på att man hittar ett ställe att placera planet på ska det förvaras på någon bas någonstans till och med den 31 december år 2007. Då ska den permanenta lösningen vara klar.

Den förra kulturministern Marita Ulvskog var på ort och ställe och gav ett löfte till Flygvapenmuseum om att den plan som hade utarbetats skulle förverkligas.

Men det finns inga pengar anslagna för år 2006. Vi tycker att denna plan måste fullföljas, och vi har i den moderata budgeten upptagit medel

för att arbetet med dokumentation, bevarande och levandegörande av den bärgade DC 3:an ska kunna inledas. Det finns alltså en planerad utställning inom Etapp 3 för Flygvapenmuseum.

Och ni vet att man arbetar ganska hårt med den tid som vi kallar för det kalla kriget. Det är en väldigt viktig del av svensk historia, och den ska naturligtvis göras tillgänglig inte minst för våra barn framöver.

Men det som jag är irriterad över är att det inte är lätt för institutioner som är beroende av regeringens beslut när de planerar sin verksamhet. Det verkar som om en ministers utställda löften inte gäller om det blir byte på ministerposten. Det tycker jag är konstigt med tanke på att det är samma regering. Det visar sig nu att Leif Pagrotsky inte har brytt sig om den utfästelse som Marita Ulvskog gjorde.

Nu står vi här, och år 2007 ska detta plan försvinna från den militära bas där det befinner sig. Och vi hoppas att man kanske på vårkanten i tilläggsbudgeten ändå tar upp denna fråga igen, så att vi får klara ut den.

I övrigt yrkar jag bifall till vår reservation 2.

Anf. 182 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Till att börja med vill jag instämma i vad Rossana Dinamarca och Tasso Stafilidis sagt i sina anföranden. Jag kommer i mitt anförande att ta upp några frågor om mål- och resultatredovisningen inom utgiftsområde 17. Det kan ju vara uppiggande så här sent på kvällen. Jag kommer också att gå in på vikten av att långsiktigt kunna upprätthålla en oförändrad verksamhet i Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna. Det gäller då speciellt verksamheterna i Grängesberg och Strömsund.

Det är intressant att komma ihåg att den här stiftelsen kom till som ett resultat av det så kallade Sesamprojektet från mitten av 1990-talet – en sysselsättningsåtgärd kombinerad med en nationell räddningsaktion för kulturarvet i museerna och arkiven. Jag nämner detta därför att det i budgetpropositionens förslag finns nya sysselsättningsåtgärder på kulturområdet där inspiration hämtats från Sesamprojektet.

Fru talman! Alla som har försökt sig på att förstå och sätta sig in i statsbudgeten kan nog instämna i att det är svårt att få en överblick över kopplingen mellan utgiftsområden och politikområden. Indelningen av den statliga verksamheten i politikområden infördes för drygt fem år sedan. Kulturutskottet har i flera år pekat på problem och brister i den resultatredovisning som ges i budgetpropositionen.

Finansutskottet skrev i sitt ställningstagande i juni i år att regeringen i budgetpropositionen skulle presentera en tidsplan för arbetet med att göra kopplingen mellan politikområde och utgiftsområde mer överblickbar och därmed göra det lättare för oss i riksdagen att följa upp, kontrollera och ompröva den statliga verksamheten.

En sådan tidsplan lämnas inte i budgetpropositionen, utan regeringen skriver att den ”har för avsikt att under 2006 återkomma till riksdagen med en redogörelse för den närmare inriktningen av förestående utvecklingsinsatser inom området”.

Eftersom politikområdesindelningen fortfarande inte överensstämmer med utgiftsområdesindelningen anser kulturutskottet att information om mål, statens insatser, statens insatser utanför politikområdet, resultatredovisning, revisionens iakttagelser och politikens inriktning som hör till anslag under utgiftsområde 17 ska redovisas i anslutning till dessa anslag

i utskottets utgiftsområdesbilaga. Resultatredovisningen måste finnas på det område som finansierar verksamheten.

Trots att mål- och resultatstyrningen har utvecklats under en lång tid visar den på brister. Av utredningstjänstens redovisning tidigare i år framkom det att det inom samtliga politikområden som kulturutskottet behandlar saknas resultatindikatorer knutna till de av riksdagen beslutade målen för politikområden. Endast inom ungdomspolitiken pågår ett intensivt arbete med att ta fram indikatorer som belyser ungdomens levnadsvillkor. Vi har noterat att regeringen avser att fortsätta arbetet med att precisera mål och redovisa resultatindikatorer, men det arbetet måste bedrivas med högre prioritet än som görs.

Även när det gäller utformningen av mål och delmål återstår en hel del arbete för regeringen att göra. Det måste också vara möjligt att följa upp dessa mål och att ta fram kvantitativa eller kvalitativa indikatorer eller andra former av analyser för att kunna bedöma om målen är uppfyllda eller i vilken grad de inte är uppfyllda. Regeringen har för avsikt att återkomma till dessa frågor nästa år, så vi i Vänsterpartiet och också utskottet avvaktar med stort intresse denna redogörelse.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag lämna Vänsterpartiets synpunkter på Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna, framför allt dess verksamheter i Grängesberg och Strömsund.

Utskottet har tidigare uttalat sig om vikten av att Stiftelsen Föremålsvård ges långsiktigt hållbara ekonomiska villkor. De senaste åren har präglats av att ekonomiska tillskott getts i tilläggsbudgetar. Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna bedriver vård och konservering av museiföremål, böcker och arkivalier.

Verksamheten bedrivs i Kiruna, Grängesberg och Strömsund och selsätter omkring 70 personer, av vilka de flesta är lönebidragsanställda. Stiftelsen har i årets budgetproposition fått ytterligare 2,7 miljoner kronor, vilket är värdefullt men inte tillräckligt. Under hösten har ett tiotal arbetshandikappade i Grängesberg och Strömsund tvingats sluta efter uppsägning. Förutsättningar för en långsiktighet i verksamheten saknas fortfarande. Hittillsvarande ryckighet går inte att förena med en verksamhet som i så stor utsträckning bygger på arbetshandikappade.

Vänsterpartiet vill i ett kommande budgetförslag dels tillföra ytterligare medel, dels ge Stiftelsen Föremålsvård samma finansieringsförutsättningar som de som gäller för statliga myndigheter.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 december.)

9 § Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2005/06:KrU4
Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik (prop. 2005/06:2).

Anf. 183 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s):

Fru talman! Nu tar vi ny sats och kör vidare med kvällens och nattens debatter.

Prot. 2005/06:45
6 december

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

*Bästa språket –
en samlad svensk
språkpolitik*

I det här betänkandet behandlas propositionen *Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik* med följdmotioner samt motioner från den allmänna motionstiden åren 2003, 2004 och 2005. Propositionen är framtagen av Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om följande fyra mål för en nationell språkpolitik:

- Svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige.
- Svenskan ska vara ett komplett och samhällsbärande språk.
- Den offentliga svenskan ska vara vårdad, enkel och begriplig.
- Alla ska ha rätt till språk – att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk.

Vad gäller språkvården utgår utskottet från att den föreslagna organisationskommittén omgående tillsätts så att arbetet med den nya språkvårdsorganisationen snabbt kan komma i gång.

Utskottet delar regeringens bedömning att de insatser som görs för att förstärka språkundervisningen för elever med utländsk bakgrund och för de nationella minoriteterna bör fortsätta samt att språkens roll inom svensk undervisning bör stötts.

Utskottet ser också positivt på regeringens uppdrag till Kulturrådet att bland annat stödja långsiktiga läsfrämjande projekt, exempelvis *Läs för mig, pappa!* Utskottet stöder även regeringens bedömning att *En bok för alla* fortsatt bör ges i uppdrag att undersöka hur litteratur och läsning ytterligare kan främjas på arbetsplatserna till exempel genom arbetsplatsbibliotek.

Regeringens bedömning att ytterligare insatser bör göras för att främja dialekter är glädjande. Det är ju så, fru talman, att vi i Skåne förr hade ett L eller ett M på bilens registreringsskylt, medan nu ett skorrander på tungan finns kvar så att allmänheten kan skönja ursprunget och Sveriges mångfald.

Till sist vill jag bara säga att utskottet i betänkandet behandlar sammanlagt 58 motionsyrkanden väckta i anslutning till propositionen. Samtliga motionsyrkanden avstyrks. I betänkandet finns det också 20 reservationer och 7 särskilda yttranden.

Låt med detta, fru talman, debattörerna träda in på arenan!

Anf. 184 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Lagstiftning inom kulturområdet – hur bra är den? Tja, ganska ofta tycker jag faktiskt att det inte passar, och jag har fått kritik för det av och till, men också beröm. Min inställning är att kulturen som sådan ska vara så nära människorna som möjligt, komma därifrån, ske i samspel med medborgare, kulturarbetare, politiker. Då finns risken att en lagstiftning kan bli till hinder för kreativitet, för annorlunda tänkande, man ser risker i stället för möjligheter. Jag som är en stor anhängare av teater på länsnivå skulle kanske tycka att det ska finnas en lag som säger att varje region ska ha en länsteater, men jag tror inte på den sortens lagar.

Men det kan givetvis finnas undantag, också när en lag inte behöver ha straffrättsliga konsekvenser men är en symbol för vad nationen Sverige anser. Det här betänkandet handlar just om ett sådant ärende.

Vi har i riksdagen, jag tror att det var i enighet, beslutat att minoritetsspråk i begränsad omfattning ska vara säkrade i lag. Det är klart att det kan tolkas som knepigt att man inte har stadfäst något majoritetsspråk. Det är självklart att det kan upplevas motsägelsefullt. Den signal som vi behöver handlar om svenskans betydelse i vårt samhälle, och det är väsentligt ur många aspekter att de som bor och verkar i Sverige också kan svenska, förstår det, pratar det, läser och skriver det.

Vi är också med i ett internationellt sammanhang där det stiftas föreskrifter etcetera som påverkar oss dagligen och stundligen, och där är det mycket viktigt att svenskan finns med och fungerar. De folkvalda och tjänstemän som finns nere i EU och bevakar svenska och europeiska intressen ska inte behöva vara superexperter på engelska, tyska eller franska för att kunna verka på ett vettigt sätt.

EU är en mångspråkig organisation med 20 officiella språk, och då är det givet att tolkning och översättning är en mycket viktig kugge i det maskineriet. Varje lands representanter ska kunna använda sig av sitt modersmål. Det måste vara grundläggande.

För tolkning finns ett så kallat betalsystem i olika arbetsgrupper, ett system som Sverige har argumenterat för. Tidigare betalades all tolkning direkt ur EU:s budget. Nu får varje land en pott, och sedan får man lägga till ur egen kassa. Men enligt uppgifter jag har fått använder inte Sverige ens sin pott, utan en del av den fryser inne. Jag tycker i sig att det är bra med besparingar, men är detta en rätt besparing? Är våra delegater och tjänstemän så säkra på andra språk att de känner nyanser, att de inte är några risker för missförstånd, att det är lika fulla av åsikter och vilja att föra fram dem som om det varit på svenska? Jag har stor respekt för dem som är i Bryssel, Strasbourg och på andra platser i EU-byråkratin men känner en tveksamhet kring de möjligheter de får för att klara ut alla detaljer. Det finns också siffror på hur mycket andra länder beställer för tolkning. Det verkar som om Sverige ska försöka sig på att på något sätt visa sig – inte så ovanligt – bäst i klassen och kunna säga: Se vad duktiga vi är som inte behöver tolkning eller översättning i samma omfattning som andra. Men jag tror att detta är kontraproduktivt.

Samtidigt kan man ha en dröm om att vi någon gång skulle ha avtjänat Guds straff för människans högmod genom att hon ville bygga Babels torn upp till himlen så att vi skulle få ett språk som alla behärskar, men det är nog en utopi. För mig är det bland annat svårt att förstå ett så närallgande språk som danskan i dess nyanser. Det retar visserligen gallfeber på alla så kallade nordister, men det är likafullt sant. Jag ser det som viktigare dels att få en rimlig status för vårt svenska språk, dels att vi via engelskan kan umgås och konversera med andra människor i världens länder, även med danskar.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 5 under punkt 5.

Anf. 185 ANNA LINDGREN (m):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1. Det är en alliansmotion där vi är eniga. Jag står självfallet bakom övriga moderata reservationer.

Regeringen slår i propositionen *Bästa språket – en samlad språkpolitik* fast att svenska ska vara huvudspråk i Sverige. Det är bra! Men det viktigaste, nämligen att lagstadga att svenskan ska vara Sveriges officiella språk, gör man inte! Det ska alltså även i framtiden vara så absurt att vi har fem officiella minoritetsspråk – samiska, finska, meänkieli, romani och jiddisch – men inget officiellt majoritetsspråk. Svenska är ett officiellt språk i Finland och inom EU – men inte i Sverige.

I dag är det den finska självständighetsdagen. Jag var inte på Augustgalan i går kväll. Monika Fagerholm är en finlandssvensk författare, och alla var överraskade över att hon vann priset. Jag gratulerar, det var ett fantastiskt val. Motiveringen var: ”Hon har ett språk som glittrar och svärtar.” Det tycker jag lät så vackert. Det passar så bra in på den svenskfinska skönlitteraturen. Var och en som läst romaner, skönlitteratur, av finska författare märker att man i Finland värnar det svenska språket. Man har mycket vidare vokabulär än vad vi har här. Därför tycker jag att finlandssvenskan borde vara ett föredöme för oss.

Utredningen *Mål i mun*, som propositionen utgår från, föreslog att en särskild lag om svenska språket skulle genomföras. 33 remissinstanser tillstyrkte detta, 15 avstyrkte. Svenska Akademien skrev i sitt remissvar: Att lagstifta om svenskan som huvudspråk i Sverige har stor praktisk och symbolisk betydelse.

Det var alltså 33 för och 15 emot. Ändå hänvisar regeringen till remissinstanserna när den avvisar förslaget om en språklag. Hur motiverar då regeringen sitt ställningstagande? Jo, nu kommer de luddiga motiven: ”Det inte är oproblematiskt att föreskriva att svenskan ska vara landets officiella språk i internationella sammanhang”, säger man. Menar regeringen att det är ett problem att svenska är ett officiellt språk i EU-sammanhang?

På s. 5 i propositionen skriver regeringen att ”utgångspunkterna för svensk språkpolitik bör vara att svenska språket bevaras som ett samhällsbarande och komplett språk i Sverige och att det förblir ett officiellt språk i EU”. Vad innebär den skrivningen? Varför påpekas det egentligen att det bör förbli ett officiellt språk i EU? Är det inte självklart?

Ett annat argument är: ”Inom svensk offentlig förvaltning och i internationella sammanhang finns det svenskar som både har rätt att och bör använda andra språk, exempelvis något av de nationella minoritetsspråken eller något annat främmande språk inom utrikesförvaltningen.” Men de nationella minoritetsspråkens ställning är redan skyddad i lag och därmed också deras användning i den offentliga förvaltningen.

På s. 16 kan man också läsa följande häpnadsväckande formulering: ”En bestämmelse om att de som fullgör uppgifter i sin verksamhet ska använda klar och begriplig svenska, som kommittén föreslår, kan uppfattas som diskriminerande mot dem som inte har svenska som modersmål eller av annan anledning inte behärskar svenskan.” Sture Allén skrev i Svenska Dagbladet en artikel där han säger att man tar sig för pannan. Jag förstår hur han menar, och jag tar mig också för pannan. Det är naturligtvis så att man i sina privata brev och tal inte måste skriva perfekt svenska, men man ska vara begriplig i offentliga sammanhang och i det som är riktat mot allmänheten.

Jag hade en gång en rektor på min skola som inte tillät att vi hissade svenska flaggan den 6 juni eftersom elever från andra länder skulle

kunna känna sig diskriminerade. Därför skulle inte alla elever som faktiskt bodde i landet Sverige få hissa landets flagga på nationaldagen. Den här typen av fäniga argument ser jag också i formuleringarna i propositionen.

På andra ställen i propositionen talas det om hur viktigt det är att människor som kommer hit från andra länder lär sig svenska. Det håller jag med om i allra högsta grad. Jag har jobbat som svensklärare i 23 år, så jag vet. Det är därför det är så extra konstigt att regeringen inte vill göra svenskan till officiellt språk för att understryka hur viktigt det är att de som kommer till vårt land lär sig svenska för att kunna leva på ett naturligt sätt här och kommunicera med andra. Därför tycker jag att det här faktiskt är obegripligt.

Svenska Akademien framhåller i sitt remissvar att det är viktigt att med större kraft än hittills värna om svenskans ställning och bruk inom EU. Över huvud taget bör man i instruktioner för svenska delegater och tjänstemän inom EU inskräpa att det inte ligger i vårt nationella intresse att bereda för engelskan som ett överordnat arbetsspråk inom unionen. Denna uppfattning delar vi moderater. Det låter ju bra, men hur ska det gå till? Är det någon som tror att tyskar och spanjorer skulle gå med på att man bara skulle använda till exempel engelska eller franska i EU?

Vi i kulturutskottet har fått en föredragning angående den svenska tolkanvändningen i EU, och detta tog också Lennart Kollmats upp. Det var ju alarmerande uppgifter. Jag har bett Rut undersöka hur det ligger till. Lennart Kollmats har redovisat om betalsystemet och så vidare.

Under första halvåret 2005 användes ca 10 % av halvårsanslaget på ca 1 miljon euro – halvårsanslaget motsvarar alltså lite drygt ½ miljon – för tolkservice. 66 % användes till resor och 24 % av dessa pengar gick tillbaka till EU:s kassa. Är det inte lite dumt att man inte utnyttjar detta? Från svensk sida verkar man alltså inte i särskilt hög grad värdesätta flerspråkigheten eller vilja värna om det svenska språket. Sverige har medvetet valt att försätta sig i den här situationen samtidigt som andra länder fortsätter att förhandla på sitt eget språk.

Konsekvensen av att Sverige inte vill använda sig av svensk tolkning blir att Sveriges representanter talar och lyssnar på främmande språk när nya direktiv och förordningar förhandlas fram – lagstiftning som blir direkt gällande i Sverige. Hur kan vi vara säkra på att Sveriges intressen verkligen tillgodoses och på att vi uppnår bästa möjliga förhandlingsresultat?

Det är ett faktum att den som i en diskussion inte har möjlighet att tala sitt modersmål hamnar i underläge. Språket blir torftigare, nyanserna färre, risken ökar att missförstånd uppstår och i vissa lägen väljer man kanske hellre att sitta tyst. Den som däremot får uttrycka sig på sitt eget språk kan argumentera på ett mycket mer övertygande sätt. Det är helt enkelt skillnad mellan att säga det man kan säga och det man vill säga.

Frågan ställd på sin spets: Vilken typ av tjänstemän ska skickas till Bryssel för att företräda svenska intressen i exempelvis expertmöten? Är det den som är duktig på ett främmande språk – engelska – eller är det den som är mest kunnig i sakfrågan? Det kan man fråga sig.

Man får inte heller glömma bort att oavsett vilket språk man väljer att tala tolkas man vidare till andra språk. Man når inte direkt fram till åhö-

rarna för att man talar engelska. De flesta väljer att lyssna på tolkning på sina respektive modersmål.

Herr talman! Vi moderater är stolta över Sverige. Vi är stolta över vårt språk och vår historia. Vi vill värna om såväl våra kulturella som våra språkliga traditioner. Vi vill föra en politik som både bevarar och utvecklar vårt svenska språk.

Att lagstifta om svenskan som majoritetsspråk har stor praktisk och symbolisk betydelse. Det skulle ge en tydlig signal om svenskans betydelse i vårt samhälle och garantera att svenskan även i framtiden ska vara vårt huvudspråk.

Anf. 186 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att ansluta mig till det som både Anna Lindgren och Lennart Kollmats har tagit upp när det handlar om det svenska språket i ett europeiskt sammanhang och hur viktigt det är att svenska språket tas till vara och används. Det är också viktigt att de resurser som finns avsatta för detta används av den svenska regeringen.

Då behöver jag inte säga mer om just detta. Jag hade planerat ett ganska långt avsnitt om det, men timmen är sen och jag väljer, som sagt, att ansluta mig till det som både Lennart Kollmats och Anna Lindgren har sagt i den delen.

Herr talman! Att behärska sitt språk är en avgörande demokratifråga. För att kunna vara en aktiv samhällsmedborgare, kunna förhandla – som man gör i EU – och kunna uttrycka sig är det helt nödvändigt för att man ska kunna läsa att förstå vad man läser och också att kunna skriva.

Det är genom att äga ett språk som vi människor får tillgång till vår kultur. Kulturen och språket är intimt förknippade med varandra. Språket är vårt viktigaste verktyg i mötet med andra människor. Det är genom språket som vi uttrycker våra tankar, idéer och förhoppningar. Den som har brister i sin språkliga förmåga riskerar dessvärre att hamna i utanförskap.

Kristdemokraterna välkomnar regeringens proposition *Bästa språket*. Vi har länge efterfrågat en uppföljning av den statliga utredningen *Mål i mun* som presenterades våren 2002.

Vi tycker att många av förslagen i propositionen är bra, till exempel målen för språkpolitiken, samordningen av språkvården, språkets betydelse i utbildningar med mera. Men, herr talman, det finns även brister. Framför allt anser vi – liksom utredningen, alliansen i utskottet och flera remissinstanser – att svenska språket ska lagfästas som majoritetsspråk. Detta är ett krav som jag verkligen hoppades att vi skulle kunna få en majoritet för i riksdagen.

I övrigt handlar våra synpunkter inte så mycket om de förslag som finns utan mera om vad vi saknar i propositionen och i utskottsmajoritetens förslag.

Herr talman! Svenska språket tillhör ju ett mycket litet språkområde. I den internationella världen – vi har ju varit inne på ett EU-perspektiv – är det helt nödvändigt att slå vakt om vårt språk om vi vill att det ska vara levande och rikt även i framtiden. Det betyder inte att konservera och förhindra utvecklingen utan det betyder att bevara svenskans egenart genom en ständig utveckling.

Som jag lite grann har varit inne på anser vi kristdemokrater att svenska språkets ställning som majoritetsspråk bör lagfästas liksom riksdagen tidigare har lagskyddat fem minoritetsspråk. Regeringen och utskottsmajoriteten väljer dock att enbart lägga fast svenskans ställning i de språkpolitiska målen genom att säga att svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige. Varför vill inte Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vara tydliga i denna del?

Min och Kristdemokraternas uppfattning är att den ansatsen inte räcker för att ge den tydliga signal som krävs om svenskans betydelse i vårt samhälle och för att garantera att svenska även i framtiden ska vara ett huvudspråk. Dessutom är det motsägelsefullt att ha fem lagfästa minoritetsspråk men inget officiellt majoritetsspråk.

Herr talman! Hösten 2002 beslutade riksdagen i enlighet med ett kristdemokratiskt förslag att en utvärdering av de statliga insatserna för läsfrämjande skulle ske. Som vi som arbetar med frågan känner till har staten under en lång tid försökt främja läsandet genom olika former av läsfrämjande insatser.

Genom olika kanaler går det i dag statligt stöd till föreningar och organisationer som arbetar för att främja läsandet, och det finns också flera förslag på detta område i propositionen. Samtidigt är det oerhört viktigt att ta reda på att dessa insatser verkligen leder fram till positiva effekter på läsandet.

I dag görs sällan några utvärderingar av vilka effekter de statliga stöden har för läsandet. Någon stor övergripande utvärdering av samtliga statliga insatser på det här området har såvitt jag vet inte gjorts, vilket är förvånande mot bakgrund av uppgifter som visar att läsandet särskilt bland lågutbildade minskar.

Min fråga till Socialdemokraterna i dag här i kammaren är: När kommer den utvärdering av de statliga insatserna för att främja läsandet som riksdagen har begärt? När kommer den?

Herr talman! När det gäller att främja läsandet och utveckla språket är vi alla överens om att bibliotekens och skolbibliotekens betydelse är enormt stor. Att ha tillgång till böcker, att få upptäcka bokens betydelse är för den enskilde, ung som gammal, något som inte nog kan beskrivas.

Skolans betydelse för läsandet är enormt stort. Att lära elever läsa och skriva är skolans kanske viktigaste uppgift. Bra och uppdaterade böcker är en förutsättning för att skolarbetet ska fungera. I dag går mindre än 1 % av skolans totala kostnader till läromedelsinköp. På var tredje lågstadieskola får barnen inte behålla sin bok. Det behövs en satsning på läromedel, herr talman. Det säger sig självt att denna situation inte hjälper till i det viktiga och många gånger avgörande arbetet att stödja och stimulera barns och ungdomars lust att läsa men också att förstå det man läser. Vi kristdemokrater föreslår ett särskilt statligt anslag för inköp av läromedel. För detta ändamål satsar vi i vårt budgetalternativ 200 miljoner kronor årligen inom ett annat utgiftsområde.

Avslutningsvis, herr talman, står jag naturligtvis bakom samtliga reservationer i betänkandet där Kristdemokraterna finns med, men för tidsvinning och på grund av denna sena stund yrkar jag här i kammaren bifall endast till reservation 8 under punkt 11.

Anf. 187 SIV HOLMA (v):

Herr talman! Jag yrkar bifall till den del av betänkandet som behandlar propositionen *Bästa språket – en samlad språkpolitik*. Propositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen och Vänsterpartiet. Resurserna till att genomföra förslagen i propositionen är ett resultat av budgetsamarbetet mellan s, v och mp.

Vänsterpartiet har tre reservationer och två särskilda yttranden i betänkandet. Den gemensamma nämparen för dessa är att vi vill ha ännu mer av läsfrämjande insatser. För tids vinnande yrkar jag bifall till reservation nr 19, Etablering av bokhandlar i kommuner som saknar sådana, punkt 22. I ett stort antal kommuner saknas fortfarande en bokhandel inom den egna kommungränsen. Det gagnar inte läsandet. Vi vill ha en analys av situationen för bokhandlarna och förslag på åtgärder som syftar till att möjliggöra ett mer vittförgrenat bokhandelnät för att underlätta etablering av bokhandlar i de kommuner som saknar sådana.

Herr talman! Betänkandet handlar i huvudsak om propositionen *Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik*. De borgerliga partierna anför i en gemensam reservation att svenska språkets ställning som majoritetsspråk bör lagfästas. Vänsterpartiet anser också att den bör lagfästas, och vi har därför tagit initiativ till att svenska språket kan grundlagsfästas som vårt officiella språk. Vad jag förstår är det samma modell som man har i Finland, det vill säga att man i grundlagen fastställer den officiella statusen av språk.

Jag vill i detta sammanhang föreslå att de borgerliga partierna stöder Vänsterpartiets uppfattning i Grundlagsutredningen. Jag har mötts av kritik om att det kommer att ta för lång tid innan Grundlagsutredningen kommer med sin redovisning. Mot denna kritik vill jag säga att dagens betänkande gör tydliga markeringar till gagn för svenska språkets ställning. Det framgår i tre av de fyra målen i den föreslagna samlade språkpolitiken. Det har sagts, och jag ska återupprepa dem.

För det första ska svenska språket vara huvudspråk i Sverige. För det andra ska svenskan vara ett komplett och samhällsbärande språk. För det tredje ska den offentliga svenskan vara vårdad, enkel och begriplig.

Det fjärde målet handlar om att alla ska ha rätt till språk; att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk.

Jag anser, herr talman, att det är missvisande att i argumentationen för att lagstifta om svenska språket ta upp att Sverige har lagskyddat fem nationella minoritetsspråk. Det är en missuppfattning om man tror att de nationella minoritetsspråken skulle vara de dominerande språken inom de förvaltningsområden som omfattas av den regionala lagstiftningen. Snarare ska man se lagskyddet som ett skydd mot att dessa språk inte ska försvinna. Den svenska språkpolitiken har varit så framgångsrik inom dessa områden under hela 1900-talet att så långt som in på 1950-talet förbjöds eleverna att tala sitt modersmål, om det inte var svenska, på rasterna. Det var först under 1980-talet som elever i grundskolan började erbjudas modersmålsundervisning.

Jag har mina rötter i två av de erkända nationella minoriteterna, varav en till och med är erkänd som urbefolkning. Jag är en produkt av den hårda språkpolitiken som staten bedrivit. Jag behärskar inte mitt mo-

dersmål utan kan det bara på förståelsenivå. Jag är inte ensam, utan jag är nog en ganska typisk representant för min generation med samma bakgrund.

Min föräldrageneration tvingades från en dag till en annan när de började skolan att enbart tala *ett* för dem främmande språk, det vill säga svenska. Det resulterade i att de blev tysta i skolan, och de sade också i vuxen ålder att de behärskade varken svenska eller sitt eget modersmål. Det är ett sorgligt kapitel vi har bakom oss.

Nu gäller andra förutsättningar. Det var ett historiskt genombrott när riksdagen för fem år sedan antog de första stegen för en samlad nationell minoritetspolitik. Betänkandet *Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik* förhåller sig på ett bra sätt till besluten som gäller den nationella minoritetspolitiken. Det allra viktigaste är att se flerspråkighet som en tillgång. Att vara flerspråkig betyder inte att svenska språket utarmas. Det ena behöver inte utesluta det andra.

Vänsterpartiet vill att svenskan ska lagfästas i grundlagen. De mål som vi nu har möjligheten att besluta om för en samlad språkpolitik är viktiga för att stärka svenskans ställning i samhället. Dessutom behöver dessa mål följas upp med konkreta åtgärder på alla nivåer i samhället. En viktig åtgärd är därför att stärka språkvården genom att organisera den i myndighetsform och samordna den med myndigheten Språk- och folkminnesinstitutet, Sofi. Basen för den nya språkvården kommer att förutom Sofi också att vara verksamheter som i dag bedrivs av Svenska språknämnden, Sverigefinska språknämnden och Klarspraksgruppen i Regeringskansliet. Samordningen är en förutsättning för att på ett bra sätt följa upp de språkpolitiska målen. Språkvården kommer att omfatta det svenska teckenspråket och de nationella minoritetsspråken. Det kommer att ingå resurser för att överblicka situationen för samtliga språk i Sverige. Vidare handlar det om resurser för terminologi- och språkteknologi-frågor. Det handlar också om att motverka språkbruk som konserverar könsroller och osynliggör kvinnor.

Den nya språkvårdsmyndigheten står alltså inför stora och spännande utmaningar. En organisationskommitté har fått i uppdrag att se till att den nya språkvårdsmyndigheten kan starta i juni 2006. En viktig uppföljningsuppgift för oss är att se till att den har tillräckliga resurser för att kunna genomföra de mål som regering och riksdag beslutar om.

Herr talman! När det gäller svenska språkets ställning i EU finns en del som man kan känna oro inför. Det ena är systemet som innebär att om ett land inte fullt ut utnyttjar sin ”pott” för tolkning, kan huvuddelen av återstående medel användas för att bidra till att täcka landets kostnader för resor till möten i rådet. Detta kan innebära, om man bara ser till de ekonomiska fördelarna, att man sparar på tolkningskostnaderna för att få lägre resekostnader.

Det andra är att Sverige har tagit initiativ till en ny ordning i EU när det gäller tolkning i rådsarbetsgrupper. Den går ut på att tolkning mellan alla språk ska tillhandahållas vid möten på ministernivå och i ett begränsat antal arbetsgrupper på tjänstemannanivå där behovet är särskilt stort. På sikt innebär det farhågor för att svenska språkets ställning försvagas i EU.

Det är viktigt att i detta sammanhang poängtera utskottets ställningstagande, att vi förutsätter att Regeringskansliet regelbundet ser över att

tillräcklig tolk- och översättningshjälp faktiskt tillgodoses. Detta kräver ett konsekvent och målmedvetet agerande på alla nivåer för att leva upp till riktlinjerna att främja svenska språkets ställning i EU-samarbetet.

Anf. 188 BIRGITTA SELLEN (c):

Herr talman! Svenska språket är det bästa språket för mig, eftersom det är mitt modersmål. Det känns därför viktigt att värna det, lika viktigt som det har varit för samer, judar, romer, tornedalsfinnar och sverigefinnar att värna sina språk, som de också med framgång har lyckats göra och därmed fått sina språk lagskyddade i Sverige.

Genom invandringen talas det i vårt land även många andra språk, och jag är övertygad om att många av dem kommer att kämpa för att få lagskydda sina språk i framtiden. När utredningen *Mål i mun* skrevs visade det sig i en enkätundersökning att 58 % tyckte att det var viktigt att bevara invandrarspråken i Sverige.

Herr talman! Centerpartiet kämpar för att svenska språket ska lagskyddas. Men regeringen är negativ till detta och motiverar sin negativa hållning mot lagstiftning med följande:

”Svenska språket är av hävd det språk som används i Sverige och – – är ett mycket väl beskrivet och dokumenterat språk, såväl nutida svenska som språket under tidigare perioder. – – Svenska är också ett av EU:s officiella språk.”

Regeringen tycks anse att det räcker att markera att svenska språket är landets huvudspråk genom att föreslå språkpolitiska mål. Man kan läsa att det står bland annat så här: ”Svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige.” Hur ska det vara i övrigt då? Ska det inte vara ett huvudspråk i EU?

Mål kan vara bra att ha, men hur många gånger når vi alla de mål som vi sätter upp i vårt land? Jag kan bara nämna skolans mål, arbetsmarknadsmål, rehabiliteringsmål – jag skulle kunna fortsätta att räkna upp alla mål som vi inte når.

Nej, det är faktiskt så, herr talman, att regeringen inte inser att engelskan är ett stort hot mot svenska språkets fortlevnad. Oroande tendenser finns att svenska språket överges i Sverige. På vissa utbildningar i landet sker undervisningen enbart på engelska.

Det finns redan i dag en del domäner där vi ser att engelskan tränger ut svenskan. Det allra tydligaste är inom datavärlden, men det finns även många andra områden – jag kan nämna högskolestudier. I dag skriver studenter sina uppsatser på engelska och presenterar dem på engelska. Det har ofta visat sig att de har svårigheter att presentera sin uppsats på svenska, för de har studerat ämnet på engelska och har inte vant sig vid att använda de svenska ord och förklaringar som finns. Svenska forskare inom flera ämnesområden publicerar mycket sällan sina resultat på annat språk än engelska. Speciellt tydligt är det inom medicin och naturvetenskap.

Det finns också grundskolor som har gått över till engelska som enda undervisningsspråk. Det har setts som ”framåtsyftande” att eleverna ska behärska ett världsspråk. Självklart är det bra att behärska många olika språk – jag önskar också att jag skulle kunna prata tre fyra språk flytande – men det får inte ske på bekostnad av modersmålet, för då känns det fel.

Vi är väldigt noggranna med att invandrare ska få undervisning i sitt modersmål när de går i skolan, för att de lättare ska kunna ta till sig kunskaperna, men vi är inte lika noga med att påpeka att barn med svenska som modersmål ska behärska sitt eget språk till fullo.

Herr talman! Det finns exempel på länder som har stiftat språklagar för att deras språk har varit hotade. Exempel på det är Polen, Katalonien och Wales.

I utredningen *Mål i mun* – den stora tjocka luntan – var man också överens om att en språklag bör instiftas för att skydda svenska språket. Jag satt med i den utredningen och vet att alla partier där var överens om en lagstiftning. Precis som Anna Lindgren sade var det en majoritet på 33 remissinstanser som ville ha lagstiftning och bara 15 som avstyrkte.

Regeringen litar inte till all sakkunskap som förordar lagstiftning utan tycks leva i den tron att en språklag inte skulle kunna ha någon effekt på språkutvecklingen. Varför trodde man då att det har effekt på de fem minoritetsspråk som vi lagskyddade? Är det någon som kan förklara det?

I propositionen kan vi läsa en del märkliga argument från regeringen varför de avvisar förslaget. Anna Lindgren nämnde det också. ”Det är inte oproblemiskt att föreskriva att svenskan ska vara landets officiella språk i internationella sammanhang”, och ”utgångspunkterna för en svensk språkpolitik bör vara att svenska språket bevaras som ett samhällsbärande och komplett språk i Sverige och att det förblir ett officiellt språk i EU”.

Menar regeringen att det är ett problem att svenska är ett officiellt språk i EU-sammanhang? Eller vad menar man med den skrivningen? Det stod i ett av målen att ”den offentliga svenskan ska vara värdad, enkel och begriplig”. Men om man läser några av meningarna i *Bästa språket* får man verkligen fundera vad de menar – det är obegripligt skrivet.

Centerpartiet ser det som väldigt viktigt att vi värnar om det här och lagstadgar, bland annat för att folkvalda politiker ska kunna ställa upp i EU-valet oavsett vilka språkkunskaper de har. Att få tala och läsa sitt eget språk vid förhandlingar är en självklar rättighet för att garantera att svenska intressen och åsikter inte tappas bort på grund av brist på kunskaper i främmande språk. Det kan vara många nyanser. Vi har också hört talas om hur svenskarna som pratar engelska ibland använder ord som man tror är det rätta engelska ordet men som kan ha helt fel innebörd. Det är också viktigt av demokratiska skäl, för att medborgare ska kunna följa den politiska debatten, att vi värnar om det svenska språket.

Regeringens argumentation för att inte lagstifta ser jag som väldigt svag: ”En bestämmelse om att de som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen i sin verksamhet ska använda klar och begriplig svenska ... kan uppfattas som diskriminerande mot dem som inte har svenska som modersmål eller av annan anledning inte behärskar svenskan.”

Kort sagt säger man att eftersom det finns svenskar som inte behärskar svenska tillräckligt väl är Sverige diskvalificerat från att ha ett officiellt lagskyddat språk. Eller menar man någonting annat, som jag inte förstod därför att det inte var tillräckligt enkelt och tydligt skrivet?

Herr talman! Språket är nyckeln till vår kultur och historia, bärare av vår identitet och grunden för social gemenskap på alla nivåer. Ett språk

gör att vi växer som människor. Alla ska därför ha möjlighet att utveckla en god språkförmåga.

Det enda som regeringen verkar säker på i sin proposition är att internationaliseringen ska fortsätta och att ännu färre avhandlingar ska skrivas på svenska, trots att 78 % av alla avhandlingar i landet redan skrivs på engelska. Men vi ska ha ännu färre avhandlingar på svenska.

Regeringen ser inte heller hur medieutbudet på ganska få år har förändrats radikalt. Av alla de långfilmer som under en månad visas i tv är 75 % engelskspråkiga och knappt 15 % svenskspråkiga.

Eftersom jag har arbetat med frågan i den kommitté som har arbetat fram underlaget till *Bästa språket*, som blev regeringens proposition, är det många känslor med i den här debatten för mig. Det finns många bra frågor som regeringen har lyft fram, men den stora besvikelsen för mig och Centerpartiet är att man inte har lyssnat till kommittén, där alla politiska partier står bakom lagstiftningen. Inte heller har man lyssnat till majoriteten av remissinstanserna som säger att man vill lagskydda vårt svenska språk.

Jag är i alla fall tacksam över att alla i alliansen står bakom förslaget att lagskydda svenskan. Mitt hopp går till Miljöpartiet att de kommer att stödja vår reservation.

Jag står bakom alla våra reservationer men yrkar bifall till reservation 1 och 5.

I våra motioner kan man också läsa om många andra frågor som vi har lyft fram, bland annat vikten av ett nordiskt samarbete. Men om det kan man läsa mer i våra motioner.

Anf. 189 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Jag begärde replik för att jag gärna vill höra motivet till varför inte Centerpartiet kan ställa upp på idén om att grundlagsfästa svenskan som officiellt språk. Vad är motivet?

Anf. 190 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Jag tackar för den frågan. Vi har väl egentligen aldrig diskuterat det riktigt. För oss har det känts viktigt att vi gör precis som med de fem minoritetsspråken när vi lagskyddar språket för att vi ska kunna ha rätt att ha svenska översatt och tolkat om man i framtiden skulle behöva det inom lagar och så vidare. Jag kan inte säga den exakta skillnaden, men den kanske Siv Holma kan klargöra för mig.

Anf. 191 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Jag har uppfattat att Finland har den modellen. De har ju två officiella språk som alla känner till. Det är finska och svenska. Det får en väldigt hög dignitet om man i grundlagen lagfäster att svenskan är det officiella språket i Sverige.

Anf. 192 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Jag hoppas att den lagstiftning som vi pratar om även ska bli väldigt stark. Det är den förutsättning som vi har i dag. Om man ser att det som vi begär i vår motion inte skulle räcka får man väl gå vidare. Vi kan snabbare skydda det genom att vi nu på en gång kan lag-

fästa det än om vi ska vänta på att grundlagfästa, ytterligare utredningar och så vidare. Men jag är inte främmande för att om det inte fungerar man kan se över det i framtiden.

Anf. 193 MATILDA ERNKRANS (s):

Herr talman! Språket är en tydlig kultur- och identitetsbärare. Det definierar dig som person och är en del av din personlighet. Det är med språket som man kan visa sin humoristiska sida, sin sorg, sin glädje, sin ilska. Många är de som kan vittna om att när man hamnar i en situation där man inte delar det gemensamma språket kan bilden av en person faktiskt ändras. En person som är uttrycksfull och en glädjespridare på sitt modersmål kan på ett nytt språk uppfattas som allvarlig och inbunden enbart på grund av att personen i en ny språksituation inte behärskar språkets alla variationer och djup.

Språk är konkret, viktigt och personligt för var och en av oss. Därför är det vi debatterar nu, en samlad svensk språkpolitik, mycket angeläget.

Herr talman! Vi vet att språksituationen i Sverige har förändrats på olika sätt. Fem språk har fått ställning som nationella minoritetsspråk. I Sverige finns över en miljon personer med utländsk bakgrund, och för många av dem är svenskan ett andra språk. Framför allt ökar engelskans användning inom alltfler områden i Sverige. Därför behöver vi en samlad svensk språkpolitik.

Vi har i debatten hittills hört inlägg om att det svenska språket måste lagfästas som huvudspråk för att man ska kunna markera dess vikt. Också vi socialdemokrater anser att svenskan som huvudspråk behöver markerats men menar att det kan göras på annat sätt än genom lag. Vi vill ha en politik som gör skillnad. Vi menar att vi kan uppnå det här genom en nationell språkpolitik med fyra nationella mål, med en förstärkt språkvårdsorganisation och med den koppling som vi gör till läsfrämjande åtgärder. En lagstiftning av rent symbolvärde utan normerande verkan gör enligt vår mening varken till eller från. För oss socialdemokrater är det viktiga att våra beslut här i riksdagen får en praktisk verkan.

Som utgångspunkt för den samlade svenska språkpolitiken lägger vi fast ett språkpolitiskt mål om att svenskan är vårt huvudspråk i Sverige, samhällets gemensamma språk. Vi lägger också fast att svenskan ska vara ett komplett och samhällsbärande språk. Vi fastställer ett tredje språkmål som innebär att den offentliga svenskan ska vara vårdad, enkel och begriplig. Det fjärde språkmålet handlar om allas rätt till ett språk. Det handlar om att utveckla och tillägna sig det svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket, att få möjlighet att lära sig främmande språk.

Moderaterna sade i ett tidigare inlägg att en lagfäst svenska skulle ha stor praktisk betydelse. Jag skulle vilja ha exempel på hur enbart en lagfästning får större praktisk betydelse än den nationella språkpolitik som vi nu föreslår med en förstärkt språkvårdsorganisation och med de läsfrämjande insatser som vi också kopplar på där.

För oss socialdemokrater är det alltså viktigt att tillse att de språkpolitiska målen faktiskt får genomslag i vårt vardagliga samhällsliv. Det är också därför vi vill ha den gemensamma plattformen för språkfrågorna där vi samlar den centralt statligt finansierade språkvården i en språkvårdsorganisation, som vi har hört berättas om här tidigare i debatten. På

det sättet kan vi stärka språkvården, samla kunskap och kompetens och använda resurserna effektivare.

Samordningen underlättar naturligtvis också uppföljningen av de språkpolitiska målen. Den ges även ökade ekonomiska resurser och ett vidgat uppdrag till att omfatta frågor som rör villkoren för alla språk som talas i Sverige, naturligtvis svenskan som huvudspråk men också de nationella minoritetsspråken, teckenspråket, invandrarpråken och relationen till andra språk, terminologi och språkteknologifrågor samt andra övergripande språkpolitiska frågor.

Det är viktigt att få ett mer samlat grepp. Det är också viktigt att poängtera att den här språkvården får resurser och förutsättningar att följa utvecklingen och också att delta i olika europeiska och internationella organ. Det gäller särskilt det mycket viktiga nordiska samarbetet.

Herr talman! För oss socialdemokrater har det också varit viktigt att i den nationella språkpolitiken tydligt ge uppmärksamhet åt att tillgången till språk är ojämnt fördelad, att det finns skillnader i språk mellan människor med olika familjebakgrund. Vi anser att samhället har ett ansvar att utjämna de skillnaderna. Därför finns kopplingen mellan läsfrämjande åtgärder och språket.

För att barn ska kunna få ett rikt språk är det viktigt att de får ta del av böcker. Vuxnas högläsning för små barn är därför av mycket stor betydelse. Läsningen ökar ordförrådet och öppnar dörrar till nya tankar och idéer. Tillgången till barnböcker är oerhört viktig. Flera insatser görs för barnboken på svenska. Vi vill här komplettera med tillgången till barnboken på andra språk än svenska. Sverige är ett mångspråkigt land, och det är en tillgång. Läsning på det egna modersmålet behövs för begreppsbildningen på det egna språket såsom en väg in i att lära sig svenska. Kulturrådet ges därför i uppdrag att samla in och publicera information om barn- och ungdomsböcker på andra språk än svenska.

Vi lägger också ekonomiska resurser på en nyttagivning av världsklassiker i klassuppsättning. Många skolor har efterfrågat möjligheten att ge världslitteraturen en större plats i undervisningen, och det vill vi stödja. Det är viktigt att ta ansvar för att tillse att den litteratur som översätts till svenska inte enbart har sitt ursprung i Västeuropa och Nordamerika. Världen är mycket större än så.

Vi socialdemokrater ser också vårt gemensamma ansvar för att stödja verksamheter som syftar till att nå ovana läsare. Vi vet att litteratur och läsning kopplat till arbetsplatsen öppnar nya vägar till boken och läsandet. Vi vet att läsvanor grundläggs i de tidiga barndomsåren och att familjebakgrund har betydelse. För att nå nya generationers läsare är det därför viktigt att också nå vuxna.

Kulturrådet ges därför i uppdrag att stödja långsiktigt läsfrämjande projekt såsom Läs för mig, pappa. Det är ett framgångsrikt projekt mellan LO, ABF, En bok för alla och Kulturrådet som gett ovana läsare viktig inspiration att läsa för sina barn men också för sin egen skull. Kulturrådet ges därutöver ett fortsatt uppdrag att i samarbete med En bok för alla undersöka hur litteratur och läsning ytterligare kan främjas på arbetsplatserna exempelvis via arbetsplatsbibliotek.

Herr talman! Jag är medveten om att jag med detta inte berört alla, var för sig och tillsammans, mycket viktiga delar av detta betänkande. Jag har försökt att beskriva hur vi socialdemokrater ser på en samlad

svensk språkpolitik. Jag utgår från att ytterligare klarhet kan komma vid det replikskifte som nu väntar.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 194 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Tack för alla de bra saker som Matilda räknade upp som ska göras för svenska språket. Jag sade också i mitt anförande att det finns många bra saker.

Min fråga återkommer. Vi har lagskyddat minoritetsspråk. Varför kan vi inte lagskydda vårt eget? Regeringen säger att det inte är oproblematiskt att föreskriva att svenskan ska vara landets officiella språk i internationella sammanhang. Vad är problemet? Vad är det som gör att det inte blir bättre om vi lagskyddar?

En annan fråga som jag också funderar över är att man säger att de svenskar som inte behärskar svenskan tillräckligt väl gör att vi inte ska lagstifta eftersom man diskrimineras. Det är skrivningar som är helt främmande för mig. Vi måste väl alla vara tydliga. Även om man inte behärskar språket till fullo måste man ju i alla offentliga sammanhang försöka vara så tydlig att man kan göra sig förstådd. Om jag har ett sämre språk än vad du har skulle jag då vara diskriminerad om vi hade skyddat språket? Jag förstår inte. Det är en gåta.

Som jag sade tidigare står det i målen att svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige. Varför står det specifikt ”i Sverige”?

Anf. 195 MATILDA ERNKRANS (s) replik:

Herr talman! Det var många frågor. Jag börjar med den sista eftersom det är den jag har i huvudet.

Det är nationell språkpolitik som vi tar beslut om här i riksdagen. Det är anledningen till att vi har ett språkpolitiskt mål som säger att svenskan ska vara huvudspråk i Sverige. När det gäller EU, som Birgitta var lite fundersam över, är svenskan redan ett officiellt språk och ett arbetsspråk i EU. Det krävs alltså en fördragsändring för att ändra det faktumet. En fördragsändring kräver att alla medlemsländer är överens. Vi ser det som helt självklart att svenskan också i framtiden kommer att vara officiellt språk och arbetsspråk i EU.

Jag har stor respekt för Birgitta Selléns kunskaper i de här frågorna. Jag vet att hon satt med i den utredning som ligger till grund för propositionen och betänkandet. Det är ju alltid så att vi gör utredningar och samlar på oss kunskap och sedan gör en politisk bedömning när det gäller hur vi vill gå vidare. Vi tycker också att svenskan behöver markeras. Vi menar att vi klarar det genom att lägga fram en nationell språkpolitik och fyra språkpolitiska mål och kopplar på en förstärkt språkvårdsmyndighet och läsfrämjande insatser. Det gör att vi i praktiken kan få en god ordning när det gäller både svenska språket, minoritetsspråken, invandrar-språken, teckenspråket och så vidare.

Jag tycker inte att det är något konstigt att man kan göra olika politiska bedömningar.

Anf. 196 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Tydligt gör man olika politiska bedömningar från utredningsmomentet till regeringen fastän det är samma parti. Det är lite märkligt. Samtidigt blir min reflexion: Vad ska man ha utredningar till om man ändå gör en politisk bedömning?

Det har suttit sakkunniga och experter av olika slag. Det har varit ute på remiss. Majoriteten säger att vi behöver lagskydda vårt svenska språk. Var ligger då regeringens politiska bedömning? Hur kan den bli så anorlunda än vad alla experter som är anlitade och majoriteten av remissyttrandena säger?

Anf. 197 MATILDA ERNKRANS (s) replik:

Herr talman! Birgitta Sellén vet att remissinstanserna inte var helt eniga när det gäller om vi ska lagskydda det svenska språket eller inte. Då får de olika politiska partierna själva tänka efter vad man tycker känns angeläget och viktigt. För oss har det viktigaste varit att få en ordning där vi lägger fast en nationell språkpolitik och språkpolitiska mål som sätter svenskan som huvudspråk som ett mål och plockar upp allas rätt till språk exempelvis. Vi tycker att det är viktigt att det som vi beslutar här i riksdagen får verkan ute i samhället.

Vi har lutat oss mer på det som säger att lagstiftningen kan ge tolkningsproblem. Det är framför allt en symbollagstiftning utan normerande verkan. Det viktiga för oss är då att se till att det blir något bra av det beslut som vi tar. Det är viktigare än att lagstifta.

Anf. 198 ANNA LINDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag citerades när det gällde praktisk och symbolisk betydelse. Det var ett citat från Svenska Akademien.

Svenska Akademien har ända sedan Gustav III:s tid arbetat med vårt språk. De fick uppdraget att göra en ordbok och en ordlista. Ordlistan tror jag har kommit ut i elva upplagor. Ordboken har man nu kanske klarat av till och med bokstaven s. Hur det ska gå med den vet vi inte eftersom regeringen inte talar om hur man har tänkt sig att finansiera Svenska Akademiens ordbok.

Förklara det här med diskriminerande en gång till. Varför är det diskriminerande att ha en språklag? Jag sitter i Diskrimineringskommittén som jobbar med alla våra diskrimineringslagar. När jag ser den här formuleringen i propositionen blir jag väldigt förundrad. Jag skulle vilja få en tydligare definition på hur någon kan känna sig diskriminerad av att vi har en lag som skyddar vårt officiella språk.

Anf. 199 MATILDA ERNKRANS (s) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Moderaternas företrädare inte kan ge några exempel på hur det skulle få större praktisk betydelse om vi lagstiftade jämfört med det förslag som Socialdemokraterna tillsammans med Vänsterpartiet har lagt fram när det gäller en nationell språkpolitik, nämligen en förstärkt språkvårdsorganisation och läsfrämjande insatser.

Moderaterna säger att man tar sig för pannan och kallar de socialdemokratiska argumenten fäniga. Jag tycker att det visar Moderaternas rätta ansikte. Man tycker att man är lite finare och lite bättre än sossepatrasket som tror sig förstå något.

För oss handlar det om att det är svårt. Det är ett ställningstagande. Det finns argument både för och emot. Det skulle bära mig emot att kalla andra partiers argument för fåniga.

Att det kan uppfattas som diskriminerande har inte varit något tungt vägande skäl för oss socialdemokrater att avstå från att lagstifta det svenska språket. Vi har sagt att vi kan se att det finns en risk att det inträffar. Vi vill inte stå bakom en lagstiftning där det kan finnas en risk att den uppfattas som diskriminerande.

För oss har det tyngsta skälet varit att vi känner en viss respekt för den lagstiftande makt vi som har förtroendet att sitta här i riksdagen har fått. Vi tycker inte att det finns någon anledning att ha en symbollagstiftning utan normerande verkan när vi får den effekt vi vill ha ändå.

Anf. 200 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får be debattörerna att vårda språket enligt 2 kap. 12 § riksdagsordningen.

Anf. 201 ANNA LINDGREN (m) replik:

Herr talman! Varför anser vi att det behöver skyddas? Vi anser att det behöver skyddas. Det är det som gäller. Det är främst från engelskan som vi har ett väldigt stort hot.

Nu var det inte jag som tog mig för pannan. Jag hade mycket citat, för jag lyssnar på och läser många andra. Det var Sture Allén, som sitter i Svenska Akademien, som gjorde det, och jag höll med honom.

Sedan tycker jag att det är viktigt att man faktiskt för debatten på rätt sätt. Jag förstod av det du läste upp att du trodde att jag skulle säga någonting som skulle ge dig möjlighet att hävda att jag hade uttalat mig om det socialdemokratiska partiets medlemmar och hur de var. Så tror inte jag att vi ska arbeta i riksdagen. Det skulle aldrig falla mig in att ha synpunkter på något annat än de argument ni lägger fram. Jag känner er inte personligen. Jag känner inte till hur ni lever, er bakgrund och allt detta. Jag tar inte för givet att människor ska vara på ett visst sätt, utan jag lyssnar på vad de säger.

Jag ställde frågan: Vad är det som gör att man kan känna sig diskriminerad av att vi har en lag som skulle skydda vårt språk på samma sätt som man har i Finland, där man alltså har en helt annan bevakning av sitt språk?

Till sist kan jag säga att när jag en gång i världen läste svenska på universitetet skulle Theodor Kallifatides komma på besök och prata om hur det var under militärregimens tid. Han stormade in – ni vet hur han är – och sade: Jag ska inte alls prata om det. Jag ska prata om vad ni gör med ert svenska språk.

Där har vi väl ett föredöme! Han är den av nästan alla svenska författare i dag som har jobbat mest på att lära sig svenska, och han lärde svenska studenter att vi ska vårda vårt språk. Det här är ett exempel på hur vi kan göra det.

Anf. 202 MATILDA ERNKRANS (s) replik:

Herr talman! Jag ska naturligtvis ta talmannens uppmaning om ett vårdat språk på allvar, speciellt när vi debatterar just en språkproposition och ett språkbetänkande. Jag retade dock upp mig lite över att man kallar

argumenten för fäniga bara för att man inte delar dem. Var och en av oss gör ju avvägningar i alla politiska beslut som vi tar.

Jag sade ingenting om Svenska Akademiens ordbok, för jag hann inte det sist. Det är en lagrådsremiss på gång som ska lösa problemen för Svenska Akademiens ordbok. Det är väl skönt om den kommer fram så att vi kan få en lösning på de problemen.

Det jag avslutningsvis skulle vilja säga är detta: Det är inte så att vi socialdemokrater inte tycker att svenskans ställning behöver markeras. Det tycker vi. Många av de problem som lyfts upp här i debatten är ju anledningen till att vi nu lägger fram en nationell språkpolitik där vi använder oss av nationella språkmål som ett sätt att komma vidare i diskussionen.

Som jag sade finns det olika argument. För oss har det viktigaste argumentet varit att denna lagstiftning är en symbollagstiftning utan normerande verkan, och då ser vi ingen anledning att gå på det lagstiftningsförslaget när vi faktiskt får till en ordning utan att lagstifta. Sedan får vi se vad riksdagen kommer att besluta i den här frågan. Så är det.

Anf. 203 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Jag har fått svar. De frågor som jag hade tänkt ställa har ställts – och några till, för all del. Jag tror inte att Matilda Ernkrans kommer att ändra sina svar bara för att jag ställer om frågorna, så jag avstår.

Anf. 204 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Jag kommer inte att avstå. Jag vill gärna ta ett replikskifte här.

Jag vet inte om jag gör rätt i att plåga Matilda Ernkrans ytterligare kring just detta att svenskan ska få ett lagskydd. Det finns dock en del oklarheter i hennes svar, herr talman, som gör att jag ändå måste få fortsätta där.

När jag läser hur majoriteten i betänkandet behandlar de motioner som är väckta i den här frågan hittar jag två argument som jag inte tydligt har hört komma fram här i dag. De argumenten är ganska förvånande. Det ena, och det har tagits upp, är att majoriteten anser att ett lagskydd inte skulle få någon normerande verkan och inte skulle kunna följas av en påföljd. Det resonemanget har man inte fört när det gäller det lagskydd som finns för minoritetsspråken, som jag trots Siv Holmas invändning ändå vill ta upp. Det är ett annat resonemang i den delen.

Det andra argument som förs fram, som det andra av två, handlar om att det finns tjänstemän på Utrikesdepartementet som behöver få möjlighet att använda andra språk än svenskan. Det skulle då vara ett skäl att inte ha ett lagskydd.

Jag tycker att detta är mycket magra skäl, om jag får uttrycka mig så.

Anf. 205 MATILDA ERNKRANS (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att jag i tidigare replikskiften har försökt tydliggöra det ställningstagande som vi socialdemokrater har gjort. Jag tycker också att Siv Holma hade ett bra inlägg i debatten när det gäller minoritetsspråken. Jag tycker inte att det är rätt att jämföra med minoritetsspråkens lagskydd när vi nu pratar om svenskan som huvudspråk.

Svenskan är dominerande och har så varit under lång tid. Som Siv Holma sade var det snarare en alltför stark svensk språkpolitik som gjorde att minoritetsspråken behövde lagskyddas. De höll på att dö ut, helt enkelt. Jag håller alltså med om det hon sade i det inlägget.

Jag får väl säga det igen: Vi socialdemokrater tycker också att svenskans ställning behöver markeras. Vi tycker att vi gör det genom att lägga fram en nationell språkpolitik och de här språkpolitiska målen, genom att vi kopplar på en förstärkt språkvårdsorganisation och genom att vi också tar upp läsfrämjande insatser. Jag tycker att det ger en helhet och en bra grund för ett fortsatt språkvårdsarbete i Sverige.

Det är klart att man kan diskutera olika argument för den här lagstiftningen. Så är det. Men det skulle också vara lite spännande om någon ur den nu enade borgerligheten när det gäller lagskydd kunde svara på den fråga som jag har ställt: Kan ni ge exempel på vilken större praktisk betydelse ett lagskydd för svenskan faktiskt kommer att ha utöver de insatser vi har i propositionen och betänkandet?

Anf. 206 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Här är det ju så att regeringen och Socialdemokraterna säger sig veta bättre i den här frågan än de allra flesta remissinstanser. Det handlar alltså om två tredjedelar av remissinstanserna som tycker att det ska vara ett lagskydd för svenska språket – som ett antal partier tycker, som utredningen kom fram till och som organisationer kommer fram till. Det är intressant att Socialdemokraterna än en gång sätter sig över en gedigen kunskap som noga har penetrerat den här frågan.

Det handlar självklart om oerhört viktiga signaler. Det är oerhört viktigt att det ligger ett lagskydd i botten jämfört med att det inte gör det. Det är ju frågan i sig. Det är en självklarhet att en lag är ett starkare skydd av språket än inget lagskydd. Svaret ligger väldigt tydligt i den delen.

Sedan får jag bara ta upp det Matilda Ernkrans säger om att koppla på läsfrämjande insatser. Det skulle då vara ett sätt att skydda svenskan. Men hur går det med utvärderingen av de läsfrämjande insatserna? Riksdagen har fattat beslut om att en utvärdering ska ske. År 2002 fattades beslutet. Det är 3 ½ år sedan. Den utvärderingen har ännu inte kommit till stånd. Likväl kopplar Socialdemokraterna på de läsfrämjande insatser som görs i dag som ett argument för att stärka svenska språket. Det här hänger ju inte ihop.

När kommer utvärderingen? Gör den innan ni använder den som ett redskap för att stärka svenska språket!

Anf. 207 MATILDA ERNKRANS (s) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag säga att vi inte tycker att vi vet bättre än någon annan. Vi gör bara en annan avvägning av hur vi anser att vi kan stärka svenskans ställning som huvudspråk men också hur vi kan jobba med våra minoritetsspråk, med teckenspråket, med invandrar-språken och med andra främmande språk.

När det gäller de läsfrämjande insatserna visar sig väl här den skillnad som finns mellan en borgerlig kulturpolitik och en socialdemokratisk kulturpolitik. För oss är läsfrämjande insatser ett självklart instrument för att utjämna de skillnader som finns i läsningen men också i språket. Där-

Prot. 2005/06:45
6 december

för är de också självklara inslag i en språkproposition och i ett språkbe-
tänkande. För borgerligheten är de inte lika självklara inslag utan man
säger att man först måste utvärdera innan man kan sätta in dem i det här
sammanhanget.

Men jag vet, som Gunilla Tjernberg också säger, att vi har ett tillkännagivande från riksdagen att vi ska se över litteraturstödet som helhet och här kommer också detta in. Jag kan bara beklaga att det har dragit ut på tiden, för det är ett tillkännagivande från riksdagen. Det man nu säger från regeringens sida i denna budgetproposition är att man tänker återkomma till det under 2007. Det får vi väl hoppas att man gör.

*Bästa språket –
en samlad svensk
språkpolitik*

Anf. 208 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Herr talman! Låt mig än en gång få upprepa de föreslagna målen för vår nationella språkpolitik.

- Svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige.
- Svenskan ska vara ett komplett och samhällsbärande språk.
- Den offentliga svenskan ska vara vårdad, enkel och begriplig.
- Alla ska ha rätt till språk: att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk.

Så långt är dessa mål bra, men...

Med detta som bakgrund går jag väl in i huvuddebatten, den debatt som förekommit alltsedan regeringens och Vänsterns förslag kom, nämligen huruvida det ska lagstiftas om svenska språkets roll eller inte.

Låt mig först konstatera att svenska indirekt är officiellt språk i Sverige på grund av offentlighetsprincipen, det vill säga alla handlingar som upprättas av svenska myndigheter måste skrivas på svenska. Enda undantaget är akademiska avhandlingar och artiklar, som ju inte är allmänna handlingar i tryckfrihetsförordningens mening.

Det betyder att all officiell kommunikation mellan och inom svenska myndigheter, således även inkluderande kommuner och landsting, måste ske på svenska.

Inofficiellt kan kommunikation ske på vilket språk som helst, men i allmänna handlingar måste språket vara svenska. Det finns dock utöver detta inga bestämmelser som direkt säger att svenska är ett officiellt språk i Sverige, mer än indirekt.

Så länge folk pratar svenska kommer det de facto att vara ett offentligt språk och då även ett officiellt språk. Jag har därutöver mycket svårt att se att vi inom överskådlig tid kommer att överge svenskan inom ramen för offentlighetsprincipens tillämpning vad avser upprättande av handlingar. Det går därmed inte att underskatta den praktiska och symboliska betydelsen av en lagstiftning och därför yrkar jag bifall till reservation 1, som vill införa en lagstiftning.

När det kommer till tillämpningen av när, var och hur svenska ska användas finns det en fråga i detta betänkande som tydliggör hur vi inom de gröna tänker, och det är svenska språkets ställning inom EU. Där skärper reservation 5 hållningen till förmån för användandet av svenska i EU. Jag anser att det är av central betydelse att svenska språkets ställning inte undergrävs inom Europeiska unionen.

Det är också viktigt att Sverige med större kraft än hittills värnar om svenskans ställning och bruk inom EU och att man i instruktionerna för svenska delegater och tjänstemän inom EU inskräper att det inte ligger i

vårt nationella intresse att bereda vägen för engelskan som ett överordnat arbetspråk inom unionen. Att få tala och läsa sitt eget språk vid förhandlingar är enligt Miljöpartiets uppfattning en självklar rättighet för att garantera att svenska intressen och åsikter inte tappas bort på grund av brist på kunskaper i främmande språk.

Med anledning av att vi inte är representerade med ordinarie ledamot i kulturutskottet och därmed inte har möjligheten att få vår inställning synliggjord i betänkandet via reservationer vill jag yrka bifall till reservation 5 avseende just svenska språkets ställning i EU.

Anf. 209 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag är en av motionärerna till motion Kr6 och tänker förhålla mig till både svenska språket och de nationella minoritetsspråken. En av de tidigare talarna nämnde i kväll just att det också är en speciell dag för en av de nationella minoriteterna i dag. Det är sverigefinnarna som firar självständighetsdagen. Det var många som besökte ambassaden i dag, så även jag. Sedan kan vi konstatera att sverigefinländarna däremot formellt sett inte är en nationell minoritet.

Bästa språket behandlar främst svenska språket men berör även nationella minoriteter. Jag kommer att fokusera på just det som avser motion Kr6 därför att utskottet avstyrker ett av de yrkanden som behandlas här med motiveringen att detta är i linje med utskottets uppfattning. Det tänkte jag polemisera emot.

De nationella minoriteterna och minoritetsspråken har bidragit och bidrar till Sveriges utveckling. De är en tillgång. Samtidigt är det svenska språket det språk som är fullt ut samhällsbärande. Goda kunskaper i detta gemensamma kommunikationsspråk är lika viktigt för minoritetsspråkstalande som för alla andra. Det handlar alltså inte om att välja mellan svenska och minoritetsspråken. Det handlar om att välja både–och.

Sverige ratificerade år 2000 Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk. Det innebär ett erkännande av Sveriges nationella minoriteter och deras språk och att minoritetsspråken ges ett stöd för att hållas levande.

I höst har det gått sex år sedan riksdagen beslutade om åtgärder för de nationella minoriteterna och inriktningen av en minoritetspolitik. Goda kunskaper i detta gemensamma kommunikationsspråk, svenskan, är lika viktigt för minoritetsspråkstalande som för alla andra. Det tål att upprepas. Men Sverige har också ett folkrättsligt åtagande att stödja de nationella minoritetsspråken och ge individer större möjligheter att både bevara och utveckla dem.

Regeringens och riksdagens minoritetspolitiska beslut innebär, som har nämnts här, att samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar erkänns som nationella minoriteter liksom deras minoritetsspråk. Det är möjligt i dag att använda samiska, finska och meänkieli i kontakter med myndigheter och domstolar i vissa geografiskt avgränsade områden, så kallade förvaltningsområden, som i dag finns i norra Sverige.

Mälardalen utreds i utredningen Rätten till mitt språk. Utredare är Paavo Vallius, som också sitter som ledamot i kulturutskottet. I den behandlas möjligheten att använda finskan och sydsamiskan.

Inte minst detta ger mig anledning att vara bekymrad över behandlingen av motion Kr6, som behandlar nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk, för där betonas specifikt användningen av modersmålet. Jag menar att utskottet, liksom propositionen, inte alls stöder det som motionen ville stödja, det vill säga att ge alla elever som tillhör de fem nationella minoritetsgrupperna möjlighet att använda sitt eget språk. Det är nämligen så att för samiska, tornedalsfinska och romska elever gäller rätten att få undervisning i sitt modersmål, även om det inte är ett dagligt umgängesspråk, samt att kommunen är skyldig att anordna undervisning, även om det inte finns minst fem elever som önskar det. Detta är under förutsättning att lärare med erforderliga kunskaper kan erbjudas i kommunen. I annat fall uteblir kommunens skyldighet. De finskspråkiga eleverna och de elever som talar jiddisch omfattas inte av samma möjlighet. I enlighet med utskottets behandling skulle alla minoritetstalande ha samma möjlighet.

Det är viktigt att poängtera att regeringen inte avser att ändra på de här bestämmelserna, enligt propositionen, s. 20. Jag menar att dessa bör ges samma rätt att få studera sitt modersmål som de som har den rätten utifrån rådande regelverk och lagstiftning.

Jag vill också här kommentera Ida, som jag har tagit upp i några tidigare debatter. Hon är en av de ungdomar som tillhör en av de nationella minoritetsgrupper som inte får rätten att lära sig sitt modersmål. Det tycker jag är väldigt synd. Hon har fått avbryta sina studier därför att hon inte omfattas av detta regelverk. Jag kan därmed inte ställa mig bakom vare sig utskottets eller propositionens hållning i denna fråga.

Jag vill yrka bifall till reservation nr 7 under punkt 7 med anledning av att där yrkas bifall till just yrkandet i motion Kr6.

Jag vill också betona att Folkpartiet under den allmänna motionstiden har väckt en motion om nationella minoriteter som även behandlar hur de här språken kan införlivas och nämnas i regeringsformen, vilket är ytterligare ett viktigt synliggörande.

Jag kan konstatera, herr talman, att även i dag finns det oftast få som debatterar nationella minoriteter, men frågan är nog så viktig att framhålla i alla avseenden.

Anf. 210 ULF HOLM (mp):

Herr talman! Jag ska beröra ett litet men ack så viktigt ämne, nämligen svenska språkets ställning i EU. Hela debatten, texten i utskottet och reservationen utgår nämligen från svenskans ställning i EU, precis som gäller där borta, det vill säga i Bryssel och Strasbourg.

Jag vill som ledamot i EU-nämnden hävda att många av de handlingar som vi får till Sverige, och som vi i EU-nämnden respektive utskotten har att ta ställning till, alltför ofta kommer på engelska, franska och tyska.

Regeringen måste tänka på, när man tar till sig tillkännagivandet, att det har betydelse när vi ska behandla EU-frågorna i riksdagen, för att vi ska kunna fatta beslut och ge direktiv till hur regeringen ska agera i EU, att vi får svenska dokument, att vi kan förmedla till våra väljare vad det är som ska beslutas i EU utifrån våra synpunkter. Det måste fram att de handlingarna ska vara på svenska. Undantaget är litet. Tyvärr är det så i

dag att många av de tjocka handlingarna kommer på engelska, och det försvårar vår ställning, som jag uppfattar det, i EU.

Det var mitt lilla, korta inlägg i den här debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 7 december.)

Fokus på film – en ny svensk filmpolitik

10 § Fokus på film – en ny svensk filmpolitik

Föredrogs

kulturutskottets betänkande 2005/06:KrU5

Fokus på film – en ny svensk filmpolitik (prop. 2005/06:3).

Anf. 211 JOHAN ANDERSSON (s):

Herr talman! Ledamöter! *Dildo*, 300 000 kr, *Stockholm boogie*, 2 miljoner kronor, *Gitmo*, 800 000 kr, *Brevet från Palme*, 5,1 miljoner kronor, *Lilla spöket Laban*, 900 000 kr, *Krama mig*, 300 000 kr – ja, listan kan göras lång på svenska filmer som får stöd. Flera lyckas med filmerna som lockar stor publik. Andra lyckas hitta en något smalare nisch.

Det är just dessa stöd den sena kvällens debatt ska handla om. Kulturutskottets betänkande KrU5, *Fokus på film – en ny svensk filmpolitik*, ska behandlas här i kammaren.

Kulturutskottet har tillstyrkt regeringens förslag att ansvaret för filmpolitiken ska delas så att produktionsstöd till svensk film samt vissa stöd till distribution och visning av film i landet finansieras via 2006 års filmavtal, medan staten övertar ansvaret för att finansiera Filminstitutets övriga, främst filmkulturella, stödformer.

Utskottet tillstyrker även förslaget om handlingsoffentlighet för den verksamhet vid Filminstitutet som inte avser stöd enligt filmavtalet. Slutligen tillstyrker utskottet förslaget att parterna bakom filmavtalet även fortsättningsvis ska få göra avdrag för avgifter och bidrag som betalas till Filminstitutet i enlighet med filmavtalet.

Betänkandet behandlar också motioner från allmänna motionstiden och motioner med anledning av propositionen. Motionerna handlar om digital bio, bevarande av film, regionala filmcentrum, skadligt medieinnehåll med mera. 12 reservationer har inkommit och 4 särskilda yrkanden har gjorts, och det är troligen kring dessa som debatten kommer att föras.

Herr talman! Med detta anser jag att betänkandet är beskrivet och ser fram emot en intressant debatt mellan de olika politiska företrädarna. Och jag tror att alla har suttit på sin kammare och förberett sina manus väl, dock inte filmmanus som jag hade kunnat säga i eftermiddags när SVT 24 sände.

Anf. 212 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Herr talman! Tänk om jag hade förmågan att skriva filmmanus. Då skulle jag inte stå här. Då skulle jag göra något helt annat.

Jag börjar med att yrka bifall till reservation 1 och reservation 9 så att jag inte glömmer det. Men jag står självfallet också bakom de övriga reservationerna.

Filmbranschen står inför många utmaningar, positiva såväl som negativa. Det konstaterade vi här så sent som i våras när filmfrågorna diskuteras i kammaren. Film är ju numer i hög grad en näringslivsfråga likväl som en kulturfråga.

Till bekymren hör att det är riskfyllt att producera film, kostsamt också. Det är få filmer som går med rejäl vinst, och ett fungerande avtal mellan staten och branschens olika aktörer är nödvändigt. Men positivt är att filmmarknaden i Europa växer, de kommande fem åren med ungefär 8,5 % per år. Vi svenskar vill också gärna se svensk film.

Här hemma verkar alla lättade över att filmavtalet äntligen är i hamn, men ingen är ändå riktigt nöjd. De tolv parter som i 20 månader försökt förhandla fram ett nytt avtal konstaterar nu utmattade att det nog var sista gången. I framtiden behövs sannolikt en annorlunda konstruktion. Hur en sådan ska se ut efter år 2010 är däremot svårt att beskriva, inte minst därför att filmproduktioner ju numera inte är nationella utan internationella projekt.

Filminstitutet konstaterar att de som har hoppats på mer pengar till svensk filmproduktion blir besvikna. Så sent som i förra veckan satt Filminstitutet i intensiva förhandlingar med Kulturdepartementet. Åse Kleveland konstaterar: "Det kommer inte att vara möjligt att genomföra det som departementet sagt att vi ska göra."

Först den 19 december blir deras förhandlingar med departementet klara. En stor post i det ekonomiska pusslet för Filminstitutet är kostnaderna för hyra och underhåll, och det påverkar Filminstitutets verksamhet. Det här är ju en fråga som vi känner igen från Dramaten och en hel del andra institutioner.

Därtill kommer minskade biobesök, och därmed också en risk för att den brasklapp som finns i avtalets § 9 om ändrad ersättning vid färre än 15 miljoner sålda biobiljetter kommer att behöva vecklas upp. Det innebär i sin tur minskade intäkter och därmed färre filmer.

Från alliansens sida ser vi, trots alla svårigheter, ändå fördelar i att filmbranschens parter tar aktiv del i och, som i det nya avtalet, svarar för produktionsstödet i svensk film och visst stöd till distribution och visning i hela landet. Trots problemen är detta att föredra framför ett helt statligt engagemang.

Det finns mycket bra i propositionen. Jag vet att flera andra i alliansen kommer att ta upp det också. Frågan är vad som händer framöver, herr talman. Hur ska biografen klara sig, i synnerhet efter trendbrottet i fjol, när det såldes fler dvd- och videofilmer än biobiljetter?

Nyligen hörde jag en 20-årig man säga till sin kompis: Det har kommit en ny häftig film! Ska vi se den? Gärna, sade kompiserna. Jag laddar ned den, så kan vi sitta hemma hos mig och soffa, fortsatte han. Just den här unga 20-åriga killen beklagade visserligen utvecklingen i viss mån när vi pratade om det här. Han tycker att det är häftigt att gå på bio och se film på stor duk. Men han konstaterade också att sådan är inställningen bland många av hans kompisar. Det är rätt skönt att sitta hemma också, med de nya tv-apparater som finns. Enligt statistiken är det också bland de unga männen som biobesöken går ned.

Våra Gårdar tipsade i sitt senaste nyhetsbrev om nattbio för ungdomar, i alla fall på helgerna. Uppstickaren Triangelfilm är på hugget. Man kombinerar visningar med mat, dryck och olika evenemang och strävar efter att visa film i nya miljöer. Den utvecklingen tror jag kommer att bli jättespännande att följa.

Herr talman! I filmvärlden talas det en hel del om den heta indiska filmindustrin. Om två veckor är det dags för visning av den första indiska film som till viss del har spelats in i Sverige. Det är en bred publikfilm med socialt engagemang, står det i förhandsreklamen. Det är ett exempel på hur internationellt filmsamarbete kan bidra till att sätta ett land, en region eller som i detta fall en stad, det vill säga Stockholm, på kartan.

När utskottet var på Filminstitutet fick vi höra om en kanton i Schweiz, där man hade spelat in en indisk film. Det blev en sådan succé att den genererade en miljon indiska turister till Schweiz. Det skulle vi ha här!

I Sverige har tysk tv under senare år spelat in filmer om Inga Lindström med tyska skådespelare. Det lär vara familjefilmer med mycket älgar, dalahästar, skärgårdsmiljöer och röda stugor. På Sveriges generalkonsulat i Hamburg är man lätt upphetsad, kan jag berätta, över framgångarna. Det gäller inte minst de kopplingar som man har kunnat göra till tysk turism.

Herr talman! I våras kom också ett tillkännagivande från utskottet till regeringen om att snabba på utbyggnaden av e-bio, det vill säga elektronisk visning av film. Det är troligt att det digitala formatet på sikt har många fördelar framför 35-millimetersfilmen, men frågan är ”inte problemfri”, som det står i proppen.

Digitaliseringen är förenad med höga investeringskostnader, och övergången beräknas ta 10–15 år. I propositionens och utskottsmajoritetens skrivning står det att Filminstitutet ska följa utvecklingen och ”utarbета en plan för hur den digitala biografutvecklingen kan stödjas och främjas i hela landet på ett kostnadseffektivt och långsiktigt hållbart sätt”.

Vi får hoppas att Filminstitutet också gör det. Det hör till saken att det redan i januari år 2000 under Filminstitutets ledning bildades en arbetsgrupp med ett tiotal intressenter för e-bio. De lär inte ha haft särskilt många sammankomster.

Men på sikt – det handlar om flera år – kommer digitaliseringen när tekniken har blivit billigare och bättre att innebära ett teknikskifte på samtliga biografer, och inte bara på dem på mindre orter. Då talar vi förmodligen både om d-bio och e-bio, som ju har ett vidare användningsområde.

Jag går nu över till genusfrågan, som säkert kommer att komma upp i debatten också. Målet är enligt propositionen att före år 2009 ska de filmprojekt som får stöd öka andelen kvinnliga manusförfattare, producer och regissörer till 40 %. Det är alltid bra att ha tydliga mål, herr talman, i synnerhet som det förefaller att just filmbranschen är mycket mansdominerad. Det säger åtminstone Teaterförbundets rapport, som kom i våras.

Men som vi också fick höra under vårt besök på Filminstitutet riskerar förslaget att stanna vid vackra formuleringar. Målet kommer inte att kunna uppnås, helt enkelt därför att det ännu inte finns tillräckligt många

kvinnliga producenter och manusförfattare. Jag kan beklaga det av många skäl. Eftersom jag är övertygad om att män och kvinnor är olika så tror jag att fler kvinnliga manusförfattare och producenter kommer att innebära mer spännande och bredare filmer.

Ett verkligt jämställdhetsarbete handlar i lika hög grad om det övriga 90-tal yrkeskategorier som också är involverade i en filmproduktion. Det handlar om synen på ledaregenskaper, hur budgetar fördelas, val av ämnen, publikframgångar och utbildningssituationen. Det är inte så enkelt att man kan slå sig till ro med att fyra av tio regissörer är kvinnor, som ett exempel.

Jag roade mig med att studera studentkatalogen för Dramatiska institutet, där både Nikos Papadopoulos och jag sitter i styrelsen. På filmdokumentärutbildningen är majoriteten av studenterna kvinnor. Dramatiska institutet har även haft förberedande utbildningar för kvinnliga ljudtekniker. Det är alltså en utveckling på gång, men detta kommer inte att kunna förverkligas fram till 2009.

Det som däremot har varit oroande i den rapport om filmbranschen och jämställdheten som Teaterförbundet har tagit fram är den stora andelen sexuella trakasserier. Det finns uppenbarligen en hel del för branschen att jobba med.

Avslutningsvis måste jag ta upp frågan om avskaffande av filmcensuren. Inte för att det är någon stor fråga; det har inte gjorts några klipp i vanliga spelfilmer på över tio år. Även direktör Gunnel Arrbäck anser att Statens biografbyrå – bara namnet kan ge obehagliga associationer – har spelat ut sin roll. Den har inte någon legitimitet i ett land med den starka tradition av yttrandefrihet som Sverige har.

I våras debatterade vi barnvagnsbio. Argumenten är väl kända. Vi moderater anser att föräldralediga mammor och pappor ska ha möjlighet att på dagtid ta med sig baby och barnvagn på ordinarie bioföreläsningar, och inte bara på de barn tillåtna.

En av de stora frågorna på filmområdet framöver är kulturarvet och bevarandet av svensk film. Därför vill jag fråga Socialdemokraterna om de är beredda att driva på för att få till stånd ett genomgripande reformarbete för att bevara den rörliga filmen.

Anf. 213 HANS BACKMAN (fp):

Herr talman! I denna sena timme skulle man kunna säga att vi behövde snabbspola filmdebatten. Men det ska vi inte göra. Film är ändå, jämte populärmusiken, Sveriges mest konsumerade kulturform. Därför är det som sagt bra att filmavtalet äntligen är i hamn. Vi i Folkpartiet är positiva till avtalsformen som grund för filmpolitiken och filmutvecklingen i landet. Ett filmavtal som tas fram i samarbete mellan det offentliga och filmbranschens parter skapar en bred samsyn kring filmen och dess betydelse i samhället.

Samtidigt vill vi markera att vi inte tycker att det är acceptabelt att riksdagen enbart får besluta om ett redan färdigförhandlat avtal. Den nuvarande processen innebär att den demokratiska förankringen av filmavtalet är svag och att möjligheterna till insyn och inflytande för riksdagens partier är mycket begränsade. Det naturliga borde vara att riksdagen först beslutar om de yttre ramarna som ett underlag för regeringens för-

handling och att riksdagen sedan informeras fortlöpande under förhandlingarna.

Herr talman! Vi anser att filmen måste betraktas som en konstart likt litteratur, teater, musik och bildkonst där samhället har intresse av en konstnärlig utveckling och förnyelse. För att få de stora filmerna är det viktigt att det också finns många små. Det är därför viktigt att den kulturellt värdefulla filmen ska kunna överleva i en situation där biografmarknaden tenderar att strukturellt förändras.

Den tioprocentiga avgift som betalas till filmavtalet på varje såld biljett kan reduceras till 7,5 % om biobesöken minskar till under 15 miljoner besök per år. Det innebär en minskning på 30 miljoner kronor. En sådan minskning skulle drabba kort- och dokumentärfilmer hårt. Villkoren för en sådan förändring är formulerade i avtalet på ett sådant sätt att det krävs en långvarig och konstant nedgång i biografbesöken för att det ska bli aktuellt. Men det är ändå viktigt att vara medveten om att risken finns, inte minst när det gäller att ungdomar är den grupp som har svikit biograferna mest.

Nattbio är ett sätt att locka ungdomar till biograferna. Det är ett nytt sätt att tänka.

I sökandet bland landets biografer efter att hitta nya målgrupper och vinna mer publik på nya tider räcker det inte med frukostbio för morgonpigga, eftermiddagsbio för pensionärerna, de arbetsfria eller andra som skyr kvällens mörker. Hur når man ungdomarna? Då har vi nattbion som är ett lyckat exempel, inte minst på helgerna.

Enligt sömnforskaren Torbjörn Åkerstedt på Karolinska Institutet är runt nio av tio ungdomar i dag kvällsmänniskor. Det vet inte minst vi som har tonårsbarn att det ligger mycket sanning i det. Han menar att det inte bara är tv- och datorvanor som får tonåringar att utveckla sena kvällsvanor utan att de har en biologisk klocka som är inställd på att gå och lägga sig sent. Här har biograferna uppenbarligen en möjlighet att nå ungdomarna.

Biografer som vågar pröva nattbio konstaterar att det finns en bra publik för denna visningsform. Det har bland annat biografer som har fått köra världspremiärer på storfiler med start vid midnatt erfarit. Resultatet blir ofta fullt hus med ungdomar.

På Folkets Hus i Älvsbyn hade man för några veckor sedan en filmhelg. Av de filmer som man visade drog filmen *House of Wax* fullt hus – 249 personer kl. 24.00 på fredagskvällen.

Detta är alltså någonting att spinna vidare på om man vill öka ungdomspubliken på bio.

Herr talman! I dag har alla regioner i Sverige etablerat regionala resurscentrum för film och video. Dessa arbetar främst med barn och ungdomar, men i många fall också med visning, spridning och produktion av kortfilm och dokumentärer. Regionala resurscentrum har gjort en stor och viktig insats för att vitalisera det svenska filmlivet och har en stor betydelse när det gäller att uppnå de mål som satts upp för den framtida filmpolitiken.

Resurscentrum arbetar med mycket små ekonomiska resurser, och under den senaste avtalsperioden har det funnits kritik mot att det statliga stödet har varit alltför litet. Vi välkomnar att regeringen nu aviserar en förstärkning av det långsiktiga stödet men känner en viss tveksamhet

inför vad detta kommer att innebära i praktiken. Regeringen konstaterar enbart att stödet ska öka något men gör ingen beskrivning av vad detta något innebär. Vi förväntar oss att regeringen och Filminstitutet kommer att uppmärksamma den potential som finns hos de regionala resurscentrumen och inom avtalets ram ge tillräckliga bidrag för att verksamheten ska kunna fortsätta att utvecklas.

När det gäller textad film anser vi i Folkpartiet att det är angeläget att också svenska filmer blir textade. I dagsläget räcker inte det stöd som Svenska Filminstitutet erhåller till textning och syntolkning för att förse åtminstone en kopia av alla nya svenska filmer med text. Flera svenska filmer är fortfarande otaxade. Dessutom når inte de textade kopiorna ut i landet. Vi anser därför att möjligheterna att öka andelen textad film ska ses över. Ett sätt att öka andelen textad film är att nyttja de tio nya digitala biograferna som finns i Sverige till att samtidigt visa textade svenska filmer.

Den rörliga bilden är inte bara en konstform i sig, den är också en del av kulturarvet. Ansvar för att bevara det filmkulturella arvet delas i dag av flera myndigheter och institutioner. Kostnaderna är höga, och regeringen har inte angivit någon inriktning eller avgränsning för verksamheten. Beståndet av rörliga bilder ökar snabbt.

I juni 2003 lämnade Riksdagens revisorer en rapport där man såg behovet av samordning för bevarande av den rörliga bilden som kulturarv. Man var kritisk till regeringens brist på initiativ i frågan. Vi anser därför att regeringen måste ta ett initiativ för att se över den framtida organisationen.

I dag finns det rörliga bilder bevarade vid till exempel Statens ljud- och bildarkiv, Sveriges Television, Svenska Filminstitutet och även Filmvårdscentralen i Grängesberg. Dessutom finns ett stort antal rörliga bilder i privat ägo, och det finns ägare som önskar att det egna materialet ska bevaras av någon kulturinstitution. Vi anser därför att regeringen bör initiera ett genomgripande reformarbete för att bevara den rörliga bilden, vilket vi saknar i den nu föreliggande propositionen, detta trots att en utredning på detta område presenterades år 2004. Jag har därför samma fråga som Lena Adelsohn Liljeroth ställde om hur och om regeringen avser att ta ett sådant initiativ.

Även vi i Folkpartiet anser att lagen om granskning och kontroll av videogram ska ändras så att det blir tillåtet för föräldrar att ta med bebisar på barnförbudna filmer och filmer med elvaårsgräns.

Jag vill också säga att vi i Folkpartiet delar Moderaternas syn på filmstödet jämförbarhetsmål.

Till sist vill jag säga att jag står bakom alla Folkpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 2.

Anf. 214 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Herr talman! Flera av reservationerna i betänkandet är gemensamma för alliansens partier. Vi har i detta sammanhang gått fram med en gemensam reservation, vilket jag tycker är mycket bra.

Som kulturbärare är filmen unik i sitt gränsöverskridande. Filmen fyller många funktioner. Den påverkar, den förklarar omvärlden, den roar, den informerar, och den bidrar också till igenkännande och till identifikation. Film är konst. För oss kristdemokrater är det därför en själv-

klar utgångspunkt att filmen ska ges statligt stöd. Stödet har en viktig uppgift när det gäller att främja värdefull svensk filmproduktion men också att främja visning av värdefull film.

Den filmproposition som utskottet har behandlat bygger som bekant på ett nytt avtal mellan regeringen och berörda parter eftersom det tidigare avtalet har löpt ut.

Jag måste få påminna kammaren och dem som var med när vi debatterade det förra avtalet här i riksdagen. Det var också en sen kväll, och jag vill minnas att vi hade en mycket spännande debatt beträffande det avtalet.

Det här är ett avtal som många av oss har väntat på. Det tog tid. Det var en lång förhandling och många motgångar. Ett tag var det nära att man inte skulle klara av utmaningen att få fram ett nytt avtal. Men man nådde fram till sitt mål, och det tycker jag är mycket bra. Vi kristdemokrater tror på ett filmavtal där man har flera parter involverade tillsammans med regeringen.

Med den teknikutveckling som nu sker lavinartat är det många komplexa frågor som ska få sin lösning och som också ska kunna få en lösning i avtalet.

Det finns en stor märklighet i den situation som riksdagen befinner sig i, och det är att vi här i riksdagen har att klubba igenom ett färdigt avtal. Vi kan debattera, som vi gör nu, men vi kan inte påverka någonting. Vår huvuduppgift är att klubba igenom ett färdigt avtal.

Den här debatten hade vi för några år sedan när vi diskuterade det avtal som nu har löpt ut.

Utskottet har haft en hearing om filmpolitiska frågor, en hearing som blev både informativ och uppskattad, och det är mycket bra. Det bör väl kunna ses som ett steg på vägen till det som vi i alliansen nu kräver och som vi kristdemokrater har krävt ända sedan det förra filmavtalet kom, nämligen att riksdagen på något sätt ska involveras i den nationella filmpolitiken på ett tydligare sätt än vad som sker i dag. Om så inte sker har kulturutskottet och riksdagen ingen som helst möjlighet att följa arbetet och kunna påverka genom debatt, frågor och diskussion annat än genom medierna. Och det är en situation som är långt ifrån tillfredsställande. Jag blev därför väldigt glad över att utskottet hade en hearing som också föll väl ut.

Filminstitutet driver en verksamhet som ska stödja produktion av värdefull svensk film. Men den ska också främja spridning och visning av kvalitetsfilm. Det statliga stöd som Stiftelsen Filminstitutet fördelar motsvarar stöd som på andra områden fördelas av offentliga institutioner.

Detta innebär att vi kristdemokrater tidigare har krävt att den delen i stiftelsens verksamhet ska omfattas av offentlighetsprincipen. Nu är vi en allians som står bakom det, men även ett utskott, eftersom regeringen föreslog det i propositionen. Och det har vi välkomnat. Vi välkomnar det i betänkandet också, och vi ser det som att vårt tidigare krav har blivit tillgodosett.

Herr talman! De tidigare talarna Hans Backman och Lena Adelsohn Liljeroth har varit inne på frågan om den rörliga bilden. Också jag vill säga några ord om den. Det är ett arv som har stor betydelse för många människor och som vi har ett ansvar att förvalta och bevara till eftervärld-

den. Ansvaret för detta delas i dag, som tidigare talare varit inne på, av flera myndigheter och institutioner.

Jag skulle nog vilja påminna om den utredning som gjorts och den rapport som Riksdagens revisorer lämnat. Mycket tydligt har de pekat på att behovet av samordning är stort när det gäller att bevara den rörliga bilden som kulturarv. Kritiken från Riksdagens revisorer var omfattande mot regeringens brist på initiativ i frågan. Nu har ytterligare två och ett halvt år gått sedan den avlämnades, men ingenting har hänt.

Därför vill jag fråga: Vad är Socialdemokraternas och stödpartiernas vision och plan för bevarandet av den rörliga bilden? Där måste regeringen ta initiativ till en översyn av den framtida organisationen.

Jag ska naturligtvis också säga några ord om babybio eller barnvagnsbio. Den frågan har blivit viktig. Den är viktig och blir allt viktigare ju fler biografier som i dag ökar möjligheterna för föräldrar och bebisar att vara på bio.

Utskottet har, tycker jag, en positiv skrivning i den här delen. Den ändrades under utskottets arbete med frågan. Skrivningen gick i riktning mot en öppning för en positiv syn. Jag har valt att nöja mig med den men har ett särskilt yttrande i betänkandet av vilket framgår att jag och vi kristdemokrater mycket väl kan tänka oss en översyn av lagstiftningen på området just för att visa att föräldrar som är lediga och som har bebisar i vagnen som ska ammas – det är ju de små barnen vi pratar om – ska kunna känna att de har lagen på sin sida. Men också för biografens skull ska man känna att man har lagen på sin sida när det gäller att öppna för den möjligheten.

Det finns alltså ett särskilt yttrande om detta. Vi vill titta lite närmare på frågan för att längre fram själva kunna skriva om det och utforma det på ett sådant sätt att det känns bra för Kristdemokraterna. Detta är vår hållning i frågan. Jag hänvisar till det särskilda yttrandet i den delen.

Regeringen har i sin filmproposition aviserat ett förslag om rörliga bilder – det vill jag också framhålla – men det kom inget sådant i propositionen. Därför kvarstår frågan var detta ligger i dag.

Herr talman! Jag står naturligtvis bakom samtliga reservationer i betänkandet där Kristdemokraterna finns med men vill för tids vinnande i kammaren yrka bifall till reservation 2 under punkt 2 och till reservation 9 under punkt 15.

Anf. 215 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Ädel frukt mognar långsamt – ett uttryck som vi kan använda om filmavtalet, som efter ett och ett halvt års försening blev klart. Under denna långa mognadsprocess hade det varit möjligt att få en bättre demokratisk förankring genom att riksdagens partier involverats i processen. Då hade frukten kunnat bli ännu mer ädel och utan de skönhetsfläckar som vi åberopar i våra reservationer.

Låt mig allra först lyfta fram några exempel på sådant som vi i Centerpartiet tycker är just ädel frukt. Jag börjar med stödet till landets drygt 600 småbiografier med ett upptagningsområde motsvarande landets halva befolkning – biografier som bäddar för att det finns ett kulturliv under större delen av året.

För oss i Centerpartiet är det viktigt att bevara biograftätheten. Vi månar även om att digitaliseringen ska vara en möjlighet för biograferna på mindre orter. Därför välkomnar vi beslutet att Filminstitutet ska följa den digitala biografutvecklingen och utarbeta en plan för hur utvecklingen kan stödjas och främjas i hela landet.

Satsningen på jämställdhet i filmavtalet är bra, även om vi inte tror att procentsatser är det bästa styrmedlet. Vi vill att det ska bli bättre villkor för kvinnliga filmskapare och ser fram emot en ändring på den verklighet som regissörerna Teresa Fabik och Caroline Campbell beskriver. Nu sköter männen det tekniska, och kvinnorna sköter smink och kaffe, säger Teresa. Caroline menar att filmen är en prestigeladdad bransch och att det i en sådan alltid är svårt för kvinnorna att komma fram.

Herr talman! Kvalitet är ett viktigt begrepp när vi talar om film. Filmkrönikören Gunnar Bergdahl skriver i en artikel i Helsingborgs Dagblad att filmavtalet skrivits om och tunnats ut i takt med samhällets utveckling. År 1992 försvann kvalitetsbegreppet. Man talar i stället om värdefull svensk film. Nu talas det om värdefull svensk filmproduktion.

Vi får hoppas att Filminstitutet initierar och driver en bred och levande debatt om just kvalitetsbegreppet. Det är inte lätt när kulturella ambitioner ska samsas med kommersiella krafter. Här finns det mycket att diskutera.

De regionala resurscentrumen för film gör en viktig insats för att sprida filmkultur. Deras ekonomiska resurser är små. Vi välkomnar ett utökat stöd, men stödet måste bli så stort att det inte blir en stagnation i de regionala verksamheterna.

Vi i Centerpartiet uppmärksammar i vår kulturmotion sambandet mellan regionala filmcentrum och filmskapare. Dessa filmskapare bör uppmuntras genom att det görs möjligt för dem att låna eller hyra teknik och genom att de får hjälp med att visa de färdiga filmerna. Härigenom får fler personer tillfälle att ta del av de fina kortfilmer som spelas in på olika håll i landet – kortfilmer som ofta visas bara på filmfestivaler och som inte når den stora publiken. Vi vill också peka på kortfilmen som ett möjligt inslag som förfilm i samband med att man visar långfilm.

Via kortfilmen känns det naturligt att komma in på ämnet dokumentärfilm och frågan om vilket stöd den får i svensk filmpolitik. Stefan Jarl säger att dokumentären är på vandring in i dödsskuggans dal. Det är starka ord, men de orden får stöd från OFF, Oberoende Filmars Förbund.

Ännu vet man inte hur riktlinjerna för Filminstitutets långfilmskonsulenter kommer att se ut. Av det femtiotal filmproduktioner som fått stöd under det senaste året har det varit bara några få dokumentärfilmer trots att var fjärde film som görs är dokumentär.

Vidare hoppas jag att Sverige upptäcker möjligheten att underlätta för utländska filmbolag att göra inspelningar i Sverige. På fredag kommer jag att ha en interpellationsdebatt med näringsministern om denna möjlighet. Vi får arbetstillfällen och logiinkomster. Framför allt får vi en stark tillströmning av turister som kommer för att se de platser där filmerna spelas in.

Herr talman! I denna filmdebatt är vi säkert eniga om att det har gjorts och görs mycket bra film i Sverige. Det är filmer som förtjänar att bevaras för kommande generationer. Vi i alliansen har pekat på hur viktigt

det är att samordna resurserna för det filmkulturella arvet – ett arbete som garanterar ett långsiktigt bevarande av svensk film. Centerpartiet har vid flera tillfällen lyft fram Filmarkivet i Grängesberg som en viktig bevaranderesurs. I vårt budgetförslag anslås 3 miljoner extra för att ge Grängesberg bättre möjligheter att knyta teknisk kompetens till sig.

Vi brukar säga att film är bäst på bio. Det är ett klassiskt uttryck. Men vi har också fått andra rubriker, till exempel: Film går sämst på bio – tittandet flyttar in i hemmet.

Biobranchen kämpar i motvind. Konkurrenten från tv, dvd och data-spel gör att till exempel gruppen unga män, män i åldern 25–35 år, har minskat sina biobesök med en fjärdedel mellan år 2002 och år 2004.

Förra året sjönk antalet biobesök med 9 %, och under årets första nio månader har biljettförsäljningen minskat med 15 %.

Sådana är förutsättningarna när det nya filmavtalet ska träda i kraft. Vi får ändå hoppas att detta avtal trots skönhetsfläckar blir ett medel för att underlätta för filmbranschens alla aktörer och för att biografen trots alla alternativ återigen blir den naturliga platsen för de flesta filmupplevelsorna. Annars besannas uttrycket: Film borta bra men hemma mest.

Jag står naturligtvis bakom alla reservationer där Centerpartiet är representerat, man jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 7.

Anf. 216 NIKOS PAPADOPOULOS (s):

Herr talman! Ledamöter! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i kulturutskottets betänkande 2005/06:KrU5 och avslag på samtliga reservationer.

Herr talman! Film är viktig. Det tror jag att vi alla kan hålla med om. Film är underhållning, film är drama och film säger oss ofta någonting om den värld vi lever i och vilka vi är som människor.

Svensk film är också viktig. Jag tror att vi ibland underskattar den betydelse som just en svensk filmproduktion faktiskt har. Tänk bara på de senaste åren, då en filmskapare som Lukas Moodysson med *Fucking Åmål* beskrev en verklighet som många känner igen sig i men som få så pricksäkert sett skildrad tidigare, det lilla samhället och hur det är att växa upp där. Men filmen tog oss ännu längre än så, för utöver att göra en pricksäker tonårsskildring visade Moodysson också på något annat, på vikten av tolerans, på hur olika vi alla är oberoende av sexuell läggning. Eller för att fortsätta med samma filmskapare: Hur många fick inte tack vare hans film *Lilja 4-ever* upp ögonen för den fruktansvärda människohandel som sker över Östersjön?

Utomlands ser vi också vilken betydelse svensk film har för att ge en bild av Sverige. Jag tror att det är många runtom i världen som tänker på den schackspelande Döden i Ingmar Bergmans film när man nämner det svenska svärmodet. Men säkert får många vackra och idylliska bilder från någon av de många Astrid Lindgren-filmatiseringar som rönt så stora framgångar.

Svensk film är betydelsefull. Den är viktig för oss själva, och den är viktig för bilden av Sverige utomlands. Därför är det viktiga beslut vi har att fatta när vi nu ska debattera och så småningom ta ställning till en ny svensk filmpolitik.

Herr talman! Jag vill lyfta fram tre särskilt viktiga delar i den filmpolitiken. Den första gäller formen. Vi delar filmpolitiken i två delar, en som regleras genom filmavtalet och som rör produktion och distribution av svensk film och en annan som blir ett helstatligt ansvar och som handlar om de mer filmkulturella delarna.

Jag tycker att denna uppdelning är bra. Den är tydlig. Det blir två olika delar, och det blir helt klart vad staten själv ansvarar för och var ansvaret är delat med de andra parterna. Många har varit kritiska mot att vi har kvar modellen med filmavtal. Det kan inte vara ett helstatligt ansvar att finansiera produktionen och distributionen av svensk film. Men det är inte heller någonting som någon enskild aktör på marknaden själv kan och orkar bära ansvaret för, åtminstone inte om vi vill att det ska göras svensk film, förutom de allra bredaste.

Genom ett avtal kan alla intressenter vara med och få ett inflytande över vart pengarna ska gå, men de förväntas också vara med och bidra. På så sätt kan vi få loss mera pengar, och på så sätt kan vi se till att alla goda krafter är med och drar åt samma håll. Därför är det en svaghet att alla inte står bakom det nya avtalet. Jag hade hellre sett en bredare avslutning.

Herr talman! Sedan skulle jag vilja nämna allt det bra som klagörs i den nya filmpolitiken, för det är en modern politik vi nu ska ställa oss bakom. Låt mig kort redogöra för tre exempel.

Det ena handlar om jämställdhet, det andra om ytterligare regionala produktionscentrum och det tredje om e-bio.

I den nya filmpolitiken tar vi kraftfulla steg framåt vad gäller jämställdhet. 40 % av alla medel ska gå till filmer som görs av det underrepresenterade könet, i praktiken kvinnor, innan avtalsperioden är över. Det här innebär en fantastisk utveckling av svensk film. Vi frigör en väldig resurs när alla begåvade kvinnliga filmskapare, som i dag har svårare att komma fram än sina manliga kolleger, får mer likvärdiga förutsättningar. En kraftfull politik för jämställdhet inom filmens område blir också en kraftfull politik för förnyelse och nyskapande med tanke på hur det tyvärr ser ut i dag.

Detta var det första exemplet, det vill säga det om jämställdhet.

Det andra exemplet handlar om produktionscentrum. Vi har i dag tre regionala produktionscentrum som verkligen visar på filmens betydelse både som sysselsättnings- och som tillväxtfaktor genom att skildra och visa upp olika landsändar. I den nya filmpolitiken öppnas för ytterligare ett sådant centrum. Som stockholmare är jag glad över de mer positiva skrivningarna om min region som framkommer i texten. Jag vet också att det både från Stockholms stad och från landstinget finns ett stort intresse att vara med och utveckla svensk film.

Så det tredje exemplet. Vi var mer eller mindre överens om att slå ett slag för e-bio när vi senast diskuterade dessa frågor i kammaren. Nu kan jag till min glädje konstatera att den diskussionen satt avtryck i regeringens förslag. Med hjälp av e-bio möjliggör vi en bredare distribution även av smala filmer. Det blir lättare att texta. Dessutom är en e-biograf så mycket mer än bara en biograf med digital utrustning. Se bara på hur Folkets Hus och Parker arbetar i praktiken med detta. De digitala hus som växer fram runtom i vårt land blir till samlingsplatser för bio så klart men även för annat.

När vi nu tar ytterligare steg för att underlätta för denna verksamhet är det också ytterligare ett steg för att understödja en helt ny kulturell infrastruktur. Det här är modernt, det är framtidsinriktat, det är en del av en ny svensk filmpolitik.

Herr talman! Då har jag lämnat det kanske viktigaste till slutet. Den nya filmpolitiken innebär förvisso en tydligare struktur och en tydligare ansvarsfördelning mellan vad som är enbart statens ansvar och vad som ligger inom ramen för avtalet. Den nya filmpolitiken innebär också i stora delar en modernisering med satsningar på jämställdhet, på ytterligare ett produktionscentrum och på e-bio. Men framför allt innebär den nya filmpolitiken ett rejält och efterlängtat ekonomiskt tillskott till svensk film.

Från 1999 till 2008 kommer det statliga filmstödet att ha ökat från 138 miljoner kronor till 310 miljoner kronor. Det är mer än en fördubbling över en så pass kort tid som åtta år. Vilken annan del av kulturen har kunnat få se en liknande resursutveckling – eller för den delen, vilken annan statlig verksamhet?

Nu räcker det inte med bara pengar för att göra bra film. Det krävs naturligtvis mycket mer. Men pengar är, för att uttrycka sig krasst, en bra början. Pengar innebär möjligheter för begåvade filmskapare att göra verklighet av sina drömmar och visioner.

Herr talman! När vi talar om filmpolitik är det naturligtvis detta vi egentligen pratar om, om möjligheter att förverkliga drömmar, att realisera visioner, inte bara hos ett fåtal filmskapare utan hos alla biobesökare, filmkonsumenter.

Vår roll som politiker är sällan att drömma. I stället handlar det om hårda fakta, om avtal och budgetprocesser. Så även när det gäller filmpolitik. Här handlar det om distributionsstöd, regelverk och paragrafer.

En stark filmpolitik är bra för Sverige.

En stark filmpolitik syftar till att frigöra resurser, skaparkraft och energi.

En stark filmpolitik handlar om att ge människor möjligheter både som producenter och som konsumenter.

Jag tycker att det förslag som vi har att ta ställning till innebär allt detta. Vi får tydliga former, vi moderniserar filmpolitiken och vi skjuter till rejält med nya pengar.

Herr talman! Återigen vill jag yrka bifall till utskottets förslag.
(forts. prot. 46)

11 § Beslut om uppskjuten ärendehantering

Kammaren medgav på förslag av förste vice talmannen att pågående ärende samt återstående ärende på dagens föredragningslista, kulturutskottets betänkande KrU6, skulle uppskjutas till arbetsplenum onsdagen den 7 december.

12 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2005/06:30 Nationella alkohol- och narkotika-handlingsplaner

2005/06:So1 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)

2005/06:So2 av Erik Ullenhag m.fl. (fp)

2005/06:So3 av Kenneth Johansson m.fl. (c)

2005/06:So4 av Lars Lilja och Lars Wegendal (s)

2005/06:So5 av Agneta Lundberg och Nils-Erik Söderqvist (s)

2005/06:So6 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd)

2005/06:So7 av Annelie Enochson (kd) och Birgitta Carlsson (c)

Bostadsutskottets betänkande

2005/06:BoU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Utbildningsutskottets betänkanden

2005/06:UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

2005/06:UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

13 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 6 december

2005/06:155 av *Bengt-Anders Johansson* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Besiktning av viltkött från den 1 januari 2006

2005/06:156 av *Helena Bargholtz* (fp) till statsrådet Ibrahim Baylan

Konfirmationsundervisning

2005/06:157 av *Else-Marie Lindgren* (kd) till vice statsminister Bosse

Ringholm

Spelmissbruk

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 december.

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 6 december

2005/06:553 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Laila Freivalds

Dödsstraffet i Singapore, USA och världen

2005/06:554 av *Krister Hammarbergh* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Vårdgarantin i praktiken

2005/06:555 av *Björn Hamilton* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Ökande våld

2005/06:556 av *Lars Tysklind* (fp) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Havdagar i Kattegatt och Skagerrak

2005/06:557 av *Sermin Özurküt* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Angrepp på MST i Brasilien

2005/06:558 av *Ola Sundell* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Kommunikationen mellan UD och Statsrådsberedningen på dagen för tsunamin

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 december.

15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 6 december

2005/06:477 av *Lennart Gustavsson* (v) till statsrådet Ulrica Messing
Norrlands infrastruktur

2005/06:484 av *Henrik von Sydow* (m) till statsrådet Morgan Johansson
Systembolagets opinionsbildning

2005/06:488 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till finansminister Pär Nuder

Väg 73

2005/06:490 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Ersättning vid marklösen

2005/06:494 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Ylva Johansson

Blödarsjuka

2005/06:495 av *Ulf Nilsson* (fp) till statsrådet Ylva Johansson

Platser vid särskilt boende för äldre

2005/06:498 av *Holger Gustafsson* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Säkerheten i svenska färvatten

2005/06:499 av *Guðrun Schyman* (-) till statsrådet Ylva Johansson

Psykiska problem hos unga kvinnor

2005/06:515 av *Yvonne Ångström* (fp) till finansminister Pär Nuder

Färjeförbindelse över Kvarken

2005/06:518 av *Anne Ludvigsson* (s) till vice statsminister Bosse Ringholm

Spelreklam och spelmissbruk

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 december.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till och med 6 §
anf. 36 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 7 § anf. 79 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 8 § anf. 108 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.04,
av förste vice talmannen därefter till och med anf. 148 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 9 § anf. 185 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om skriftliga frågor och svar under juluppehållet.....	1
3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
4 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde	1
5 § Förnyad bordläggning.....	2
6 § Försvaret samt beredskap mot sårbarhet – budgetåret 2006	2
Försvarsutskottets betänkande 2005/06:FöU1	2
Anf. 1 ESKIL ERLANDSSON (c).....	2
Anf. 2 OLA SUNDELL (m).....	5
Anf. 3 ALLAN WIDMAN (fp).....	8
Anf. 4 ERLING WÄLIVAARA (kd).....	10
Anf. 5 BERIT JÓHANNESSEN (v).....	12
Anf. 6 OLA SUNDELL (m) replik.....	15
Anf. 7 BERIT JÓHANNESSEN (v) replik.....	15
Anf. 8 OLA SUNDELL (m) replik.....	16
Anf. 9 BERIT JÓHANNESSEN (v) replik.....	16
Anf. 10 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	16
Anf. 11 BERIT JÓHANNESSEN (v) replik.....	17
Anf. 12 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	17
Anf. 13 BERIT JÓHANNESSEN (v) replik.....	17
Anf. 14 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	17
Anf. 15 BERIT JÓHANNESSEN (v) replik.....	18
Anf. 16 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	18
Anf. 17 BERIT JÓHANNESSEN (v) replik.....	18
Anf. 18 LARS ÅNGSTRÖM (mp).....	18
Anf. 19 ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	21
Anf. 20 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	21
Anf. 21 ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	21
Anf. 22 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	21
Anf. 23 OLA SUNDELL (m) replik.....	22
Anf. 24 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	22
Anf. 25 OLA SUNDELL (m) replik.....	22
Anf. 26 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	23
Anf. 27 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	23
Anf. 28 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	24
Anf. 29 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	24
Anf. 30 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	24
Anf. 31 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	24
Anf. 32 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	25
Anf. 33 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	25
Anf. 34 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	26
Anf. 35 TONE TINGSGÅRD (s).....	26
Anf. 36 OLA SUNDELL (m) replik.....	29

Anf. 37	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	29
Anf. 38	OLA SUNDELL (m) replik	30
Anf. 39	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	30
Anf. 40	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	30
Anf. 41	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	30
Anf. 42	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	30
Anf. 43	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	30
Anf. 44	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	31
Anf. 45	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	31
Anf. 46	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	32
Anf. 47	TONE TINGSGÅRD (s) replik.....	32
Anf. 48	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	32
Anf. 49	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	35
Anf. 50	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	35
Anf. 51	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	36
Anf. 52	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	36
Anf. 53	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	36
Anf. 54	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	37
Anf. 55	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	37
Anf. 56	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	37
Anf. 57	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	37
Anf. 58	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	38
Anf. 59	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	38
Anf. 60	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	39
Anf. 61	OLA SUNDELL (m) replik	39
Anf. 62	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	40
Anf. 63	OLA SUNDELL (m) replik	40
Anf. 64	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s) replik.....	40
Anf. 65	HELI BERG (fp).....	40
Anf. 66	ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	42
Anf. 67	JOHNNY GYLLING (kd)	44
	(Beslut skulle fattas den 7 december.).....	45
7 §	Utökat svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan (Isaf) i Afghanistan	46
	Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2005/06:UFöU1.....	46
Anf. 68	ALICE ÅSTRÖM (v).....	46
Anf. 69	KENNETH G FORSLUND (s).....	49
Anf. 70	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	50
Anf. 71	KENNETH G FORSLUND (s) replik	51
Anf. 72	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	51
Anf. 73	KENNETH G FORSLUND (s) replik	52
Anf. 74	GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m)	52
Anf. 75	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	55
Anf. 76	GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik	55
Anf. 77	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	56
Anf. 78	GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik	56
Anf. 79	ALLAN WIDMAN (fp).....	57

Anf. 80 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	59
Anf. 81 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	59
Anf. 82 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	60
Anf. 83 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	60
Anf. 84 KENNETH G FORSLUND (s) replik.....	61
Anf. 85 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	61
Anf. 86 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	61
Anf. 87 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	62
Anf. 88 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	62
Anf. 89 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	62
Anf. 90 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	63
Anf. 91 ESKIL ERLANDSSON (c).....	63
Anf. 92 LARS ÅNGSTRÖM (mp).....	65
Anf. 93 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	67
Anf. 94 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	67
Anf. 95 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	68
Anf. 96 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	68
Anf. 97 KARIN ENSTRÖM (m)	69
Anf. 98 HELI BERG (fp)	71
Anf. 99 LOTTA HEDSTRÖM (mp)	72
Anf. 100 ÅSA LINDESTAM (s).....	74
Anf. 101 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	75
Anf. 102 KENNETH G FORSLUND (s) replik.....	77
Anf. 103 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	78
Anf. 104 KENNETH G FORSLUND (s) replik.....	78
Anf. 105 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	79
(Beslut skulle fattas den 7 december.).....	79
8 § Kultur, medier, trossamfund och fritid	80
Kulturutskottets betänkande 2005/06:KrU1	80
Anf. 106 PAAVO VALLIUS (s).....	80
Anf. 107 LENNART KOLLMATS (fp).....	81
Anf. 108 KENT OLSSON (m).....	84
Anf. 109 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	86
Anf. 110 ROSSANA DINAMARCA (v).....	89
Anf. 111 LENNART KOLLMATS (fp) replik	92
Anf. 112 ROSSANA DINAMARCA (v) replik.....	92
Anf. 113 LENNART KOLLMATS (fp) replik	92
Anf. 114 ROSSANA DINAMARCA (v) replik.....	93
Anf. 115 KENT OLSSON (m) replik.....	93
Anf. 116 ROSSANA DINAMARCA (v) replik.....	94
Anf. 117 KENT OLSSON (m) replik.....	94
Anf. 118 ROSSANA DINAMARCA (v) replik.....	95
Anf. 119 BIRGITTA SELLÉN (c)	95
Anf. 120 LARS WEGENDAL (s).....	97
(forts.).....	100
Ajournering.....	100
Återupptagna förhandlingar	100
8 § (forts.) Kultur, medier, trossamfund och fritid (forts. KrU1).....	100

Anf. 121	LENNART KOLLMATS (fp) replik	100
Anf. 122	LARS WEGENDAL (s) replik	101
Anf. 123	LENNART KOLLMATS (fp) replik	101
Anf. 124	LARS WEGENDAL (s) replik	102
Anf. 125	GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	102
Anf. 126	LARS WEGENDAL (s) replik	103
Anf. 127	GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	103
Anf. 128	LARS WEGENDAL (s) replik	103
Anf. 129	KENT OLSSON (m) replik	104
Anf. 130	LARS WEGENDAL (s) replik	104
Anf. 131	KENT OLSSON (m) replik	105
Anf. 132	LARS WEGENDAL (s) replik	105
Anf. 133	BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	106
Anf. 134	LARS WEGENDAL (s) replik	106
Anf. 135	BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	107
Anf. 136	LARS WEGENDAL (s) replik	107
Anf. 137	FÖRSTE VICE TALMANNEN	107
Anf. 138	MIKAEL JOHANSSON (mp)	108
Anf. 139	BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	110
Anf. 140	MIKAEL JOHANSSON (mp) replik.....	110
Anf. 141	BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	111
Anf. 142	MIKAEL JOHANSSON (mp) replik.....	111
Anf. 143	LENA ADELSON LILJEROTH (m).....	111
Anf. 144	LARS WEGENDAL (s) replik	113
Anf. 145	LENA ADELSON LILJEROTH (m) replik.....	114
Anf. 146	LARS WEGENDAL (s) replik	114
Anf. 147	LENA ADELSON LILJEROTH (m) replik.....	114
Anf. 148	HANS BACKMAN (fp)	114
Anf. 149	KENNETH LANTZ (kd)	117
Anf. 150	LARS WEGENDAL (s) replik	119
Anf. 151	KENNETH LANTZ (kd) replik.....	119
Anf. 152	LARS WEGENDAL (s) replik	120
Anf. 153	KENNETH LANTZ (kd) replik.....	120
Anf. 154	TASSO STAFILIDIS (v)	120
Anf. 155	GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	124
Anf. 156	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	124
Anf. 157	GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	125
Anf. 158	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	125
Anf. 159	LENNART KOLLMATS (fp) replik	126
Anf. 160	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	126
Anf. 161	LENNART KOLLMATS (fp) replik	126
Anf. 162	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	127
Anf. 163	KENT OLSSON (m) replik	128
Anf. 164	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	128
Anf. 165	KENT OLSSON (m) replik	129
Anf. 166	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	129
Anf. 167	LARS-IVAR ERICSON (c).....	130
Anf. 168	GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s).....	131
Anf. 169	KENT OLSSON (m) replik	134

Anf. 170 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik.....	134
Anf. 171 KENT OLSSON (m) replik.....	135
Anf. 172 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik.....	135
Anf. 173 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	136
Anf. 174 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik.....	136
Anf. 175 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	137
Anf. 176 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik.....	137
Anf. 177 KENNETH LANTZ (kd) replik	138
Anf. 178 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik.....	138
Anf. 179 KENNETH LANTZ (kd) replik	138
Anf. 180 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik.....	139
Anf. 181 ANNA LINDGREN (m)	139
Anf. 182 SIV HOLMA (v)	140
(Beslut skulle fattas den 7 december.).....	141
9 § Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik.....	141
Kulturutskottets betänkande 2005/06:KrU4	141
Anf. 183 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s).....	141
Anf. 184 LENNART KOLLMATS (fp).....	142
Anf. 185 ANNA LINDGREN (m)	143
Anf. 186 GUNILLA TJERNBERG (kd)	146
Anf. 187 SIV HOLMA (v)	147
Anf. 188 BIRGITTA SELLÉN (c)	150
Anf. 189 SIV HOLMA (v) replik	152
Anf. 190 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	152
Anf. 191 SIV HOLMA (v) replik	152
Anf. 192 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	152
Anf. 193 MATILDA ERNKRANS (s).....	153
Anf. 194 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	155
Anf. 195 MATILDA ERNKRANS (s) replik.....	155
Anf. 196 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	155
Anf. 197 MATILDA ERNKRANS (s) replik.....	156
Anf. 198 ANNA LINDGREN (m) replik	156
Anf. 199 MATILDA ERNKRANS (s) replik.....	156
Anf. 200 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	157
Anf. 201 ANNA LINDGREN (m) replik	157
Anf. 202 MATILDA ERNKRANS (s) replik.....	157
Anf. 203 LENNART KOLLMATS (fp) replik	158
Anf. 204 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	158
Anf. 205 MATILDA ERNKRANS (s) replik.....	158
Anf. 206 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	159
Anf. 207 MATILDA ERNKRANS (s) replik.....	159
Anf. 208 MIKAEL JOHANSSON (mp)	160
Anf. 209 NINA LUNDSTRÖM (fp)	161

Anf. 210 ULF HOLM (mp).....	162
(Beslut skulle fattas den 7 december.).....	163
10 § Fokus på film – en ny svensk filmpolitik	163
Kulturutskottets betänkande 2005/06:KrU5	163
Anf. 211 JOHAN ANDERSSON (s)	163
Anf. 212 LENA ADELSON LILJEROTH (m).....	163
Anf. 213 HANS BACKMAN (fp)	166
Anf. 214 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	168
Anf. 215 LARS-IVAR ERICSON (c).....	170
Anf. 216 NIKOS PAPADOPOULOS (s).....	172
(forts. prot. 46)	174
11 § Beslut om uppskjuten ärendehantering	174
12 § Bordläggning.....	175
13 § Anmälan om interpellationer	175
14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	175
15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	176
16 § Kammaren åtskildes kl. 23.03.	177

Elanders Gotab, Stockholm 2005